

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΕΣΤΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

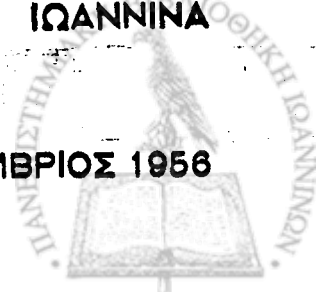
ΕΤΟΣ Ε'

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 56ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ — ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ

ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡ. ΜΑΝΟΣ

ΔΗΜΟΣΘ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

Ἐπιτροπὴ ἐπιμελείας δαφν:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΙΔΑΣ

ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΓΕΩΡΓ. Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΔΗΜ. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΝΟΣ Γ. ΦΑΝΤΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ:

71

Ἑσωτερικοῦ: Ἑτησία Δραχ. 150.—

Νομικῶν προσώπων Δραχ. 200.—

Ἑξάμηνος κ.λ.π. ἀναλόγως

Ἑξωτερικοῦ: Ἑτησία Δολλ. 10.—

ἢ Δίραι Ἀγγλίας 8 1/2

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 12.50

Ἀνταπιστέλλοντα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς:

ΚΩΝ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ (Βενετία)

ΔΕΑΝΔΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ (Ἀθήναι)

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ (Βεσ/νίκη)

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ (Ἀθήναι)

Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ (Ἀθήναι)

Ἐμβάσματα: «Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἑστία» Ὁδὸς 28ης Ὀκτωβρίου 60, Ἰωάννιναι — Τηλ. 6-59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀγγέλου Σικελιανοῦ :	Στὸν ξενῶνα τῆς Βηθλεὲμ	Σελ. 979
Κώστα Χατζόπουλου :	Χριστούγεννα	» 980
Γεωργίου Δροσίνης :	Χριστουγεννιάτικα τριαντάφυλλα	» 981
Γεωργ. Α. Οἰκονόμου :	Ὁ Λαρίσης Πολύκαρπος καὶ ὁ Σταγῶν Ἀθίμος	» 981
Δημ. Μ. Σάρρου :	Λόγος κοινὸς (Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου)	» 983
Κων. Α. Διαμάντη :	Πηγαὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Βορ)κοῦ ἀγῶνος	» 989
Ἰωάν. Ν. Νικολαΐδου :	Παλαιογραφικὰ Ζαγορίου	» 993
Θεοφάνους Μέντζιου :	Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν Σινᾶ	» 1001
Πανταζή Κοντομίχη :	Ἡ κοινωνικὴ δράσις τοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτη	» 1009
Δημ. Σαλαμάγκα :	Τὸ Γιαννιώτικο στιχοπλάκι	» 1010
Εὐριπίδου Σούρλα :	Ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ Ἡπειρώτου ἀπὸ τῆς γενέθλιας γῆς	» 1018
Ἀνδρέου Εὐσταθίου :	Ἡ σιδηροδρομικὴ σύνδεσις τῆς Ἡπείρου	» 1022
Νήσοι Κτῶρου :	Τὸ κρυφὸ σχολεῖο, Μάνα φυλακισμένη, Ἡ μπαλλάντα τῶν χτυπημένων ἀπὸ μπόμπα ἀγοριῶν	» 1024
Στέργιου Σκιαδά :	Ἡλιαλὴ (διήγημα)	» 1026
Ἰωσήφ Ράπτη :	Μῆνιν αἶειδε (ποιήματα)	» 1029
Ἀντ. Μπούχλα :	Ἀπερχόμενοι (ποίημα).	» 1030
Τάκη Σιωμοπούλου :	Τὰ βιώματα στὴ νεοελληνικὴ (ποίησις)	» 1031
Δημ. Κόκκινου :	Χωρὶς ἐξώφυλλα (διήγημα).	» 1038
Κ. Αὐγερινό :	Χριστούγεννα (ποίημα).	» 1039

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ: Σημειώματα: Ἐπιτεύξεις καὶ προσδοκίαι—Τὸ Ἡρῶν Ζαλλόγου—Καὶ πάλιν ἡ Βιβλιοθήκη—Κριτικὴ τοῦ βιβλίου: Γ. Θ. Θωμαΐδης: Τὸ τραῖνο.—Πάνου Μητροπολίτου: Ἡ προστασία τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου καὶ τὸ πνεῦμα τῆς—Ἡλ. Κατσόγιαννη: Δυσμικά.—Τάκη Χατζη-αναγνώστου: Ζωή.—Ἐπιστολαί: Ὁ ἱεραπόστολος Θεοδ. Θεοδωρίδης—Ἡ σύγχρονη πνευματικὴ Ἡ-πειρος.—Πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις—Ἡ συλλογὴ τοῦ Μακαρ. Σπυρίδωνος.—Τὰ γεγονότα τοῦ μηνός.—Ἀθλητισμός.—Ἀλληλογραφία—Βιβλία καὶ περιοδικά.—Οἱ συνεργάται τοῦ Ε. τόμου.—ἡ περιεχόμενα τοῦ Ε. τόμου.

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956

ΤΟΜΟΣ Ε' ΤΕΥΧΟΣ 56^{ΟΝ}

ΔΗΜΟΣΘ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ

Πορτραίτο
ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΦΗ
έλαιογραφία

Ἡ ΠΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Ε'

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956

ΤΕΥΧΟΣ 56ον

ΣΤΟΝ ΞΕΝΩΝΑ ΤΗΣ ΒΗΘΛΕΕΜ

(Ἀπόσπασμα)

Ἔβγαλε διάτα ὁ Καίσαρας, πὺ πιάνει σ' ὅσους τόπους
ἀπλώνεται ἡ κυβέρνησις του, νὰ στείλουν, μὲ σπουδὴ,
δλα γραμμένα, τὰ χωριά, τὰ σπίτια, τοὺς ἀνθρώπους,
νὰ ξεδιαλύνει μόνος του τὸ πρᾶμα, καὶ νὰ ἰδεῖ...

Κι' ἄλλι σ' αὐτὸν πὺ στοχαστεῖ τὸ σπλάχνο του νὰ κρύψει
Τι τέτοια πῆγε στὸ στρατὸ ὀλοῦθε διαταγή:
«Κι' ἂν βρεῖ σοῦ κύκνου τῇ φωλιά τὸ αὐγὸ νὰ τὸ συντρίψει,
κι' ὅπου δὲ φτάν' ἡ διάτα του νὰ προλαβαίν' ἡ ὀργή!»

Τῆς παρασιτῆς τ' ἀντίφεγγο στὸ δῶμα ὡς δυναμώνει
κι' ἀνάρια ρίχνει ἀναλαμπές μεγάλες τὸ δαυλὶ,
σὰ νὰ σημάδευε τὸ φῶς σ' ἐκείνη ἀπάνω μόνη,
τῆς Μαριάμ ξεχύνεται στὴν ὄψη ἀνατολή...

Γοργὰ στὰ μάτια τὲ πλατὺ μαντήλι χαμηλώνει·
δύναμι τόση μέσα τους ἀστράφτει σιωπηλῇ
πὺ νὰ τὰ σκώσει δὲ βολεῖ καὶ κάτου τὰ στηλώνει·
καί, καθὼς εἶναι ἐσάλευτη, στὸν ἄνθρωπο μιλεῖ:

«Περαστικοὶ διαβαίνουμε σ' ἄλλο χωριὸ πὺ πέρα,
τὶ ρογιαστήκαμε κ' οἱ δυὸ σὲ μακρυνὴ δουλειά...»
«Καὶ τί τὸν ἔχεις—τῇ ρωτᾷ—τὸ γέροντα;» «Πατέρα...»
κι' ἄλλη ἀπ' αὐτὴ τὰ χεῖλη τῆς δὲ βγάνουνε μιλιὰ...

Θαρρεῖ τὸ σκότος τρισβαθο πὺ ὀλόγυρα τῇ ζώνει,
σὰν τὰ ποτάμια π' ἄμετρα τραβᾷ ὁ ὠκεανός,
στά στήθη τῆς ἀτάραχη τὸ πάει καὶ τὸ μαζώνει
δλο ἀστραπές καὶ σύννεφα, σὰ νά'ταν ὁ οὐρανός...

Τί, πιά, σκιρτᾷ στά βάθη τῆς καὶ τῆς ἀνάβει τὸ αἷμα
τὸ βρέφος πὺ μεσάνυχτα σηκώθη καὶ πατεῖ
τὸ Δαχτυλίδι, τὸ Σπαθί, τὸ Σκήπτρο καὶ τὸ Στέμμα,
καὶ μέσ' στὴ φούχτα του τῇ γῇ χρυσόμυλο κρατεῖ.

Ἀγγελος Σικελιανός

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Σὲ μᾶς, μαζί με μᾶς, Χριστέ, γεννήθηκες,
στῆς Ἀγροτιᾶς τῇ φτωχικῇ σπηλιά μας...
Φτωχοί, ἐμεῖς, τὴν πόρτα μας Σ' ἀνοίξαμε,
καὶ διάπλατη, ἐμεῖς, τὴν ἀγκαλιά μας..

Ἐμεῖς φτωχοὶ τσοπάνηδες Σοῦ δώσαμε
τῶν ζῶν μας τὸ σανὸ γι' ἀπαλὸ στῶμα,
τὰ χνώτα τους, γιὰ ζεστασιά Σοῦ θέρμαναν
τὸ θεϊκὸ καὶ βρεφικὸ Σου σῶμα...

Τὰ μάτια μας, ἡ λάμψη Σου τὰ γέμισε,
τ' αὐτιά μας τῶν Ἀγγέλων τὸ τραγούδι,
καὶ τὴν καρδιά μας μονομιᾶς Σ' ἀνοίξαμε,
νὰ Σὲ δεχτοῦμε, Ἑσένα, θεῖο λουλούδι...

Μικροὶ καὶ τσπεινοί, τί ἄλλο μπορούσαμε,
Χριστέ μου, νὰ προσφέρουμε σὲ Σένα;
Πλούσιοι, ὅπως οἱ Μάγοι, ἐμεῖς δὲν εἴμαστε,
νὰ φέρουμε χρυσό, λιβάνι, σμέρνα...

Τὴν Πίστη τὴν ἀγνή, Χριστέ μου, ἐδώσαμε
κ' ἡ Πίστη μας μεγάλωσε κ' ἐστάθη...
Κ' ἐπλήθιανε, κι' ἀπλώθηκε, καὶ σκόρπισε
ὅλες τίς παλιές πλάνες καὶ τὰ λάθη.

Σὰν σήμερα, Χριστέ μου, Ἑσὺ γεννήθηκες,
κ' ἐμεῖς, φτωχὴ ἀγροτιά, σὲ προσκυνᾶμε...
Δὸς μας Χριστέ, καὶ πάλι ἐμᾶς τὴ φώτιση
τὴν Ἀγία Σου ζωὴ ν' ἀκολουθᾶμε...

Κώστας Χατζόπουλος

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Τὰ Χριστουγεννιάτικα τριαντάφυλλα
—Θάμα σ' ἄλλα χρόνια περασμένα—
τὰ εἶδα, ἀλήθεια, μετὰ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα
μιὰ φορὰ ν' ἀνθίσουν καὶ γιὰ μένα.

Τὰ εἶδα μέσ' στὰ σκόρπια τὰ ξερόφυλλα
νὰ βλασταίνουν ἀπ' τὸ πέρασμά σου
καὶ τὸν παγωμένο ἄερα εὐώδιασαν
τὰ τριαντάφυλλα—ἡ τὸ ἀνάσασμά σου!

Θάματα παλιῶν καιρῶν δὲ γίνονται,
δὲ γυρίζει πίσω ἡ Πίστη ἡ πρώτη.
Τὰ Χριστουγεννιάτικα τριαντάφυλλα
τ' ἀνθισε γιὰ μετὰ ἡ δική σου Νιότη.

Γεώργιος Δροσίνης

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΘ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
συν)χου Θεολόγου καθηγητού

Ο ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΑΓΩΝ ΑΝΘΙΜΟΣ

Ἀπὸ τὸ Νησί τῶν Ἰωαννίνων δὲν εἶναι μόνον ὁ ἐπίσκοπος Περιστερᾶς Μελέτιος (1844—1921), ὁ διευθυντὴς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τῆς Νήσου Ἰωαννίνων (1872—1929), γιὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψα στὸ ἔργον μου «Ἱερατικὴ Σχολὴ τῆς Νήσου Ἰωαννίνων» ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ 1952—53 τὴν «Ἑπειρωτικὴ Ἑστία» καὶ ὡς ἀνάτυπον, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Σταγῶν (δηλ. τῆς Καλαμπάκας) Ἀνθιμος Ντούρντας, ποὺ τὸν ἐχειροτόνησε ἐπίσκοπόν του ὁ ἐθνομάρτυς Μητροπολίτης Λαρίσσης Πολύκαρπος ὁ Δαρδαῖος, ἀπὸ τῆς Ἀάρδα τῆς σκλαβωμένης Κορυτσᾶς, γιὰ τὸν ὁποῖον ἐδημοσίευσε ἡ «Ἑπειρ. Ἑστία» στὸ τεῦχος τῆς τοῦ Ἰουνίου 1956 μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἱδρύσεως ἀδριάντος του στὴ Λάρισα.

Τὶς πληροφορίες γιὰ τὸν Ἐπίσκοπον Σταγῶν Ἀνθιμον μοῦ εἰς ἔδωκε ἕνας νησιώτης ὁ Γεώργιος Ντούρντας, γέρος 80 χρονῶν στὸ Γηροκομεῖον Ζωσιμαδῶν, γνωστὸς μου ἀπὸ τὰ 1906, ὅταν ἀπόφοιτος τῆς Ζωσιμαίας ὑπηρετοῦσα στὸ Νησί ὡς δημοδιδάσκαλος. Ὁ Γ. Ντούρντας μοῦ εἶπε ὅτι ὁ Ἀνθιμος αὐτὸς ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ πάππου του, ποὺ πῆρε τὸ παρατσούκλι Ντούρντας διότι τοῦ ἔλεγαν οἱ Τούρκοι «ντούρ ντέ», «στάσου λοιπόν». Ὁ Γ. Ντούρντας ἦτο καϊκτοῆς, ψαρᾶς, ψαθᾶς, ψάλτης καὶ τώρα στὸ Γηροκομεῖον ἐρίσκει σὰν ἀληθινὸς θρησκευόμενος εὐχαρίστηση σὲς ἀναμνήσεις του ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγ. Νικολάου τοῦ Ντίλιου Βενέδικτου, Χαρίτωνα καὶ Ἰωσήφ καὶ στὴ μελέτῃ θεολογικῶν διδλίων ποὺ τοῦ προσφέρω καὶ στὸ νὰ φέλγῃ στὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Γηροκομεῖου

τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ποὺ τὴν ἱδρυσε μὲ δαπάνη τῆς ἡ γηραιᾶ συνταξιούχος δημοδιδασκάλισσα Πολυξένη Μολυδάδα, ἡ εὐεργέτρια, ἐφέτος.

Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνθιμος στὰ γηρατειά του ἤρθε ἀπὸ τὴν Καλαμπάκα στὸ Νησί του, ὅπου ἐκκλησιαζότανε στὸ Ναὸ τοῦ Ἀγ. Νικολάου Ντίλιου, καὶ ἐφτείαςε καὶ ἕνα καλὸ σπῆτι ποὺ τοῦ ἔβαλε ὠρολόγι ποὺ χτυποῦσε καὶ ἀκούότανε μακριὰ στὴ λίμνη καὶ στὸ Νησί πέθανε ἀφίνοντας τὴν πατερίτσα του— καὶ τὰ χαρτιά του καὶ τ' ἀμφιά του ποὺ μὲ τὸν καιρὸ χάθηκαν. Ἀπαιτοῦσε ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς μιὰ μυστικόπαθη καὶ μὲ ἔννοια ἀνάγνωσθι τοῦ φαλητηρίου. Δημοσιεύομε ἕνα ἔγγραφο ποὺ σώθηκε ποὺ περιέχει τὸ ἐξοφλητικὸ γράμμα τοῦ Λαρίσσης Πολυκάρπου πρὸς τὸν Σταγῶν Ἀνθιμον μετὰ τὴ χειροτονία του ποὺ ἔχει ἀξία γιὰτὶ μαρτυρεῖ τὴν ἀφιλοχρηματία τοῦ Ἀνθίμου καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου βεβαιωτικοῦ κυριαρχικοῦ ἐξοφλητικοῦ γράμματος δηλὸν γίνεται, ὅτι ὁ θεοφιλέστατος Σταγῶν ἐπίσκοπος ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι, ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κύρ Ἀνθιμος, χειροτονηθεὶς παρ' ἡμῶν τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος νόμιμος καὶ κανονικὸς ἀρχιερεὺς καὶ ἀποκατασταθεὶς ἐπίσκοπος καὶ κυριάρχης γνήσιος τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἐπαρχίας Σταγῶν τῆς ὑποκειμένης τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει ἐπλήρωσε πρὸς ἡμᾶς τὴν διορισθεῖσαν αὐτῷ ποσότητα ἕνεκα φιλοτιμίας τῆς ἡς ἀνεδέξατο, ὡς εἴρηται, ἐπισκοπῆς ἀνελλιπῶς καταμετρήσας, καὶ ὅλα τὰ

ἐπακολουθήματα . ἐξοδα καὶ τὰ γνήσια χρέη τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης ἀναδεξάμενος ἐξώφλησεν ἀκωλύτως. Ἐφ' ᾧ καὶ μένει τοῦντεῦθεν ἀνεπηρέαστος παρ' ἡμῶν καὶ ἀνενοχλήτως πάντῃ ἐν παντὶ καιρῷ διαμένων ἐγκρατὴς τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὡς ἀποπληρώσας, ὡς εἴρηται, εὐχαρίστως ὅλα τὰ ἀνήκοντα συνήθη ἐξοδα διὰ τὴν θεόθεν λαχοῦσαν αὐτῷ Ἐπισκοπὴν. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον κυριαρχικὸν ἐξοφλητικὸν γράμμα καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ θεοφιλίᾳ δι' ἀσφάλειαν».

1816 Φεβρουαρίου 20, Ἰωάνν.

ὁ Λαρίσης Πολύκαρπος

Ὁ Ἀρίστης μάρτυς

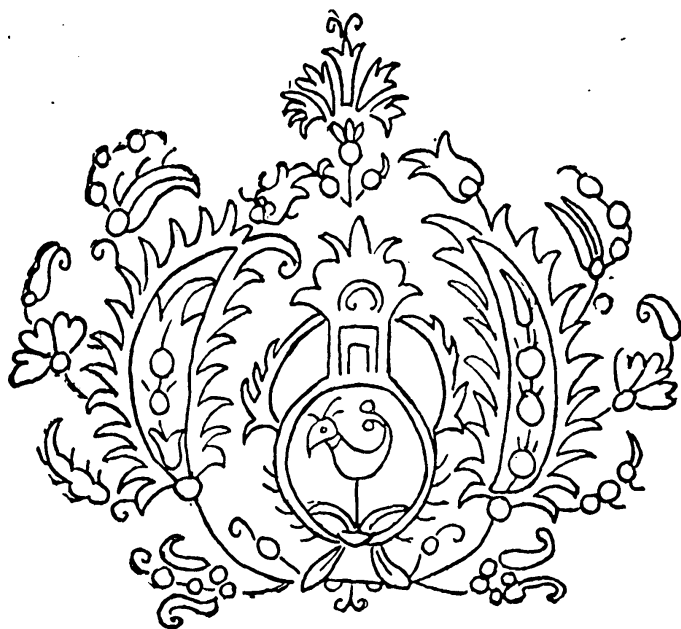
Σταῦρος Ἰωάννης μαρτυρῶ

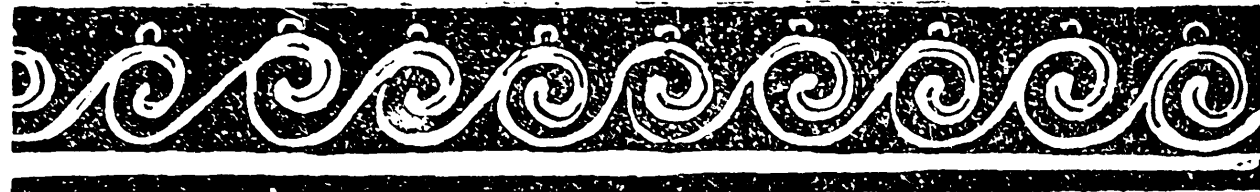
Κωσταντῖνος Ἀθανασίου μαρτυρῶ

Μιχαὴλ Μίσιος μαρτυρῶ

Γεώργιος Τουρτούρης, μαρτυρῶ

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ Ἡπειρώτη Ἐπισκόπου τῶν Σταγῶν Ἀνθίμου ἃς προσθέσωμε καὶ ἕναν ἄλλον Ἡπειρώτη ἀπὸ τὸ Λοζέτσι (Ἑλληνικὸν τῶν Κατοχνοχωρίων) ἐπίσκοπον Σταγῶν Γαβριήλ, ὁ ὅποιος μὲ δαπάνη τοῦ «εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ ἐξέδωκεν ἵνα διανέμηται δωρεὰν τὴν Ἱερὰν Ἀκολουθίαν τῶν Ἀγίων (17 Μαΐου) Πατέρων καὶ ἀδελφῶν τῶν καὶ κτιτόρων τῆς Σεβασμίας καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ ἐν τῇ Πέτρᾳ τοῦ Μετεώρου, Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν Ἀψαρᾶδων ἐξ Ἰωαννίνων (†1550). Ἡ ἀκολουθία αὐτὴ εἶχεν ἐκδοθῇ στὴ Βενετία στὰ 1803 καὶ 1815 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων». Ἐνα ἀντίτυπον τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς σώζεται στὸν ἐδῶ Ναὸν τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης. (Ἰδὲς γιὰυτὰ στὸ ἔργον μου «40 Ἅγιοι τῆς Ἡπείρου»).

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΑΝΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΜΟΙΩΝ*

Ἐκδιδόμενος ὑπὸ Δ. Μ. Σάρρου

Καὶ τοῦτο ἐγὼ σοῦ τὸ εἶπα πῶς εἶναι χαίμενον, καὶ ἔπρεπεν ἐσὺ νὰ εἰπῇς καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸν ἄν(θρ)ωπον, καὶ τὴν ὥρα ὅπου ἔχάθη, καὶ τὸ πρᾶγμα ὅπου ἔχάθη τὶ λογῆς ἦταν. Ἀμὴ λέγε ς, ἢ ἄν(θρ)ωπος τὸ ἐπῆρεν ἢ εἶναι παραπεσμέ-
5 νον· καὶ τοῦτο θεόργιστη, καὶ χωρὶς τὰ κουκία σου, φανερόν εἶναι, ὅτι ὡσὰν ἔχάθη, ἓνα ἀπὸ ὅλα εἶναι χρεῖα νὰ εἶναι : Θωρεῖτε τὴν πλάνην ὧ ἀνόητοι ἄν(θρ)ωποι, καὶ ὧ ἀνόητοι γυναῖκες ; Βλέπετε πῶς σᾶς γελοῦν οἱ μάντισσες καὶ οἱ μάντιες ; εἰ δὲ καὶ λέγουν καὶ κάποια ἔτзи σκοτεινά. ἢ καὶ φανερά, μὴν τὸ ἔχεις εἰς πίστιν, διότι ὁ διάβολος τοῦ ὁποίου εἶναι παραδομένοι, καὶ ὄργανά του, τὸ εἶπε. Διότι ἐκεῖνος ὅλα τὰ ἡξεύρει τὰ γενόμενα, καὶ μάλιστα τὰ κακὰ.
10 Ὅμως ἐσὺ δὲν εἶναι πρέπον, νὰ ἔχῃς πίστιν εἰς τὸν διάβολον, οὐδὲ νὰ ἐρωτᾷς τὸν διάβολον, νὰ μάθῃς ἀπὸ λόγου του τὶ ἐγινεν εἰς τὸν κόσμον, ἢ τί ῥιζικὸν ἔχεις. Διότι ὁ Θ(εὸς) ριζικὰ δὲν ἔκαμεν, οὐδὲ ἦτον δίκαιον νὰ κάμῃ ριζικά. Διότι ἂν ἔχῃ ὁ ἄν(θρ)ωπος ριζικόν, καὶ ἔχῃ γραπτὸν νὰ πάθῃ τάδε ἢ ἀπὸ τὸν Θ(εὸν) τὸ ἔχει ἢ δὲν τὸ ἔχει καθόλου. Καὶ ἂν εἶναι καὶ τὸ ἔχει ἀπὸ τὸν Θ(εόν),
15 εἶναι ἄδικος ὁ Θ(εός) ; καὶ τοῦτο νὰ τὸ εἰπῇ τινας, εἶναι ἄθεος καὶ ἀσεβής. Διότι ἓνας ἐφόνευσεν ἢ ἔκαμεν ἄλλο κακόν, ἢ τὸν ἐφόνευσαν, καὶ ἀπέκει τὸ λέγεις τοῦτο ἦταν γραπτὸν του νὰ τὸ πάθῃ. Καὶ τὸ λοιπὸν ἂν τὸ εἶχε γραπτὸν ἀπὸ τὸν Θ(εόν) καλὸν εἶναι ὁ φόνος, ἢ ἡ πορνεία, ἢ τὸ ἄλλο κακὸν ἐκεῖνο ὅπου ἔκα-
20 μεν, ὅποιος καὶ ἂν τὸ ἔκαμεν καὶ οὐδὲ νὰ κολασθῇ εἶναι πρέπον. Διὸ πῶς ἡμ- πορεῖ νὰ φύγῃ τινάς, ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θ(εός) τοῦ ἔγραψε νὰ πάθῃ ; καὶ ἂν τὸ ἔκαμεν ἐκεῖνο ὅπου ἦτον γραμμένον, διατὶ τὸν κολάζει ὅπου δὲν ἡμπορεῖς πα- ρὰ νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ εἶχεν ὁ Θ(εός) γραμμένον ; Καὶ μάλιστα ὅχι μόνον εἶναι κολάσεως ἄξιος, ἀλλὰ ἐπαίνου ὅπου ἐμπόρεσε νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ εἶχε γραμμένον ὁ Θ(εός), ἔπειτα οὐδὲ νόμοι δὲν ἔπρεπε νὰ γραφτοῦν, οὐδὲ εὐ-
25 αγγέλιον, οὐδὲ ἐντολές. Διότι τί παραγγέλλει ὁ νόμος νὰ κάμῃ τινὰς ἄλλο πρᾶ- γμα, ὅπου δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ, παρὰ || μόνον ἐκεῖνο ὅπου εἶναι εἰς τὴν κε- φαλήν του γραμμένον ; Τί κάμει χρεῖαν νὰ λέγουν οἱ νόμοι, μὴ πορνεύσης, μὴ μοιχεύσης, καὶ τὰ λοιπὰ ὅλα, ὅπου δὲν ἡμπορεῖ νὰ λείψῃ ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἔχει
30 γραπτὸν ; Καὶ ἂν εἶναι γραπτὸν καὶ τὸ ἔκαμε, διατὶ τὸν παιδεύεις ἐσὺ ὁ κριτὴς ὅπου ἔπρεπε νὰ τὸν ἐπαινέσης ; ἂν ἡμπόρειε νὰ μὴν τὸ κάμῃ, καὶ τὸ ἔκαμεν, εἶναι ἄξιος νὰ τὸν παιδεύσης καὶ νὰ τὸν σκολοπίσης, ἀμὴ ἂν δὲν ἡμπόρειε νὰ τὸ φύγῃ, οὐδὲ νὰ κάμῃ ἀλλέως, διατὶ τὸν παιδεύεις ; ἢ μάχεσαι μὲ τὸν Θ(εόν)

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 839 καὶ τέλος.

3 τί λογίς. 6 οἱ μάντισσες καὶ οἱ μάντιες. 7 ἔτзи. 13 ἔχει. 15 τινάς. 20 ἂν τό, 23 ὑμπόριε. 25 ἐντολαῖς. 31 κλοπῆσης, ὑμπόριε. 32 ἀλλέως.

- καὶ εἶσαι ἐναντὶς τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἔγραψεν εἰς τὴν κεφαλὴν του νὰ σὲ φονεύσῃ ἐσένα ἢ ἐκεῖνο ; Διότι ἢ δὲν τὸ ἔγραψεν, ἢ ἂν τὸ ἔγραψεν, εἶναι χρεῖα νὰ τὸ κάμῃ χωρὶς ἄλλο. Καὶ λοιπὸν ἂν τὸ ἔκαμε, γραμμένον ἦτον. Διότι ἂν δὲν ἦτον γραμμένον, καθὼς ἐσὺ ἔλεγες, δὲν ἤθελε τὸ κάμῃ ποτέ. Διότι τὰ ὅσα εἶναι
- 5 γραμμένα, τόσα κάμνει καὶ ὄχι περισσότερα ἢ ὀλιγότερα. Βλέπεις καὶ τούτην τὴν ἀτοπίαν πῶς εἶναι πρέπον νὰ τὴν πιστεύῃς, νὰ λέγῃς ὡς ἰδῶ τὸ ριζικόν μου ; Καὶ ἀπ' ἐκεῖ πῶς ἡμπορεῖ ἐκεῖνος ὁ γόνις νὰ ἡξεύρῃ τὸ ριζικόν σου, ὅπου δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἡξεύρῃ τί σοῦ ἔχει γραμμένον ὁ Θεός εἰς τὴν κεφαλὴν ; Καὶ ἂν ἦτο δυνατόν καὶ ἡξεύρε κιόλα, ἀγκαλὰ καὶ εἶναι ἀδύνατον τί ἡμπούρει νὰ κά-
- 10 μῃ ἀπάνω εἰς αὐτό, ὅπου δὲν δύναται νὰ ἐβγάλῃ τὰ γράμματα ἐκεῖνα, καὶ νὰ γράψῃ ἄλλα ἰδικά του ; Βλέπεις ἄν(θρωπ)ε πλανεμένε, εἰς τί πλάνην πέφτει τι- νὰς, ὅπου δὲν στέκει εἰς ἐκεῖνα ὅπου λέγει ἡ Θεία γραφή, ἀμὴ γυρεύει ἐκεῖνα ὅπου δὲν λέγει ; Ἀλλὰ καὶ ἐσεῖς ὅπου πιστεύετε εἰς κάποια δέματα καὶ ἄλλες ματαιολογίες νὰ σᾶς βοηθήσουν, πῶς δὲν ἐντρέπεσθε νὰ τὸ πιστεύετε ; Ὁ κόμ-
- 15 πος ἐκεῖνος καὶ τὸ δέμα ἐκεῖνο τὸ σχοίνινον ἡμπορεῖ νὰ σου βοηθήσῃ, ἢ νὰ σε βλάβῃ ; ὄχι ἄν(θρωπ)ε, ὄχι. Ἀμὴ θέλεις εἰπεῖ πῶς δένουν ἓνα καὶ στέκει δεμέ- νος ἕως νὰ τὸν λύσουν ; ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν σου γίνεται καὶ τοῦτο, ἢ ἀπὸ τὴν ὀλιγοπιστίαν. Διότι ἂν εἶχες σωστὴν πίστιν, δὲν ἦτον δυνατόν νὰ σε βλάβῃ τί- ποτε ἀπ' αὐτά. Διότι ἂν λέγῃ τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ἂν ἔχετε πίστιν ἡμπορεῖτε νὰ
- 20 εἰπῇτε τοῦ ὅρους ἐκείνου νὰ μεταβῇ καὶ μεταβαίνει, πόσον μάλιστα τὸ δέμα ἐκεῖ- (φ.τξι') νο τὸ οὐδετιποιένιον ; Ὅμως ἡ || ἀπιστία εἶναι ἡ αἰτία, νὰ ἡμπορῇ ὁ διάβολος ἢ τὰ ὄργανα τοῦ διαβόλου νὰ βλάπτουν τοὺς ὀλιγοπίστους, ἢ ἀπίστους ἄν(θρώ- π)ους. Ἄν ἔχῃ τινὰς ἀπιστίαν εἰς αὐτὰ δὲν ἡμποροῦν νὰ τὸν βλάβουν ποτέ. Ἄν τὰ πιστεύῃ καὶ τὰ φοβῇται τὸν βλάπτουν. Καὶ ἐκεῖνοι πάλιν ὅπου τὰ μετέρχουν-
- 25 ται εἶναι ὅλως δι' ὅλου δοσμένοι τοῦ διαβόλου, καὶ ἕως τέλους ἐκεῖνος θέλει τοὺς κληρονομήσῃ, καὶ καθὼς μὲ πείραν τὸ εἶδαμεν, ὅσοι τὰ μεταχειρίζονται αὐτά, κακὸν θάνατον ἔδωκαν καὶ κακὸν τέλος ἐπῆραν. Διότι θάνατος ἁμαρτωλῶν πο- νηρός. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴν μακρύνῃ εἰς μῆκος ὁ λόγος, ὡς τοῦ δώσωμεν τέλος. Ἐπειδὴ ὅσον ἦτον δυνατόν, ἀπεδείξαμεν μὲ τὴν θείαν γραφὴν ὅτι αὐτὰ εἶναι
- 30 ὅλα ἔργα δαιμονικά, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ πιστεύῃ ὅποιος δὲν θέλει νὰ εἶναι κοινωνὸς καὶ συμμετοχὸς τῶν δαιμόνων καὶ ὅποιος δὲν θέλει νὰ εἶναι ἄξιος τοῦ αἰωνίου πυρὸς μὲ τοὺς δαίμονας ὁμοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἔχει καὶ κάποια βάσανα κα- νεῖς ἀπὸ ἐμᾶς, δὲν πρέπει νὰ εὕρῃ τὴν αἰεσιν, ἢ νὰ τὴν ζητήσῃ ἀπὸ δαίμονας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεόν· καὶ εἰ μὲν καὶ τὸν ἐλευθερώσῃ, καλὸν ἔστιν· εἰ δὲ καὶ
- 35 δὲν θελήσῃ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ κακὰ νὰ ἔχωμεν ὑπομονήν. Διότι δὲν εἴμασθεν ἐμεῖς καλλύτεροι ἀπὸ τὸν μακάριον Παῦλον, ὅπου εἶχε τὸν πειρασμὸν τῶν αἰρετικῶν καὶ ἐζήτησε τρεῖς φορές τὸν κ(ύριο)ν νὰ τοὺς ἐβγάλῃ ἀπὸ τὴν μέ- σην, καὶ τοῦ εἶπεν ὁ Κ(ύριος), ἀρκεῖ σοι, φθάνει σε ἡ χάρις ὅπου ἔχεις καὶ
- 40 κάμνεις θαύματα, καὶ ἡ δύναμις ἡ ἐδική μου εἰς τὴν ἀσθένειαν τὴν ἰδικήν σου ἀναπληροῦται καὶ τελειοῦται.
- Ἄν τοῦ Παύλου δὲν ἔκαμε τὸ θέλημα ὁ Θεός, ὅπου ἦταν στόμα τοῦ Χ(ρι- στοῦ), τὸ ἐδικόν μας θέλει κάμει ὅπου λείπομεν ἀπὸ τὰς ἀρετὰς τοῦ Παύλου, ὅσον λείπει ὁ οὐ(ρα)νὸς ἀπὸ τὴν γῆν ; Ἐκεῖνος εἶχε θλίψεις καὶ βάσανα καὶ
- 45 τόσα ὅπου καθ' ἡμέραν ἀπέθανε καὶ ἐμεῖς λυπούμεσθε εἰς τὰ βάσανα τὰ ὀλίγα, ὅπου τόσα εἶναι ὀλίγα, ὅσες εἶναι καὶ αἱ ἀρετὰς μας πρὸς τὰς ἀρετὰς τοῦ ἁγίου Παύλου ; Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ Παῦλος ὅταν εἶχε τὰς θλίψεις ἐκεῖνες, ἠθέλησε νὰ

1 ἦσαι, 5 ὀλιγότερα, 7 ἀπ' ἔχει, 9 ἂν καλὰ, 10 εὐγάλη, 11 πύτη, 14 ἄλλαις ματαιολογίαις νὰ σᾶς, 20 νὰ μεταβῇ. 21 οὐδὲ τιποτένιον, 24 φοβεῖται, ἐκεῖνοι, 31 ἔχοι, 34 ἐλευθερώσοι, 35 θελή- σοι, 36 καλλίτεροι, 37 φοραῖς, εὐγάλη, 42 ταῖς ἀρεταῖς, 44 λυπούμεσθαι, 45 ὅσαις ἀρεταῖς, ταῖς ἀρεταῖς,

ὑπάγη εἰς τὰ μαντεῖα, καθὼς τὸ κάμνεις ἐσὺ, ὅπου διὰ ὀλίγην θλίψιν ἢ ζη-
 (φ.τξστ²) μίαν, ὑπάγεις ὀγλήγορα νὰ ἐρωτήσης τὸν διάβολον; "Οχι δὲν τὸ ἔκαμεν ὁ Παῦ-
 λος αὐτό, μόνον ἔχαίρετον εἰς τὰς θλίψεις του, || εἰς τὰς ἀσθενείας του καὶ ἔκαυ-
 χᾶτον εἰς αὐτὰ ὡσὰν καινῶνται ἕνας εἰς τὸν πλοῦτόν του, ἢ εἰς τὰ ὑπάρχοντά του.
 5 'Αλλὰ ἐσὺ δὲν τὸ κάμνεις ἔτι, ἀλλὰ ὡσὰν σὲ εὖρη τίποτε μικρὰ θλίψις, κράζεις
 ἢ ὑπάγεις εἰς τὸν διάβολον νὰ σε παρηγορήσῃ καὶ ἔχεις πίστιν εἰς αὐτόν, νὰ
 σε βοηθήσῃ. "Ανθρώπε, ὁ διάβολος κάμνει ποτὲ καλόν; Εἰς τὸν Παρά-
 δεισον εἶδε τὸν ἄν(θρῳπ)ον καὶ τὸν ἐφθόνησε, καὶ ἔκαμε τόσες πανουργίες
 καὶ τὸν ἔβγαλε καὶ τώρα θέλει σου κάμει ἐσένα καλόν, καὶ ὑπάγεις μὲ τόσην
 10 πίστιν καὶ θάρρος εἰς αὐτόν νὰ σου κάμῃ τὸ θέλημά σου; Δὲν τὸ κάμνει ποτὲ
 καὶ ἂν τὸ κάμῃ καὶ ὄντως, ἀλλὰ δὲν εἶναι καλόν, μὲ ὅλα ὅπου σὲ ἐσκότισε
 τόσα, καὶ σοῦ φαίνεται ἐσένα καλόν, καὶ λογιᾶσαι ὅτι σὲ ὠφελεῖ ἢ ψυχικὰ ἢ
 σωματικὰ. "Οφίς πικρὸς εἶναι ὁ διάβολος καὶ ὅποιος πλησιάσῃ εἰς αὐτόν τὸν
 15 φαρμακεύει. Δείχνει σχῆμα καλόν, ὡς πονηρὸς καὶ πανουργὸς ὅπου εἶναι,
 ἀμὴ τὸν δόλον τὸν ἔχει μέσα φυσικά. Λέων εἶναι ἄγριος καὶ περιτριγυρίζει,
 καθὼς λέγει ὁ μακάριος Πέτρος, νὰ καταπῇ κανένα, ὅπου δὲν τοῦ ἀντιστέκεται
 στερεὸς μὲ τὴν πίστιν. Κλέπτης εἶναι καὶ ληστής καὶ δὲν ἔρχεται εἰς τὸ κοπάδι,
 ἢ γοῦν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν, παρὰ μόνον νὰ κλέψῃ, νὰ σφάξῃ καὶ νὰ
 20 ἀπολέσῃ. Δὲν ἐμπαίνει μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, παρὰ νὰ ὁμοιωθῇ, ὡσὰν τὸ
 φρονιμώτατον θηρίον τὸν ὄφιν, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀπατήσῃ τὴν Εὐάν, καὶ
 διὰ τῆς Εὐας τὸν Ἀδάμ. Φρόνιμος εἶναι εἰς τὸ κακοποιῆσαι· σοφὸς εἶναι ὅχι
 νὰ σοφίσῃ τὸν ἄν(θρῳπ)ον, νὰ τοῦ δώσῃ νὰ γνῶρίσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ νὰ
 ἐμπορέσῃ μὲ τὴν ψυχικὴν καὶ ἐπίγειον καὶ δαιμονιώδη σοφίαν νὰ ἀπατήσῃ
 25 τοὺς ἀπλουστεροὺς καὶ ἀμαθεῖς. Δὲν ἐμπαίνει εἰς ἄλλο θηρίον, παρὰ εἰς τὸν
 ὄφιν, τὸ φρονιμώτατον πάντων θηρίων. Διότι ἂν ἐμπαινέ εἰς ἄλλο θηρίον,
 ὅπου νὰ μὴν ἦ ὄν φρόνιμον, δὲν ἠθελε πιστευθῇ εὐκολα. Τοιαύτην συνήθειαν
 ἔχει ὁ διάβολος, καὶ εἰς τοὺς πλεόν φρόνιμους καὶ σοφοὺς, πολεμᾷ νὰ ἐμπῇ,
 30 διὰ νὰ κάμῃ πολλὴν φθορὰν καὶ πολλὴν ἀφανισμόν. Διότι καὶ ἕνας στρατοπε-
 δάρχης, ὅταν ἔχει κανένα ἀνδρεῖον εἰς τὸ φουσσάτον του, τότε κάμνει πολὺν
 θάνατον εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Καὶ ὁ διάβολος ὅπου εἶναι ἐχθρὸς ἐδικὸς μίας
 τότε κάμνει πολλὴν φθορὰν καὶ ἀφανισμόν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀμαθῶν καὶ
 35 ἀστηρίκτων, || ὅταν εὖρη κανένα φρονιμώτερον. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὲς οἱ μάντισ-
 (φ.τξζ¹) σες κάμνουν πὼς εἶναι φρόνιμες καὶ γερόντισσες. Διὰ νὰ γελοῦν τὰς ἄλλες τὰς
 νεώτερες καὶ νὰ τὰς σύρουν εἰς τὸ θέλημά τους. Καὶ τοῦτο εἶναι εἰκόσια τοῦ
 35 δαίμονος καὶ τέχνη νὰ πλατῇ τοὺς ἄν(θρώπ)ους μὲ κάθε λογῆς τρόπον καὶ μὲ
 πρόσωπα ὅπου δείχνουν εἰς τοῦ λόγου τους κάποιαν ἀξιοπιστίαν. Διότι τοῦτο
 μὴν σοῦ φανῇ παράξενον καὶ παράδοξον, ἂν καὶ ἕνας, ἢ γέροντας, ἢ φρόνιμος, ἢ
 σοφός, ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἀνδρῶν, ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν γυναικῶν σφάλῃ. Διότι
 40 ὁ διάβολος τοὺς τοιοῦτους πειράζει περισσότερον καὶ πολεμᾷ νὰ τοὺς νικήσῃ. Δὲν
 νικῶντες τοὺς αὐτοὺς, ὅχι μόνον αὐτοὺς ἔχει νικημένους, ἀλλὰ τοὺς κάμνει ὄργανά
 του ἐπιτήδεια καὶ ἀξιόπιστα, νὰ νικήσῃ μετ' αὐτοὺς καὶ ἄλλους νὰ τοὺς φέρῃ εἰς
 τὴν ὁμοίαν πλάνην. Καὶ τοῦτο ἐμπορεῖς νὰ τὸ καταλάβῃς, καὶ ἀπὸ τοὺς αἱρετι-
 κούς, ὡς ἦτον ὁ "Αρειος, ὁ Σαβέλλιος, ὁ Μακεδόσιος καὶ ἄλλοι πολλοί, οἱ
 ὅποιοι διὰ νὰ ἦτον φρόνιμοι, σοφοί, μεγάλοι καὶ θεολόγοι καὶ τοὺς εἶχαν οἱ

1 θλίψιν, 2 ὑπάγης, ὀγλήγορα, 3 ταῖς θλίψεις του, ταῖς ἀσθενείαις του, 4 πλοῦτον του, 5
 ἔτι, σὲ εὖρει, θλίψις, 8 τόσαις πανουργίαις καὶ τὸν εὖγαλε, 9 τώρα, 10 θάρρος, σοῦ, 11 ἐσκότισε, 13
 πλησιάσει, 17 στερεός, ληστής, 20 φρονιμώτατον, 21, φρόνημος, 24 ἐμπένει, ἄλλων θηρίων, 25 φρο-
 νημώτατον, ἂν ἐμπενεν, 26 πιστευθεῖ, 28 φθορὰν καὶ πολλὴν ἀφανισμόν, 29 ἔχη, φουσσάτον του, 31
 πολλήν, 32 φρονιμώτερον, μάντισες, 33 ταῖς ἄλλαις 34 ταῖς νεώτεραις καὶ νὰ ταῖς σύρουν, 40 νικῶντας
 τος, 41 ἐπιτίδειο.

- ἄν(θρωπ)οι εἰς εὐλάβειαν διὰ σοφούς, ἔβαλεν ὁ διάβολος τὰ δυνατά του καὶ τοὺς ἐπλάνεσε, καὶ τοὺς ἔφερεν εἰς τὸ θέλημά του, καὶ τοὺς ἔκαμε τὸν μὲν Ἄρειον τὸν ἐκατάπεισε νὰ εἰπῇ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, πῶς εἶναι κτίσμα καὶ καὶ ὄχι κτίστης· καὶ τέτοιαν λογῆς ἔφερε καὶ ἄλλους μὲ τὴν γνώμην του καὶ
- 5 ἑκατάσκησε τόσους αἰρετικούς· ὁμοίως καὶ τοὺς λοιποὺς αἰρετικούς, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ σοφοὶ καὶ θεολόγοι καὶ μεγάλοι ἄν(θρωπ)οι εἰς τὴν ἀρετὴν. Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐμπόρεσεν ὁ διάβολος καὶ τοὺς ἐνίκησε, μὲ τὸ νὰ μὴν προσέξουν καλὰ νὰ κρατιοῦνται μὲ τὴν θείαν γραφὴν καὶ νὰ τὴν γροικῇσιν καθὼς πρέπει. Καὶ μὴν εἰπῆς ὅτι ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὅπου ἦσαν τοιοῦτοι σοφοὶ ἔσφαλαν, ἄς σφάλω
- 10 καὶ ἐγώ, ἀλλὰ νὰ φυλάγηται νὰ μὴν νικηθῇς ἀπὸ τὸν διάβολον, ὅπου μεταμορφώνεται καὶ γίνεται ὡς ἄγγελος φωτός, καὶ θέλεις νὰ προσέχῃς, καὶ ἂν εἶναι καὶ καλὸν ἐκεῖνο ὅπου σοῦ λέγει, μὴν τὸ πιστεύῃς καθόλου. Διότι φαίνεται πῶς εἶναι καλόν, ἀμὴ δὲν εἶναι. Θαρρεῖς καὶ κακὸν ἦτον ἐκεῖνο ὅπου ἔλεγε τοῦ Ἀδὰμ ὁ διάβολος, ὁπότεν τοῦ ἔλεγε καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς Εὕας, «διανοιχθή-
(φ.τξζ²) σονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν»· Ὅσον εἰς τὸ φαινόμενον, καλὸν ἦτον, || ἀμὴ ὅσον εἰς τὸ ἀληθές, καλὸν δὲν ἦτον. Διότι ὁ διάβολος μὲ ὅλον ὅπου νὰ φαίνεται πῶς μᾶς συμβουλεύει εἰς τὸ καλὸν μὲ κάποια γλυκιὰ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ εἶναι συμβουλὴ διαβολικὴ, κακὴ εἶναι καὶ εἰς κακὸν τέλος καταντᾷ· καὶ διὰ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς πρέπει νὰ μὴν δίδωμεν ἀκρόασιν τοῦ διαβόλου, ἂν λέγῃ τι καλὰ, μὲ ὅλον ὅπου δὲν ἐμπορεῖ
- 20 καθὸ ὅπου εἶναι διάβολος, νὰ δώσῃ ποτὲ βουλήν καλήν. Ὅφρις εἶναι ὁ διάβολος· καὶ μὲ ὅλον ὅπου εἶναι φρόνιμος ὁ ὄφρις, ἀλλὰ εἶναι φρόνιμος εἰς τὸ κακοποιῆσαι, καὶ γυρεύει πάντοτε νὰ σε κτυπήσῃ εἰς τὴν πτέρναν καὶ ἐσὺ θέλεις νὰ προφθάνῃς νὰ τὸν κτυπᾷς εἰς τὴν κεφαλὴν. Διατὶ ἐκεῖνος γυρεύει νὰ σὲ κτυπήσῃ εἰς τὴν πτέρναν καὶ ὄχι ἄλλου καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ τὸν κτυποῦμεν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ ὄχι ἄλλου; Ἡ πτέρνα εἶναι τὸ πλεόν ἐσχατον καὶ κατώτερον μέρος τοῦ κορμίου τοῦ ἄν(θρωπ)ου, καὶ τὸ κεφάλι εἶναι τὸ πλεόν ἄνωτερον μέρος τοῦ σώματος. Καὶ δείχνει μὲ τοῦτο, ὅτι ἐμεῖς πρέπει νὰ συν-
25 τρίβωμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ νοητοῦ ὀφρεως τοῦ διαβόλου, καθὼς προβάλλῃ καὶ ἔλθῃ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νὰ μὴν τοῦ δώσωμεν τόπον, καθόλου νὰ ἔγγιξῃ εἰς τοῦ λόγου μας, μόνον πρὶν νὰ ἔγγιξῃ τὴν κεφαλὴν του, εἰς τοῦ λόγου μας, νὰ προφθάνωμεν νὰ τὴν συντρίβωμεν καὶ νὰ μὴν τοῦ δίδωμεν χώραν καθόλου. Διότι ὥσαν σῶση καὶ βάλλῃ τὴν κεφαλὴν του μέσα, ὅλος ἐμπαίνει. Διότι καὶ ὁ ὄφρις μόνον τὴν κεφαλὴν του νὰ βάλλῃ εἰς τὸν πλεόν στενότερον τόπον ὅλος περᾷ·
- 30 ἀλλὰ καὶ ἂν τὸν κτυπήσῃ τινὰς ἢ εἰς τὴν μέση ἢ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σώματος του καὶ δὲν τὸν κτυπήσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐκεῖνος πάλιν ζῇ. Καὶ τὸν διάβολον ἂν δὲν τὸν διώξῃ ἢ ἂν δὲν τὸν φονεύσῃ τινὰς ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τοῦ δώσῃ τόπον, καὶ τοῦ ἀνοίξῃ θύραν, καὶ ζῇ ὅλος, καὶ ἐμπαίνει μέσα ὅλος, καὶ εἶναι δύσκολον νὰ τὸν ἐβγάλλῃ τινὰς ἀπὸ λόγου του· καὶ τὸν φέρνει εἰς τέλος τῆς ἁμαρτί(ας)
- 40 καὶ ἔτσι τὸν πληγώνει εἰς τὴν πτέρναν, καὶ ὄχι εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σώματος, ἀλλὰ καθὼς ὁ ὄφρις ὅταν δαγκάσῃ τὸν ἄν(θρωπ)ον εἰς τὴν πτέρναν, μεταδίδεται τὸ φαρμάκι εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἀποθνήσκει ὁ ἄν(θρωπ)ος, ἔτσι καὶ ὁ διάβολος ὅταν δαγκάσῃ τὸν ἄν(θρωπ)ον εἰς ἓνα μέρος, ὅλον τὸν φαρμακώνει, καὶ τὸν θανατώνει. Καὶ πῶς τὸν δαγκάνει ὁ διάβολος τὸν ἄν(θρωπ)ον, ὅπου
- 45 δόντα δὲν ἔχει; Να σου εἰπῶ πῶς τὸν δαγκώνει, καὶ ποῖα εἶναι τὰ δόντια του· (φ.τξη¹) ὅταν τὸν νικήσῃ μὲ τὴν ὄρασιν || ἢ εἰς τὴν ὄρασιν, καὶ τὸν φέρῃ νὰ βλέπῃ τὰ ἀλλότρια κάλλη καὶ νὰ ἐπιθυμᾷ μὲ πάθος ἐκείνην τὴν γυναῖκα, ἢ ἐκεῖνον

7. ἐτοῦτο. 11 θέλης, 18 γλυκία, 23 νὰ σὲ, 24 προφθάνεις, 25 νὰ σὲ, 30 προβάλλει καὶ ἔλθῃ. 30, 31 νῆγγιξῃ, 32 δίδωμεν, 33 σώσει καὶ βάλλει, ἐμπένει, 34 βάλλει, 39 εὐγάλη, 40, 42 ἔτσι, 40 ἄλλον μέρος, 45 νὰ σου.

τὸν ἄνδρα ἢ γυναῖκα, τὸν ἐδάγκασεν εἰς τὴν ὕρασιν ὁ διάβολος καὶ τὸν ἐφαρ-
 μάκωσεν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Χ(ριστός)· «ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι
 αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Μὴν λογιᾶζης πῶς εἶναι
 5 ὀλίγον σφάλμα νὰ ἰδῇς νὰ ἐπιθυμήσης εἰς κακὴν πράξιν, μεγάλο σφάλμα τὸ
 μετῆρᾷ ὁ Χ(ριστός), ὅπου εἶναι ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ Θεός ὁ ἀληθινός. Πάλιν
 10 ὅταν ἀκούσης μὲ τὴν ἀκοὴν ἀκρὸς βλοβερές, ἡ αἰσχρολογί(ας), ἡ συκοφαντί(ας),
 ἡ ἡδονῆς, ἡ ἄλλης πράξεως κακῆς, καὶ τὲς στέργει ἡ ὕψις σου καὶ δὲν τὲς
 φεύγει, ἀλλὰ τὲς ἀγαπᾷ, ἄλλο δάγκαμα εἶναι τοῦ διαβόλου πικρὸν καὶ ὀλέ-
 θριον. Ὅταν πάλιν ἀφήσης τὴν ὁσφορησίν σου ἐλεύθερον εἰς τὲς ἡδονικὰς
 15 εὐωδίας καὶ δὲν κάμνης καμίαν διαφορᾶν, τάχιστα πῶς δὲν τὸ ἔχεις αὐτὸ διὰ
 σφάλμα, ἄλλο δῆγμα τοῦ διαβόλου γίνεται. Ὅμοι(ως) κι ἀπὸ τὴν γεῦσιν καὶ
 ἀπὸ τὴν ἀφῆν γίνεται δάγκαμα τοῦ διαβόλου εἰς τὸν ἀν(θρώπ)ον, ὅπου δὲν
 προσέχει καλὰ, καὶ ἔτσι κατ' ὀλίγον δαγκάνοντας ὁ διάβολος τὸν ἀν(θρώπ)ον
 20 τὸν πληγώνει πληγὴν ἀνίατον καὶ μεγάλην, ἕως ὅπου εἰς τὸ ὕστερον τὸν δαγ-
 κάνει εἰς τὴν πτέρναν, ἡγουν τὸν φέρνει εἰς τὸ τέλος τῆς πράξεως τῆς τελεί(ας)
 ἁμαρτίας καὶ γίνεται ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ προφήτης· «ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης
 μου κυκλώσει με». Διὰ τοῦτο πρέπει τὴν κεφαλὴν τοῦ νοητοῦ ὅφρως νὰ τὴν
 συντρίβῃ τινὰς, καὶ νὰ μὴν τὴν ἀφήνῃ καθόλου νὰ τὸν ὀγγίξῃ ἀπ' ἀρχῆς· διότι
 25 ὁ διάβολος δὲν σύρει τὸν ἀν(θρώπ)ον ἀπὸ μιᾶς εἰς τὸ τέλειον τῆς ἁμαρτίας,
 ἀλλὰ κατ' ὀλίγον. Καὶ ὅπου δὲν φεύγει τὰ ὀλίγα τοῦ διαβόλου προβλήματα
 καὶ τὰς ἀρχάς, τὸν φέρνει ἀπὸ τὰ ὀλίγα καὶ μικρὰ εἰς τὸ τέλειον τῆς πράξεως·
 καὶ τοῦτο εἶναι ὅπου ὁ ὄφρις τηρᾷ νὰ κυπήσῃ τὸν ἀν(θρώπ)ον εἰς τὴν πτέρναν.
 Καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὁ Θεός τοῦ ἀν(θρώπ)ου νὰ τηρᾷ νὰ τὸν κυπήσῃ
 30 εἰς τὴν κεφαλὴν, ἡγουν νὰ μὴν τοῦ δώσῃ τόπον καθόλου. Καὶ ἂν μετασχηματι-
 ζεται καὶ εἰς ἄγγελον φωτός ὁ διάβολος, μὴν τὸν πιστεύσης καθόλου, ὅτι ἐκεῖνο
 φῶς ὅπου σοῦ δείχνει, μὲ ὅλον ὅπου σοῦ φαίνεται ἐσένα φῶς, σκότος εἶναι
 καὶ διὰ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς φεύγέ τον. Ἀλλὰ θέλεις εἰπεῖ, ἐγὼ τὸν διάβολον δὲν
 τὸν βλέπω οὐδὲ τὸν εἶδα, πῶς μοῦ λέγεις νὰ μὴν τὸν στέργω, ἀλλὰ νὰ τὸν
 φεύγω; Οὐδὲ τὸν Θεόν οὔτε τὸν βλέπεις, οὔτε τὸν εἶδες ποτέ σου, οὐδὲ ||
 (φ.τξη³) 30 ἐμπορεῖς νὰ τὸν ἰδῇς· ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του ὅπου κάμνει ἢ ἀπὸ τὰ ποιήματα
 35 οἷον ἔκαμε βλέπεται. Διότι τὸ ἔργον ἐνός ποιητοῦ, δείχνει τὸν ποιητήν. Βλέ-
 πεις τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς καλῶς πεποιημέν καὶ
 μὲ τόσην τέχνην καὶ λαμπρότητα, καὶ δὲν βλέπεις τὸν ποιήσαντα αὐτὰ Θεόν,
 40 45 μεγάλα τὰ ποιήματα καὶ λαμπρά, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι καὶ ὁ ποιητὴς μέγας
 καὶ λαμπρός, διότι νὰ εἶναι αὐτόματα, ἡγουν ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς καμωμένα, εἶναι
 ἀδύνατον. Βλέπεις ἓνα παλάτι, ἢ ἓνα σπίτι εὐμορφον, νὰ εἶναι αὐτόματον δὲν
 εἶναι ἐμπορετόν, τό λοιπὸν τινὰς ἄλλος τό ἔκαμε, καὶ ἀπὸ τό ἔργον τὸν γνωρίζεις.
 Καὶ ἂν εἶναι καλόν τό ἔργον, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἦτον καὶ ὁ τεχνίτης καλός· ἂν
 40 εἶναι κακόν, καὶ ὁ τεχνίτης ἦτον κακός. Τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τὸν διάβολον,
 45 ὅταν θέλῃς νὰ τὸν ἰδῇς, ἐμπορεῖς νὰ τὸν ἰδῇς ἀπὸ τὰ ἔργα του. Καὶ ποῖα εἶναι
 τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου; Πολλὰ εἶναι, πλην νὰ εἰπῶ ὀλίγα, διὰ νὰ καταλάβῃς
 καὶ τὰ ἄλλα ὅλα, καὶ νὰ σου δείξω νὰ βλέπῃς καὶ τὸν διάβολον ὅταν θέλῃς, διὰ
 νὰ τὸν φεύγῃς ἂν θέλῃς. Ἡ κλεψία, ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ὁ φόνος, ὁ φθόνος,
 45 ἡ ὑπερηφανία ἢ καταλαλιά, φανερόν εἶναι πῶς εἶναι κακά, καὶ ὅλοι τὰ ὁμο-
 λογοῦν πῶς εἶναι κακά. Τό λοιπὸν εἰς τὰ κακά ἄλλος τινὰς δὲν εἶναι αἷτιος,
 καὶ ἀφορμὴ νὰ γίνονται, παρὰ μόνον ὁ διάβολος.

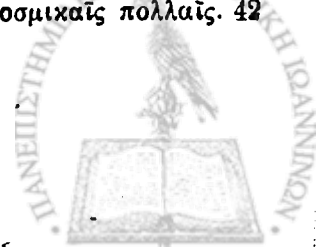
Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι ἀδύνατον νὰ φανῇ, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀσώματος, εὐρίσκει

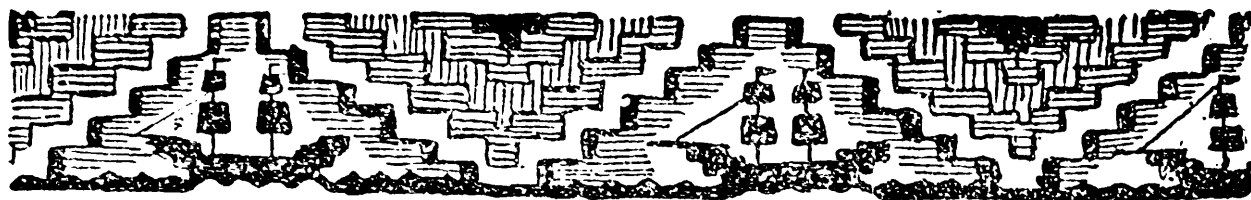
6 ἀκοαῖς, βλαβεραῖς, 7 ταῖς, 8 ταῖς, 9 ἡδονικαῖς, 10 εὐωδίαῖς, διαφορᾶν, 12 ἀφῆν, 13 προ-
 σέχη, ἔτζη, δαγκάνοντας, 18 ἀφίνει, ὀγγίξῃ, 26 ὅπου σου, 34 ὥσάν, 37 σπῆτι.

- ὄργανα σωματικά καὶ φανεροῦται. Καὶ διὰ τοῦτο ἔχε διὰ κανόνα τὸ σημάδι νὰ γνωρίζῃς καὶ νὰ βλέπῃς τὸν διάβολον διὰ νὰ τὸν φεύγῃς. Ὅταν ἰδῇς τινὰ φθο- νερόν καὶ δὲν θέλῃ τὸ καλὸν τοῦ ὁμοίου του ἀν(θρώπου) καὶ ὁμοπίστου του, ἐκεῖνος εἶναι ὄργανον τοῦ διαβόλου καὶ εἰς ἐκεῖνον μέσα εἶναι ὁ διάβολος κα-
 5 τοικημένος καὶ κεκρυμμένος χωρὶς ἄλλο καὶ φεῦγέ τον. Ὅμοίως ὅταν ἰδῇς τὸν ἄδικον, τὸν πόρνον, τὸν λοῖδορον, τὸν μέθυσον. Ὅταν ἰδῇς καὶ ἐκείνην τὴν δαιμονισμένην ὅπου σε πλανᾷ νὰ σε μαντεύσῃ, ἄλλο τίποτε δὲν εἶναι παρὰ διά-βολος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὴν φεύγῃς. Ἀλλὰ ὅχι μόνον δὲν τὴν φεύγεις, ἀλ-
 (φ. τζθ¹) λὰ καὶ τὴν πιστεύεις, ἢ νὰ σου κάμῃ κανένα παιδί, ἢ νὰ φέρῃ τὸν ἐδικόν σου ἀπὸ τὴν ξενιτείαν. Ὡ πλάνη ἢ ὧ ἀνοησία, ὧ ἀπάτη. Καὶ ἂν ἐμπόρειε ὁ διά-βολος νὰ κάμῃ τινὸς ἄλλου καλόν, δὲν ἠθέλει κάμει καλὸν ἐδικόν του; Ἡ ἂν ἠμπόρειε, ἠθέλες ἐσὺ ἀπὸ τὸν διάβολον καλόν; Καὶ ἀπέκει ἂν ζητᾷς τίποτε κα-
 15 λὸν ὅπου σου λείπει, διατί δὲν τὸ ζητᾷς ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀμὴ τὸ ζητᾷς ἀπὸ τὸν διάβολον; Ἡ δὲν πιστεύεις πῶς δύναται, ἢ δὲν θέλεις τὸ καλόν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀμὴ τὸ θέλεις ἀπὸ τὸν διάβολον; Καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, τὸ λοιπὸν ἔχεις γνώμην πῶς ὁ διάβολος εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ θέλεις καλύτερα τὸ καλὸν τοῦ διαβό-λου, καὶ ὅχι τοῦ Θεοῦ; Ἡ ἔχεις γνώμην, ὅτι δύναται περισσότερον ὁ διάβολος παρὰ ὁ Θεός. Καὶ τέτοιας λογῆς πιστεύεις τὸν διάβολον παρὰ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ θέλεις εἰπεῖ τὸ ἐζήτησα τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο ὅπου ἐζήτησα τοῦ διαβόλου, ἀμὴ δὲν μοῦ
 20 τὸ ἔδωκεν ὁ Θεός; ἀμὴ ὁ διάβολος μοῦ τὸ ἔδωκε. Καὶ διατί δὲν σοῦ τὸ ἔδω-κεν ὁ Θεός; Ἡ δὲν ἐδύνετον, ἢ ἐδύνετον. Καὶ νὰ εἰπῇς δὲν ἐδύνετον, βλασφημᾷς θανάσιμα, ὅτι εἶναι παντοδύναμος. Ἀμὴ διατί δὲν σοῦ τὸ ἔδωκεν; Ἡ δὲν τὸ ἐζήτησες μὲ ὀρθὴν πίστιν καὶ σωστήν, ἢ δὲν ἦσουν ἄξιος νὰ τὸ πά-ρης ἢ δὲν σοῦ ἐσύμφερε τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὅπου ἐζήτησας, ἢ ἔβλεπε τὴν ὑπομονὴν
 25 σου, καὶ τὴν ἐδοκίμαζε, καὶ ἔπρεπε νὰ ἔχῃς ὑπομονήν. Ὁ Ἀβραάμ ἂν καλὰ καὶ ἡ γυναῖκά του ἡ Σάρρα ἦτον στείρα καὶ δὲν ἔκαμε παιδί, ἀλλὰ οὔτε αὐτός, τῷ-τε ἐκείνη ἠθέλησαν νὰ ζητήσουν ἀπὸ μάντις καὶ μάντισσες νὰ κάμουν παιδί. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεός τοὺς τὸ ἔδωκεν εἰς τὸ γῆρας. Ὅμοίως ἡ Αἰνα καὶ ἄλ-λοι θεοφιλεῖς. Ἀλλὰ ἐσὺ καλύτερα τὸ θέλεις ἀπὸ τὸν διάβολον ὀγλήγορα παρὰ
 30 ἀπὸ τὸν Θεόν μὲ ὀλίγην ὑπομονήν, Ἀλλὰ διατί ὁ διάβολος τὸ δίδει ὀγλήγορα; Καὶ ἐγὼ ἀποκρίνομαι εἰς τοῦτο, ὅτι οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος δὲν τὸ δίδει, ἀλλὰ ὁ Θεός τὸ δίδει, διὰ περισσότερον ἐδικὴν σου τιμωρίαν. Διότι ἔπρεπε νὰ ἔχῃς ὑπομονήν νὰ τὸ πάρῃς ἀπὸ τὸν Θεόν μὲ τὸν καιρόν· ἀμὴ ἐπειδὴ ἀπίστησες καὶ ἔτρεξες εἰς τὸν διάβολον, ὡς ἀν εἰς καλύτερον ἢ δυνατώτερον, ἐπαραχώρησεν ὁ
 35 Θεός καὶ ἔγινεν ἐκεῖνο ὅπου ἐζήτησες ἀπὸ τὸν διάβολον, διὰ νὰ σε τιμωρήσῃ περισσά καὶ νὰ σε κολάσῃ, ἐπειδὴ τὸν ἐπίστευσες ἐκεῖνον, καὶ ὅχι τὸν Θεόν.
 (φ. τζθ²) Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ζητᾷς ποτέ σου ἀπὸ ἢ τὸν διάβολον τίποτε ἀν(θρώπου), ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸν Θεόν τὸν ἀγαθὸν καὶ πλουσιοπάροχον. Καὶ ἂν δὲν σου
 40 τὰ δώσῃ ἐκεῖνα ὅπου ζητᾷς νὰ ἔχῃς ὑπομονήν· διότι αὐτὸ διὰ καλόν σου τὸ κά-μνει, μὲ ὅλον ὅπου δὲν γνωρίζεις ἐσὺ διὰ καλόν, διότι εἶσαι ἀνόητος. Ἐσένα σοῦ φαίνεται καλόν νὰ τρώγῃ τινὰς καλὰ καὶ νὰ ζητῇ νὰ εἶναι πλούσιος, νὰ εἶναι ἀφέντης, νὰ ἔχῃ ἐξουσίας κοσμικὰς πολλὰς, ἀμὴ ἐτοῦτο δὲν εἶναι ἔτζι, οὐδὲ κα-
 45 λὸν τὸ μετροῦν αἱ ἅγιοι γραφαί. Διότι ἡ Ἁγία γραφή τόσον ἡ παλαιὰ τόσον καὶ νέα δὲν μακαρίζει κανένα ἀπὸ τούτους. Οὐδὲ γράφει εἰς κανένα τόπον, πῶς
 45 τινὰς ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶχαν πολλὰς ἀνάπauσες καὶ ἐξουσίας εἰς τὸν κόσμον νὰ εἶναι ἐπαινετός, πλὴν ὀλίγων ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὀλίγους πρέπει νὰ εἴμαστεν

2 ἰδῇς τινὰ. 3 θέλει. 5 κεκρυμμένος, φεύγε τον. 7 σέ, σέ. 10 ξενιτεία. 10 ἐμπόρειε. 12 ὑπό-
 ρειε. 16 καλλίτερος, καλλίτερον. 20 σοῦ. 22 σου. 26 γυναῖκα του, Σάρρα. 27 μάντισσας. 29 καλλίτερον.
 30 ὀγλήγορα. 38 τὸ ἀγαθόν. 38 πλουσιοπάροχον. 40 ἦσον. 42 ἐξουσίαις, κοσμικαῖς πολλὰς. 42
 ἔτζι. 44 γράφει. 45 τινὰς. 45 πολλὰς ἀνάπauσας.

ΚΩΝ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΠΗΓΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ*

Ἐπιστολαὶ καὶ ἔγγραφα τοῦ στρατηγοῦ Γ. Τσόντου—Βάρδα
πρὸς διαφόρους καὶ ἐκείνων πρὸς αὐτόν.

44

Ἐν Κονίτῃ τῇ 13ῃ Ἀπριλίου 1914

Γενναϊότατε κ. Γ. Τσόντε—Βάρδα,

Καὶ χθὲς σὰς ἔγραψα μέσῳ Λεσκοβικίου· ἤδη ἀποστέλλομεν τὴν σταλεῖσαν ἐκ Τσαρπλιανῶν φοράδα με δύο σάγματα (σέλλας) μέσῳ Βουρμπιάνης καὶ Δενίσκου.

Τὰ νεώτερα λίαν εὐχάριστα ἐκ τῆς περιφέρειας Λεσκοβικίου. Ἀνεκτῆσαμεν τὸ Βλάσιβο ἕως Πόντες καὶ Σάλγιασι Γκρεμένι· καὶ οὕτως ἀνοίγει ὁ δρόμος σχεδὸν ἐλεύθερος δι' Ἐρσέκαν.

Με πρώτην εὐκαιρίαν θὰ σοῦ γράψω ὅ,τι νεώτερον θὰ ἔχω. Γράψατέ μας, παρακαλῶ, τὴν παραλαβὴν τῆς φοράδας καὶ τὰ αὐτόθεν νέα.

Μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης

Ἰμέτερος

Ν. Παπακώστας

45

Τσαρπλιανὰ τῇ 13 Ἀπριλίου 1914

Σεβαστέ μοι Κε Ταγματάρχα.

Ἐλαβα τὸ συγχαρητήριον τηλεγράφῃ.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 881.

μά Σας ὡς καὶ τὴν ἐπιστολὴν Σας καὶ Σας εὐχαριστῶ. Εἶδον ἐν τῇ ἐπιστολῇ Σας τὴν ἀπόφασιν Σας περὶ τοῦ ἀγῶνος καὶ συνεκινήθην τόσο ὥστε ἐὰν δὲν ἤμην δεσμευμένος ἐνταῦθα με ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας καλῶς γνωρίζετε, θὰ ἔσπευδα πρὸς συνάντησιν Σας καὶ θὰ συνεταύτιζον μεθ' ὑμῶν τὴν τύχην μου. Εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν ὅπως τὸ κίνημά Σας στεφθῇ ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας πρὸς δόξαν ὑμῶν ἀλλὰ ἰδίως πρὸς ἐλευθερίαν ἀναξίως καταδυναστευμένων ἀδελφῶν μας. Ἀπαξ ἀπεφασίσατε, μή λιποψυχήσετε ἀλλὰ χωρεῖτε μετὰ θάρρους πρὸς τὸν ἀγῶνα ἔχοντες μεθ' ὑμῶν τὰς εὐχὰς ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὰς συμπαθείας ὁλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τοῦ ἔχοντος ἀντίληψιν τῆς εὐγενοῦς ιδέας τῆς ἐλευθερίας.

Μετ' ἐκπλήξεως εἶδον ἐν τῇ ἐπιστολῇ Σας τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀνθυπασπιστοῦ Δαμιλάτη, θὰ χειρισθῶ τὸ ζήτημα ὅπως ἀρμόζει εἰς τὰς περιστάσεις. Δὲν γνωρίζω διατὶ μοῦ γράφετε γὰ Σας στείλω τὴν φοράδα ἣτις εἶναι ἐτοιμόγεννος. Ὅπως δὲ ποτε σήμερον τὴν ἀπέστειλα εἰς τὴν Μη-

ὅλοι, ὅτι ὀλίγοι εἶναι οἱ σωζόμενοι καὶ ὅπου ἐμπαίνουν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ(ρα)νῶν, ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιοθείημεν ἐν αὐτῷ Χ(ριστῷ) τῷ Θ(εῷ) ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

(Σημ. <Ἡπειρ. Ἑστίας>. Ὁ δημοσιευθεὶς <λόγος κοινὸς περὶ τῶν μαντευομένων καὶ τῶν ὁμοίων> Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου, μᾶς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ φιλολόγου καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Χρ. Σάργου, ἀντιγραφεὶς ἀπὸ τὸν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἀειμνήστου θεοῦ του Δημ. Σάργου σωζόμενον λόγον τοῦ Μαξίμου).

τρόπολιν Κονίτσης με τὰς δύο Σέλλας· δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον θὰ δυνηθῇ νὰ ἔλθῃ ἕως αὐτοῦ.

Ἔχετε τὰ Σέβη τῶν κ.κ. Τζιβεριάτου Παριανοῦ καὶ Κλωνῆ ὡς καὶ τῶν δύο ἐτέρων Ἀξιωματικῶν Κουλούρη καὶ Νούτση. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα διεσκεδάσαμεν ἐν ταῦθα καὶ Σὰς ἀπεστείλαμεν συγχαρητήριον τηλεγράφημα ἀγνοοῦντες τὰ καθ' ὑμᾶς. Βεβαίως δὲν θὰ τὸ ἐλάβατε. Διαδίδεται μετ' ἐπιτάσεως ὅτι προσεχέστατα ἀναχωροῦμεν ἐντεῦθεν. Ἀξιωματικὸς οὐδεὶς μᾶς ἦλθε. Μᾶς ἀπεστάλησαν νεοσύλλεκτοι ἐκ τοῦ Πεζικοῦ καὶ ἤδη καταγινόμεθα εἰς τὴν ἐκγύμνασιν των.

Καὶ πάλιν, κ. Ταγματάρχα μου, Σὰς εὐχμαι ὅπως δρέψῃτε νικηφόρους δάφνας καὶ τελείως ἐπιτύχητε εἰς τὸ κίνημά Σας πρὸς δόξαν Σας.

Διατελῶ μετὰ τοῦ προσήκοντος Σεβασμοῦ

N. Κολομβότος...

Ἰπλ.

46

Νεστραμίω τῇ 13/4/1914

Κύριε Ἀρχηγέ

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης σὰς ἀναφέρωμεν τὰ ἐξῆς πάντες οἱ ἄνδρες οἱ εὐρισκόμενοι ἐν Νεστραμίῳ ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀνθυπασιστοῦ Ἡλίου Λουτσάρη, Κ. Εὐαγγέλου Ντζεφριεῖ.

Παραπονοῦνται ὅτι τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐξήτησαν χρήματα παρὰ τῶν ἀρχηγῶν των καὶ ἔλαβον ἀπάντησιν ἀρνητικὴν καὶ ὑβριστικὴν. Ἐπίσης στεροῦνται ὑποδημάτων, καπνοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων χρειαζῶν. Ὅθεν σὰς παρακαλοῦμεν με τὸν ἐπιφέροντα τὴν ἐπιστολὴν νὰ δώσετε ἀπάντησιν ἐὰν τὰ αἰτήματά μας εἶναι εὐλόγα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἄλλως αἰτοῦμεν τὰ φύλλα μας ἀνευ ἐτέρου. Διατελοῦμεν ὑμέτεροι οἱ Στρατιῶται οὗς βλέπετε ἐν τῷ ἐτέρῳ φύλλῳ.

(εἰς ἕτερον φύλλον):

Σταμούλης Ἀθαν.	Σαῖτας Ἡλίας
Γκόκας Χρῖστ.	Βλάχος Ἡλίας
Χριστᾶκης Χρῖστ.	Καστανᾶς Χαράλ.
Κατοσεμήγας Κων.	Ζώης Βασίλ.
Καράγκος Χρῖστ.	Ζάβρας Κων.
Πρεβεζιᾶνος Θεόδ.	Ἀγόρος Ἀθαν.
Πρεβεζιᾶνος Νικόλ.	Μηλανάκης Παναγ.

Γιαννακόπουλος Φωτ.	Χρίστου Νικ.
Λαλάκος Νικόλ.	Παναγιώτου Νικ.
Παπᾶς Χρῖστ.	Γαλῆς Εὐσ.
Παπαηλίας Παν.	Ἀνδριώτης Νικ.
Κατσικας Γεώρ.	Καινοταρίτης Νικ.
Μαραγκοδούλης Περκ.	Μεταξᾶς Ἰωάννης
Γαλιώτης Βασ.	Τσίγγος Ἀθαν.
Γραμματικόπουλος Γ.	Μπακαρόζος Εὐ.
Ἀντωνακόπουλος Π.	Μπακαρόζος Νικ.
Μεταξᾶς Ἀνδρέας	Καθαθᾶς Ἀναστ.
Κτεναδὸς Χρῖστ.	Ἀποστόλου Γεώρ.
Μπερντσὸς Ζώης	Μπέλος Μηλ.
Γεράσιμος Παν.	Κολοβὸς Δημ.
Καπετανάκης Νικ.	Μπαλωμένος Σπυρ.
Κόκαλης Δημ.	

47

Κύριε Ἀρχηγέ

Σὰς καθιστῶ γνωστὸν, ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἀκαταστασία εἰς τὰ σώματα ἰδίως δὲ κατὰ τὴν διανομὴν τροφίμων, αὕτη δὲ γίνεται κανονικὴ ἔνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν. Οἱ ἄνδρες καθημερινῶς παραπονοῦνται διὰ τὴν ἀκαταστασίαν ταύτην καὶ διὰ τὴν κακὴν διανομὴν τῆς τροφῆς καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν θὰ-μᾶς ἐγκαταλείψουν καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ὅπως φροντίσῃτε ἵνα γίνηται ἡ διανομὴ ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς ὀπλαρχηγοὺς ἐκάστου σώματος. Μάλιστα χθὲς τὴν πρωτὰν ὅλοι οἱ ὀπαδοὶ μας ἤθελον νὰ ἀπευθύνωσι ἀναφορὰν καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν ἀλλὰ κατευνάσκαμεν αὐτοὺς ὑποσχεθέντες εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡμεῖς θὰ ἀναφέρωμεν ταῦτα πρὸς ἡμᾶς.

Τσοῦκα τῇ 13 Ἀπριλ. 1914

Μεθ' ὑπολήψεως

Ὁ ὀπλαρχηγὸς

Μ. Μελαδάκης ἡ Γύπαρης

48

14/4/1914

Κύριε Ἀρχηγέ

Κατόπιν τῶν συμβάντων τὰ ὁποῖα σὰς ἔγραψα χθὲς διὰ τοὺς Στρατιώτας, σήμερον μόνον εἶκοσι με ἠκολούθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ παρέμειναν εἰς Νεστράμιον με ὅλας τὰς προτροπὰς μου ὅπως ἀκολουθήσωσι, ὅταν δὲ εἰδοποιήσῃ τοὺς παρέδρους νὰ μὴ τοὺς δεχθοῦν εἰς τὰ καταλύματα πρὸς δὲ καὶ τὴν Ἀστυνομίαν, ὅπως τοὺς ἐκδιώξῃ ἐκεῖ.

θεν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀκολουθήσωσι, ἀλλὰ χωριστά, εἰς διάστημα 1)2 ὥρας ὀπισθεν ἑμοῦ, μάλιστα ὅπως ἔμαθον ἐσκόπευον νὰ μεταβώσιν εἰς ἄλλο χωρίον ἀλλὰ δὲν συνεφώνησαν.

Τέλος πάντων ἔφθασαν ἐνταῦθα ἀφοῦ ἐγὼ εἶχον κάμει διανομὴν ἄρτου καὶ τυροῦ εἰς τοὺς μετ' ἑμοῦ ἄνδρας, ἔδωσα δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ ἄρτον καὶ τυρόν. Ὅπως ἔμαθον ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ Λεσχοβίκιον καὶ ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ἔλθῃς τὸ γρηγορώτερον διὰ νὰ τοὺς εἰπῇς τίποτε, καὶ ἂν ἐγκρίνητε ἀφοπλίσωμεν τοὺς πρωταίτιους, διότι ἐὰν ἀφοπλίσωμεν 3—4 αἵτινες εἶναι οἱ πρωταίτιοι οἱ ἄλλοι θὰ ἡσυχάζουν. Τὰ παράπονά των εἶναι ὅτι ἡμεῖς λαμβάνομεν χρήματα ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ δὲν τοὺς δίδομεν, ὅτι εἶναι γυμνοί, ἀνυπόδητοι, χωρὶς κάππας, ὅτι τοὺς ἄφησεν ὁ κ. Λουτσάρης καὶ ἔφυγεν, ὅτι οἱ ἀντάρται λαμβάνουν 70 δραχμὰς καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα θὰ ἐκθέσουν καὶ εἰς σᾶς.

Περιμένουν τὸν ἀποσταλέντα παρ' αὐτῶν κομίζων τὰ παράπονα πρὸς σᾶς καὶ κατόπιν νὰ ἴδουν τί πρέπει νὰ κάμουν, ἴσως ἔλθῃ αὐρίον. Ταύτην τὴν στιγμὴν ἔλαβα ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν κ. Λουτσάρην ἐκ Γενοβῆνης, ὅστις μοῦ γράφει ὅτι σᾶς ἔγραψε τὰς πληροφορίας του, εἰς Γενοβῆν, ὑπάρχει περὶ τὰς 800 ἐκάδας ἀλεύρου πρὸς 40 λεπτά τὴν ἐκάην, μοῦ γράφει νὰ σᾶς γράψω ἐὰν σεῖς ἐγκρίνητε νὰ τοῦ γράψῃτε νὰ τὸ ζυμώσῃ.

Τὸ σκάνδαλον τῆς στάσεως εἶναι εἰς στρατιωτικῆς τὸν ὅποιον προσωπικῶς γνωρίζω διότι ἦτο τοῦ συντάγματός μου καὶ ὅστις κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον ἐλιποτάκτησεν.

Ντριάνοβον 14)4)1914

ὥρα 9η μ.μ.

Εὐδ. Τζεφριδὸς

Ἀνθυπ. Πεζ.

Ὁ Καραβίτης μετέβη εἰς Ὁμουτοχο

49

Ἐν Φλώρινα τῇ 14 Ἀπριλίου 1914

Ἀγαπητὲ Γιώργο,

Παρὰ τοῦ Σκάλλη ἔμαθον ὅτι τὰχεις μαζί μου, διότι δὲν σοῦ ἔγραψα ἐκ Θεσσαλονίκης. Δὲν ἔχεις καθόλου δίκαιο. Ἐ-

γὼ ἔκαμε ὅτι μπόρεσα καὶ σοῦ ἔγραψα ἐκ Θεσσαλονίκης, μὲ κάποιον Βαγγέλην ἀπὸ τὴν Μπράδδωσαν ὅστις ἤρχετο εἰς Καστορίαν, καίτοι δὲν εἶχον κανένα σπουδαῖον νὰ σοῦ ἀνακοινώσω εἰμὴ τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐνεργείας μου συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας σου.

Ἀπὸ τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ, καίτοι ἀρκετὰ ἔχουν ἐργασθῇ, λείπει φαίνεται ἡ ἀγάπη, ὁ ἀπαιτούμενος φανατισμὸς διὰ τὴν τοιαύτην ἐργασίαν διὰ νὰ διεξάγεται αὕτη καθὼς πρέπει. Εὐτυχῶς ὁ Μητροπολίτης εἶναι ὑπέροχος καὶ ἐλπίζω νὰ τοὺς βάλῃ σὲ τάξιν.

Χθὲς ἐπανῆλθον ἐκ Μοναστηρίου ὅπου μετέβην ἵνα ἐ(νε)ργήσω διὰ τὴν γνωστὴν σου ὑπόθεσιν. Τὰ ὅσα ἠκούσαμεν περὶ τῶν γνωστῶν προτάσεων Σέρβων, ἦσαν ὅλα ἀερολογήματα. Ἡρώτησα ἐνταῦθα τὸν Ἱατρὸν Μονάχον πῶς προῆλθον αὐταὶ αἱ διαδόσεις· μοῦ εἶπε τὰ ἑξῆς. «Κατέβαινε μιὰ ἡμέρα ἀπὸ τὸ Ἀρμενοχώρι ἐδῶ. Στὸ ἀμάξι του μπῆκε κάποιος ἀξιωματικὸς ἡμέτερος, ὅστις ἤρχετο ἐκ Καστορίας καὶ ὅστις τοῦ εἶπε ὅτι, ὑπάρχει κάποιος Σέρβος ταγματάρχης ὅστις ἠδύνατο νὰ μᾶς δώσῃ πυροβολικὸν καὶ ὅπλα ἀντὶ 100 χιλιάδων φράγκων. Τὸν ἠρώτησα πῶς ἐλέγετο ὁ ἀξιωματικὸς ὅστις τοῦ μετέδωκε τὰς πληροφορίας αὐτάς. Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐνθυμεῖται οὔτε τὸ ὄνομά του οὔτε τὸν βαθμὸν του. Δηλαδή τελεία ἀοριστολογία. Τὴν ἐπομένην τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μου μετέβη εἰς Μοναστήριον, ὁπόθεν παρ' ὀλίγον νὰ ἀπελαθῶ ὑπὸ τῶν Σερβικῶν Ἀρχῶν ὡς ὑποπτος. Τίς οἶδε ποῖος κατήγγειλε ὅτι μετέβην νὰ μαζέψω κομιτατζήδες καὶ μὲ ἐκάλεσεν ὁ Νομάρχης ὅστις μοὶ ἐδήλωσεν ὅτι πρέπει νὰ φύγω ἀμέσως. Διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Προξενείου μοῦ ἐπέστράφη ὑστερον νὰ μείνω ὅσον θέλω. Τὸ ἐπείσδδιον αὐτὸ ἔσχε ἕνα καλόν, ἐγνώρισα δι' αὐτοῦ κάποιον Κωστὴν Λάλαν, ἡμέτερον, ὅστις λόγου γενομένου μοὶ εἶπεν ἀναλαμβάνει νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ τῶν ὅπλων, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ συνεννοηθῇ μὲ ἕνα ἐκ τῶν ἀρχηγῶν ἢ μὲ τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης. Σημείωσον ὅτι εἶναι φίλτατος τοῦ Νομάρχου Μοναστηρίου στρατιωτικοῦ. Καίτοι παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐπληροφο-

ρήθην ότι δὲν εἶναι χαρακτήρ ἐφ' οὗ νὰ δύναται νὰ βασισθῇ κανεὶς, οὐχ ἦττον δὲ μὴς ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν νὰ χάσωμεν τίποτε θὰ προτείνω εἰς τὸν ἅγιον Θεσσαλονίκης νὰ τὸν καλέσῃ νὰ ἰδοῦμεν τί θὰ ὀγῇ. Μοῦ ὑπεσχέθη καὶ ὁ Γραικὸς ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δι' ἄλλου προσώπου. Ὁ Ματλῆς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κάμῃ τίποτε διότι τὰ ἔχει χαλασμένα μετὰ Σερβικὰς Ἀρχὰς ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀγγλοῦ Προξένου. Θὰ ἤρχόμην εἰς Καστορίαν ἢ Βιγλισταν διὰ νὰ σὲ συναντήσω, ἐπληροφορήθην ὅμως σήμερον ἐν τῷ Τηλεγραφείῳ ὅτι εἶσαι στὰ χωριὰ ἔξω. Αὐριοὶ ἀναχωρῶ διὰ τὸ Σόροβιτς διὰ νὰ ἰδῶ τί γίνεται ἐκεῖ. Ἐδῶ παρεκέλευσα τὸν Μητροπολίτην, πρὸς ὃν ἔγραψε καὶ ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, νὰ κατανεύμῃ τὴν ἐργασίαν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἵνα διεξάγῃται αὕτη κανονικώτερον. Ἐν Μοναστηρίῳ δὲν ἡδυνήθην τίποτε νὰ πληροφορηθῶ ἐκ Κορυτσᾶς. Εἶναι τέλειος ἀποκλεισμός. Προχθὲς ἐγένοντο πολλαὶ μετακινήσεις στρατοῦ ἐν Μοναστηρίῳ, διεδίδετο ὅτι ἐπαγεστέτησαν τέσσαρα χωριὰ περὶ τὴν Στρούγαν. Τί καλὰ θὰ ἦτον νὰ μᾶς ἀπησχόλουν τοὺς Γκέγκηδες. Ἐπληροφορήθην ὅτι στήν Κορυτσάν στὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον ἔκαμαν προχώματα καὶ συρμολέγματα.

Εἰς τὸν Κύριον Δούμαν ἔγραψα ἔκτοτε ἐκ Θεσσαλονίκης θὰ τοῦ γράψω καὶ πάλιν.

Σὰς εὐχομαι τελείαν ἐπιτυχίαν καὶ σὲ φιλῶ.

Ἀχιλλεὺς Δάρδας
50

Κ. Ἀρχηγέ

Ἀκόμη τὸ ἐπεισόδιον τῶν Στρατιωτῶν δὲν ἔληξεν. Ἐρχονται ἀπὸψε αὐτοῦ. Τρεῖς εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι παρασύρουν καὶ τοὺς ἄλλους: ὁ Λοχίας Κατσιλγῆς (Κων)νος, Χριστάκης Χρῖστος καὶ Παπᾶς. Πολὺ θὰ σᾶς παρακαλέσω τοὺς μὲν τρεῖς αὐτοὺς νὰ τοὺς διώξῃς τοὺς δὲ ἄλλους νὰ τοὺς θέσῃς πάλιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς μὲς, καθ' ὅσον ἐὰν τοὺς στείλῃς εἰς ἕτερον σῶμα δὲν θὰ ὑπάρξῃ πειθαρχία καὶ τὸ αὐτὸ θὰ πράξουν καὶ οἱ ἄλλοι.

Εἰς τὸν Λοχίαν Κατσιλγῆαν ἔχει δώσει ὁ κ. Λουτσάρης 28 δραχμὰς εἶναι πρῶ-

της τάξεως παῖκται καὶ μέθυσοι, ἐκτὸς τοῦτου ὁ Στρατιώτης Χριστάκης εἶναι κακῆς διαγωγῆς, κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον ἔχει λιποτακτήσει.

Μετὰ σεβασμοῦ

Εὐ. Τζεφριδὸς

Ἀνθ. Πεζ.

51

Κύριε Ἀρχηγέ,

Σήμερον ἔφθασα ἐνταῦθα πρὸς συνάντησιν τοῦ Βασιλείου Προτάνη ἀλλὰ τὸ ἄτομον τοῦτο ἀνεχώρησε τὴν 11 ἰδίου δηλ. τὴν περασμένην Παρασκευὴν διὰ Λιασκοβίκιον.

Ταύτην τὴν στιγμὴν καλέσας τοὺς χωρικοὺς Γιανοβένη τοὺς εἶπον νὰ μᾶς συντρέξωσι εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν καλύδων ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τι διὰ στέγην ὑπάρχουσι δὲ σανίδες τὰς ὁποίας ἔχει ἡ κοινότης Γιανοβένη εἰς Λιανοτόπι πλησίον Ζαγάρι καὶ μᾶς ὑπεσχέθησαν νὰ μᾶς δώσωσι δσα σανίδια μᾶς χρειασθῶσι μετ' ἐπιστροφῆν δσα δὲ ἤθελον φθαρῇ ἐξ αὐτῶν ὑποχρεούμεθα νὰ πληρώσωμεν τὸ ἀντίτιμον. Ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ὑπάρχουσι τὰ σανίδια μέχρι τῆς θέσεως ἣν μᾶς ὑποδείξατε ἀπέχει μίαν ὥραν περίπου φρονῶ δὲ κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου ὅτι κάλλιον ἤθελεν εἶναι νὰ κάμωμεν καλύδας εἰς τὸ Ζαγάρι διότι οἱ Ὀθωμανοὶ τῶν χωρίων Ζαγάρι, Φοῦσα καὶ Μιρασλάβιτσα ἔχουσι φύγει πρὸ ἡμερῶν ἐπομένως ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι Νικολίτσας ἀπέχει σχεδὸν 3 ὥρας ἐπομένως διατάξατε τί νὰ πράξωμεν. Ἄνευ διαταγῆς ὑμῶν δὲν θὰ προβῶμεν εἰς οὐδέν. Ἐνταῦθα θὰ ἀναμένω διαταγὴν σας. Ἀπὸ ἐδῶ δὲν ἡδυνήθην νὰ συλλέξω οὐδεμίαν πληροφορίαν διότι κανεὶς δὲν γνωρίζει μόνον ἡ Κιουτέζα μένει ἔρημος εἰς δὲ τὴν Σίνιτσαν μένουσιν μόνον 5—6 χωροφύλακες, εἰς δὲ Δάρδα καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρὶα δὲν γνωρίζουσι τί δύναμιν ἔχουν.

Γιανοβένη τῇ 14 Ἀπριλίου 1914

Ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀποσπάσματος

Ἡλ. Λουτσάρης

Ἀνθ.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ*

8) Περί προικοδοσιῶν (1832) (¹)

Ἰσον ἀπαράλλακτον

Ἐπὶ κοινῇ συνελεύσει τοῦ Βιλαετιοῦ μας Ζαγορίου ἐγένεν ἀκριβῆς σκέψις καὶ ἐξέτασις ἐπάνω εἰς τὰ κακὰ ἐπακόλουθα τὰ ὁποῖα ἐπέφερον αἱ γενομέναι καταχρήσεις τῶν προικῶν, παζαρευόμενοι οἱ γαμπροὶ μὲ τοὺς γονεῖς τῶν νύμφων εἰς ὑπὲρ δύναμιν δόσεις τοῦ ἀνοικονομήτου βαθμοῦ, ὥστε ὁποῦ ἀπ' αὐτὴν τὴν αἰτοπον κατάχρησιν, καὶ πολλὰ ὀσπήτια τοῦ Βηλαετιοῦ μας ἐρημώθησαν, καὶ πολλὰ κορίτσια ἔμειναν ἀνύπανδρα, πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ ὀλεθρίου κακοῦ, ἐνεκρίθη κοινῶς καὶ εὐχαρίστως, τὸ ἀκόλουθον θέσπισμα, τὸ ὁποῖον θέλει τρέξῃ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀμετατρέπτως.

1. Πρῶτον. Τὰ χωρία Δοβρά, Μπούλτζου, Ἀρτζίστα, Βοβιτζκόν, Πάπιγγον, ἐπάνω καὶ κάτω ρεβένια, Μαυροβοῦνη, Δομπρύνησον, λεσινίτσα, τζιρνέσι, Βουβοῦσα, Φλαμουράρη, Γρεββενίτη, Δρεστενίκου, καμνιά, Καββαλάρι, Λιγγιάδες· ὅλα αὐτὰ τὰ χωρία ἐπειδὴ ὡς τώρα ἐβαστοῦσαν μετριότητα ἀνάλογον τῆς καταστάσεως ἐνὸς ἐκάστου βαθμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θέλουνβασιάξῃ τὸν ἴδιονδρόμον, χωριστὴν παραμικρὰν αὔξησιν, κατὰ τὴν ἰδίαν τῶν εὐχαρίστησιν καὶ τωρινὴν αἰτησίαν τῶν.

2. Δεύτερον. Τὰ χωρία Μακρίνον, Δόλιανη, Δραγάρι ἡ πρώτη τάξις τῶν γαμβρῶν, αὐτῶν τῶν χωρίων νὰ μὴν ἡμποροῦν κατ' οὐδένα τρόπον καὶ λόγον νὰ λαμβάνουν περισσότερον ἀπὸ Γρόσσια χίλια πεντακόσια Ν. 1500=διὰ μετρητά, φορέματα, κρεββατοστρώσι, καὶ πεσχεσιλίκια συγγενικά· ἡ δευτέρα τάξις παρομοίως δι' ὅλα τ' ἀνωθεν Γρ. χίλια ἑκατόν, Ν. 1100=ἡ τρίτη τάξις παρομοίως Γρ. ἐννεακόσια Ν. 900=ἡ δὲ τετάρτη τάξις παρομοίως Γρ. ἑξακόσια Ν. 600=.

3. Τρίτον. Τὰ χωρία στολοβόν, καλλωτᾶ, Μαννασῆ, Ντζοντίλα, ἐπάνω καὶ κάτω σουδενά, τζεרבάρη, ἡ πρώτη τάξις αὐτῶν τῶν χωρίων θέλει λαμβάνει ὡς ἀνωτέρω Γρ. τρεῖς χιλιάδες Ν. 3000=ἡ δευτέρα τάξις Γρ. δύο χιλιάδες Ν. 2000=ἡ τρίτη τάξις Γρ. χίλια τριακόσια Ν. 1300=ἡ τετάρτη τάξις Γρ. ἑπτακόσια πενήντα Ν. 750=ἤτοι ἑπτακόσια πενήντα.

4. Τέταρτον. Τὰ χωρία Μανναδένδρη, μεσιὸς καὶ κάτω μαχαλλᾶς, Σιοπο-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 873.

1. Τὸ περὶ προικοδοσιῶν ἔγγραφον ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Π. Βιζουκίδου ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» τ. Β 1927 Ἀνεδημοσιεύθη ἐν «Ἡπειρωτικῇ Ἑστία» τ. Δ. 1955 ὑπὸ τοῦ κ. Κων. Φρόντζου, ἀλλ' ἐσφαλμένως εἰς πολλὰ σημεία. Εἰς τὰ δημοσιευθέντα ὑπὸ Π. Βιζουκίδου καὶ Κ. Φρόντζου ἔγγραφα ὡς πρῶτος ὑπογράφων φέρεται ὁ Ἀλέξιος Παπάρογλου. Εἰς τὸ παρ' ἡμῖν δὲν ὑπογράφει ὁ ρηθεὶς πρόκριτος, ἡ θέσις ὅμως ἐν ᾗ θὰ ὑπέγραψεν εἶναι κενή.

τζέλι, Κουκούλι, Μπάγια, καππέσσοβον, βραδέτο, Τζεπέλοβον, Σκαμνέλι, Φραγάδες, λιασκοβέτζι, νηγάδες, ή πρώτη τάξις αὐτῶν τῶν χωρίων Γρ. τέσσαρες χιλιάδες, Ν. 4000=ὡς ἄνωτέρω, ή δεύτερα τάξις Γρ. τρεῖς χιλιάδες Ν. 3000=ή τρίτη τάξις Γρ. δύο χιλιάδες Ν. 2000=ή δέ τετάρτη Γρ. χίλια Ν. 1000.

5. Πέμπτον. Αἱ ἄνωθεν ποσότητες τῶν Γροσσίων, ἐννοοῦνται ὡς εἴρηται δι' ὅλα δηλ. διὰ μετρητά, φορέματα, κρεββατοστρώσι, καί συγγενικά πεσχεσιλίκια αἱ λεγομένοι χάρεις ἤτε εἰς μετρητά, ἤθελον δοθῶσι, ἤτε εἰς φορέματα. ἂν δέ εἰς μούλκια ἀκίνητα νά ἑτιμῶνται ἐν θεοφοβία, ὅ,τι ἀξίζουν ἀπό τοὺς ἱερεῖς, καί ἀπό τρεῖς καλλιτέρους, καί φρονιμωτέρους τοῦ κάθε χωρίου, καθὼς ἀπαραλλάκτως, καί ζωντανά, καί εἰδίσματα, ἂν ἤθελον δοθῶσι. εἰς αὐτὴν τὴν ποσότητα λέγομεν ἐννοοῦνται ὅλα ὡς καί τὸ δακτυλίδι τῆς ἀρραβῶνος, χωρὶς νά ἡμπορῇ τινάς, μήτε νά δώσῃ μήτε νά λάβῃ τὸ παραμικρὸν ῥουσφέτι διὰ προξενητλίκι.

6. Ἑκτον. Ἐπειδὴ καί αἱ δόσεις ὡς ἄνωθεν δὲν εἶναι ὅμοιαι εἰς ὅλα τὰ χωρία ή παρατήρησις τοῦ βαθμοῦ ἐννοεῖται εἰς τὸν Γαμβρόν, καί νά γίνεται με ἑγγραφον ἀποδεικτικὸν τῶν Ἱερέων τοῦ χωρίου, ὅταν γίνωνται συνοικέσια μ' ἄλλα χωρία.

7. Ἑβδομον. Ἐξαιροῦνται ἀπὸ τὰς ἄνω εἰπομένας συμφωνίας, τὰ σακάτικα ἀποδεδειγμένα κορίτζια, ἀπὸ ῥιμάτι, ἀπὸ χέρι, ἀπὸ ποδάρι, ὅπου αὐτὰ εἶναι ἐλεύθερα νά συμφωνήσουν ὅπως ἡμπορέσουν.

8. Ὀγδον. Ὅσα κορίτζια ἤθελον ἔχῃ, μητρικὴν ἢ πατρικὴν κληρονομίαν, ἀποθανόντων τῶν Γοιέων αὐτῶν, νά τὴν λαμβάνουν ἐλεύθερα.

9. Ἐννατον. Ὅσαι συμφωνίαι ἀρραβῶνων εἶναι καμωμένοι ἕως σήμερον, μ' ἀλλαγὴν δακτυλιδίων ἀποδεδειγμένοι, ἢ με προικοσύμφωνον, νά ἐνεργῶνται κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν.

10. Δέκατον. Τὸ κάθε χωρίον νά ὑποχρεωθῇ νά κάμῃ ξεχωριστὸν Κώδικα, περὶ τούτων, ὁ ὁποῖος νά στέκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καί οἱ Ἱερεῖς τοῦ κάθε χωρίου νά εἶναι εἰς χρέος ἀπαραίτητον, γινομένης μιᾶς ἀρραβῶνος νά προσκαλοῦν τρεῖς τιμίους καί φρονίμους χωριανούς, καί συμφώνως νά παρατηροῦν τὴν τάξιν τοῦ βαθμοῦ τοῦ Γαμβροῦ, καί νά καταγράφουν οἱ ἱερεῖς τὸ προικοσύμφωνον εἰς τὸν κώδικα, καί νά τὸ μαρτυροῦν οἱ ἴδιοι, καί οἱ τρεῖς συνευρεθέντες χωριανοί.

11. Δέκατον πρῶτον. Ὅσαι προῖκαι ἤθελον δωθῇ ὡς ἄνωθεν, ἀπὸ σήμερον καί εἰς τὸ ἐξῆς, ἂν τὸ σπῆτι ὅπου λάβῃ τὴν προῖκα, ἤθελε καταντήσῃ νά πωληθῇ ἀπὸ μπεκαγιὰν τοῦ χωρίου, νά γίνηται ἀκριβὴς ἐξέτασις, ἂν ἦναι δεδομένη εἰς τὸν Γαμβρόν αὐτὴ ἢ προῖκα, καί τότε πωλοῦντες ὅλην ἐκείνην τὴν μπάστινα, ὅσα ἤθελον ξεκαθαρίσῃ, νά τὰ μοιράζονται ἀναλόγως, ἢ προῖκες με τὸν Μπεκαγιάν, τὰ μούλκια ὅμως τῆς προικός, τὰ πατρικά, ἢ μητρικά τῆς νύμφης, μήτε νά πωλοῦνται, μήτε νά ἀναλογοῦνται, ἀλλὰ νά μένουν πάντοτε τῆς νύμφης, ἂν ὅμως καί ἤθελεν ἀποδειχθῇ ὅτι εἶναι οἰκονομημένη ἢ προῖκα εἰς μέρος, ἢ τὸ ὅλον, ἢ μέρος, ἢ ἡ Γυναῖκα ἐσφαιτέρεισεν ἀπὸ τὰ οἰκοιακά πράγματα, καί τὰ ἔχῃ φυλαγμένα, νά πιάνωνται εἰς λογαριασμὸν τῆς προικός.

12. Δέκατον Δεύτερον. Ὅσοι ἄνδρες ἤθελον δώσῃ προγαμιαίας δωρεάς, ἢ καί ὕστερον ἀπὸ τὸν Γάμον εἰς τὰς Γυναῖκας τῶν με ἀποδεικτικὰ ἑγγραφα, καμωμένα εἰς καιρὸν ὅπου τὸ σπῆτι εἶναι ἐλεύθερον ἀπὸ μπεκαγιὰν τοῦ χωρίου, νά εἶναι τῆς Γυναίκος μὴ δυνάμενον τὸ χωρίον νά τὸ πωλῇ διὰ μπεκαγιὰν τοῦ χωρίου.

13. Δέκατον Τρίτον. Ταῦτα πάντα κοινῶς, συμφώνως, καί εὐχαρίστως, ἀπεφασίσθησαν ἀπὸ τὸ βηλαέτι μας, νά φυλαχτοῦν ἀμετάτρεπτα διαπαντός μηδενὸς ἐξαιρουμένου· ὅστις δέ ἤθελε τολμήσῃ, νά παραβῇ, εἰς τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὰ ἄνω, οἱ μὲν Γονεῖς τῶν Γαμβρῶν, καί τῆς νύμφης, καί ὁ ἴδιος Γαμβρὸς νά παιδεύονται διὰ μέσου τοῦ βηλαετίου ἀπὸ τὸν βαλὴν, με τξερεμέν Γρ. δύο χιλιάδων Ν. 2000= εἰς τὸν ἴδιον, καί μ' ἀφορισμὸν ἀρχιερατικόν, καί με ἐξωκκλησιασμὸν

παντοτεινόν· οἱ δὲ ἱερεῖς ἂν ἀμελήσουν, καὶ κρύψουν νὰ καθήρωνται. Διὰ τοῦτο ἐγίνε το παρὸν ἀποφασιστικόν, καὶ ἐνυπόγραφον Γράμμα, τὸ ὁποῖον καταγράφεται εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἐπικυρώνηται ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα μας, διὰ νὰ ἔχη τὸ κῦρος ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ἔστω—τῇ 8 Μαΐου 1832 Ἰωάννινα.

- »
 » Χριστόδουλος Οἰκονόμου κουκοῦλι.
 » Γεώργιος Οἰκονόμου Φραγγάδες.
 » Ἀναστάσιος Μπακόλα μανασσῆ.
 » Γιαννάκης μουράρου Λιασκοβέτζι.
 » Χριστόδουλος κουιούζη κουκοῦλι.
 » Δημήτριος σταύρου Λιασκοβέτζι.
 » Ἰωαννουῦτζος Χ. σιοποτζέλι.
 » Ἀναστάσιος Παπαχρίστου σιοποτζέλι.
 » Δημῖος καρπούζη βεκύλ· σκαμνέλι.
 » Τριαντάφυλλος ντανικ· σκαμνέλι.
 » Ἀποστόλης βεκύλης λεσινίτζα.
 » Ἀναγνώστης Γεωργίου λεσινίτζα.
 » Κωνστ. Παπάζογλους τζεπέλοβον.
 » Πασχάλης σανταβάρρου τζεπέλοβον.
 » Δημ. οἰκονομόπουλος καλλωτα.
 » Χριστ. κονομάτης καλλωτᾶ.
 » Κωνστ. Καραολλάνης νιζοντίλα.
 » Θεόδωρος ἀναστασίου νιζοντίλα.
 » Γεώργιος μπέλλος αρτζίστα.
 » Ντίνος παπᾶ αρτζίστα.
 » Οἰκονόμος πάπιγγο.
 » Ἀντών. Μιχ. βεκύλ. Δομπρύνοβον.
 » Δημ. παπᾶ ἰω. Δομπρύνοβον.
 » Γεώργιος Χ. Μεζεργιάννης μπάγια.
 » Γεώργιος Ζούνης Δοβεῶς.
 » Νικόλαος Χατζὶ Γε. Πισπίρογλους
 δς καὶ Γράψας
 » Χριστόδουλ. κονν. μανναδένδρη.
 » Για. Μπόρογλους Δόλιανη.
 » Τόλιος ἰω. Δόλιανη.
 » Θανάσης ἀναγνώστου Δραγάρι.
 » Ἐξαρχος τζιρνέσι.
 » Ἰωανν. κότζο· μανναδένδρη.
 » Δημῖος ἰω. Μπαζάκας βίτζας κάτω μαχαλ.
 » Βασίλειος ἀναγνώστᾶκης κάτω μαχαλ.
 » Δημ. ἰω. Ζγούρου βίτζα μεσιοῦ μαχαλ.
 » Κώνστας Δημ. κιρίτζι μεσιοῦ μαχαλ.
 » Ἰωάννης Μπουγᾶς καππεσσόβου.
 » Δημ. ῥίζου καππεσσόβου.
 » τζιούρης Μπούλιζου.
 » Δημ. μουχράμης καμιά.
 » Πανταζῆς σακκελαρίου Βεκύλης Ζαγορίου.
 » Ἀθανάσιος Στούπης κάτω σουδενῶν.
 » ἀναστάσιος π. Δάσκαλος κάτω Σουδενᾶ.
 » Οἰκονόμος τζερεβάρη.
 » Ἀναγνώστης Δούβλη ἄνω σουδεν.
 » Χριστόδουλος Καν. ἄνω σουδεν.
 » Γεώργιος ἰω. φλαμπουράρη.

Πανταζῆς Σακελλαρίου Βεκύλης Ζαγορίου μαρτυρῶ ὅτι ἴσον ἀπαράλακτον ἔστί.

Νι. Χ. Γ. Πισπίρογλους Δόλιανη ὁ ἀντιγραφεὺς παρόντος—ὁ κύριος δὲ Δημήτριος Ζγούρου συνδρομητῆς παρόντος.

9) Προικοσύμφωνον (1833)

† ἐν ονόματι τῆς αγίας τρεῖς ἡμέρας τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου ἁγίου Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομαρτιρος προκοπίου τὴν σήμερον Θεοῦ εὐδοκία ἐγὼ ἡ ὑποφενομένη Χριστοδολῆνα Παναγιότη σάρου συνζευχθῆσα τὴν θηγάτηρ μου τανὴν εἰς γάμον πρότων μετὰ των Θεόδωρον κωνσταντίνου εἰς γάμον πρότων διὰ νόμιμον ἄνδρην αὐτῆς κατὰ τοὺς θεῖους καὶ ηαιροῦς νόμους καὶ δίδω αὐτῆς καὶ τὰ κατοθεν διὰ πρίκαν τῆς εἰς μετρητὰ γρόσια δῆο χηλλοιάδαις ἀρηθμός 2000 : μποκάμισα δέκα 10 : τζητιμέ φοστὰν ἓνα Ν. 1 : φέλπα φοστὰν ἓνα Ν. 1 : δημοκατὸν φοστὰν ἓνα Ν. 1 : ἓνα πέλο με τὴν μποδηᾶν του ἓνα σαάκη καλὸν Ν. 1 : 3 : φλοκοτὰ μαυρα ἦτι τρία πρότον με σπατέλαν καλὸν δεύτερον μεστηνῆ σπατέλα τρῆτον με σηρητῆ ἓνα γαλάζον με τὴν μποδιᾶν του τρεῖς φακοτὲς Ν. 3 : ἓνα ζευγάρι τζαπράκια δράμια εκατὸν ἥκοσι Ν. 120 χάλκωμα ὀκάδες ἐξη Ν. 6 μία ζόφρια καὶ τὸ σινηθησμένον κρεβατοστρόσιον καὶ τὴν ευχὴν τοῦ ἁγίου Θεοῦ καὶ τὸν ἅγιον Θεοφόρον τρεῖς ἡμέρας

σίον δέκα καὶ ὀκτὼ πατέρον κε πάντων τον αγίον τηούτως ἔγινεν τὸ παρόν μου καὶ
ἔδωθη εἰς ἔνδειξιν καὶ ὑποφένόμε: 1833 σεπτεβρίου 15 βεΐτζα

Ἐγὼ ἡ τοζολήνα παναγιότη σάρον βεβεῶ

δήμος Ν. μελογιάνης ἐκτοματός της γραφας καὶ μαρτηρῶ

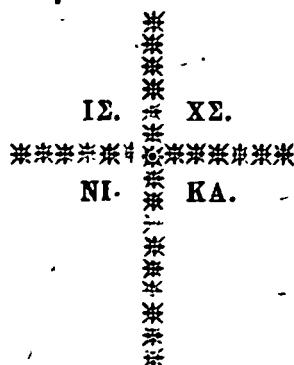
παπα ησανης μαρτιρῶ

Κώνστας παπας μαρτιρῶ

Ιωάννης Γ. Πέτρου μαρτιρῶ

10) Νυμφοσύμφωνον (1844)

Τὸ ἐν λόγῳ Νυμφοσύμφωνον εἶναι ἐντυπον. Ἐκδύται τούτου φέρονται οἱ Ν.
Χατζῆς καὶ Γ. Πισπύρογλους Ἀθῆναι 1844. Τὸ δημοσιεύομεν, ἔχοντες τὴν γνώμην
ὅτι σπανίζουσι τοιούτου εἰδους κείμενα.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

«Ἐκ Θεοῦ τε ἀρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι».

Δόξα τῇ ἀγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ εὐλογήσας τὸν Γάμον ἐν
Κανῇ τῆς Γαλιλαίας, αὐτὸς Βασιλεῦ τῶν ἀπάντων δεόμεθά σου,
πάρεσο εὐλογῶν καὶ τὸν παρόντα.

— * —

Ὁ Γάμος ὁ τίμιος, τὸ ἐν τῶν ἑπτὰ μεγάλων θείων καὶ Ἱερῶν Μυστηρίων,
Μυστήριον τῆς ἀγίας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
Ἀνατολικῆς, Ἀποστολικῆς καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ διὰ τῆς εὐλογίας αὐτῆς
χαριζόμενος καὶ στεφόμενος πρὸς πάντας τοὺς νομίμως προσερχομένους Ὁρθοδό-
ξους Χριστιανούς, εἰς τὸ θεῖον καὶ μέγα τοῦτο μυστήριον, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου αὐ-
ξάνεται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο σήμερον ἐπικαλεῖται καὶ εἰς τοὺς κατωτέρω
διαλαμβανομένους νομίμους τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀπαθεῖς τῇ ὑγείᾳ νεονύμφους, τέκνα τῆς
Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως.

Οἱ νεόνυμφοι οὗτοι ἰδίως ἔχοντες τὴν περὶ τοῦ Γάμου αὐτόματον θέλησιν,
ὑποσχόμενοι τὴν ἐντελῆ ἀλλήλων των διὰ βίου ἀτομικὴν συζυγίαν ἐντιμον καὶ νό-
μιμον ἀγάπην ὡς ἐπὶ τούτου τρεῖς ἐρωτήθησαν καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους αὐτῶν γονεῖς,
σύμφωνα μὲν τὰς διακελεύσεις τοῦ Θεοῦ καὶ Ἱεροῦ νόμου καὶ τρεῖς πρὸς αὐτοὺς
ἀπεκρίθησαν ὅτι ἐξ ἰδίας καὶ τελείας των εὐχαριστήσεως, ἀπεφάσισαν νὰ εἰσέλθουν
εἰς νόμιμον Γάμον καὶ συζῶν διὰ βίου, ὡς ὁρθόδοξον, νόμιμον, ὁμόφρον καὶ διὰ
παντὸς ἡγαπημένον ἀνδρόγυνον οἷτινες,

Ὁ μὲν Νυμφίος Κύριος
κάτοικος
πρὸς τ

ἐτῶν
ὡμολόγησε

Ἡ δὲ Νύμφη Κυρία
κάτοικος
πρὸς τ

ἐτῶν
ὡμολόγησε

Καὶ δὴ ἰδόντες καὶ οἱ Γόνεῖς τὴν νομίμως ἔχουσαν ταύτην εὐχαρίστησιν καὶ ἀπόφασιν τῶν τέκνων των, καθὼς καὶ τὸ ἀκώλυτον τοῦ Γάμου ἐκ συγγενείας κατὰ τὸν νόμον τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἔμειναν καὶ οὗτοι εὐχάριστοι εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῶν τέκνων των καὶ ἐκτέλεσιν σὺν Θεῷ ἁγίῳ τοῦ Συνοικεσίου τούτου, ἐπίσης ἔμειναν σύμφωνοι καὶ ἐπὶ τὴν κατωτέρω ποσότητα τῆς Προικὸς, ἣτις νομίμως χαρίζεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους γονεῖς τῆς Νύμφης πρὸς τὴν ἰδίαν των θυγατέρα, ἀπάσης ἐκτιμηθείσης εἰς μετρητά.

Ὅθεν ὁ ἐκ
δίδ εὐχαρίστως τὴν φιλτάτην γνησίαν
αν ὡς σύζυγον διὰ βίου εἰς τὸν Κύριον
εἰς Γάμον

Σήμερον
θυγατέρα τ Κυρί-

Ὁ ἴδιο δίδ καὶ χάριν προικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ταύτην
τ θυγατέρα

Καὶ μηδὲν τι ἄλλο μέχρι τοῦ παραμικροῦ, ὥς εἰς αὐτὴν τὴν ποσότητα ἔμειναν ἀμφοτέρω τὰ μέρη τοῦ συνοικεσίου τούτου σύμφωνα οἰκιοθελῶς καὶ ἀμετάτρεπτα.

Τὴν ποσότητα τῆς προικὸς ταύτης θέλει ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἡ Κυρία ὡς ἰδιοκτησίαν τῆς ἐκ μέρους τῶν γονέων τῆς καὶ ἀναφαίρετον, καὶ μεταχειρίζεται ὡς αὕτη βούλεται διὰ βίου ἐν παντὶ καιρῷ καὶ περιστάσει.

Ὅλη ἡ ποσότης αὕτη λογίζεται ἐντελῶς δεδομένη εἰς τὴν Κυρίαν τῇ δυνάμει τῶν κατωτέρω ὑπογραφῶν, τῶν τε Νεονύμφων, τῶν Γονέων αὐτῶν καὶ τῶν παρενρεθέντων ἐντιμοτάτων κυρίων Μαρτύρων.

Εὐχονται λοιπὸν τοὺς Νεονύμφους τούτους οἱ γονεῖς των, ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, παρακαλοῦντες τὸν ὕψιστον Θεόν, τὸν Ποιητὴν καὶ ἐνεργῶν τῶν ἀπάντων ἵνα, — Α' Ἐνισχύσῃ αὐτοὺς νὰ διατηρήσωσι γενναίως, τὴν Ἱερὰν ὁρθόδοξον Πίστιν, τὴν ποθητὴν Πατρίδα, ἔχοντες διὰ βίου πρὸ ὀφθαλμῶν των τὸν φόβον του καθ' ὅλα τὰ ἱερὰ καθήκοντα χριστιανικὰ χρέη καὶ ἐντολὰς τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, τὴν κοινὴν ἀγάπην, τὸ σέβας, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην, τὴν ὁμόνοιαν, τὴν συμπάθειαν καὶ πᾶσαν θεάρεστον ἀρετὴν. — Β'. Χαρίσῃ αὐτοῖς ζωὴν μακρόβιον, ἄλυπον, πανευδαίμονα, τὴν εὐλογίαν τῶν ἀγαθῶν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τὴν φιλοξενίαν του εἰς τὸν ὁρθόδοξον οἶκον αὐτῶν. — Γ'. Τὴν εὐτεκνίαν τοῦ Ἰακώβ, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ὁρθοδόξων διαδόχων. — καὶ Δ'. Τὴν ὑπομονὴν τοῦ Ἰώβ, τὰς εὐχὰς τῶν προϋσταμένων των, τέλος ἀγαθὸν ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν εἰς τὸν χορὸν τῶν δικαίων τῷ μέλλοντι, διὰ πρεσβειῶν τῆς ἡμετέρας Θεοτόκου πάντων τῶν ἁγίων τ

καὶ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου. Ἀμήν.

Υπεγράφησαν δύο παρόμοια Συζυγίας μετὰ τῆς προικοδοσίας ἑγγράφα ἐπικυρώσεως χάριν, διὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν τε Νεονύμφων, τῶν Γονέων αὐτῶν καὶ τῶν ἐντιμοτάτων Κυρίων μαρτύρων, ἐξ ὧν τὸ ἐν φυλάττει ἡ προικισθεῖσα Κυρία καὶ τὸ ἕτερον ὁ προικίσας πρὸς ἐνδειξιν ἐν παντὶ καιρῷ περυστάσει καὶ τόπῳ.

Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ παρόντος.

Α'. Τῆς Συζυγίας.

Ὅτι ἐξ ἰδίας των εὐχαριστήσεως στεφανώνονται εἰς Γάμον καὶ συζῶν διὰ βίου καὶ σύμφωνοι καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω ποσότητα τῆς προικοδοσίας, ὡς ἄντικρυ

Ὁ Νυμφίος

Οἱ Νεόνυμφοι :

Ἡ Νύμφη

Ὅτι εὐχαριστήθησαν διὰ τὴν σύζευξιν τῶν ἀνωτέρω οἱ Γονεῖς των καὶ ὅτι
ἔμειναν σύμφωνοι καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω ποσότητα τῆς Προικοδοσίας
Τοῦ Νυμφίου

Οἱ γονεῖς :

Τῆς Νύμφης

Ὅτι μαρτυροῦσιν οἱ Κύριοι Μάρτυρες τὴν γνησιότητα τῶν ἀνωτέρω ὑπογραφῶν.
Ἐν τὴν 18

Τοῦ Νυμφίου

Οἱ Ἱερεῖς τῆς ἐνορίας :

Τῆς Νύμφης

Οἱ Μάρτυρες

Κ α ι Β'. Τῆς Προικοδοσίας.

Ὅτι ἔλαβεν ὅλην τὴν εἰς τὸ παρὸν ἐνδιαλαμβανομένην ποσότητα τῆς προικὸς ἡ ἀπὸ τῆς ἰδίας

Ἡ Νύμφη

Οἱ Νεόνυμφοι :

Ὁ Νυμφίος

Τῆς Νύμφης

Οἱ Γονεῖς :

Τοῦ Νυμφίου

Ὅτι μαρτυροῦσιν οἱ Κύριοι Μάρτυρες τὴν γνησιότητα τῶν ἀνωτέρω ὑπογραφῶν
Ἐν τὴν 18

Τῆς Νύμφης

Οἱ Ἱερεῖς τῆς ἐνορίας :

Τοῦ Νυμφίου

Οἱ Μάρτυρες :

11) Προικοσύμφωνον (1845)

Ἐσυμφώνησα ὁ ὑποφαινόμενος Γιάννης Νταουντῆς μετὸν Κώνσταν Χριστοδούλου Παπατόλη διὰ νὰ τοῦ δώσω τὴν ἀδελφὴν μου Χρυσὴν εἰς νόμιμον γυναικα κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους καὶ διὰ προΐκαν τῆς δίδω τὰ κάτωθι:

Εἰς μετρητὰ τρεῖς χιλιάδες καὶ πεντακόσια Ν. 3500:

Τὸ ἀμπέλι εἰς βρύσην εἰς Κορνίση ὅλον σύνορον μετὰ καραγιάννην.

Ἐνα χωράφι εἰς μεσίπολιν καὶ δύο κομμάτια βαθέα μετὰ μίαν λακιδὴν χωριστὴν πρὸς τὸν δρόμον εἰς τὴν πορνιάν.

Ἐνα μερόκαμμα χωράφι εἰς γκισμὲν ἀπὸ τὸ μέρος τὸ καλλίτερον.

Ἐνα κοτὴ βιέννας καλὸν μαζὶ μὲ τὸ κοντόν του.

μία σαλταμάρα ἀπὸ ροῦχο φραντζέζικον.

μία ζόστρα ἕνα φλοκοτὸ μοσκοπολιάνικον μὲ σπατέλι καλὸ.

Ἐνα φλοκοτὸ σπιτήσιον μὲ σερέτια καλὰ.

Τρία ὑπόκαμισα χειρήσια καὶ ἕνα ψιλὸν λεινόν.

δύο φλοκοτὲς μεγάλες λαναρήσιες.

δύο ἀλατζάδες μεταξωτοὺς φκιασμένους ντουλαμάδες τοὺς ὁποίους θὰ τοὺς κάμη φουστάνια· δύο ἀλατζάδες βαμπακερνοὺς ντουλαμάδες.

δύο μαντήλια φραντζέζικα· δύο φέσια λιβόρνι μεσαῖα.

Πέντε ὀκάδες χάλκωμα τρία πρόβατα καὶ δύο γίδια.

καὶ τὸ συνηθισμένο κρεββατοστρώσι ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ τζέργα εἶναι μισόριβη· καὶ ἕνα πάπλωμα· ἕνα κιλήμι· δύο μαξιλάρες ἕνα στρώμα σπητίσιον μάληνον καὶ μιὰ κασσέλα. ἀκόμα ἕνα τζηγκρι καὶ ἕναν τεστὲν κουμπιὰ ἀσημένια.

καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν 1845 ἀπριλίου 5. Οὕτω ἔγιναν δύο παρόμοια ὑπογεγραμμένα ἔμπροσθεν τῶν μαρτύρων.

12) Φορολογικαὶ ἐπιβαρύνσεις (1863)

Ὡς καὶ ὁ Ι. Λαμπρίδης (1) ἀναφέρει, τὸ Ζαγόρι ἀπολαμβάνον εἰδικῶν προνομίων, ἀπετέλει εἶδος ὁμοσπονδίας ἧς πρόεδρος αὐτῆς ἦτο ὁ Γενικὸς προεστώς, ὅστις ἀντιπροσώπευεν αὐτὴν διὰ τὰς πρὸς τὴν ἐξουσίαν σχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις της. Μεταξὺ τῶν ἄλλων δικαιωμάτων τούτου ἦτο καὶ ἡ ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις προκρίτων τοῦ Ζαγορίου, ἐπιβολὴ τῶν φόρων εἰς ἕκαστον χωρίον. Βάσει τῶν συμβάσεων καὶ συνθηκῶν οὐδεμία ἐπιτρέπετο ἐπέμβασις τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν καθορισμὸν καὶ εἰσπραξίν τῶν φόρων. Αἱ προνομίαι αὐταὶ διετηρήθησαν μέχρι τοῦ 1868, ὅτε καὶ κατηργήθησαν. Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι εἶχον παύσει οὐσιαστικῶς ἰσχύουσαι πολὺ πρὶν τῆς χρονολογίας ταύτης διότι τόσο ἀπὸ τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἔγγραφον ἔσον καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀρχεῖῳ εὕρισκόμενα, οἱ Ζαγορίσται παραπονοῦνται δι' ἐπιβολὴν ὑπερμέτρων φόρων καὶ ζητοῦν τὴν ἀπονομὴν δικαιοσύνης.

Τίμιοι πρόκριτοι Μουχμπήριδες καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ Πατριῶται

Σκεφθέντες μὲ τοὺς ἐδῶ πατριώταις διὰ τὰ παράπονα, τὸ ὁποῖα ἡ πατρίς μας ἔχει περὶ τῆς νέας ἐκτιμήσεως τῶν δεκάτων καὶ τῶν καθυστερουμένων τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας διὰ τὰ ὁποῖα πολλάκις ἀνεφέρθημεν, ἐνεκρίθη, καὶ τώρα ὁποῦ περιμένεται εἰς τὰ ἐνταῦθα διὰ τὰ παρόμοια, καὶ ἔγεινεν ἀναφορὰ πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα καὶ ἑτέρα πρὸς τὸν διοικητὴν μας Ὑψ. Χουσνὶ πασιάν, τὰς ὁποίας στέλλομεν ἐπὶ τοῦτο μὲ τὸν παρόντα νὰ τὰς σφραγίσεται τὸ κάθε χωρίον μὲ τὰς Μουχμπηρικὰς σφραγίδας μόνον ἄνευ ὑπογραφῶν καὶ νὰ μᾶς ἐπιστραφῶσιν ἐδῶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι, ὥστε μὲ τὸν ἐρχομὸν τῆς ἐξοχότητός του νὰ παρουσιασθῶμεν καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν δικαιοσύνην καὶ ὑγιαίνητε.

Οἱ Βεκύλιδες Ζαγορίου

Πανταζῆς Σακελλαρίου

Ξενοφῶν Μοράρος

Τῇ 12 Ἰουνίου 1863 Ἰωάννινα

δώσατε καὶ τὸ πεδοκόπι τοῦ παλληκαριοῦ

γρόσια 5 πέντε τὸ κάθε χωρίον

φροντίσατε νὰ ἐμβάσητε καὶ ὅσα χρεωστεῖτε εἰς τὴν τοῦ Βελαετιοῦ πρὸς ξεπληρωμὴν, καπνιάτικον δεκατιᾶς καὶ στρατολογικὴν βοήθειαν καὶ ἐξοφλίσατε μὲ τὸν κασονέρη νὰ πάρητε ἀποδείξεις τακτικαῖς διὰ νὰ μὴν ἔβγουν σοβαρίδες καὶ ἐξοδεύεσθε ἀνωφελῶς.

Ὁ ἴδιος

1. Ι. Λαμπρίδου Ζαγοριακά, τ. Β'. 1886.

13) Προστασία τῶν βοσκησίμων ἐκτάσεων (1865)

Λόγω τοῦ ὅτι τὰ χωρία Βίτσα καὶ Μονοδένδριον ἀπετέλουν τὸ πάλαι μίαν Κοινότητα, διηρημένην εἰς τρεῖς μαχαλάδες, ὑπὸ ἐνὸς προεστοῦ διοικουμένην, αἱ κοινοτικαὶ ἐκτάσεις, καὶ μετὰ τὴν διαίρεσιν (1) καθ' ἣν ἕκαστος μαχαλᾶς ἀπετέλεσεν ἰδιαιτέραν κοινότητα, ἦσαν κοινὰ καὶ ἀδιαίρετοι (2). Ἐνεκὰ τούτου αἱ ἀποφάσεις διὰ τὴν τύχην τῶν κοινοτικῶν γαιῶν ἐλαμβάνοντο ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν τριῶν χωρίων. Ἡ κατωτέρω ἀπόφασις ἀφορᾷ τὴν προστασίαν τῶν βοσκησίμων ἐκτάσεων ἀπὸ τὴν ἀσυνδοσίαν διαφόρων.

Διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου δηλοποιούμεν οἱ εὕρισκόμενοι χωριανοὶ τῶν τριῶν Μαχαλάδων, Μαναδενδρίου, Μεσαίου Μαχαλᾶ καὶ κάτω Μαχαλᾶ Βίτσας ὅτι, ἐπειδὴ ὁ τόπος πρὸς βοσκὴν τῶν ζώων, Βωδίων, Μουλαρίων καὶ αἰγοπροβάτων τῶν τριῶν χωρίων μας εἶναι περιορισμένος καὶ στενός, καὶ ἀκολουθοῦσι διάφοροι ζημίαι ὡς ψοφέντων τῶν ζώων μας δι' ἔλλειψιν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καὶ μενόντων τῶν γαιῶν μας ἀκαλλιεργήτων κοινῶς καὶ ὁμοφώνως πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν τοιούτων συμφορῶν καὶ ἐξοικονόμησιν τῆς ἀναγκαίας τῶν ζώων μας τροφῆς συμφωνοῦμεν ὡς ἑξῆς.

Αον. Τὸ μερᾶς χαλίγερ τῶν τριῶν χωρίων θέλομεν φυλάξει ἀπὸ βοσκήματα μέχρι τῆς εἰκοστῆς Ἰουλίου ἐνεστῶτος ἔτους, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς οὐδένα νὰ βόσκη ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ζῶα του, οὔτε κοινῶς ἐκτῶν τριῶν κοινῶν, οὔτε ἰδιαιτέρως ἀτομόν τι.

Βον. Ἐκ τοῦ ὅλου μερᾶ μόνον τὰ ἀκόλουθα, ἥτοι ἡ Λεπτεκαρυὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, Λυκότρυπον, Ὁβορόν, Βουζίσι, Σκασμάδια καὶ Λειβαδάκια, θέλουν χρησιμεύσει νὰ βόσκουν καθημερινῶς σήμερον τὰ ζῶα μας μέχρι τῆς εἰκοστῆς Ἰουλίου ὡς καὶ Μπουζουβᾶ, Ζαβροῦχον καὶ Μεσίπολι.

Γον. Τὸν Βαρκὸν θέλομεν φυλάξει χρονικὸν βωδολεῖβαδον ὅπως καὶ ἔκπαλαι ὑπῆρχε τοιοῦτον τῶν τριῶν Μαχαλάδων.

Δον. Ἀφοῦ πρῶτον συνάξει ἕκαστος ἀπὸ τὰς μεσιριάς του τὸ ἀναγκαῖον χόρτον πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς ἀναγκαίας τοῦ χειμῶνος τροφῆς τῶν ζώων του καὶ θερίσει καὶ τὰ γεννήματά του, τότε θέλομεν ἀπολύσει νὰ βόσκουν ἐλευθέρως καὶ εἰς τὰ ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν φυλαγμένα μέχρι τῆς εἰκοστῆς Ἰουλίου.

Εον. Τὸν παραβαίνοντα τὴν τοιαύτην κοινὴν καὶ συμφέρουσαν συμφωνίαν ἐκ συμφώνου αἱ τρεῖς κοινότητες θέλομεν καταδιόκει διὰ τῆς ἀρμοδίας τοπικῆς Ἀρχῆς.

Τὸ παρὸν συνатаχθῇ εἰς τρία ὅμοια, ἵνα βασιτᾶ ἑκάστη τῶν τριῶν κοινοτήτων ἀνὰ ἓν δι' ἑνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865 Ἀπριλίου 25 Βίτσα

Μαναδενδρίται
Γεώργιος Κοντοδήμος
Παναγιώτης Σακελλαρίου
Ματθαῖος Κοντοδήμος
Χρ. Ἀλ. Μπάγιου
Ἰωάννης Κοτλῆς

Μεσομαχαλίται
Ἀναστάσιος σακελλαρίου
κοστα Παπαρούσις
Γεώργιος Βετούνης
Χ. Τριανταφυλλίδης
Θεόδωρος Σφάγγος

Κατωμαχαλίται
Μιχαὴλ Σάρρος
Βασίλης Ἀναγνωστάκης
Κώνστας Πάγουνης
Θεόδωρος Γοῦσια
στέφανος Τόλη
Γ. Μάλλιος
Δημήτριος Κ. Βρούζου
(Συνεχίζεται)

1. Κατὰ τὸν Ι. Λαμπρίδην ὁ χωρισμὸς οὗτος ἐγένετο περὶ τὸ 1770. Δὲν φαίνεται ὅμως ἡ ἀποψὶς αὕτη νὰ εὐσταθῇ καθ' ὅσον τὰ διασωζόμενα, μετὰ τὴν χρονολογίαν αὐτὴν πάσης φύσεως ἐγγράφα, ἀναφέρουν τοὺς τρεῖς μαχαλάδες ὡς ἀποτελοῦντας μίαν κοινότητα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ χωρισμὸς εἰς Κοινότητας ἐγένετο κατὰ τὴν β'. δεκαετηρίδα τοῦ 18. αἰῶνος. Βλ. καὶ Ι.Ν. Νικολαΐδου : «Ἱστορικὴ μονογραφία κλπ» σελ. 22.

2. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ σήμερον. Αἱ κοινοτικαὶ γαῖαι καὶ αἱ βοσκήσιμοι ἐκτάσεις τῶν δύο χωρίων ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι κοινὰ. Αἱ γενόμεναι πολλάκις ἀπόπειραι καθορισμοῦ ὁρίων ἐναυάγησαν.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΜΟΝΩΝ ΤΟΥ ΣΙΝΑ*

Ὁ ἐκ Δελβίνου καταγόμενος καὶ τῶν Σχολῶν τῶν Ἰωαννίνων τρόφιμος Πατριάρχης Σεραφεῖμ ὁ Β. εἶνε ἀναμφιβόλως ἓνα ἀπὸ τὰ λαμπρόφωτα ἀστέρια τῆς Πλειάδος πού ἐφώτιτε τὸ Γένος στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς: Μπαλᾶνοι στὰ Γιάννενα. Γλυκεῖς στὴ Βενετιά. Εὐγένιος Βούλγαρις στὸν Ἀθῶνα, στὰ Γιάννενα, στὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή καὶ στὸν ἑλληνισμό τῆς Νοτίου Ρωσσίας πού τὸν ἐσβύσαμε μὲ τὴν θεωρίαν τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ μὲ τὴν ἐκστρατεία τῆς Οὐκρανίας. Μουρουζήδες: ... Ὑψηλάνται καὶ ὑπερεκλεκτοὶ μέσα εἰς αὐτοὺς ὁ ἰδρυτὴς τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων στὴ Βλαχιά Ἀλέξανδρος καὶ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς ὁ Χρονογράφος μας. Στὸ χρυσάκινο ἐκεῖνο σελάγισμα φλογισμένος γιὰ τὴν ἀνόρθωσι τοῦ Γένους ὁ Σεραφεῖμ.

Ὅλοι αὐτοὶ ἐβλεπαν τὴν ἐθνικὴ μας ἀναγέννησιν στὰ γράμματα. Καὶ πρὸ πάντος εἰς τὸ ἐντονο φεγγοβόλημα τῆς κλασικῆς μορφώσεως: τὸν ἀθάνατον μέσα εἰς τοὺς αἰῶνες ψάλτην τῶν ἡρώων Ὅμηρον. Τὸν πολεμιστὴν καὶ ἄφθαστον τραγικὸν Αἰσχυλόν. Τὸν Πλάτωνα. Ὅλους αὐτοὺς μὲ ὑποσχήματα τὰς Θεοδοπύλας, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰς Πλαταιάς. Ἀναπτέρωματα πού φέρουν εἰς τὴν νεκρανάστασιν τῆς φυλῆς. Μαγνήτες πού τραβοῦν ἀναπόσπαστα καὶ ἀπαγκιστρώνουν ἀπὸ τὸ μοιραῖο κόλλημά της στὸ τέλμα τῆς ἀποκτηνώσεως. Φῶτισμα τῆς σκλάβας ψυχῆς μὲ τὸν δημιουργικὸ πυρσὸ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος. Ὅταν συγκεντρώνομεν στοχαστικὰ τὴν σκέ-

ψιν μας ὕστερα ἀπὸ δύο αἰῶνες καὶ ὕστερα ἀπὸ τέτοιες καὶ τόσες σὰν τὰς σημερινὰς μεταβολὰς εἰς τὴν Πλειάδα τῶν λησμονημένων ἐκείνων ἀστεριῶν νοιώθομε πλέον καθαρὰ ὅτι ἐκεῖνοι μᾶς ἔφεραν τὸ γλυκοχάραγμα.

Καπνίζουσιν ἀπὸ τὰς ὁμότητας τῶν Τουρκαλβανῶν εἶχεν ἀφήσῃ ὅταν ἐπῆρε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ξενητείαν ὁ Σεραφεῖμ τὴν γενέτειραν. Ὁ Ἀραβαντινὸς θέτει τὴν καταστροφὴν ἐκείνην τοῦ Δελβίνου περὶ τὸ 1739—1740. «Λέγεται γράφει εἰς τὴν Χρονογραφίαν του, (1) ὅτι ἐκ τῶν 5.000 οἰκογενειῶν ἐξ ὧν κατωκεῖτο τότε ἡ πόλις τοῦ Δελβίνου κατέστρεψεν ὁ ἐκ τοῦ Ἀλβασάν Ἀβδουλλάχ πασσᾶς καὶ ἐξηφάνισε μέχρι τῶν 1.500 οἰκογενειῶν... ἵνα δημεύσῃ τὰς περιουσίας των (τὸ κατὰ τὸν Χάμμερ προλεχθὲν οἰκονομικὸν σύστημα τῆς «βδέλας»). Ἰκανὸν δὲ μέρος τῶν λοιπῶν, τὸ μὲν αὐτοθελήτως τὸ δὲ κατηναγκασμένως, ἐγκαταλιπὸν τὰς οἰκίας καὶ τὴν πατρίδα των περιήρχοντο τῇδε κακεῖσε». Αἱ Τουρκαλβανικαὶ ἐκεῖναι ὁμότητες ἐγίνοντο ἐκ προγράμματος. Ἀπέβλεπον εἰς τὸ ξερίζωμα τῶν ἐλλήνων ἀπὸ τὴν κοιτίδα των. Εἶχαν ἀρχίσῃ πολὺ πρὸ τῶν Ὀρλωφικῶν. Ἐδοκιμάσθησαν δὲ μέχρις ἐρημώσεως ὁλόκληροι Ἐπαρχίαι: αἱ σφύζουσαι ἐπαρχίαι τῶν Ἐπισκοπῶν Ρωγῶν, Φωτικῆς, Βουθρωτοῦ καὶ Γηροκομείου καὶ ἄλλων διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ σειρά ἀνεκδότων Πατριαρχικῶν ἐγγράφων,

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 890

1. Ἀραβαντινοῦ, ἐνθ' ἀνωτέρω Τόμ. Α. σ. 247.

διὰ πολλὰ τῶν ὁποίων ἔχομεν κρατήση σημειώματα.

Ὁ Σεραφεῖμ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν ἐκείνην μετακομίζων, ὡς ἄλλος Αἰνείας τοὺς ἑφεστίους του, τὸ μόνον ἀλαφρυγώγητον διὰ τοὺς Τουρκαλβανούς· τὰ γράμματα. Ὅταν λοιπὸν ἐγινε Πατριαρχῆς εἰς τὰ γράμματα ἀπέβλεψε διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Γένους ἀπὸ τῆς τέφρας του.

«Ἦτον εἰς τὴν Κων)πολιν σχολεῖον γραμματικῶν, —γράφει ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης, (¹) εἰς τὰ χρονικά τοῦ ἔτους 1760, —τώρα συνεστήσατο ὁ Πατριαρχῆς Σεραφεῖμ καὶ σχολεῖον διὰ τὰ φιλοσοφικά καὶ θεολογικά μαθήματα, διορίσθη εἰς αὐτὸ φιλοσοφικὸς διδάσκαλος ὁ κ. Εὐγένιος (Βούλγαρις). Ὁ χρονογράφος παραθέτει ὁλόκληρον τὸ ἐν λόγῳ Πατριαρχικὸν ἔγγραφον. Οἱ Κων)πολῖται ἐπληροφοροῦντο ἀπὸ αὐτοῦ ὅτι «ἐλέει τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ... συνεστήθη ἡδη ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ταύτῃ τῶν πόλεων κοινὸν φροντιστήριον εἰς παράδοσιν τῶν θύραθεν ἐπιστημῶν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς θεολογίας, ἐν ᾧ ἀποκατεστάθη καθηγημῶν καὶ διδάσκαλος ὁ ὁσιώτατος καὶ σοφολογιώτατος κύρ Εὐγένιος (ὁ Βούλγαρις), ἀνὴρ σοφώτατος καὶ πολυσυμπαθέστατος καθὰ διὰ μακρᾶς πείρας ἐγνώσθη;» Ἐπληροφοροῦντο ἐπίσης ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Γράμματος ὅτι Ἐπίτροποι τῆς Σχολῆς εἶχον διορισθῇ πολλοὶ δ.α.κεκριμένοι ὁμογενεῖς μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ «ἐξοχώτατος καὶ εὐγενέστατος ἄρχων Μέγας Σκευεφύλαξ καὶ ἀρχιατρὸς κύριος Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης».

Τὸ Πατριαρχικὸν αὐτὸ ἔγγραφον εἶνε συγκινητικὴ ἐκκλησις πρὸς συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς. Ὁ Πατριαρχῆς ἐτόνιζε «τὴν ἐν τῇ μαθήσει προκοπὴν καὶ τελειότητα ὅπου θέλει ἀκολουθήσῃ σὺν Θεῷ εἰς τὸ ἡμέτερον Γένος ἐκ τῆς συστάσεως τοῦ Σχολείου τούτου».

«Ἦν δὲ ὁ Παναγιώτατος κύριος Σεραφεῖμ, γράφει ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Σέργιος ὁ Μακραῖος (²), Ἡ π ε ι ρ ῶ τ η ς τὸ γένος, εὐσεβὴς ἐξ εὐσεβῶν, εὐπαιδείας, φιλογενῆς, φιλότιμος, τολμηρός, γενναῖος, νοήμων, εὐμαθὴς μᾶλλον ἢ πολυμαθὴς, ὁρμητικὸς οἷς ἔδοκει συμφέ-

ρειν.... διάπυρος ἦν ζηλωτὴς τῶν ὁρθῶν δογμάτων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ κηδεμὼν ἐπιμελέστατος... Ἠγάπα σοφίαν καὶ πεπαιδευμένους... τὸ τρίτον ἔτος τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ τὴν παροικίαν τοῦ Φαναρίου Ἀθηνόπολιν κατεστήσατο».

Δημοσιεύομεν κατωτέρω ἄλλο ἔγγραφον τοῦ Σεραφεῖμ Β. χρονολογούμενον ἀπὸ Ἰανουαρίου 1759. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι ὁ Σεραφεῖμ ἀνέθεσεν εἰς ὁλόκληρον τὸ Γένος τὴν ἐθνικὴν κοσμογονίαν μας διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τοῦ ἔγγραφου τούτου εἶχομεν κρατήση ἀτυχῶς μόνον τὸ σχετικὸν μὲ τὰ Ἡπειρωτικὰ ἀπόσπασμα, ὅταν ἐμελετούσαμεν τοὺς Πατριαρχικοὺς Κώδικας.

«Σεραφεῖμ ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων)πόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἴκου. Πατριαρχῆς. Ἀναγραφὴ θεσπέσιος καὶ ἱερᾶ, εἶπουν Κατάστιχον Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν τῆς καθ' ἑκάστον τῶν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων τῶν ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικὸν Θρόνον τελούντων, κοινῇ καὶ συνοδικῇ ψήφῳ καὶ γνώμῃ τεταγμένης ἐπιδόσεως καὶ εἰσφορᾶς κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα ἐκάστου ἔτους δίδοσθαι, διδασκάλων πέρι καὶ μαθητῶν τοῦ ἐν Κων)πόλει καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικοῦ Σχολείου, ὠφελείας μεγίστης χάριν καὶ εὐκοσμίας καὶ καλλονῆς, ἀγλαΐσμου τε καὶ λαμπρότητος σύμπαντος τοῦ Γένους ἡμῶν, Γράμματί τε Πατριαρχικῷ Συνοδικῷ κεκυρωμένον τε καὶ κατησφαλισμένον ἰδίᾳ καὶ αὐτὸ τοῦτο Πατριαρχικῇ τε καὶ ἀρχιερατικαῖς ὑπογραφαῖς ἐνταῦθα κατασεσημασμένον. Ἐν ἔτει αχνθ (=1759) κατὰ μῆνα Ἰανουάριον. Ὁ Παναγιώτατος δεσπότης 36.000 ἄσπρα... Ὁ Ἀρτῆς 6.000 ἄσπρα. Ὁ Ἰωαννίνων 6.000 ἄσπρα. Ὁ Δρυϊνουπόλεως 3.000 ἄσπρα. Ὁ Βελλᾶς 3.000 ἄσπρα. Ὁ Βοθροντοῦ 2.000 ἄσπρα. Ὁ Χειμάρρας 1.800 ἄσπρα... Ὁ Πωγωνιανῆς 1.200 ἄσπρα... Ὅλη ἡ ἄνωθεν καὶ ἀντικρὺ ποσότης σημειοῦται εἰς 608.400 ἄσπρα λεπτά. ἦτοι εἰς γρόσια 5.070. Ἐν μηνὶ Ἰανουα-

1. Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν σελ. 385.

2. Κ. Σάθα, Νεοελλην. Φιλολογία, σελ. 493.

ρίω Ἰνδικτ. ζ. Ὑπογραφὰι δυσανάγνωστοι» (πατριαρχ. Κῶδιξ ε. σελ. 146).

Ἀνάλογος ὑπῆρξεν ἡ Πατριαρχικὴ μέριμνα καὶ διὰ τὴν Ἡπειρον. Μὲ ἰδιαιτέραν στοργὴν ἐπροστάτευσεν τὰ Ἡπειρωτικὰ Μοναστήρια εἰς τὰ ὁποῖα ἐσειεγάζοντο τὰ γράμματα. Ἰδοὺ μία σειρὰ ἀπὸ σχετικὰ Σιγίλλια:

1) Σιγίλλιον Ἀπριλίου τοῦ 1759 διὰ τοῦ ὁποίου κατέστησε σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Δρυϊνουπόλει Μονὴν τῆς Κοιμήσεως.

2) Σιγίλλιον Ἰουνίου τοῦ 1759 διὰ τοῦ ὁποίου ἀνέδειξε σταυροπηγίον τὴν ἐν Δρυϊνουπόλει Μονὴν Θεοτόκου τοῦ Δρυάνου.

3) Σιγίλλιον Αὐγούστου τοῦ 1759 διὰ τοῦ ὁποίου ἐκράτυνε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς Μονῆς Θεοτόκου τοῦ Γηρομερίου, μετὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὑποκειμένων χωρίων: Φανερωμένης, Πλησιβίτσης, Κόνιτσας, Σαγιαδός, Σκουπιτσας, Ξέχωρου, Τσιμπλοχωρίου, Κόκκινου λιθarioῦ, Σαράχωβας καὶ ἄλλων δύο πλησιοχώρων. «Τῶν εἰρημένων χωρίων οἱ κάτοικοι Χριστιανοί, — γράφει τὸ Πατριαρχικὸν Σιγίλλιον (Πατριαρχ. Κῶδιξ ε. σ. 122 καὶ 153), — προσδραμόντες τῇ προνοίᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἀναγγεῖλαντες τὰ κατ' αὐτοῦς, τὴν τε δυστυχίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν εἰρημένων χωρίων, ὡς τῶν πλειόνων καταπατηθέντων καὶ κατοικηθέντων ὑπὸ ἀλλοεθνῶν...» Ἰδοὺ λοιπὸν αὐθεντικὴ ὁμολογία περὶ ἀφελληνιστικῶν Τουρκαλβανικῶν ὁμοτήτων ποὺ εἶχον προηγηθῇ τῶν Ὀρλωφικῶν.

4) Σιγίλλιον διὰ τοῦ ὁποίου καθωρίζετο ὅπως αἱ ἐν τῷ Τμήματι Κουρέντων Μοναὶ τῶν ὁποίων τὰ χρέη εἶχον ἐξοφλήσῃ τότε οἱ Ἰωαννῖται, συνεισφέρουν ἐτησίως πρὸς συντήρησιν τῆς Σχολῆς Γκιούμα. Συνιστῶμεν τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Κων/πολίτου τὴν πατρίδα, Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ Ἰγνατίου, ὁ ὁποῖος φλεγόμενος ἀπὸ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα δὲν κατόκνησε νὰ πορευθῇ μικρὰν ὁδὸν καὶ νὰ ἔλθῃ τότε πρὸς σπουδὴν εἰς Ἰωάννινα: «Ἐχων μεγάλην καὶ πολλὴν τὴν ἔφεσιν περὶ τὰ κρεῖττονα μαθήματα προθυμοῦμαι ἀπελθεῖν ἀπὸ τῆς ἐν Βατοπεδίῳ Ἀθωνίτιδος Σχολῆς εἰς Ἰωάννινα, ὧν ἡ πόλις ἐστὶν ὑ-

περκειμένη πολλῶν πόλεων, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ποιητικὴν καὶ μαθηματικὴν... Διαβάς τὸ Βέρμιον ὄρος, εἰς Νάουσσαν, ἀνῆλθα τὸ Πίνδον Ὅρος τῶν Μετσόβων καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Μετσόβου χωρίου αὐθημερὸν εἰς Ἰωάννινα». Ὁ φοιτητὴς οὗτος τῶν Ἰωαννιτικῶν Σχολῶν Ἰγνάτιος ἀναφέρει τρεῖς ἐκκλησίας καὶ τρία σχολεῖα εἰς Ἰωάννινα καὶ σημειώνει ὅτι ἐσπούδασεν ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1754 ἕως 25 Μαρτίου τοῦ 1756(1).

Τὰ εἰς Μοναστήρια λοιπὸν στεγαζόμενα ἡπειρωτικὰ φροντιστήρια τῶν γραμμάτων ἐνίσχυσε παντοιοτρόπως ὁ Πατριάρχης Σεραφεῖμ.

Εἰς τὸ προαναφερθὲν ἀπὸ Αὐγούστου 1759 ὑπὲρ τῆς Μονῆς Θεοτόκου τοῦ Ξηρομερίου Σιγίλλιον τοῦ ὁ Πατριάρχης Σεραφεῖμ ὑπογραμμίζει μὲ βαρὺ ψυχικὸν ἄλγος «τὴν δυστυχίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν περὶ τὸ Μοναστήριον καὶ περὶ τὴν γενέτειραν χωρίων, τὰ ὁποῖα καταπατήθησαν καὶ κατοικήθησαν ἀπὸ ἀλλοεθνῶν. Ἔτσι ὀνομάζει τοὺς ἀνήκοντας εἰς ἄλλην φυλὴν Ἀλβανούς. Καὶ τονίζει τὸν ἀπαίσιον κίνδυνον τοῦ ἐκτοπισμοῦ τῶν ὁμοεθνῶν μας ἀπὸ τὴν ἀνέκαθεν ἑλληνικὴν χώραν ἐκ μέρους τῶν προελαυνόντων ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁμοθρήσκου των Πολιτείας Τουρκαλβανῶν.

Δὲν ἐξητάσθη ἀκόμη ἐπαρκῶς ἂν ὁ ἐκ Δελβίνου Πατριάρχης Σεραφεῖμ καὶ ἡ περὶ Αὐτὸν Πλειὰς ἦσαν οἱ κύριοι ἐμπνευσταὶ τοῦ Ἱεραποστολικοῦ ἔργου Κ ο σ μ ᾱ τ ο Ὑ Α ἰ τ ω λ ο Ὑ. Εἶναι ὅμως ὁπωσδήποτε ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ὁ Σεραφεῖμ ἐὺ λόγιος ἐστὶν τὸν Ἑθναπόστολον ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὴν πρώτην ἀποστολικὴν περιοδείαν του: «Ἐφοδιασθεὶς μὲ ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ ἤρξατο ὁ ἀείμνηστος ἱεραπόστολος τὰς ἐθνοσωτηρίους περιοδείας του»(2). Θετομεν τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας ὑπ' ὄψει τοῦ φίλου κ. Δημ. Σαλαμάγκα ποὺ συνέγραψε μὲ γλαφυρότητα καὶ φιλοσοφικὸν λυρισμὸν τὴν βαθύπνευστον μονο-

1. Μ. Γεδεών, Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, Κων/πολις Τόμ. Β. σελ. 252 κ. ἐ.

2. Ἐκκλησ. Ἀλήθεια... Κ. Σάθσ, Νεοελλην. Φιλολογία σελ. 488.

γραφίαν του «Ὁ γνωστὸς Καλόγηρος Κοσμάς».

Μαζὶ μὲ τὴν γνῶσιν τῆς «καθ' ἡμᾶς θεολογίας» λιπαρωτάτῃ ἦτο καὶ ἡ «εἰς τὰς θύραθεν ἐπιστήμας» κατάρτισις τοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ Β'. Ἦτο καὶ αὐτὸς βαθύτατος μύστης τῆς κλασικῆς μορφώσεως ποὺ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐξανθρωπίζει καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν «βάρβαρον». Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν τὴν ἀπαρνοῦνται σήμερον, ἀπὸ ἐνσυνείδητον ἢ καὶ ἀπὸ σνομπιστικὴν ἡλιθιότητα, πολλοί. Καὶ μάλιστα ὅσοι μὲ τὰ λάβαρα τῆς προγονοπληξίας προσπαθοῦν νὰ κόψουν τοὺς δεσμούς μας μὲ τοὺς προγόνους μας καὶ νὰ μᾶς πείσουν ὅτι εἴμεθα «Ρωμιοί». Καὶ ὅτι ἀπὸ τὸν Μιθριδάτη ἀρχίζει ἡ ἱστορία μας. Τὴν μεγάλην ὅμως αὐτὴν ἀλήθειαν τὴν ὁμολόγησαν πολὺ εὐγλωττα ἄλλοι, νόες ἔξοχοι, πολιτικοὶ περίφημοι, ὁργανωταὶ παγκοσμίου Κράτους καὶ δημιουργοὶ Νόμων καὶ Πολιτείας ἀπαράμιλλοι: οἱ Ρωμαῖοι τῆς Ἑλλάδος κατακτηταί. Ἐκεῖνοι, ἂν καὶ κοσμοκράτορες, εἶχον τὸ θάρρος νὰ διασαλπίσουν τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅλους, ἐλεύθερους Ρωμαίους καὶ ὑπόδουλους λαοὺς

«Σκλάβα ἢ Ἑλλάς, ἐσκλάβωσε

τοὺς βάρβαρους

ποὺ τὴν κατέκτησαν . . . »

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ Β' ἀνέδειξε τὸ ἐκπληκτικὸν ἐκεῖνο φωτεινὸν μετέωρον: τὸν Ἑπτανήσιον Εὐγένιον Βούλγαριν, ποὺ ἐξελλήνισε εἰς γλῶσσαν ρέουσαν ὁμηρικὴν, τὸν Βιργίλιον⁽¹⁾. Ἀπὸ τὰ γραμμένα εἰς γλῶσσαν ἀρχαΐζουσαν φιλολογικὰ τοῦ Πατριάρχου Σεραφεῖμ Β', παραδέτομεν ὡς δείγμα τὸ ἐπίγραμμα ποὺ ἔγραψε χάριν τοῦ φίλου του κὺρ Ἀθανασάκη Κομνηνοῦ Ὑψηλάντη ὅταν εἶχεν ἀνοικοδομήσῃ τὸν ἀποτεφρωθέντα οἶκον του:

«Τὸν δ' ὑπόροφον οἶκον Ὑψηλάντιου
τοῦ ἀρχιατροῦ ἀρχυπάτου τοῦ Ραγῆπ
Ἀθανασίου τοῦ * Κομνηνῶν Κωμέων
Σκευοφύλακος τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας
ὃν ἐκ βάρθρων ἔδειμεν ἐκτεφρωθέντα,
Θεὸς γε, ἔδραξεν εὐσεβούντων οἰκίας.

Ἀάτον στήσειε πάσης Ἀτῆς
ἄσειστον, ἀκλόνητον, ἀπρηστόν τε ὕλης».

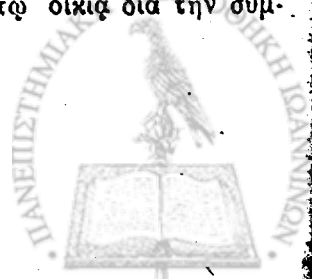
Ποῦ εὗρισκετο ὅταν ἔγραψε τὸ ἀνωτέ-

ρω ἐπίγραμμα ὁ Σεραφεῖμ; Ἀσφαλῶς δὲν ἐπατριάχευε. Διότι ὁ ἐν Φαναρίῳ οἶκος τοῦ Ὑψηλάντη εἶχεν ἀποτεφρωθῇ κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1770 ὁπότε μετὰ τὴν πλείστων ἄλλων εἶχεν ἀποτεφρωθῇ καὶ τὸ Σιναϊτικὸν Μετόχιον: «Ἀρχισεν ἡ πανούκλα εἰς τὸ ὁ ρ δ ι (=εἰς τὸ ἐκστρατευτικὸν στράτευμα), — γράφει ὁ συμμετασχὼν ὡς ἀρχίατρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ἐκεῖνας τῆς Νοτίου Ρωσσίας Κομνηνὸς Ὑψηλάντης—. Κατεκάη καὶ τὸ σπίτι μου τὸ εἰς Φανάρι τῇ 29 Ἰουνίου 1770. Ὅθεν ἐξήτησα ἄδειαν ἀπὸ τὸν Βεζύρην καὶ ζητήσας πολλάκις καὶ ἀποτυχῶν, τανῦν οὐκ ἀπέτυχον, ἐξ αἰτίας τῆς πυρκαϊᾶς. Ὅθεν καὶ διὰ θαλάσσης ἔφθασα εἰς Νεοχώριον εἰς τὸ ἐκεῖ (ἕτερον) σπίτι μου»⁽²⁾. Ἡ ἐπισκευὴ καὶ μάλιστα ἡ ἐκ βάρθρων καὶ ἐπὶ πλέον μὲ τὰ ὕλικά καὶ μηχανικὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κτιρίου ὁ ψ ο ρ ο υ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συντελεσθῇ εἰς χρονικὸν διάστημα ὀλίγων μηνῶν, τῶν μέχρι τέλους Δεκεμβρίου τοῦ 1770. Τὸ ἐπίγραμμα λοιπὸν ἐγράφη βραδύτερον. Μετὰ τὸ ἔτος 1775, ὁπότε γνωρίζομεν θετικῶς⁽³⁾ ὅτι περατωθείσης τῆς ἀνοικοδομήσεως εἶχεν ἐγκατασταθῇ πλέον ὁ ἰδιοκτήτης εἰς τὸν ἀνοικοδομηθέντα οἶκον του. Ἀλλ' ὁ Σεραφεῖμ δὲν παρευρίσκετο τότε ἐν Τουρκίᾳ. Παρέμενεν αὐτοεξόριστος ἐν Ρωσσίᾳ ἀφ' ὅτου, δραπετεύσας ἐξ Ἀθῶνος εἰς τὸν Ρωσσικὸν στόλον ἐξαπέλυσεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τῆς ὁποίας τοὺς ἐκάλει νὰ συμπράξουν μὲ τοὺς Ρώσσους... ἀπελευθερωτάς. Φέρεται δὲ ζῶν ἀκόμη ἐν Ρωσσίᾳ μέχρι τοῦ 1781—1782 περίλυπος διότι ἡ Μεγάλῃ Αἰκατερίνῃ ἐξεμεταλεύθη τὸ αἷμα τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων διὰ τὰ πανσλαβικά της ὄνειρα. Ἀπέθανε δὲ καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως ἐν

1. Ἴδου ὁ τίτλος τῆς μεταφράσεως τῆς Αἰνείδος εἰς τὴν Ὀμηρικὴν: «Πουβλίου Οὐεργιλίου Μάρωνος, τὰ ἸΒ. βιβλία, ἐν ἡρωϊκῇ τῇ ἐξαμέτρῳ, ἑλληνιστικῇ ἐκφρασθέντα καὶ σημειώσεσι διηνεκέσι διευκρινισθέντα, σπουδῇ τε καὶ πόνῳ Εὐγενίου Βουλγαρέως, εἰς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων νεανίσκων . . . ἐν Περουπόλει (Αὐτοκρατ. Ἀκαδημία ἐπιστημῶν) ἐν ἔτει 1791.

2. Τὰ Μετὰ τὴν Ἀλωσιν σελ. 461 καὶ λπ.

3. Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν: «Εἰληφς πέρας τὸ Βον Μέρως τοῦ ΙΑ. Βιβλίου ἐν ἔτει 1775 ἐν τῇ κατὰ τὸ Φανάριον νεοδομήτῳ οἰκίᾳ διὰ τὴν συμβᾶσαν πυρκαϊάν».

Λυδῶν τῆς Οὐκρανίας.⁽¹⁾ Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν τῆς θλιβεραῆς αὐτῆς αὐτοεξορίας του ἔγραψεν ἀσφαλῶς τὸ ἐπίγραμμα.

Ὁ Ἀθ. Κομνηνὸς Ὑψηλάντης τὸ διετήρησεν ὡς κειμήλιον. Διεσώζετο ἀκόμη μαζὶ μὲ δεύτερον ἐπίγραμμα τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Παρθενίου μέχρι τοῦ 1870, προσκολλημένα, — ὅπως γράφει ὁ Σιναΐτης ἐκδότης τῶν «Μετὰ τὴν Ἀλωσιν»,⁽²⁾ — εἰς δύο ξύλινες πλάκες καὶ ἐντοιχισμένα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἐν Φαναρίῳ οἴκου του. «Αἱ δύο αὐταὶ πλάκες ἀπετέλουν ὅλον τὸν διάκοσμον τοῦ δωματίου τὸν ὁποῖον, ὡς συχνάκις ἀνέφερεν ἡ θυγάτηρ τοῦ αἰοιδίου, ἦν τὸ ἰδιαίτερον δωμάτιον αὐτοῦ, μαρτυροῦν τὴν λιτότητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ εὐσεβὲς καὶ ἀπέριττον τῶν ἔξεων αὐτοῦ». Ἡ οἰκοδομή, — συνεχίζει ὁ αὐτὸς ἐκδότης, — εἶνε ἐν τῶν σεβασμιωτέρων λειψάνων τῆς Φαναριωτικῆς ἐποχῆς, μεταξὺ τῶν πολλῶν σωζομένων ἀπὸ Τζουμπαλίου μέχρι Παλατᾶ «ἡγεμονικῶν καὶ ἀρχοντικῶν οἰκιῶν» τῶν ὁποίων τὴν περιγραφὴν εὐχρῆς ἔργον ἠθέλεν εἶσθαι νὰ ἀναλάβῃ τις τῶν λογίων ὁμογενῶν, πρὶν ἢ ὁ χρόνος ἐξαλείψῃ καὶ τὰ τελευταῖα ἔχνη τῆς εὐκλείας τοῦ Γένους»⁽³⁾.

Αὐτὰ ἔγράφοντο τῷ 1870. Ὁ ἐκδότης τῶν Μετὰ τὴν Ἀλωσιν ἐπεσκέφθη τότε τὸν οἶκον αὐτὸν τοῦ Ὑψηλάντου ὁ ὁποῖος εἶχε περιέλθῃ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ὁμογενοῦς ἱατροῦ Σαράντη Ἀρχιγένους... Τὸν ἀνεζητήσαμεν πρὸ ὀλίγων ἔτων καὶ ἡμεῖς. Ἀλλὰ δὲν εὗρέθη κανεὶς νὰ μᾶς εἴπῃ ποῦ εὑρίσκεται ἡ ἐν Φαναρίῳ παράλιος οἰκία τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου καὶ ἱδρυτοῦ τῶν ἐν Ἐπιβάταις πάλαι ποτὲ Ἀρχιερατικῶν, Σαράντη Ἀρχιγένους τοῦ ἱατροῦ. Εἰς σύντομον ἄρθρον μας, δημοσιευθὲν εἰς τὴν «Τέχνην» τῆς Κων)πόλεως,⁽⁴⁾ ἐκλαύσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν θρῆνον τῶν ἀψύχων διὰ τὴν τύχην των. Καὶ σήμερα μὲ τὸν καλπάζοντα οἰκοδομικὸν ὀργασμὸν παραμένομεν ἄφωνοι μάρτυρες τῆς καταστροφῆς, βλέπομεν τὸ καθημερινὸν ξεπάστρεμα τῶν Βυζαντινῶν λειψάνων καὶ τῶν θαλασσίων τειχῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ «ἀρχοντικῶν ὁσπητίων» ποὺ μνημονεύονται εἰς τὰ «Ἀφιερωτήρια» τοῦ Πορθητοῦ τῆς Πόλεως.

Οἱ ρ α γ ι ᾶ δ ε ς τῆς Αὐτοκρατορίας διέτρεχαν διπλοῦν κίνδυνον: ἀπὸ τὸν μωαμεθανισμόν μὲ τὰ τόσα του θέλγητρα, καὶ ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς μὲ τὸν περίτεχνόν τους προσηλυτισμόν. Ἀπαθλιωμένοι ἀπὸ τὰ δεινοπαθήματα τῆς τυραννίας ἦσαν διὰ τοὺς ἐνεδρεύοντας δύο αὐτοὺς διεκδικητὰς θήραμα εὐάλωτον. Ἐπεφταν ἡλίθια εἰς τὰ δίκτυα τοῦ μωαμεθανισμοῦ καὶ τοῦ καθολικισμοῦ. Στὴ Συρία τὸ ἐλληνικώτερον ἀπὸ τὰ βασίλεια ποὺ ἴδρυσαν οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τώρα, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἀντιοχείας Σιλβέστρου οἱ Παπισταί, κατώρθωσαν νὰ ἀρπάσουν τῷ 1749, τὴν Πατριαρχεῖαν καὶ νὰ τὴν δώσουν Κυρίλλῳ τινί, π α π ι σ τ ῆ⁽⁵⁾: «Γνωσθεὶς τῷ ὧτι τῆς κραταιᾶς βασιλείας, — γράφει ὁ Πατριάρχης Σεραφεῖμ εἰς τὸ ἀπὸ Δεκεμβρίου 1759 Ὑπόμνημα καθαιρέσεως τοῦ Κυρίλλου τούτου⁽⁶⁾, — ὡς οὐ ποιμὴν ἀλλὰ λῦκος αἰμοβόρος καὶ φθορεὺς ὢν τῶν ἐν Συρία καὶ Ἀραβίᾳ ὑποτελῶν ὀρθοδόξων, ἐκ τοῦ θρόνου ἐξοστρακίσθη».

Τὰ ἴδια καὶ στὴ Ρούμελη. Δύο ἀρχιερεῖς τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν ἐ π α π ῖ σ τ ῆ σ α ν καὶ ἐκεῖ, ἐν οἷς πρῶτιστος ἦν ὁ Βασίλειος. Ἦλθεν οὖν εἰς τὸν Πατριάρχην Σεραφεῖμ, κατὰ τὴν δοθεῖσαν τῷ Ἐπιτρόπῳ ὑπ' αὐτοῦ εἵδησιν διὰ νὰ τοὺς παιδεύσῃ, ἀλλ' ἔφυγεν ὁ Βασίλειος εἰς τὸ Καράδαγι (Μαυροβούνιον) διὰ νὰ φύγῃ καὶ τὴν παιδείαν⁽⁷⁾.

Ἡ ἀπὸ παντοῦ βοήθειαν ἀναμένουσα Ἐκκλησία τῶν δούλων καὶ ὑποτελῶν ἀπήνητησεν εἰς τὴν ὑπουλον διείσδυσιν ἐκείνην τῶν Παπιστῶν μὲ τὴν πανηγυρικὴν ἀναστήλωσιν τῆς μνήμην τοῦ ἱδρυτοῦ της. Εἰς τὴν στρεφομένην κατὰ τοῦ ποιμνίου της ἐπιθετικὴν ἱταμότητα τῶν Δυτικῶν, ἀπαιτούντων τυφλὴν ὑποτελείαν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὰ ἀλάθητα κελεύσματά των διότι, ἡ Ἐκκλησία των, ἱδρύθη, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Κο-

1. Ὁρθοδοξία, Τόμ. ΙΑ. σελ. 206—207.

2. Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν, σελ. θ. κ. ε.

3. «Τέχνη» ἐν Κων)πόλει.

4. Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν, σ. 372—373.

5. Ἀρχ. Καλλιν. Δελιγκάνη, Πατριαρχικά ἔγγραφα τόμ. Β. σ. 202.

6. Τὰ Μετὰ τὴν Ἀλωσιν σ. 379.

ρουφαίου τῶν Ἀποστόλων, ἡ Ἐκκλησία τῆς Νέας Ρώμης ἐπρόβαλε τὸν Πρωτόκλητον. Τὸν κατ' ἐξοχὴν Ἀπόστολον, τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰ ἱερὰ κείμενα: Ὁ Πρωτόκλητος Ἀνδρέας εἶνε ὁ πρῶτος ρίψας τὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ τὰς διεξόδους τῶν Βοσπορινῶν ὑδάτων καὶ ὁ πρῶτος ἰδρυτὴς τοῦ Πατριαρχείου Κων)πόλεως χριστιανικοῦ κέντρου ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεπολιτίσθησαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων...

Ἦλθον δέ τινες Ἕλληνες... οὗτοι προσήλθον Φίλιππῳ λέγοντες:

— «Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν».

«Ἐρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνεται αὐτοῖς λέγων: Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». (Ἰωάννου ΙΖ. 20—23).

«Ἀριστα λοιπὸν καὶ οἰκονομικώτατα, —εἶπεν εἰς τὸν τότε ἐκφωνηθέντα λόγον τοῦ ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις—, ἡ Παναγιότης Αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν πρέπουσαν δόξαν καὶ νὰ τιμήσῃ διαφερόντως τὸν φίλον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸ πρῶτον καὶ ὁ ἱεράριος τῆς προνόμιον τὴν πανήγυριν τοῦ Πρωτοκλήτου». Τὸν περίφημον ἐκεῖνον λόγον τοῦ ὁ Εὐγένιος ἐξεφώνησεν ἐνώπιον πυκνῆς κοσμοσυροῆς ὅχι μόνον Ὁρθοδόξων ἀλλὰ καὶ πολλῶν Λουθηρεσκαλβίνων καὶ Λυτικῶν καὶ πρὸ πάντων πολλῶν Πρέσβεων τῶν διαφόρων Κρατῶν... Ἡ κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην τελετὴν παρουσία τοῦ Ρώσσου-Πρέσβεως ἐπέπρωτο νὰ ἔχῃ θλιβερά ἀποτελέσματα.

Τὸ 1759 ὑπῆρξε τὸ ἔτος τῶν ἀνορθωτικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν Σιγίλλων τοῦ Σεραφεῖμ. Ἠσχίσε μὲ τὸ Σιγίλλιον τοῦ Ἰαννουαρίου διὰ τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, συνεχίσθη μὲ τὰ Σιγίλλια τοῦ Ἀπριλίου, Ἰουνίου καὶ Αὐγούστου περὶ τῶν Ἡπειρωτικῶν Σχολείων καὶ Μονῶν. Καὶ ἐπιστέφεται μὲ τὸ ἀπὸ Νοεμβρίου Πατριαρχικὸν ἔγγραφον διὰ τὸν Πρωτόκλητον. Ὁ μονσὸληπτος Πατριάρχης παρουσιάζει εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πληρώματος τὸ λησμονημένον Βυζάντιον. Καὶ τὸν λησμονημένον ἰδρυτὴν τῆς ἐκκλησίας του. Ἡ πόλις

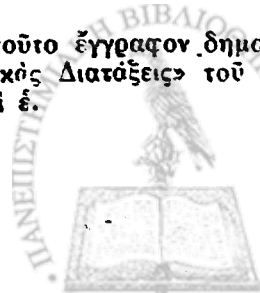
τῶν «εὐεργειῶν τῶν Ἑλλήνων», κατὰ τὸν ἱστορικὸν Πολύβιον, εἶχε γίνῃ Κωνσταντινούπολις. Ὁ κατὰ τῶν ἀνταγωνιστῶν τοῦ Αὐγούστου καὶ Καيسάρων θριαμβευτὴς καὶ τροπαιοῦχος Ρωμαῖος Στρατηλάτης ἐδῶ μετέφερε τὴν «Ρώμην του». Ἰδρυτὴς καὶ ἀνώτατος ἄρχων νέας Πολιτείας, Ποντίφηξ μέγιστος καὶ «θεμελιωτὴς» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Ἐνώπιον τῶν κοσμοϊστορικῶν ἐκείνων γεγονότων τὸ κατεστραμένον ἤδη ἀπὸ τὸν Σεπτίμιον Σεβήρον Βυζάντιον ὠχρίασε. Ὁ θεμελιωτὴς τῆς φερωνύμου πόλεως Ρωμαῖος Ἰσαπόστολος ἐπεσχίασε τὸν τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολον, τὸν πραγματικὸν θεμελιωτὴν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου ταπεινὸν ἀλῆα τῆς λίμνης Γενησαρέτ. Ὅλοι παρεσύρθησαν ἔκτοτε ἀπὸ τὸν θρίαμβον τοῦ Ἑλλήνος ἐκ μητρὸς Ρωμαίου ἐκεῖνου Στρατηγοῦ. Καὶ μὲ τὴν προοπτικὴν ὅτι πρόκειται περὶ νέας πόλεως περὶ τῆς Κων)πόλεως καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ Βυζαντίου, ἔκριναν ὀρθὸν νὰ θεωρήσουν τὸν Μητροφάνην ὡς πρῶτον Ἐπίσκοπον. Καὶ νὰ ὑπολογίζουσιν ἀπ' αὐτοῦ τὴν σερὰν τῶν ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπων Νέας Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως. Ὅλοι ἐλησμόνησαν τὸν θεμελιωτὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης Ἀγιον Ἀπόστολον Ἀνδρέαν τὸν Πρωτόκλητον. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἐπὶ Βυζαντινολογία, ἐγκανχώμενοι...

Ἄλλ' ἄς ἀνθολογήσωμεν χωρὶς σχόλια ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ Πατριαρχικὸν ἔγγραφον ποῦ ἀπηύθυνεν ὁ Σεραφεῖμ εἰς τοὺς Πανέλληνας (1):

—Εἰς τοὺς ἐντιμοτάτους κληρικοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ λοιποὺς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς καὶ ὁσιωτάτους ἱερομονάχους τοὺς ψάλλοντας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Καταστένου,

—εἰς τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας καὶ χρησίμους Ἐπιτρόπους τῶν Ἐκκλησιῶν, μαγίστορας καὶ πρωτομαγίστορας τῶν ρουφετίων,

1. Τὸ Πατριαρχικὸν τοῦτο ἔγγραφον δημοσιεύεται εἰς τὰς «Κανονικὰς Διατάξεις» τοῦ Μ. Γεδεάν. Τόμ. Β. 456 καὶ ἑ.

—καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπαξάπαντας εὐλογημένους Χριστιανούς».

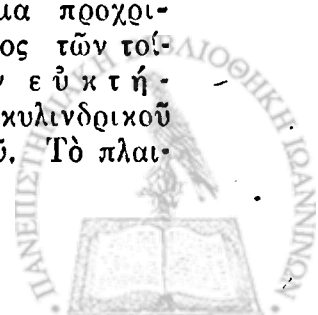
Εἰς τὸ ἔγγραφον τονίζονται ἰδιαιτέρως οἱ λόγοι ποὺ ἐπέβαλλον τὸν μεγαλοπρεπέστατον ἑορτασμόν: «ὡς τε *Πρωτοκλήτω τῶν Ἀποστόλων* καὶ ὡς *πρώτῳ Ἱεράρχῃ τοῦ καθ' ἡμᾶς τούτου ἀγιοτάτου θρόνου* γέρας τουτὶ ὅσιον καὶ δίκαιον ἀπονεύμαι. Ἄλλως τε καὶ ἡμῖν τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ ὀφειλόμενον τοῦντεῦθεν λαμπρῶς τελεῖσθαι τὴν τούτου πανήγυριν καὶ μὴ ἀποφῆτί καὶ ἐν παρόδῳ ταῖς λοιπαῖς παραμετρεῖσθαι ὁμοίως ἀλλὰ μετὰ κρότων ἐμμελῶν καὶ ἀσμάτων γεγωνιτέρων καὶ μέλψεων εὐσεβῶν τὴν *μνήμην* αὐτοῦ ἐνασμενίζεσθαι, ὡς ἐν αὐτῇ τῇ περιφήμῳ πόλει *πρῶτον αὐτὸν τὸν Πρωτόκλητον* τὸν τῆς ἀληθείας λόγον λαμπρῶς *κηρύξαντος*».

Ἐπακολουθεῖ τὸ ἱστορικὸν τῆς πανηγύρεως γραμμένον μὲ καταπληκτικὴν γνώσιν τῶν πατρίων τῆς Πόλεως: Τὸ παραθέτομεν κυρίως δι' ἐκείνους ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν Μητροφάνην τὴν ἱστορίαν τῆς.

«Μετὰ γοῦν, —συνεχίζει ὁ Σεραφεῖμ, —τὴν ἔνδοξον τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν, τὴν πνευματικὴν πανοπλίαν καθοπλισθεὶς, ὁ Πρωτόκλητος Ἀνδρέας πρὸς τὸ κήρυγμα ἠλείγετο καὶ τὰς κληρωθείσας αὐτῷ πόλεις περιερχόμενος *κατέλαβε καὶ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ*, τὴν ὑπερκειμένην ταύτην τῶν πόλεων Κωνσταντινούπολιν, ἐν ἣ καὶ Ἐπίσκοπον χειροτονήσας *ΣΤΑΧΥΝ* ἕνα τῶν ἑβδομήκοντα καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει κατηχήσας καὶ τέκνα φωτὸς ἀναδείξας ἐν αὐτῷ καὶ ἱερὸν ἀνήγειρε τέμενος τῇ Θεομήτορι πρὸς τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἀστεως»... Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἰδιαιτέρως τὰς ἑξῆς περιστατικά.

Εἰς τὸ ἔγγραφόν του ὁ Πατριάρχης Σεραφεῖμ ὁμιλεῖ περὶ «*ἱεροῦ τεμένους τῶν Χριστιανῶν*» ἰδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου «*πρὸς τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἀστεως*». Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἐκ πρώτης ὀψεως ἐκπληκτικόν. Καὶ μάλιστα ὅταν ἐνθυμηθῇ κανεὶς ὅτι, κατὰ τὸ Συναξάριον, ὁ Ἀρχὼν τοῦ Βυζαντίου Ζεύξιππος ἐπνιγε τοὺς Χριστιανούς εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλ' ἢ ἐκπληξίς διασκεδάζεται ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι

κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ αἰῶνας τινὰς πρότερον καὶ ὕστερον, ἀποικία πλουσιωτάτων ἐκ τοῦ ἐμπορίου Ἰουδαίων ἡ ὁ ἐγκατεστημένη πρὸς τῇ Ἀκροπόλει ἀκριβῶς τοῦ Ἀστεως. Ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος καὶ ἱστορικὸς Σπυρ. Λάμπρος (Ἱστορία . . τόμ. Γ. σ. 5804) γράφει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην «οἱ Ἑβραῖοι ὡς *δουλέμποροι* ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἰδίως εἰς τὴν —πρὸς τῇ Ἀκροπόλει καὶ Ἀγίᾳ Εἰρήνῃ, — *συνοικίαν τῶν Χαλκοπρατείων*, ἣτις ἐγίνε κατ' ἐξοχὴν Ἰουδαϊκὴ». Ἐπὶ Σεραφεῖμ ὁμως, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς συναπτοὺς αἰῶνας πρότερον, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρὸς τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἀστεως «*ἱερὸν*» ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστον. Ἐρειπωμένον καὶ κατεστραμμένον εὐρίσκετο ἐπὶ αἰῶνας εἰς βάθος 10—15 μέτρων κάτω ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἐπιφάνειαν τῆς μεταξὺ Ἀγίας Σοφίας καὶ Ἀγίας Εἰρήνης ἀνοικτῆς ἐκτάσεως, καταπλακωμένον ἀπὸ ἀλλεπάλληλα στρώματα παντοειδοῦς ἀχρήστου ὕλικου συσσωρευμένου ἀπὸ θεομηνίας καὶ καταστροφάς. Ὁ χῶρος τοῦ «*ἱεροῦ τεμένους*» εὐρισκόμενος ἐντὸς τῶν τε τειχῶν τοῦ Σουλτανικοῦ Ἀνακτόρου ἦτο δι' ὅλους ἀπροσπέλαστος. Κανεὶς δὲν εἰμποροῦσε νὰ τὸν περιεργασθῇ. Πολὺν περισσώτερον ὁ Πατριάρχης Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξεδιώκετο βανασώτερον, ὡς ρασσοφόρος, ἀπὸ τοὺς Γενιτάρους τῆς Ἀνακτορικῆς φρουράς. Μετὰ ἐνταφιασμόν τόσων αἰώνων τὸ ἱερὸν ἦλθεν εἰς φῶς μὲ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ φίλου μας ἀρχαιολόγου κ. Μουζαφφέ Ραμαζάνογλου. Ὁ χῶρος ἡ ὁ δεινὸς κήπος ἀπὸ ὀπωροφόρα ὅταν ἤρχισε μὲ τὰ ἀτομικά του πενιχρὰ μέσα νὰ τὸν ἀνασκάπτῃ ἀπὸ τῆς 22 Ἰανουαρίου 1945. Ἀνασκάπτων τὸν ἐκτεταμένον ἐκεῖνον χῶρον εἰλκύσθη, — γράφει ὁ ἴδιος, «πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ καταπλακωμένου ἐκείνου «*ἱεροῦ*», ἀπὸ τὸ ὄραμα φωβολοῦντος διὰ μέσον τῶν χωμάτων σταυροῦ. Τότε λοιπὸν ἀπεκαλύφθη συνεχόμενον μὲ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς σημερινῆς Ἀγ. Εἰρήνης (Μουσείου) μεγάλων διαστάσεων οἰκοδόμημα προχριστιανικῆς ἐποχῆς. Καὶ ἐπὶ τινος τῶν τοῦ χῶρου, πρωτοχριστιανικὸν εὐκτῆριον ἰδρυμένον ἐντὸς ἡμικυλινδρικοῦ κοιλώματος, ἀρχαικοῦ σ η κ ο ὕ. Τὸ πλαι-

σιώνουν δύο μαρμαρίνοι κιονίσκοι στημένοι ἐκατέρωθεν. Ἐπὶ τοῦ στημένου ἔμπροσθεν τοῦ «γηραιοῦ» Ἀγίου τῆς κατωτέρω περιγραφομένης τοιχογραφίας μαρμαρίνου κιονίσκου προβάλλει, ἑξώγλυφος, ὁ φωτεινὸς σταυρὸς τοῦ δράματος. Εἰς τὸ βάθος ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς προσόψεως τοῦ τοίχου, τοιχογραφία ἑγχρωμος, ἡ ὁποία κρινομένη ἀπὸ τὰ χρώματα, τὴν τεχνοτροπία καὶ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ ἀνῆκει εἰς τὴν Κωνσταντίνειον ἐποχὴν. Εἰς αὐτὴν εἰκονίζεται ἡ ἑξῆς ἱερὰ παράδοσις:

Ἐν τῷ μέσῳ, ὁ Χριστὸς ἔνθρονος. Τὸ πρόσωπον του δυσδιάκριτον ἐκ τῆς φθορᾶς. Ἐκατέρωθεν δύο Ἀ γ ι ο ι;—Δεξιὰ, Ὁρθίος, λευκοπώγων μὲ χιτῶνα λευκοκίτρινον καὶ μανδύαν μελανόχρωμον ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας εἰκονιζόμενος μὲ τὰ παραδεδομένα δι' αὐτὸν ζωγραφικὰ χαρακτηριστικά. Ἐμπροσθεν του ὁ κιονίσκος μὲ τὸν σταυρόν. Κρατεῖ Εὐαγγέλιον κλειστόν. Καὶ ἀτενίζει μὲ ψυχικὴν ἰλαρότητα πρὸς τὸν Χριστόν.—Ἀριστερά. Ἅγιος νεώτερος τὴν ἡλικίαν καὶ ὀρθίος. Ὁ εἰκονιζόμενος Ἅγιος εἶνε καθ' ἡμᾶς εἰς ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα. Καὶ εἰδικώτερον ὁ συνοδὸς τοῦ Πρωτοκλήτου Στάχυς τὸν ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἐχειροτόνισεν, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, Ἐπίσκοπον. Φέρει στιχάριον πού φθάνει μέχρι τῶν γονάτων καὶ φέρει ὁ ρ α ρ ι ο ν; Τὸ πρόσωπόν του ἐκτὸς τῆς κόμης καὶ τοῦ λαιμοῦ, εἶνε κατεστραμμένον. Διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ θυμιατήριον. Καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς προσφέρει εἰς τὸν Χριστόν τὸ ὁμοίωμα Ἰακώβου τοποθετημένου εἰς τὴν παλάμην του ἐπὶ ὀθόνης ἐρυθρᾶς.

Τὸ σύνολον λοιπὸν τῆς εἰκόνης αὐτῆς ἐμφανίζει ἐρμηνευμένην μὲ τὴν χρωματουργίαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ὡς, μὲ γράμματα τὴν περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀρχαίαν παράδοσιν: Ἀφ' ἑνὸς τὸν Πρωτόκλητον. Τὸν ἐκ τῶν π ρ ὶ ὡ τ ῶ ν Ἀποστόλων, Ἀνδρέαν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔγραψεν, ὡς γνωστὸν Εὐαγγέλιον. Κρατεῖ ὅμως Εὐαγγέλιον διότι πρῶτος αὐτὸς ἔφερε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος. Καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τὸν διακονοῦντα τότε τὸν Ἀπόστολον καὶ ἓνα ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα Στάχυν,

ὁ ὁποῖος κρατεῖ τὸ ὁμοίωμα τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἰδρυθείσης Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὁ πρῶτος τῶν Ἱεραρχῶν.

Ζωντανὴ ἀναπαράστασις τῆς ἐννοίας ὅτι «ὁ Πρωτόκλητος τοὺς ἐν τῇ πόλει κατηχήσας καὶ τέκνα φωτὸς ἀναδείξας καὶ πρὸς τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἀστεως τέμενος ἱερὸν ἀνεγείρας» ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κων(σταντίνου)πόλεως. (¹)

* *

Δεύτερον περιστατικὸν ἄγνωστον καὶ αὐτὸ εἰς τὸν Πατριάρχην Σεραφεῖμ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς σημερινοὺς Βυζαντιολόγους, εἶνε ὁ μαρμαρίνος κιονίσκος πού ἰδιοχείρως ἐλάξευσεν ἐν Βυζαντίῳ ὁ Πρωτόκλητος. Εἶναι ὁ κιονίσκος πού μὲ τὸ φωτεινὸν ὄραμα τοῦ ἑξωγλύφου σταυροῦ του εἰλκυσε, ὅπως ἐγράψαμεν ἄνωτέρω, τὸν φίλον μας ἀρχαιολόγον κ. Μουζαφέρ Ραμαζάνογλου νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς ἀνασκαφὰς του πρὸς τὸ μέρος τοῦ ε ὕ κ τ η ρ ῖ ο υ τοῦ Πρωτοκλήτου καὶ Στάχυς. Ὁ μαρμαρίνος αὐτὸς κιονίσκος ἀπεκαλύφθη κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς. Καὶ ἀπέδωκε μεταξὺ ἄλλων πλήρη βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας πού περιέκλειε μία περιφρονημένη ἕως τώρα εἰδήσις τῶν Πατριογράφων τῆς πόλεως. Οἱ βυζαντιολογοῦντες σοφοὶ τὴν ἀντιπαρήρχοντο μὲ θυμηδίαν. Ὁ Πατριάρχης Σεραφεῖμ τὴν ἐνεκολπώθη εἰς τὸ περὶ πανηγυρικῆς μνήμης τοῦ Πρωτοκλήτου Σιγίλλιον του πού σχολιάζομεν. Τὴν μεταφέρομεν ἐδῶ ἀναλλοίωτον ἀπὸ τὸ «Περὶ Κτισμάτων Κων(σταντίνου)πόλεως» κεφάλαιον τῶν Πατριογράφων μας (²).

«Ὁ δὲ Ἅγιος Ἀνδρέας, πρὸ τοῦ Μεγάλου Κων(σταντίνου) ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Καὶ εἰς τὰ λεγόμενα Ἀ ρ μ α τ ῖ ο υ ἐποίησε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ ἐκάθητο, διδάσκων. Ἐποίησε δὲ καὶ σταυρόν ἰδιοχείρως λατομήσας αὐτὸν καὶ γλύψας, ὃν ἔστησεν εἰς τὴν Ἀγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν».

Ἐνας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς δύο μαρμαρίνους κιονίσκους τοῦ ἀνευρεθέντος ὑπὸ τοῦ Μ.

1. Πρὸβλ. Τρ. Μάμεργιλ. Ἡ περὶ Ἀγίων Σοφῶν διάλεξις τοῦ κ. Μουζ. Ραμαζάνογλου. Ὁρθοδοξία τοῦ 1948.

2. Γ. Κωδινού. Παρεκβολὴ ἐκ τῆς Βίβλου τοῦ Χρονικοῦ περὶ τῶν Πατρίων τῆς Κ(ωνσταντίνου)πόλεως Βόννης, σελ. 119.

ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤ. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ ΣΤΑ 1854*

Ο λόγος που τὸν ἀνάγκασε νὰ παραιτηθῇ δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸς. Πιθανότατα εἰ διαρκεῖς προστριβές του μὲ τὴν Ἀγγλικὴ προστασία καὶ τὶς ντόπιες ἀρχές. Τὰ ἐμπόδια ποὺ συναντοῦσε ἦταν μεγάλα. Κι' οἱ χρηματικὲς δυσκολίες ἀφάνταστες. Σημειώθηκαν ἀκόμα καὶ πολλὲς καταχρήσεις ἀρτοποιῶν κ.ἄ.

Ο ποιητὴς ἦταν εὐαίσθητος. Φύση ποὺ δὲν ἀνέχονταν συμβιβασμούς, πολὺ περισσότερο τὶς συναλλαγές καὶ τὶς κάθε λογῆς μικρότητες. Τὰ τελευταῖα λόγια τῆς παραίτησής του «ὕπηρετήσαμε μὲ δσὴν ἡδυνάμεθα ὑπομονήν, ἐπιμονήν καὶ αὐταπάνησιν» δείχνουν καθαρὰ κάποια κτύραση ποὺ δόθηκε ἀπὸ πραγματικὰ ἐπίμοχθη πορεία. Ἄλλωστε ἀρκετὰ εἶχε προσφέρει. Κι' ἡ προσφορά του ἀπόδωσε τὸ μέγιστο. Τὸ πρόβλημα τῆς προμήθειας εἶχε λυθῇ ὅσο γίνονταν, μέσα σὲ κείνες τὶς δύσκολες μέρες. Ἀηδισμένος σίγουρα καὶ κουρασμένος θὰ παραιτήθηκε, ὅπως ἀργότερα ἀηδισμένος ἀπ' τὶς μικρότητες τῆς πολιτικῆς ἄφησε τὸν πολιτικὸ στίβο, ὅστερα ἀπ' τὸ γνωστὸ ἐπεισόδιο στὴ βουλή μὲ τὸν Κεφαλλονίτη βουλευτὴ Ἰακωβᾶτο, γιὰ νὰ ἰδιωτεύει στὴ

Ραμαζάνογλου ἀρχαίου ἐκείνου εὐκτερωτοῦ ποὺ περιεγράψαμεν ὀλίγον ἀνωτέρω εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ κιονίσκος ποὺ ἐλατόμησεν ἰδιοχειρῶς καὶ ποὺ ἐνεχάραξεν εἰς αὐτὸν γ λ υ φ ἄ ς ὁ Πρωτόκλητος. Πράγματι. Ὁ κιονίσκος αὐτὸς φέρει ἐξ ὧ γ λ υ φ ο ν τὸν σταυρὸν ποὺ ἐνεχάραξεν ἐντὸς τοῦ μαρμαρύου διὰ γλυφάνου (=γλύψας) ὁ αὐτὸς Πρωτόκλητος. Ἀπὸ τοῦ ἐσωγλύφου δὲ καὶ δυσδιακρίτου τούτου σταυροῦ ἔξαρτᾶται, ἐσωγλυφος καὶ αὐτὴ, ἐπιγραφὴ μὲ γράμματα Ἀραμαϊκά· τὸ ὄνομα δηλ. ἈΔΑΡ ποὺ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ ΑΝΔΡΕΑΣ τῆς Ἑλληνικῆς.

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα ἀρκοῦν διὰ τὸ βαθύπνευστον τοῦ Σεραφεῖμ. (Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σ. 866 καὶ τέλος.

Μαδουρή. Στὴ θέση του μῆκε δ' Ἀπόστολος Μαχαιρᾶς, καὶ ἡ τελευταία ἐπιστολὴ ποὺ ὑπόγραψε ὁ ποιητὴς ἔχει ἡμερομηνία 4 Νοεμβρίου 1854.

Τὸ διορισμὸ τοῦ Ἀπ. Μαχαιρᾶ τὸν ὑπογράφει ὁ Ἀντίπαρχος Ἰ. Ψωμᾶς:

(Ἐπιστολαὶ Ἐπαρχείου πρὸς τὰς Ἐπιχωρίους ἀρχάς, ἀπὸ 6 Ἰουνίου 1854—6 Μαρτίου 1855, ἀριθμ. βιβλίου 37, Ἀρχαιοφυλακεῖον Λευκάδας).

Τῇ 13 Νοεμβρίου 1854—ἀριθμ. ἐγγρ. 1775, τῷ Κυρίῳ Ἀποστόλῳ Μαχαιρᾶ

Κύριε

Ἐπειδὴ ὁ Δρ. κύριος Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, μέλος τῆς ἐπὶ τῶν σιτηρῶν ἐπιτροπῆς, παρητήθη, ἀναγγέλλω εἰς ὑμᾶς ὅτι τῇ συναινέσει τοῦ Ἐντ. Τοποτηρητοῦ καὶ καθ' ἃ ὁρίζει ἡ 12η Κυβερνητικὴ πρᾶξις διωρίσθητε ὑμεῖς εἰς τὴν θέσιν του, τῆς ὁποίας θέλει ἀναλάβῃ· τὰ καθήκοντά σας ἀπὸ τῆς 17ης τοῦ ἐνεστῶτος Ε.Ν.

[ὑπογρ.] Ἰωάννης Ψωμᾶς

Τὸ μονοπώλειο πρόσφερε τὶς ὑπηρεσίες του στὴ Λευκάδα ὡς τὴν 1)13 Ἰουλίου 1855 ὁπότε καὶ διαλύθηκε μὲ Δηλοποίησιν τῆς Γερουσίας 30 Ἀπριλίου 1855 (2) ποὺ ὥριζε τὴ διάλυσή του.

Ἡ ζωὴ τοῦ μονοπωλείου εἶναι δεμένη μὲ τὴν κοινωνικὴν μὰ καὶ τὴν Ἐθνικὴ δράση τοῦ ποιητῆ στα χρόνια ἐκεῖνα. Γιατὶ κάθε ἐκδήλωσις τῶν ὑποδούλων καὶ ἡ πιδ ἀνώδυνη γιὰ τὸν κατακτητὴ παίρνει ἔθνικὸ ἀπελευθερωτικὸ περιεχόμενο. Μὰ πολὺ περισσότερο ἐνέργειες μεγάλες ποὺ σώνουν τὸν τόπο ἀπὸ τὴν πείνα, καὶ διὰ μάλιστα δημιουργοῦνται καὶ κινοῦνται ἀπὸ ἐκρηκτικὰ καὶ ἀγνὰ προσωπικότητες, σὰν τὸ Βαλαωρίτη, παίρνουν εὐρύτερη σημασία καταξιώνονται ἱστορικὰ καὶ μένουν στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ σὰν μέγιστη προσφορά στὴν τροχιά τῶν μεγάλων ἐπιδιώξεων.

27. Ἐπιστολὴ Μονοπωλ. σιτηρῶν ἀριθ. 86, σελ. 81 Ἀρχαιοφυλακεῖο Λευκάδος.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΤΟ ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΟ ΣΤΙΧΟΠΛΑΚΙ

ΚΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ*

ΣΤ.—ΜΠΑΝΤΙΔΟΙ ΚΑΙ ΚΑΡΑΜΠΕΡΗΔΕΣ

6.—'Η «Καραμπεριά» (ἱστορία καὶ κείμενα) (συνέχεια)

Καραμπεριά συνάχτηκε, νὰ πάνη γιὰ τὸν Πόρο·
τηρᾶν καὶ τὶς σακοῦλες τους, δὲ γράζουμε κυτόρο.
Ἐμπῆκαν σὶὸ κρασοπουλιό, τοῦ Πέτρου τοῦ Τζαβέλλα·
παίρνουν ρακὶ τῆς φάμπρικας, γεμίζουν μιὰ βορέλλα.
Ἐπῆραν κι ἓνα φόρτωμα κρασί ἀπ' τὸ λιασμένο·
γυρεῦ' νὰ τὸν πλερώσουνε δὲν εἶχαν τσακισμένο.
Τοῦκαναν ἓνα ὁμόλογο, γιὰ μέρες δεκαπέντε·
πιστεύω νὰ μὴν τᾶλαβε μὲ χρόνια εἰκοσπέντε·

Τὰ φόρτωσαν, τὰ πήγανε, τὰ δῶσαν σὶὸ Νησιώτη·
κι ὅσο νὰ μποῦν σὶὸ σκάλωμα τοὺς ἔμεινε ἓνα μπότι·
καὶ τὸ Νησιώτη πιάσανε, ἓνα δαρμό τοῦ κάνουν·
τὸν πάντεχαν γιὰ ὄβριό· πῆγαν νὰ τὸν πεθάνουν.
Ἐζύγωσαν σὶὸ σκάλωμα καὶ βῆκαν εἰς τὸ Χάνι·
καὶ στρώνουνε σὶὸν πλάτονα νὰ πιοῦνε καὶ νὰ φᾶνε.

Εἶχαν μεξέδες λογιαστούς, ἀγγούρια καὶ νιομάτα
καὶ κολοκύθι ἄγουρο καὶ ρεπανοσαλάτα.
Παίρνουν φαί μιὰ σκοταριά, γκιόσσα μιὰ παλιογίδα,
ὄρκο σᾶς κάνω τὸν Θεό, στεγνότερη δὲν εἶδα.
Ἀρχίνησαν νὰ τραγουδοῦν ὅλοι μὲ τὴν ἀράδα,
τραγούδια καραμπέρικα μὲ κᾶθε νοστιμάδα.
—Γειά μας κρασοπατέρηδες, νὰ ζήση τὸ κρασί μας·
καὶ τὴν ἀμέθυγη ζωή, νὰ χαίροντ' οἱ ἐχτροί μας.
—Καλῶς νὰ σ' εὔρω Φρίγκα μου· —Καλῶς τὸ Μπιλιμπίλη
κολῶνα τῆς Καραμπεριάς τῶν κρασοπούλων στήλη.
—Εἶδα προπὲς σὶὸν ὕπνο μου, πὼς πνῆκα σὶὸ βαένι·
χαρῆτε σεῖς Καραμπεριά, πολὺ κρασί θὰ γένη.
—Εἶδα κι ἐγὼ πὼς βρέθηκα μέσα σὲ μιὰ νιαβέρνα·
καὶ κολυμποῦσα σὶὰ κρασιά, σὲ μιὰ μεγάλη στέρνα.
—Θεέ Μεγαλοδύναμε, ριτζιὰ μέγαλον σ' κάνω·
σ' ἓνα βαένι μὲ κρασί ἀπάνω νὰ πεθάνω.
—Θεέ μου, φέτο τὰ κρασιά, χιλιάδες ν' ἀβγάτισουν,

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 903.

θαένια, στέρνες καὶ κρασιά, ὅλα νὰ ξεχειλίσουν.
— Θεὲ Μεγαλοδύναμε, μιά χάρι σοῦ ζητάω :
νὰ γίνη ἡ λίμνη μας κρασί, κι ἐγὼ νὰ κολυμπᾶω.

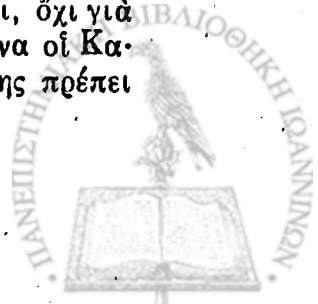
Σηκώθηκαν νὰ φύγουνε, λογαριασμὸ ζητᾶνε·
τοὺς φέρνει τὸ λογαριασμὸ, τὰ ἔξοδα τηρᾶνε :
Ἔπιαν κρασί ἕνα φόρτωμα, ρακὶ εἴκοσι ὀκάδες·
βρίσκουν τὰ ἔξοδα βαρειά, ἀρχίζουν τοὺς καυγάδες :
μιζέδες, γκιόσα καὶ ψωμί ἄλλα τριάντα γρόσια
καὶ γυαλικοτσακίσματα, σοῦμα, γρόσια τρακόσια.
Κι' ἀπάνω στὰ μαλώματα κι ἀπάνω στοὺς καυγάδες,
νὰ κι ὁ Νησιώτης πῶρχεται, γυρεύει τοὺς παράδες.
Καὶ τοῦ Νησιώτη καὶ Χαντζῆ, γιὰ νὰ τοὺς ἰσυχάσουν,
ὑπόσχοντ' ἀπ' τὸ Μέτσοβο τὰ χρήματα νὰ μπάσουν.

Στέλνουν χαρτὶ στὰ σπίτια τους, πῶς βρίσκονται σιὸ Χάνι,
ὅλοι γεροὶ καὶ σίγουροι καὶ πίνουν καὶ γλεντιᾶνε.
Ἐκίνησαν καὶ πήγαιναν, σιὸ Ντρισκο τὸν ἀνφόρο·
κι ἀπὸ τὰ μέθια τὰ πολλά, ἦρθαν τὸν κατηφόρο.
Ξεπέφτουν στοῦ Καμπέραγα, εἰς ἕνα παλιοχάνι·
τὸ βρίσκουν ἔρμο καὶ κλειστό, σι' ἀχούρια ξενυχτᾶνε·
πλευρίτωσαν δὲν εἶχανε, μὲ τὶ νὰ σκεπαστοῦνε·
ξημέρουσαν καὶ τράβηξαν, σιὸ Μέτσοβο νὰ πᾶνε.
Παίζ' ἡ κοιλιὰ των ταμπουρά· δὲν ἔχουν τὶ νὰ φᾶνε.
Μαζεῦουν λάχανα στεγνά, τὰ πλένουν σιὸ ποτάμι·
τυχιώνουν στοῦ Φεοίμπεη, καὶ τᾶκαναν σκορδάμι.
Κι ἀπὸ νιτρονβάδες κλέπτουνε πρασονουρές, μπομπότα,
σμίγουν κι αὐτὰ σιτὴ σκορδαλιά, καὶ τᾶκαναν μπουρλότα.
Δέκα λεπτά δὲν πέρασαν καὶ τὰ πασιτρέφαν ὅλα·
καὶ τόσο ροστιμεύτηκαν, σὰν νῦφαγαν μπριζόλα.
Τὴν ἄλλη μέρα, ὕστερα, σιὸ Μέτσοβο ἐμπῆκαν
καὶ σὲ δυὸ μέρες ἔπειτα, στὰ σπίτια των βρεθῆκαν.
Ὅταν πρωτοξεκίνησαν ἦταν θρεμμένοι χοῖροι·
καὶ γύρισαν στὰ σπίτια τους, ξεροί, σιγνοὶ σὰν τσίροι.

Νῆσος τῷ 1875 Ἰούλιος

Ὑπάρχουν ὅμως τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ, καὶ ἄλλες, κατὰ τμήματα, ἱστορούμενα περιστατικὰ καὶ ἀναφερόμενους τόπους, πολλὲς παραλλαγές, πού ἀφήνουν τὴν ἐντύπωση, κατὰ τὸ διάστημα δεκαετηρίδων, ἐπεξεργασιῶν, προσαρμογῶν καὶ προσθαφαιρέσεων πού θᾶχει δοκιμάσει, τὸ ἄγραφο, χωρὶς ἄλλο καὶ κατὰ παράδοση καὶ μ' ἀπομνημόνευση μεταδιδόμενο αὐτὸ τραγούδι, πού ὅλες τους, ἔχουν τάση νὰ μεταβάλλουν τὸ γενικὸ ρυθμὸ του. Πολλὲς ἀπὸ τὶς παραλλαγές αὐτές, ἔχει συλλέξει ὁ ὑποφαινόμενος, ἀπὸ τὸ στόμα περισσότερου τοῦ ὑπέργηρου Γεώργιου Παπανικολάου ἢ Μπαμπούρη, πού καὶ ἔχει κἄπως ζήσει τοὺς Καραμπέρηδες—ὅπως καὶ τοὺς Μπαντίδους—τῆς ἐποχῆς του.

Ἄν στηριχθοῦμε μόνο σις ἀπὸ τὸ γραπτὸ τοῦ Σάρρα καὶ τὶς μέχρι σήμερα ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο περιωσμένες παραλλαγές, θᾶπρεπε νὰ δεχτοῦμε, ὅτι, ὄχι γιὰ ταξίδι, ἀλλὰ γιὰ ἐκδρομὴ μᾶλλον γλεντιοῦ, εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὰ Γιάννινα οἱ Καραμπέρηδες· κι' ὅτι ὄχι ὀλόκληρη τὴ Σαρακοστή, ἀλλὰ λίγες μόνο μέρες της πρέπει νὰ βάσταξε ἡ κρασσοκατάνυξή τους.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΤΟ ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΟ ΣΤΙΧΟΠΛΑΚΙ

ΚΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ*

ΣΤ.—ΜΠΑΝΤΙΔΟΙ ΚΑΙ ΚΑΡΑΜΠΕΡΗΔΕΣ

6.—'Η «Καραμπεριά» (ἱστορία καὶ κείμενα) (συνέχεια)

Καραμπεριά συνάχτηκε, νὰ πάνη γιὰ τὸν Πόρο·
τηρᾶν καὶ τὶς σακοῦλες τους, δὲ γράζουνε κυτόρο.
Ἐμπῆκαν στὸ κρασοπουλιό, τοῦ Πέτρου τοῦ Τζαβέλλα·
παίρνουν ρακὶ τῆς φάμπρικας, γεμίζουν μιὰ βαρέλλα.
Ἐπῆραν κι ἓνα φόρτωμα κρασί ἀπ' τὸ λιασμένο·
γυρεύ' νὰ τὸν πλερώσουνε δὲν εἶχαν τσακισμένο.
Τοῦκαναν ἓνα δρόμολογο, γιὰ μέρες δεκαπέντε·
πιστεύω νὰ μὴν τᾶλαβε μὲ χρόνια εἰκοσπέντε·

Τὰ φόρτωσαν, τὰ πήγανε, τὰ δῶσαν στὸ Νησιώτη·
κι ὅσο νὰ μποῦν στὸ σκάλωμα τοὺς ἔμεινε ἓνα μπότι·
καὶ τὸ Νησιώτη πιάσανε, ἓνα δαρμὸ τοῦ κάνουν·
τὸν πάντεχαν γιὰ ὄθριό· πῆγαν νὰ τὸν πεθάνουν.
Ἐζύγωσαν στὸ σκάλωμα καὶ βῆκαν εἰς τὸ Χάνι·
καὶ στρώνουνε στὸν πλάτονα νὰ πιοῦνε καὶ νὰ φᾶνε.

Εἶχαν μεζέδες λογιαστούς, ἀγγούρια καὶ ντομάτα
καὶ κολοκύθι ἄγουρο καὶ ρεπανοσαλάτα.
Παίρνουν φαί μιὰ σκοταριά, γκιόσσα μιὰ παλιογίδα,
ὄρκο σᾶς κάνω τὸν Θεό, στεγνότερη δὲν εἶδα.
Ἀρχίνησαν νὰ τραγουδοῦν ὅλοι μὲ τὴν ἀράδα,
τραγούδια καραμπέρικα μὲ κᾶθε νοστιμάδα.
—Γειά μας κρασοπατέρηδες, νὰ ζήση τὸ κρασί μας·
καὶ τὴν ἀμέθυγη ζωή, νὰ χαίροντ' οἱ ἐχτροί μας.
—Καλῶς νὰ σ' εὖρω Φρίγκα μου· —Καλῶς τὸ Μπιλιμπίλη
κολῶνα τῆς Καραμπεριάς τῶν κρασοπούλων στήλη.
—Εἶδα προψὲς στὸν ὕπνο μου, πὼς πνῆκα στὸ βαένι·
χαρῆτε σεῖς Καραμπεριά, πολὺ κρασί θὰ γένη.
—Εἶδα κι ἐγὼ πὼς βρέθηκα μέσα σὲ μιὰ νιαβέρινα·
καὶ κολυμποῦσα στὰ κρασιά, σὲ μιὰ μεγάλη στέρινα.
—Θεέ Μεγαλοδύναμε, ριτζιὰ μεγάλον σ' κάνω·
σ' ἓνα βαένι μὲ κρασί ἀπάνω νὰ πεθάνω.
—Θεέ μου, φέτο τὰ κρασιά, χιλιάδες ν' ἀβγατίσουν,

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 903.

δαίνια, στέργες καὶ κρασιά, ὅλα νὰ ξεχειλίσουν.
— Θεὲ Μεγαλοδύναμε, μιά χάρι σοῦ ζητάω :
νὰ γίνη ἡ λίμνη μας κρασί, κι ἐγὼ νὰ κολυμπᾶω.

Σηκώθηκαν νὰ φύγουνε, λογαριασμό ζητᾶνε
τοὺς φέρνει τὸ λογαριασμό, τὰ ἔξοδα τηρᾶνε :
Ἔπιαν κρασί ἕνα φόρτωμα, ρακὶ εἴκοσι ὀκάδες·
βρίσκουν τὰ ἔξοδα βαρειά, ἀρχίζουν τοὺς κανγάδες :
μιζέδες, γκιόσα καὶ ψωμί ἄλλα τριάντα γρόσια
καὶ γυαλικοτσακίσματα, σοῦμα, γρόσια τρακόσια.
Κι' ἀπάνω στὰ μαλώματα κι ἀπάνω στοὺς κανγάδες,
νὰ κι ὁ Νησιώτης πῶροχεται, γυρεύει τοὺς παράδες.
Καὶ τοῦ Νησιώτη καὶ Χαντζῆ, γιὰ νὰ τοὺς ἡσυχάσουν,
ὑπόσχοντ' ἀπ' τὸ Μέτσοβο τὰ χρήματα νὰ μπάσουν.

Στέλνουν χαρτὶ στὰ σπίτια τους, πῶς βρίσκονται στὸ Χάνι,
ὅλοι γεροὶ καὶ σίγουροι καὶ πίνουν καὶ γλεντᾶνε.
Ἐκίνησαν καὶ πήγαιναν, στὸ Νιρῶσκο τὸν ἀνφόρο·
κι ἀπὸ τὰ μέθια τὰ πολλά, ἦρθαν τὸν κατηφόρο.
Ξεπέφτουν στοῦ Καμπέραγα, εἰς ἕνα παλιοχάνι·
τὸ βρίσκουν ἔρμο καὶ κλειστό, στ' ἀχούρια ξενυχτᾶνε·
πλευρώσαν δὲν εἶχανε, μὲ τί νὰ σκεπαστοῦνε·
ξημέρουναν καὶ τράβηξαν, στὸ Μέτσοβο νὰ πᾶνε.
Παίζ' ἡ κοιλιά των ταμπουρά· δὲν ἔχουν τί νὰ φᾶνε.
Μαζεύουν λάχανα στεγνά, τὰ πλένουν στὸ ποτάμι·
ρυχιώνουν στοῦ Φεσίμπεη, καὶ τᾶκαναν σκορδάμι.
Κι ἀπὸ νιτροβάδες κλέπτουνε πρασονουρές, μπομπότα,
σμίγουν κι αὐτὰ σιῆ σκορδαλιά, καὶ τᾶκαναν μπουρλότα.
Δέκα λεπτὰ δὲν πέρασαν καὶ τὰ πασιτρέψαν ὅλα·
καὶ τόσο νοστιμεύτηκαν, σᾶν νᾶφαγαν μπριζόλα.
Τὴν ἄλλη μέρα, ὕστερα, στὸ Μέτσοβο ἐμπῆκαν
καὶ σὲ δυὸ μέρες ἔπειτα, στὰ σπίτια των βρεθῆκαν.
Ὅταν πρωτοξεκίνησαν ἦταν θρεμμένοι χοῖροι·
καὶ γύρισαν στὰ σπίτια τους, ξεροί, στιγνοὶ σάν τσίροι.

Νῆσος τῷ 1875 Ἰούλιος

Ὑπάρχουν ὅμως τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ, καὶ ἄλλες, κατὰ τμήματα, ἱστοροῦ-
μενα περιστατικὰ καὶ ἀναφερόμενους τόπους, πολ' ἔς παραλαγές, ποὺ ἀφήνουν τὴν
ἐντύπωση, κατὰ τὸ διάστημα δεκαετηρίδων, ἐπεξεργασιῶν, προσαρμογῶν καὶ προσ-
θαφαιρέσεων ποὺ θάχει δοκιμάσει, τὸ ἄγραφο, χωρὶς ἄλλο καὶ κατὰ παράδοση καὶ
μ' ἀπομνημόνευση μεταδιδόμενο αὐτὸ τραγούδι, ποὺ ὅλες τους, ἔχουν τάση νὰ
μεταβάλλουν τὸ γενικὸ ρυθμὸ του. Πολλὲς ἀπὸ τὶς παραλλαγές αὐτές, ἔχει συλλέξει
ὁ ὑποφαινόμενος, ἀπὸ τὸ στόμα περισσότερο τοῦ ὑπέργηρου Γεώργιου Παπανικο-
λάου ἢ Μπαμπούρη, ποὺ καὶ ἔχει κάπως ζήσει τοὺς Καρμπέρηδες—ὅπως καὶ τοὺς
Μπαντίδους—τῆς ἐποχῆς του.

Ἄν στηριχθοῦμε μόνο στὶς ἀπὸ τὸ γραπτὸ τοῦ Σάρα καὶ τὶς μέχρι σήμερα
ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο περιωσμένες παραλλαγές, θάπρεπε νὰ δεχτοῦμε, ὅτι, ὄχι γιὰ
ταξίδι, ἀλλὰ γιὰ ἐκδρομὴ μᾶλλον γλεντιοῦ, εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὰ Γιάννινα οἱ Κα-
ρμπέρηδες· κι' ὅτι ὄχι ὁλόκληρη τὴ Σαρακοστή, ἀλλὰ λίγες μόνο μέρες της πρέπει
νὰ βάσταξε ἡ κρασοκατάνυξή τους.

Ἡ «Καραμπεριά» ἐν τούτοις τοῦ Λάππα, ἀφοῦ ἀναφερθῇ σὲ ὅλα τὰ θέματα τῶν πιὸ πάνου προσδιοριζόμενων κειμένων, (Σάρρα δηλ. καὶ ὑποφαινόμενου), συνεχίζοντας, διακωμωδεῖ—ὅπως εἶδαμε—καὶ—κατοπινὸ πού ἀκολούθησε—ταξίδι τῶν Καραμπέρηδων πρὸς τὸ Μέτσοβο, καθὼς καὶ ἄλλες, πού κατὰ τὴ διάρκειά του παρεμβλήθησαν περιπέτειές τους, ἴσαμε τὴν τελικὴ—ἀπὸ κεῖ πλέον—στὰ σπίτια τους ἐπιστροφή.

Τὰ τελευταῖα ὅμως αὐτά, τὰ κάνει τόσο ἀπίθανα, τὸ πρῶτο· πρῶτο ἀκριβῶς δίστιχο τοῦ τραγουδιοῦ του, καθὼς σ' αὐτὸ ὁ συνθέτης παρουσιάζει τοὺς Καραμπέρηδες νὰ ἔχουν ξεκινήσει ἀπὸ τὰ Γιάννινα, χωρὶς νὰ εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ παρόμοιο ταξίδι χρηματικὰ ἐφόδια.

Τὸ κείμενο, ἀντίθετα, Σάρρα, τὴ χρηματικὴ αὐτὴ ἀνέχεια, τὴν τοποθετεῖ—πολὺ λογικὰ—κατὰ τὸ στάδιο τοῦ γυρισμοῦ τους, μετὰ τὸ τέλος δηλ. τοῦ γλεντιοῦ, σὺν περιοχῆς ἀπ' ὅπου θὰ ἐπιβιβάζοταν στὸ καΐκι τῆς ἐπιστροφῆς.

Ὁ Α. Λάππας—τὸ εἶπαμε αὐτὸ κι' ἄλλοῦ—ἦταν δεινὸς στιχοπλόκος. Ἡ χρονολογία (1875) πού ἔβαλε στὸ τέλος τοῦ τραγουδιοῦ του—ἓνα κι' αὐτὸ τῆς ἀνέκδοτης Συλλογῆς του—, ὁ συγκροτημένος πού—κατ' ἀντίθεση πρὸς τ' ἄλλα—παρουσιάζει χαρακτήρας, ἢ κατὰ τὰ ἄλλα διαπιστωμένα τοῦ συνθέτη τοῦ στιχοπλαστικῆ εὐχέρεια καὶ σατυρικῆ ἰδιοσυγγρασίᾳ, ὅλα αὐτά, μᾶς κάνουν νὰ ὑποπτευόμαστε ὅτι, τὸ κείμενο πού ὁ Λάππας ἐκεῖ μᾶς δίνει, δὲν εἶναι μονάχα ἀπλὴ καταγραφή τῶν σωζόμενων τὴν ἐποχὴ πού ἔγραφε σχετικῶν στιχουργημένων ἀφηγημάτων, ἀλλὰ καὶ μιὰ ταυτόχρονα—μὲ βασικὸ πάντως σεβασμὸ τῶν λαϊκῶν κειμένων—συνθετικὴ προσπάθεια ἐμφάνισής τους σὲ ἐνιαῖο κείμενο, καὶ τοποθέτησής τους σὲ τῆς ὁμαλῆς χρονικὰ ἐξέλιξης, τῶν περιστατικῶν πού εἶχε περισώσει ἡ λαϊκὴ μνήμη. καθὼς καὶ τελικά, μιὰ—κατὰ φαντασίᾳ, συμπλήρωσή τους, μὲ ἐπακόλουθο ταξίδι τῶν προταγωνιστῶν· στοιχεῖο ὅπως, γιὰ τὸ ὁποῖο, ἂν καὶ περιεχόταν κι' αὐτὸ στὸ σχετικὸ θρῦλο, δὲν εἶχε περιωθῇ καμμιά σχετικὴ λαϊκὴ στιχοπλασία.

Ὁ Διαμάντης Λάππας, γνῶριζε ἢ διάβασε τὸ θρῦλο πού ἐπικρατοῦσε γιὰ ξέκνημα ταξιδιοῦ—κι' ὅχι μονάχα γλεντιοῦ—τῶν Καραμπέρηδων, καὶ μὴ βρῖσκοντας ἀντίστοιχο λαογραφικὸ ὑλικό, συμπλήρωσε—στὸ σημεῖο αὐτὸ—μόνος του τὸ τραγούδι τους. Μιὰ γι' αὐτὸ ἐνδειξη, εἶναι ὅτι ἡ «Καραμπεριά» πού μᾶς ἔδωσε ὁ Γεωργίτης, καὶ πού τοῦ τὴν παραχώρησε γὰ δημοσίευση ὁ Λάππας, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς διαφορὰς πού παρουσιάζει, σὲ ἀντιπαράβολή μὲ τὸ κείμενο τοῦ «Καρκαλιοῦ»—νεώτερες ἴσως ἐπεξεργασίες τοῦ Λάππα—δὲν περιέχει καὶ τὸ τμήμα τῆς τὸ ἀναφερόμενο στὸ ταξίδι τοῦ Μετσόβου καὶ τὶς στὸ μεταξὺ περιπλανήσεις τῶν Καραμπέρηδων· καὶ τοῦτο γιὰτὶ—ὅπως πιστεύουμε—ὁ Λάππας, ἔχοντας συνείδηση τῆς μὴ λαογραφικῆς γνησιότητος τοῦ τμήματος ἐκείνου τοῦ τραγουδιοῦ, δίστασε νὰ τὸ παρουσιάσῃ—διὰ τοῦ Γεωργίτη—σὺν περισυλλογῇ λαϊκοῦ ὑλικοῦ.

Θὰ μπορούσε μάλιστα κανένας νὰ ἀντλήσῃ, κι' ἀπὸ τὸ ἴδιο ἀκόμα κείμενο τοῦ τμήματος ἐκείνου τῆς «Καραμπεριάς», ἀρκετὰ ἐνδείξεις γιὰ ὑποστήριξη αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ μας.

Στὸ δεῦτερο στίχο αὐτοῦ τοῦ τμήματος γίνεται χρῆσις τῆς λέξης σίγο υροί, σὰ συνώνυμη ἐννοια τοῦ γεροί, καλὰ δηλ. σιτὴν ὑγείᾳ. Στὸ Γιαννιώτικο ὅμως ἰδίωμα, τὸ σίγο υροί, χρησιμοποιεῖται μόνο σὰ δηλωτικὸ, ἀσφάλειας, βεβαιότητος, πίστεως, σίγο υριᾶς.—Στὸν πέμπτο στίχο του, ὁ συνθέτης, χρησιμοποιεῖ τὴν πρόθεση εἰς (ἓνα παλιόχάνι), ἀντὶ τοῦ, σέ, χωρὶς ἄλλο μὲν γιὰ ν' ἀποφύγῃ μιὰ χασμωδία (σέ ἐνα), παραβιάζοντας ὅμως τὴ λαϊκὴ ἔκφραση.—Στὸ στίχο δεκαῆξ, χρησιμοποιεῖ ἓνα πλεονασμὸ (τὴν ἄλλη μέρα, ὅσ τε ρα), πού δὲ θὰ τὸν

χρησιμοποιούσε εύκολα λαϊκὸς στιχοπλόκος, ὅπως ἐπίσης καὶ τό, (σὲ δυὸ μέρες)
ἐ π ε ι τ α τοῦ ἐπόμενου στίχου.

Τὴν «Καραμπεριά» τοῦ Λάππα μὲλα ταῦτα, σὰν πρὶν συγκροτημένη καὶ πλη-
ρόστερη, θὰ ἔχουμε γιὰ βάση στὴν ἀνάπτυξη τοῦ τραγουδιοῦ· θ' ἀντιπαρατάξουμε
ὁμως —περιορίζοντάς τα— κατὰ τὴν ἀνάλυσή της, τὰ ὅσα καὶ ὅπου χρειάζονται
ἀντίστοιχα δίστιχα, ἴσοι τὰ σωζόμενα στὸ κείμενο Σύρρα, ὅσο καὶ τὰ ὅσα ὁ ἴδιος
περιμάζεψα.

Σημειώνουμε δὲ ἐδῶ ὅτι κατὰ τὴ μετάδοσή τους, δὲν κρατήθηκε οὔτε θὰ κρα-
τηθῇ, ἡ γιαννιώτικη προφορά τους.

7. Ἡ «Καραμπεριά». Ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὸν Πόρο

*Καραμπεριά συνάχτηκε, νὰ πάνη γιὰ τὸν Πόρο.(¹)
τηρᾶν καὶ τὶς σακκοῦλες τους, δὲ γράζουνε κιττόρο(²)*

Π ὁ ρ ο ὀνομάζουν στὶς περιοχὲς τῆς Λίμνης τῶν Γιαννίνων, κάθε ἀνάμεσα
ἀπὸ τὴν καλαμιὰ, καὶ τό, μισοστέραιο συνήθως σκαρί, στενὸ γιὰ τὸ καΐκι πέρασμα.
ἀπὸ τὰ ἐλεύθερα νερά, στὴν καθ' αὐτὸ στέρεη ξηρά· παρόμοιοι πόροι, ὑπάρχουν
πολλοὶ στὴ Λίμνη μας, κι ἕνας τους εἶναι ὁ πόρος, ποὺ ἀνοίγει πέρασμα, γιὰ τὰ,
στὶς ἀνατολικὲς τῆς ὄχθες, ἀπὸ παλιὰ ἐκεῖ χτισμένα, δύο χάνια. Αὐτὸς εἰδικὰ ὁ
πόρος, ἀπ' ὅπου περνοῦσαν τὰ καΐκια τῶν ὁσων ἐπιβιβαζόταν (ἢ ἀποβιβαζόταν)
γιὰ τὰ (ἢ ἀπὸ τὰ) Γιάννινα ἀπὸ, (ἢ γιὰ) τὰ χωριὰ τῶν Ντρίσκου καὶ τῆς πίσω του
μεγάλης περιοχῆς, ποὺ ἀπλωνόταν ἴσαμε τὴ Θεσσαλία καὶ τὰ ὄρια τῆς Δυτ. Μακε-
δονίας, εἶχε μεταβληθῇ, σὲ ἑξατομικευμένο πιά τοπωνύμιον· ἔτσι πού, ὅταν ἔλεγε
π ὁ ρ ο, χωρὶς νὰ προσθέσῃ κανένα ἄλλον εἰδικότερο τοπικὸ προσδιορισμό, γινό-
ταν, χωρὶς ἄλλη ἐπεξήγηση, ἀμέσως ἀνιληπιό, ὅτι ἐννοοῦσες τὴν εἰδικὴ ἐκείνη θέση.
Ἄν τῶρα λάβουμε ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ περιστατικὸ ὅτι ἀπὸ κεῖ περνοῦσε κι' ἕνας ἀπὸ
τοὺς δρόμους ἐπικοινωνίας τῶν Γιαννίνων μὲ τὰ χωριὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζαγοριοῦ,
τοῦ Μετσόβου καὶ τῆς Θεσσαλίας, καὶ τμήματος ἀκόμη τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας,
καθὼς καὶ ὅτι, ἀνάμεσα Χρυσοβίτσας καὶ Μετσόβου, σώζεται ἀκόμα, τοπωνύμιον
«Τρία χάνια», ποὺ κάλυπτε σίγουρα ἄλλοτε ἰσάριθμον, στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀνάλογα
κτίσματα, θὰ μπορέσουμε εὐκόλως νὰ βγάλουμε συμπεράσματα γιὰ τὸ πόσο πολυσύ-
χνα στη ὁδικὴ ἀρτηρία ἔπρεπε νὰ ἐξυπηρετοῦσαν τὰ δυὸ αὐτὰ χάνια τοῦ Πόρου
καὶ τὰ πρὸς αὐτὰ πέρασμα τοῦ σκαριοῦ τῆς Λίμνης.

Στὰ δυὸ τοῦ Πόρου χάνια, αἰωνόβια σκιερὰ πλατάνια, τριγυρισμένα μὲ πλα-
τειοὺς κυκλικοὺς ἐπιχωματωμένους περίβολους, προσκαλοῦσαν τὸν ταξιδιώτη —ἢ
καὶ τὸν γλεντιστή— γιὰ ξεκούρασμα ἢ σταματεμό. Λίγο δυτικώτερά τους, εἶναι καὶ
τὸ Μοναστήρι τῆς Ντουραχάνης, ποὺ ὁ παλιὸς του θρῦλος, εἶναι γνωστός, ἀκόμα
καὶ σήμερα, σ' ὅλη αὐτὴ τὴν περιοχὴ, ἴσαμε καὶ τὴ δυτικὴ Μακεδονία.

Οἱ Καραμπέρηδες λοιπόν, πρὶν ἀκόμα ξεκινήσουν γιὰ τὸ γλέντι—ἢ τὸ ταξίδι
τους—ἐμφανίζονται ἀπὸ τὸ στιχοπλόκον σὰν νὰ εἶχαν ξετινάξῃ τὶς τσέπες τους σὲ
προηγούμενη εὐτυχία. Λογικότερο, ὅπως εἴπαμε θὰ ἦταν, τὸ ἀπὸ τὸ στίχο αὐτὸ
ἀναφερόμενον, νὰ μετατεθῇ σὲ ἄλλο σημεῖον, ἂν ὅχι στὸ τέλος, τοῦλάχιστο ἐκεῖ κατὰ
τὸ τέλος τοῦ γλεντιοῦ ἢ τοῦ ταξιδιοῦ. Τὶ διάβολο!.. νὰ ξεκινᾷς—ἐνὰ τσοῦρμον ἀν-
θρωποι!...—γιὰ τρικοῖβεριο γλέντι, ἢ γιὰ, μακρινό, κάπως, γιὰ τότε ταξίδι, καὶ
νὰ μὴν ἔχῃς τσακιστὴ στὴ τζέπη σου, θὰ ἦταν ἔξω κι' ἀπὸ τὰ πρὶν ἀπίθανα πράγ-
ματα. Ἐξὸν ἂν εἶχε παρεμβληθῇ, καμμιὰ, μακρυᾷ διάρκειας, κι' ἐξαντλητικὴ ἀπὸ
τὴν πλευρὰ αὐτὴ διάμεση στάση τῶν Καραμπέρηδων στὸ Νησί.

Ἡ πιὸ κάτω λοιπὸν παραλλαγή, φαίνεται ἡ σωστότερη καὶ ἀρχικὴ.

*Καραμπεριά ξεκίνησαν, νὰ πάνουν γιὰ τὸν Πόρο·
κι' ἀπ' τὸ μεθύσι τὸ πολὺ, δὲν μπόρῃαν νὰ βροῦν τὸν πόρο.*

Συνάχτηκαν λοιπὸν οἱ δεινότεροι Καραμπέρηδες τῶν Γιαννίνων, κι' ἀφοῦ κἀναν, ὅπως θὰ ἰδοῦμε σὲ κατοπινὰ διστιχα, τὶς προμήθειές τους, ξεκίνησαν, ἀπὸ τὸ Μῶλο ἢ τὴ Σιλαράβα, γιὰ τὸν Πόρο. Μὰ τὸ γλέντι, θὰ εἶχε ἀρχίσει, φαίνεται, μαζὴ μὲ τὸ ξεκίνημα.

Τὸ πιθανότερο ἀπ' ὅλα εἶναι ὅτι, μιὰ καὶ ἡ μέρα ποὺ οἱ Καραμπέρηδες ξεκίνησαν ἦταν καθαρὴ Δευτέρα, καὶ πολλοὶ τότε γλεντζέδες, συνήθιζαν, στὴν ἐξοχὴ περισσότερο, (ἀλλὰ καὶ στὶς ταβέρνες καὶ τὰ σπήτια) νὰ συνεχίζουν τὴ διασκέδαση, «σπάζοντας» κατὰ τὴν καθιερωμένη τότε φράση ἢ καὶ «χαλώνοντας», τὰ—συνεπακόλουθα τῶν τελευταίων ἀποκριάτικων γλεντιῶν—«μαχμουρλίκια» (κάνοντος δηλ.—ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα—«κούλουμα»), οἱ Καραμπέρηδες τοῦ θρύλου, ἀντὶ γιὰ κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Πόρο, πέρασαν καὶ γιὰ ἓνα ἐνδιάμεσο γλέντι στὸ Νησί καὶ τὸν Παντελεήμονά του· ὅμως ἐκεῖ, χάλασαν τόσο ἔντονα τὰ δικά τους μαχμουρλίκια, πού, ὅταν πιά ὀριστικὰ ξεκίνησαν γιὰ τὸν Πόρο, εἶχαν κάνει τόσο κέφι, ὥστε ἀπὸ τὸ μεθύσι τους—μαζὴ τους κι' ὁ καϊκτσῆς—δὲν εὔρισκαν καὶ δὲν ἔβλεπαν νὰ μποῦν στὸ πέρασμα, σιὴ ἀνοιγμὰ δηλ., τὸν πόρο ποὺ διέσχιζε τὸ σκαρὶ καὶ τὴν καλαμιὰ, γιὰ νὰ περάσῃ τὸ καϊκι ἴσαμε τὸ στέρεο ἔδαφος, καὶ ν' ἀποβιβαστοῦν. Νὰ σημειώσῃς δὲ ὅτι τὸ πέρασμα αὐτό, ἀπὸ τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο ἀνάμεσα στὸ ἡμιστέρεο τοῦ σκαριοῦ, ἴσαμε τὴν καθαρὴ στεριά, καὶ ἐπικίνδυνον ἦταν, καὶ καμιά πενηνταριά κρατοῦσε μέτρα. Τὸ καϊκι, δύσκολα γλυστροῦσε στὰ ἄβαθα νερά· καὶ τὸ σκαρὶ, εὐκόλα, —καὶ ξαφνικὰ—μποροῦσε γιὰ τὸν ἀπρόσεχτο, νὰ ὑποχωρήσῃ στὸ βάρος τοῦ κορμιοῦ.

Σῴζεται ἄλλως τε καὶ ἡ πιὸ κάτω παραλλαγή:

*Καραμπεριά συνάχτηκε, νὰ πάνῃ γιὰ τὸ Πέρα.
νὰ πᾶν στὸν Παντελεήμονα νὰ πάρῃ τοὺν ἀέρα.*

Πέρα, λέγαν, περισσότερο, οἱ Νησιῶτες, τὸ Νησί, σχετικὰ μὲ τὴν πόλιν. Παντελεήμονας εἶναι τὸ γνωστὸ μοναστήρι (ἰώρα ἐκκλησιάκι) τοῦ Νησιοῦ, ὅπου ἐκτελέστηκε ὁ Ἀλῆ Πασῆς.

Κάτου ἀπὸ τὰ πλατάνια του, γινόταν ἄλλοτε πολλὰ γλέντια.

Τοῦ πρώτου ἐκείνου διστιχοῦ, κι' ὁ Ἀραβαντινὸς ἐπίσης, περσιώζει τὴν πιὸ κάτω παραλλαγή:

Σὰν ἔκαναν καὶ κίνησαν() νὰ πάνουν γιὰ τὸν Πόρο
κύτταξαν τὶς σακκοῦλες τους, δὲν ἔγραζαν κοιτόρο*

Πρὶν ὅμως οἱ Καραμπέρηδες ξεκινήσουν ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἔκαναν καὶ τὶς προμήθειές τους:

*Ἐμπῆκαν στὸ κρασοπουλεῖο τοῦ Πέτρου τοῦ Τζαβέλλα,
παίρνουν ρακὶ τῆς φάμπρικας, γεμίζουν μιὰ βαρέλλα·
ἐπῆραν κι' ἓνα φόρτωμα κρασί ἀπ' τὸ λιασμένο.*

Μιὰ ταβέρνα, ἓνα κρασοπουλεῖο, τὸ περιφημότερο τῆς ἐποχῆς, τὸ μαγαζὶ τοῦ Πέτρου τοῦ Τζαβέλλα, τὸ πρῶτο ἀριστερὰ καθὼς πέρνουμε τὸ στενὸ λιθόστρωτο δρομάκι ποὺ ὁδηγεῖ ἀμέσως πρὸς τὸν Ἀη-Νικόλα τῆς Ἀγρᾶς, αὐτὸ ἦταν τὸ ἐντεικτιήριό τους· ὁ τόπος συγκέντρωσης καὶ ξεκινήματος:

Καραμπεριά συνάχτηκε,

λέει μιὰ ἄλλη παραλλαγή,

στοῦ Πέτρου τοῦ Τζαβέλλα

πῆραν κρασί ἕνα φόρτωμα γιομίσαν μιὰ βαρέλλα.

Ἄλλη παραλλαγή, πληροφορεῖ ὅτι :

Ἐμπῆκαν σιὸ κρασοπουλειὸ τοῦ Πέτρου τοῦ Τζαβέλλα

πῆραν κρασί τῆς φάμπρικας γιομίζουν μιὰ βαρέλλα

κι ἄλλη ἀκόμα τοῦ δεύτερου στίχου, ἱστορεῖ ὅτι :

πῆραν κρασί ἕνα φόρτωμα, τοῦ δίνουν τοῦ Νησιώτη.

Ἡ τελευταία αὐτὴ παραλλαγή, πρέπει νὰ συνεχιζόταν μὲ δεύτερο, ὁμοικατάληκτο στίχο, πού ὅμως θὰ τὸν συναντήσουμε στὰ κατοπινά.

Φάμπρικα λοιπόν, δηλαδὴ οἶνοπνευματοπαρασκευαστήριο, ἦταν τὸ μαγαζί τοῦ Τζαβέλλα.

Τὸ κρασί πού πῆραν οἱ Καραμπέρηδες, ἦ'αν ἕνα «φόρτωμα» : δηλ. δυὸ «μεριές» ὑποζύγιου, ὀγδόνια μὲ ἑκατὸ ὀκάδες. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό, γιόμισαν καὶ μιὰ βαρέλλα ρακί. Οἱ βαρέλλες αὐτές, ἦταν πολὺ γνωστὲς στοὺς παληοὺς Γιαννιωῖτες μ' αὐτὲς κουβαλοῦσαν ἀπὸ τὴ Ντραμπάτοβα καὶ τὸ Μπλίτς, τὸ πόσιμο νερὸ τῆς πόλης οἱ Νησιώτες. Περιεχόμενό τῆς, εἴκοσι μὲ εἴκοσι πέντε ὀκάδες. Τὸ φόρτωμα τὸ κρασί πού προμηθεύτηκαν, ἦταν, ὅπως θὰ ἰδοῦμε ἀπὸ κατοπινὸ δίστιχο, παλιό· ἀλλὰ καὶ λιασμένο. Κρασί γιὰ λαρύγγια Καραμπέρικα.

Κι ἀνακεφαλαιώνουμε :

—Ἐκατὸ ὀκάδες κρασί παληό, λιασμένο, κι εἴκοσι πέντε ὀκάδες ρακί! . . .—

Θέ μου κι ἄς μὴ φέξη.

Καὶ νὰ ἰδῆς πού δὲν εἶχαν —ἔτσι τοῦλάχιστον αὐτοὶ ἰσχυρίστηκαν— καὶ προχειρα τὰ λεφτὰ γιὰ νὰ πληρώσουν σιὸ Τζαβέλλα τὶς προμήθειές τους.

Γυρεῦ' (ει) νὰ τὸν πληρώσουνε, δὲν εἶχαν τσακισμένο.

Προφασίστηκαν δηλ. πὼς δὲν εἶχαν λιανά, ψιλὰ, ὅπως τὰ λέγαμε σήμερα. Τὰ εἶχαν φαίνεται ὅλα . . . ντούπιες καὶ πεντόλιρα.

Ὁ Τζαβέλλας πάντως, εἴξερε καλὰ ὅτι, ἀπὸ Καραμπέρηδες, λεφτὰ δὲν εἶχε χάσει ποτέ· ἦταν πάντοτε καλοπληρωτῆδες. Καὶ γι' αὐτό, δέχτηκε, καὶ

τοῦκναν ἕνα ὁμολόγο γιὰ μέρες δεκαπέντε,

πού ὅμως, ὅπως, μὲ προκατάληψη πάντως γιὰ τοὺς Καραμπέρηδες, χαριτολογώντας παρατηρεῖ ὁ στιχοπλόκος,

πιστεύω νὰ μὴν τᾶλαβε, μὲ χρόνια εἰκοσιπέντε

Ὁ Διαμάντης Λάμπας, ἐμφανίζεται, σίγουρα ἐδῶ, πολὺ αὐστηρὸς, καὶ ἀδικαιολόγητα γι' αὐτοὺς κατηγορικὸς στίς κρίσεις του. Γιατί, ἡ λαϊκὴ παραλλαγή, ὁμιλεῖ σιὸ σημεῖο αὐτό, ὄχι γιὰ χρόνια, ἀλλὰ γιὰ μέρες μόνο πού θὰ καθυστεροῦσαν αὐτοὶ τὴν ἐξόφληση τοῦ χρέους τους.

πιστεύω,

πληροφορεῖ αὐτή,

νὰ μὴν τᾶλαβε, οὔτε καὶ μ' εἰκοσιπέντε,

μέρες, βέβαια, επαναλαμβάνει ἐδῶ ὁ λαϊκὸς στιχοπλόκος. Πάντως, οὔτε σ' αὐτὴ τὴν προθεσμία θὰ ἦταν δυνατό νὰ πληρωθῇ ὁ Τζαβέλλας, ἀπὸ γλεντζέδες, ποὺ ξεκινούσαν γιὰ διασκέδαση, ποὺ κράτησε ὁλόκληρη τὴ Σαρακοστή.

Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ τὰ. . . πυρομαχικά.

τὰ φόρτωσαν, τὰ πήγανε, τὰ δώσαν τοῦ Νησιώτη,

ποὺ τοὺς περίμενε μὲ τὸ καΐκι του στὸ Μῶλο, ἢ κάτω τῆς Λειβαδιώτης, ἢ κἂν στὴ Σκάλα τῆς Σιταράδας (στὰ Ψαράδικα), κι ἀφοῦ οἱ Καραμπέρηδες ξάπλωσαν στὸ μὲ βελένιζες καὶ χιράμια στρωμμένο κατὰστρωμα, ξεκίνησαν γιὰ τὸ γλέντι τους, ἢ κἂν γιὰ τὸ ταξίδι, ποὺ κατέληξε κι' αὐτό. . . σὲ γλέντι.

Γιὰ ποῦ ὅμως; Πιθανότερο, γιὰ τὸ Νησι πρῶτα καὶ τὸν Παντελεήμονα, ὅπως συμπεράναμε καὶ πιὸ πάνω, κι ὅχι κατ'εὐθείαν γιὰ τὸν Πόρο. Ἀλλοιῶς, δὲ θὰ εἶχε, ἐπαναλαμβάνουμε τὴ θέση της, ἡ παραλλαγή ποὺ προμνημονεύσαμε. Ὅπως κι' ἂν εἶναι, τὸ γλέντι φαίνεται, ἄρχισε ἀπὸ τὸ καΐκι:

κι ὅσο νὰ μποῦν στὸ σκάλωμα, τοὺς ἔμεινε ἓνα μπότι.

Σκάλωμα, βέβαια, ἐδῶ, ἐννοεῖ ὁ στιχοπλόκος τὸ τελικό, πιστεύουμε, τοῦ Πόρου· αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὴ λέξη «μποῦν» ποὺ αὐτὸς χρησιμοποιεῖ καὶ ποὺ ὑποδηλώνει τὸ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ σκαρὶ στενὸ πέρασμα πρὸς τὴν ξηρά. Ὑπάρχει καὶ παραλλαγή ἡ ὁποία ἀντὶ τὸ μ π ο ῦ ν χρησιμοποιεῖ τὸ π ᾶ ν', ποὺ δὲν ἀλλάζει σὲ τίποτα τὶς σχέσεις μας.

Νὰ συνέχισαν τάχα οἱ Καραμπέρηδες τὸ... ταξίδι τους μὲ τὰ λειψὰ μόνο πυρομαχικά ποὺ τοὺς ἔμειναν, μὲ τὴν πρόθεση ν' ἀγοράσουν ἄλλα, ἀπὸ τὰ ἀποθέματα τῶν ἐκεῖ κοντὰ χανιῶν; ἢ νὰ προτίμησαν νὰ στείλουν γιὰ καινούργιες προμήθειες στὰ Γιάννινα; Πάντως, στὶς κατοπινὲς φάσεις τοῦ καινούργιου γλεντιοῦ ποὺ ἄρχισε στὸν Πόρο, οἱ Καραμπέρηδες ἐμφανίζονται νὰ ἔχουν ξανὰ στὴν κατοχὴ τους ἀφθονώτατες προμήθειες κρασιοῦ καὶ ρακιοῦ. Πιθανότερο λοιπὸν φαίνεται νὰ εἶχαν ἀποφασίσῃ τὸ δεύτερο καὶ ἴσως, γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, ἔστειλαν στὰ Γιάννινα τὸ Νησιώτη τοῦ καϊκιοῦ τους. Γιατί, δὲν ἐξηγεῖται ἀλλοιῶς ἢ ἀπὸ τὸ Λάππα παρεμβολή, στὸ σημεῖο ἀκριβῶς αὐτό —οἱ λαϊκὲς παραλλαγές, τὴ σκηνὴ αὐτὴ τὴν τοποθετοῦν σὲ μεταγενέτερη φάση— τοῦ διστίχου, κατὰ τὸ ὁποῖο, οἱ Καραμπέρηδες,

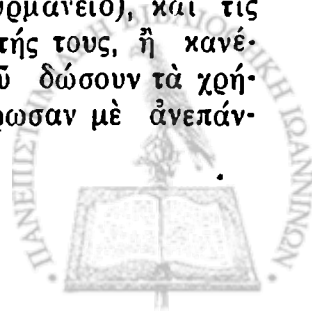
*καὶ τὸ Νησιώτη πιάσανε, ἓνα δαρμὸ τοῦ κάνουν
τὸν πάντεχαν γιὰ Ὀβριό, πήγαν νὸ τὸν πεθάνουν.*

Οἱ λαϊκὲς παραλλαγές, τὸ ἐπεισόδιο αὐτό, τὸ θέλουν κατὰ τὸ τέλος ἐντελῶς τοῦ γλεντιοῦ:

*Καὶ τὸ Νησιώτη φώναξαν γιὰ νὰ τὸν πληρώσουν
τὸν πέρασαν γιὰ Γουβριγγό, πήγαν νὰ τὸν σκοτώσουν·*

ἢ *Τὸν καϊκιοῦ φώναξαν γιὰ νὰ τὸν πληρώσουν.
τὸν πάντεχαν γιὰ Οὐβριό, πήγαν νὰ τὸν σκοτώτουν.*

Εἶναι λοιπὸν πιθανό, οἱ Καραμπέρηδες, ἀφοῦ βγῆκαν ἀπὸ τὸ καΐκι, ν᾿στείλουν τὸν καϊκιοῦ τους πάλι στὰ Γιάννινα, γιὰ νὰ προμηθευθῇ κρασί καὶ ρακί, ἀπὸ καμμιὰ ἀπὸ τὶς Ἑβραϊκὲς ταβέρνες τῆς ἐποχῆς, (κρατοῦσαν ἀκόμα καὶ στὰ χρόνια μας, καὶ Ἑβραῖοι ταβέρνες στὰ Γιάννινα, ἐκεῖ κατὰ τὸ Κουρμανειό), καὶ τὶς προμήθειες αὐτές, θὰ τὶς συνόδεψε ἴσαμε τὸν Πόρο, κι' ὁ πωλητὴς τους, ἢ κανένας ἀντιπρόσωπός του· κι' ὅταν, ὁ νησιώτης ἴσως, ζήτησε νὰ τοῦ δώσουν τὰ χρήματα γιὰ τὸν Ἑβραῖο ποὺ περίμενε, οἱ Καραμπέρηδες, τὸν πλήρωσαν μὲ ἀνεπάρ-

τεχο γι' αὐτὸν τίμημα· μετὰ τὴ διαφορὰ οὖν, αὐτό, τὸ δέχτηκε ὁ καϊκτῆς, ποὺ τὸν πῆραν γιὰ τὸν πωλητή.

Αὐτὴ ἡ ἐκδοχή, ὑποστηρίζεται κάπως—μετὰ σύγκριση βέβαια προσώπων—ἀπὸ λαϊκὸ δίστιχο:

*Σῦρε Ὀβριὲ καὶ ψώνισε κρασάκι ἀπ' τὸ φῖνο
νὰ μὴν κοτίσης καὶ δὲ μ' πᾶς, τί τὰ μυαλά σου χύνω.*

Ὅμως αὐτό, μπορεῖ νὰ ἦταν καὶ κατεργαριά τους: κάνοντας ἀκόμα τὸ ζαλι-
σμένο ἀπὸ τὸ κρασί, ἔδειξαν πὼς τάχα.

τὸν πέρασαν γιὰ Γλουβριγὸ πῆγαν νὰ τὸν σκοτώσουν

καὶ κατὰ τὴν ἄλλη παραλλαγή:

*Τὸν καϊκτῆ τὸν φώναξαν γιὰ νὰ τὸν πληρώσουν.
τὸν πάντεχαν γιὰ Οὐβριό, πῆγαν νὰ τὸν σκοτώσουν.*

Ὅπως δὲποτε, δὲν ἀποκλείεται, καὶ σὲ καὶ καιρὸ ποὺ ἐτοιμαζόταν νὰ ξανα-
γυρίσουν στὰ σπῆτια τους, νὰ κρατοῦσαν ἀκόμα ἀπὸ τὸ πολυήμερο πλοῖ. Κι ἀπά-
νου στὴ θολούρα καὶ τὴ σύγκρισή τους ποὺ δὲν εἶχαν λεπτὸ στὶς σακκοῦλες, νὰ πέ-
ρασαν ἀληθινὰ γιὰ Ἑβραῖο τὸ Νησιώτη:—Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ διώξουν τὴ με-
γάλη στενοχώρια τους, ἦταν—τί ἄλλο;—τό... κρασί! τὸ θεῖο κρασί! . .

Ἐβαλαν λοιπὸν τὶς φωνές, καὶ ποιδὺς ξέρει γιὰ ποιδὺν τάχα Ἑβραῖο ταβερ-
νιάρη νὰ πέρασαν τὸ Νησιώτη, κι ἄρχισαν τὶς βρισιὲς καὶ τὶς ἀπειλές:

Ὅπως κι ἂν εἶναι,

*Ἐξύγωσαν στὸ σκάλωμα, καὶ βῆκαν εἰς τὸ Χάνι
καὶ στρώσανε στὸν πλάτωνα, νὰ φᾶνε καὶ νὰ πιοῦνε*

καὶ κατὰ τὴ λαϊκὴ παραλλαγή:

*Ἐμπήκανε στὸ σκάλωμα, κι ἐβγήκανε στὸ Χάνι
καὶ στρώθηκαν στὸν πλάτωνα, νὰ πιοῦνε καὶ νὰ φᾶνε.*

Νάτοι λοιπὸν οἱ Καραμπέρηδες, φτασμένοι—κακοὶ κακῶς· θέλω νὰ πῶ, ὅχι
καὶ τόσο νηφάλιοι—σιδὸ χάνι τοῦ Πόρου, καὶ στρωμένοι πάνου σὲ χιράμια, τσιλ-
τέδες καὶ βελέντζες, κάτου ἀπὸ τὴν προστατευτικὴ σκιά τοῦ μεγάλου πλάτανου, τοῦ
ἀπαραίτητου σὲ κάθε χτίσμα παρόμοιαις ἀποστολῆς.

Κατ' ἐπάνω τους, τὸ βουνό. Μπροστά, ἡ καλαμιὰ κι ἡ ἀπλωσιὰ τῆς Λίμνης.
Τὸ κρασί καὶ τὸ ρακί, εἶχαν ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀποβιβαστεῖ.

Τὸ γλέντι ἄρχισε, φυσικά, ἀπὸ τὸ ρακί καὶ τὰ ὀρεκτικά.

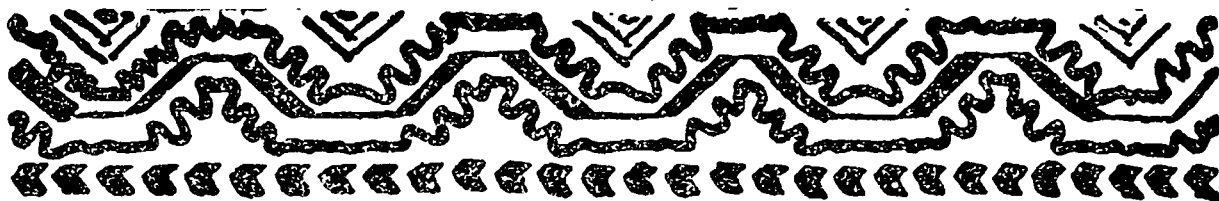
(Συνεχίζεται)

1. Ἀπὸ τοὺς στίχους ποὺ θὰ παρατεθοῦν, ὅσοι δὲν περιέχονται στὸ στιχοῦργημα
Λάππα, ἢ ἀνήκουν στὴν ἀπὸ τὸ Σάββα περισυλλεγμένη Καραμπεριά. ἢ προέρχονται ἀπὸ πε-
ρισυλλογὴ τοῦ ὑποφαινόμενου.

2. Εἶναι ἄγνωστη στὸν ὑποφαινόμενο ἡ καταγωγὴ καὶ ἐτυμολογία τῆς λέξης *κυττόρο*
ποὺ σημαίνει: μικρὴ—ἴσως τὴ μικρότερη σὲ διαβάθμιση—χρηματικὴ μονάδα· σὰ νὰ ποῦμε:
παράς, λεπτὸ, τσεντέζιμα κτλ. Ὁ Ἀραβαντινός, στὸ Γλωσσάριό του, ἀναφέρει τὸν τύπο
κοττόρο. Ἡ λέξη αὕτη, φαίνεται νὰ ἔχῃ συγγένεια μετὰ τὶς: γαλλικὲς, *quitus* (ἴσως λατινικὴ)
quite, quittance, καὶ τὴν ἰταλικὴν *quitanga*, ποὺ σημαίνουν, σὲ γενικὲς γραμμὲς, ἐξόφληση, ἐξο-
φλητικὴ πράξη ἢ ἀπόδειξη.—«Εἴμαστε κί τ τ», λέμε κι' ἐμεῖς σὲ ἀντίστοιχες περιπτώσεις:
ξώφλησα, ξωφλήσαμε.

3. Ἐρχεται τώρα φυσικότερο, ὕστερα ἀπὸ τὸ γλέντι ποὺ προηγήθηκε, νὰ εἶχαν πιά
βρεθῇ χωρὶς χρέματι οἱ Καραμπέρηδες.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

Ο ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΘΛΙΑ ΓΗ ΤΟΥ*

Ι

‘Ο ‘Ηπειρώτης όταν στα παληότερα χρόνια ἐπρόκειτο νὰ ταξιδευθῇ μὲ πόνο καὶ μὲ ψυχικὴ συντριβὴ ἀποχωριζόντανε ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τους, ἀπὸ τὴ φύσιν καὶ ἀπὸ τὸ περιβάλλον γενικὰ τοῦ χωριοῦ του.

‘Ο μεταφυσικὸς πόνος τοῦ πρὸς τὴν γενέθλια Γῆ του, ἡ ἀγάπη τοῦ ἡ βαθειὰ πρὸς τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο ποὺ ἀντίκρουσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ φῶς τοῦ ἥλιου καὶ πέρασε τὰ πρῶτα ἀξέχαστα χρόνια τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τὰ ζωντανὰ δράματα ἀπὸ τὸ φυσικὸ περιβάλλον τοῦ χωριοῦ τοῦ ὅπου ἐπλεξε μὲ τὴ μαγικὴ του σκέψη καὶ μὲ τὴν ὑπερχειλίζουσα φαντασία τοῦ τὰ πρῶτα ὄνειρα τῆς ζωῆς τοῦ καὶ γενικὰ ἡ εἰκόνα καὶ ἡ φύσις τοῦ χωριοῦ στεκότανε πάντοτε μπροστὰ τοῦ ζωντανὰ καὶ ἐμψυχωμένα. Γι’ αὐτὸ δὲταν ἐρχότανε ἡ ὥρα τοῦ ξεπροβοδίσματος καὶ ὁ Κ υ ρ α τ ζ ῆ ς μ ἔ τ ἔ ς μ ο ὕ λ ε ς τοῦ β ρ ι σ κ ὶ ο ν τ α ν ε σ τ ὶ ν ὁ ἔ ο ρ ὸ τοῦ σ π ι τ ι ο ὕ τοῦ, μὲ πόνο καὶ μὲ ψυχικὴ συντριβὴ ἀποχωριζόντανε ἀπὸ ὅλα τοῦτα.

Πῶς δμως θὰ νοιώσωμε καὶ θὰ ἐρμηνεύσωμε τὴν ἀγάπην τοῦ ‘Ηπειρώτου γιὰ ὅλα ὅσα προείπαμε;

‘Η ἀλήθεια εἶναι πῶς ὅχι ἀπλῶς οἱ ὁμορφες τοποθεσίαι τοῦ χωριοῦ, τὰ γραφικὰ ποτάμια, τὰ δρυὰ καὶ τὰ δάση, οἱ βουνοπλαγιές καὶ τὰ φαράγγια, τὰ λειβάδια καὶ τὰ ἀμπέλια, τὰ ξωκλήσια καὶ παλὰ ἀρχοντικά, αἱ καλύβες καὶ τ’ ἀλώνια, οἱ κ ῆ π ο ι καὶ οἱ φ ρ ᾱ κ τ ε ς εἶναι ποὺ μᾶς συγ-

κλονίζουσιν συναισθηματικά, ἀλλ’ ἡ ἀγάπη μας πρὸ παντὸς καὶ ἡ ζωὴ μας μ’ αὐτά, εἶναι ἡ αἰτία ποὺ μᾶς τὰ παρουσιάζει πάντοτε ὥραϊα καὶ νοσταλγικά.

Κάθε τι τὸ ὁμορφο τὸ εὐγενικὸ καὶ τὸ ἀνώτερο στὴν καρδίᾳ καὶ στὴν ψυχῇ τοῦ ‘Ηπειρώτου, τὸ ἐκαλλιέργησε τίς περισσότερες φορές ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ χωριοῦ τοῦ καὶ τὸ σπῖτι τοῦ πατρικό. Γι’ αὐτὸ τὸ χωριὸ καὶ γενικὰ ἡ ἰδέα τῆς Γενέθλιας Γῆς παραμένουν πάντοτε γιὰ τὸν ‘Ηπειρώτη σὰν κάτι τὸ σφιχτοδεμένο μὲ τὸ ε ἶ ν α ι τ ο ὕ, —ὁ νοσταλγικὸς δὲ αὐτὸς πόθος πρὸς τὴν Γενέθλια Γῆ εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ἀπεικονίζει βαθειὰ στὴν ψυχῇ τὴν ‘Ηπειρωτικὴν, κρυφές παραστάσεις καὶ δυνάμεις ψυχικὲς ἀπώτερες σὲ τρόπο ποὺ νὰ μὴν μποροῦν εὐκολὰ νὰ μαραθοῦν ἢ νὰ ψυχρανθοῦν.

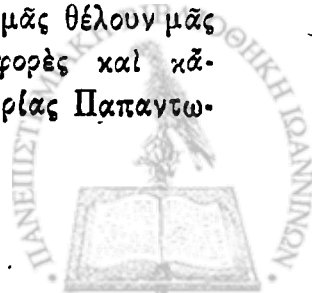
Καὶ γινᾶται τώρα τὸ ἐρώτημα:

‘Ο μεταφυσικὸς αὐτὸς πόνος τοῦ ‘Ηπειρώτου όταν πρόκειται νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴ Γενέθλια Γῆ του, ποῦ κυρίως ἀπευθύνεται; Στὴ φύσιν ἢ στοὺς ἀνθρώπους τοῦ χωριοῦ τοῦ ἢ μήπως καὶ στὰ δύο μαζί;

‘Η ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ὅσο κι-ἂν εἶναι εὐκολο πάντοτε περικλείει καὶ κάτι τὸ αὐστηρότατον ἀτομικόν. —Κάποια στατιστικὴ γύρω ἀπὸ τίς γνώμες διασήμων ἐπιστημόνων, ποιητῶν, λογοτεχνῶν, καλλιτεχνῶν, φιλοσόφων καὶ πολιτικῶν, μᾶς δείχνει κατὰ κανόνα προτίμηση στὴ φύσιν, δηλαδὴ πρὸς τὸν ἄψυχον, ἀλλὰ βαθύτατον ἐμψυχωμένον κόσμον τοῦ χωριοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι ὅσο καὶ ἂν μᾶς θέλουν μᾶς π ρ ο ξ ε ν ο ὦ ν πολλὰς φορές καὶ κάποια ἀπαγοήτευση. ‘Ο Ζαχαρίας Παπαντω-

* Μετεδόθη καὶ ἐκ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν.

νίου σὲ κάποιον ἐξομολογητικὸ τοῦ ποίημα βροντοφωνεῖ τὸ ἑξῆς: «Ἐκεῖνοι ποὺ μὲ πίκραν ἦσαν ἀγαπημένοι», ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ στροφή πρὸς τὴ φύση, γεννάει κατὰ κανόνα μία ἀπολυτρωτικὴ ἀνάταση καὶ ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν σφιχτότερο δεσμό μας μὲ τὴ Γενέθλια Γῆ μας.

II

Καὶ τώρα θὰ παραθέσωμεν τὰ δύο αὐτὰ ἀντίθετα συναισθήματα τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ Ἑπειρώτου ἀπὸ τὸν ἐμψυχον καὶ ἄψυχον κόσμον τῆς Γενέθλιας Γῆς του καὶ ὅι ἀναγνώσται μας ἄς τὰ τοποθετήσῃ ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὴ δική του νοσταλγικὴ διάθεση.

Ἕνα παιδί ἀποχαιρετᾷ τὴν ὥρα

τοῦ ἀποχωρισμοῦ τοῦ τῆ Μάνα τοῦ καὶ ἓνα ἄλλο ἀποχαιρετᾷ τὸν φράχτη τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ πρῶτο μιλάει τὴν γλῶσσα τοῦ ποιητοῦ ὡς ἑξῆς:

«Ὅσες γλυκάδες καὶ χαρὲς μᾶς περιχύν' []]ὁ ἐρχομὸς
Τόσες πικράδες καὶ χολὲς μᾶς δίν' ὁ μαῦ- [[]ρος χωρισμὸς
Μάνα! μὴν κλαῖς θὰ ξαναρθῶ».

Τὸ ἄλλο τὸ Ἑπειρωτόπουλο μὲ συγκίνηση σπαρακτικῇ ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ φράχτη τοῦ κήπου ποὺ βρίσκεται σύρριζα στὸ πατρικὸ του σπιτί, καὶ ἀναφωνεῖ:

«Ἀχ! ἀπ' ἐδῶ μὴ μὲ διώχνετε, ἄς μείνω δῶ στὸ φράχτη
ἄς μείνω, μὴ μὲ ζπρώχνετε, μὴ μὲ τραβάτε μ' ἄχτη.
Τὸ φράχτη μόν' ἀφήστε μου νὰ μοῦ κρατᾷ τ' ἀγιάζι.
Τὸ φράχτη, ἄχ! χαρτίσε μου, στὸ χιόνι στὸ χαλάζι.
Μόνον τὸ φράχτη σὰς ζητῶ πεῦναι στὸν κῆπο μας κοντά
γι' αὐτὸν ποὺ δούλεψα κι' ἐγὼ μὲ τὸν μικρό μου τὸν σεβντά».

Καὶ ὁ διάλογος μὲ τὰ ἐμψυχα καὶ ἄψυχα συνεχίζεται:
Τὸ πρῶτο παιδί ἀναφωνεῖ στὴν ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

«Πλάκωσε γύρω καταχνιά κι' ἦρθε στὰ χεῖλη μου ἡ ψυχὴ
Δὸς μου τὴν ἄγια Σου δεξιὰ δὸς μου συντρόφισσαν εὐχὴ
νὰ μὲ φυλάει μὴ χαθῇ, Μάνα! μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ».

Καὶ τὸ Ἑπειρωτόπουλο συνεχίζει στὸν τόνο τὸ δικό του:

«Ἄς χωριστοῦμε φράχτη μου' ἄς φύγω ἐγὼ στὰ ξένα
κι' ἄς πάρω μόνο φράχτη μου ἀπὸ σένα ἓνα κομμάτι,
γιὰ νὰ κρατιέμαι, φράχτη μου, στὸ μαῦρο μονοπάτι
ἄς πάρω νὰ στηρίζωμαι νὰ τῶχω δεκανίκι
κι' ἄς εἶναι δὲ συνορίζομαι, ἀπ' ἔλατο—σταλίκι.
Φράχτη ἀπ' ἔλατο κορφές, φράχτη καμαρωμένε
Φράχτη μὲ τόσες ὁμορφιές, φράχτη μου στοιχειωμένε
περίμενέ με σὰ θεργιό, περίμενέ με μόνο
περίμενέ με στὸ χωριό, περίμενε στὸ χρόνο.
Κι' ὅταν γυρίσω φράχτη μου, θὰ σὲ χιλιοστολίσω
θὰ σὲ στεργιώνω φράχτη μου, ὅσες χρονιές κι' ἂν ζήσω.
Κάστρο νὰ γίνης Σὺ γερὸ, χιλιοτραγουδισμένο
ἐμένα θάχης θυρωρό, Κάστρο μ' εὐτυχισμένο».

Καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς ἀρχίζει τώρα νὰ παίρνει τὴν πιδ τραγικὴν του μορφή:

Τὸ πρῶτο παιδί παραδίδεται στῆς μοίρας τὴν προσταγή καὶ ἀναφωνεῖ:

«Βογγούν τοῦ κόσμου τὰ στοιχεῖα σηκώνουν κύμα θροντερὸ
Μὰ ἐγὼ τὸ κύμα ἀκολουθῶ, Μάνα, μὴν κλαῖς θὰ ξαναρθῶ.

Τὸ Ἑπειρωτόπουλο δμως παρ' ὅλη τὴν συγκι-
κίνηση ποὺ δοκιμάζει, ἀντικρύζει τὸ χῶμα τῆς Γενέθλιας
Γῆς του μὲ εὐλάβεια θρησκευτικὴ καὶ ἀναφωνεῖ συνεχί-
ζοντας:

«Τρέμ' ἡ φωνή μου, τρέμ' ἡ ψυχή,
τρέμουν τὰ πόδια μου κι' ὅλα μου ἐδῶ.
Ἄχ! λίγο νὰ κάμω τὴν προσεχή μου
καὶ νὰ φιλήσω τὸ χῶμα αὐτό.

Ἐντέλει τὸ πρῶτο παιδί στὴν στιγμή τοῦ ἀποχωρι-
σμοῦ του εἶναι ἔρμαιον τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ ἀνα-
φωνεῖ:

«Φυσᾶ βορηᾶς φυσᾶ θρασκιᾶς, γενιέται μπόρα φοβερή
Μὲ παίρνουν Μάνα, σὰ φτερό, σὰν πεταλούδα τρυφερή
καὶ δὲ μπορῶ νὰ κρατηθῶ, Μάνα μὴν κλαῖς θὰ ξαναρθῶ».

Τὸ Ἑπειρωτόπουλο δμως ἂν καὶ φθάνει στὸ
κατακόρυφο ἢ ἀποθέωσις τοῦ συγκινητικοῦ τοῦ ἀποχωρι-
σμοῦ ἐν ὅς ἀποχωρισμοῦ δηλαδὴ ποὺ ἐγ-
κλείει στὸ βάθος ὅλη τὴν τραγικὴν ὁμορ-
φίᾳ μιᾶς λεπτῆς ψυχῆς πληγωμένης ἀ-
πὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ βαθύτατα συν-
δεδεμένης μὲ τὴν φύσιν τοῦ χωριοῦ, ἐν
τούτοις δὲν παραδίδεται σὲ μοιρολατρικὰ ἐπικλήσεις, ἀλλὰ
κρατιέται θαθεῖα ἀπὸ τὸν ἀγαπημένον του ἄψυχον κόσμον,
θροντοφωνώντας:

«Φράχτη σὲ σφιχταγκάλισα, μαζί θὰ γκρεμιστοῦμε·
Μ' ἀγάπησες, σ' ἀγάπησα, μαζί θὰ σωριαστοῦμε».

Καὶ ἐπακολουθεῖ ὁ συγκινητικὸς χορὸς τοῦ ἀποχωρισμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον συμμετέ-
χουν καὶ ὅλη ἡ γραφικὴ συνοδεία τοῦ Κήπου, σὰν κάποια οἰκογενειακὴ βιοκοινότης.

Ἄς ἀκούσωμε τὸν συγκινητικὸν αὐτὸν ἐπίλογον:

«Μαζί μὲ μᾶς κληματαριὰ στὸ πέσιμο ραγίζει
γκρεμιέτ' ἀπ' τὴν ἀνηφοριὰ κι' ἀρχίζει νὰ δακρύζει.
Καὶ λουλουδιὲς καὶ φασολιὲς καὶ ντοματιὲς καὶ κρεῖνα
κλαῖνε κι' αὐτά, σὰν περγουλιὲς, σωριάστηκαν κι' ἐκεῖνα.
Κλαῖνε κι' αὐτὰ μ' ἐμένανε' πὸ μένα ματωμένα
ἐκλαιγα καὶ κλαίγανε κατάχαμα ριγμένα.
Φυτιὲς καὶ φράχτης πέσανε κι' ἐγὼ ἀνάμεσά τους,
αἷμα καὶ δάκρυ ἀντάμωσαν καὶ πόνο στὴν καρδιά τους.

Ὁ μολογουμένως συγκινητι-
κώτερος διάλογος μὲ τὰ ἄψυ-
χα τῆς Γενέθλιας Γῆς δὲν ἔχει
ἀποδοθῇ κατὰ τρόπον ἐκφρα-
στικώτερον, κατὰ τρόπον Ἑπει-

ρωτικώτερον, κατὰ τρόπον θαύ-
τατα ἀνθρωπινώτερον.

III

Ἐτελειώσαμε.....

Οἱ ἀναγνώσται μας ἄς συγκρίνουν τώρα μόνοι τους ποῖος κόσμος τοὺς συνεκίνησε περισσότερο ὁ ἔμψυχος ἢ ὁ ἀψυχος:

Ἡμεῖς κλείοντες τὸ παρὸν σημεῖωμα θὰ θέλαμε μονάχα νὰ ἀποκαλύψωμε διὰ τὸν παραπάνω διάλογον τοῦ ἀποχωρισμοῦ τὰ συναισθήματα γιὰ τὸν ἔμψυχον κόσμον ἦτανε παρμένα ἀπὸ τὸν ποιητὴν Βιζυηνὸν ποὺ κατάγεται ἀπὸ τὴν Θράκη, τὰ δὲ συναισθήματα διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τὸν φράχτη εἶναι διατυπωμένα ἀπὸ τὸν εὐφήμεως δρῶντα στὴν πόλιν τῆς παλαιάδος Ἡπειρώτην Ἰατρὸν—τὸν Ἀκτινολόγον Βασίλειον Χρήστου—καὶ ἐλήφθησαν μετὴν ἀδειαν τοῦ ἀπὸ ἀνέκδοτη πατριδογνωστικῆ τοῦ συλλογῆ.

Θὰ ἦτανε εὐτύχημα ἂν καὶ ὁ ἴδιος ὁ κ. Χρήστου θὰ μᾶς μιλοῦσε κάποτε γιὰ συναισθήματα ποὺ δοκίμασε ἔτανε ξα-

ναγύρισε τελευταῖα — ὕστερα ἀπὸ 25 χρόνια—στὸ χωριό του καὶ ἀντίκρουσε τὸν φράχτη τοῦ κήπου σύρριζα στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ δταν ἀντίκρουσε νὰί!.. τὸν φράχτη ἀπὸ τὸν δποῖον μετὸσον βαθὺν καὶ ἀνθρώπινον, πόνον ἀποχωρίστηκε.

Πάντως, ἔνα εἶναι γεγονὸς διὰ δηλαδὴ ἡ μορφὴ τοῦ Ἡπειρώτου ἀπὸ τὴν Γενέθλιαν Γῆ τοῦ ἐκφράζει πάντοτε καὶ τὴ μορφὴ τοῦ γυρισμοῦ τοῦ στὴ Γενέθλια Γῆ.

Καὶ γιὰ τὸν ταξιδεμένον Ἡπειρώτη πάντα μένει στὸ νοῦ τοῦ ἡ εἰκόνα ἀπ' τὸ ὄλοχαρο χωριό του καὶ τὴν γαλήνη καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ δὲν τὴν βρίσκει πολλές φορὲς στὸν πλοῦτο, ἀλλὰ δταν γυρίζοντας θὰ καθήσει ξανά, στὸ σαρακοφαγωμένο στασίδι τῆς παληᾶς ἐκκλησιᾶς τοῦ χωριοῦ του.

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, Νομάρχου Ἀρτης

Η ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ὁ Νομάρχης Ἀρτης κ. Ἀνδρέας Εὐσταθίου ἀπέστειλε πρὸ καιροῦ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων ἐμπεριστατωμένην ἔκθεσιν, σχετικὴν μὲ τὸ φλέγον ζήτημα τῆς συνδέσεως τῆς Ἡπείρου διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μὲ τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν. Λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος δημοσιεύομεν τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἔκθεσεως ταύτης τοῦ Νομάρχου Ἀρτης.

Εἶναι γνωστὸν διὸ λειτουργεῖ τὸ τμήμα Σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ Σιδηροδρόμου Βορ. Δ)κῆς Ἑλλάδος (ΣΒΔΕ) ἀπὸ Κρυονερίου μέχρις Ἀγρινίου. Ἡ γραμμὴ αὕτη βεβαίως δὲν ἔγινε διὰ νὰ σταματήσῃ ἕως τὸ Ἀγρίνιον ἀλλὰ διὰ νὰ προχωρήσῃ μὲ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους. Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡπείρου αἱ συνθῆκαι τοῦ Κράτους αἱ γενικαὶ ὅσον καὶ αἱ οἰκονομικαὶ δὲν ἐπέτρεψον τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐν λόγῳ γραμμῆς. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς οἱ Ἱταλοὶ διείδον τὴν ἀξίαν τῆς ἐν λόγῳ γραμμῆς καὶ ἐμελέτησαν τὴν ἐπέκτασιν ταύτης ἀπὸ Ἀγρινίου μέχρις Αὐλῶνος διὰ τῆς Ἀλβανίας. Τὸ στενὸν τοῦ Ὀντράντο θὰ διευκόλυνε ἵνα τὸ Φέρυ μπόουτ ἀποτελέσῃ τὴν γέφυραν ποῦ θὰ ἦγωνε τὸν ἀκραῖον σιδηρ. σταθμὸν τοῦ Αὐλῶνος μὲ τὴν ἑναντι Ἱταλίαν. Τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἤρχισεν ἡ ἐφαρμογὴ καὶ κατεσκευάσθησαν τὰ χωματουργικὰ καὶ ἐγένετο ἡ διάνοιξις μέχρις Ἀμφιλοχίας ὥστε νὰ ὑπολείπεται μόνον ἡ διάστρωσις στρωτήρων μὲ τὰ μικροτεχνικὰ καὶ ἡ ἐπίστρωσις τῆς γραμμῆς. Τὰ γεγονότα τοῦ Πολέμου ἐπῆλθον ραγδαῖα καὶ οὕτω δὲν ὠλοκληρώθη τὸ ἔργον αὐτό. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἱταλοὶ εἶχον ἀφαιρέσῃ τὰς σιδηροτροχιάς τῆς γραμμῆς Κυλλήνης καὶ Αἰτωλικοῦ—Νεοχωρίου—Κατοχῆς ἵνα τοποθετήσουν ταύτας ἐπὶ τῆς ἐπεκτάσεως Ἀγρινίου—Ἀμφιλοχίας.

Λαμβάνοντος ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω καὶ τὸ γεγονός διὸ τὸ ὄνειρον τοῦ Λαοῦ τῆς Ἡπείρου εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν, ἣτις γραμμὴ φθάουσα μέχρις Ἰωαννίνων θὰ ἀποτελέσῃ καὶ σπουδαῖον στοιχείον ἑξέως τῶν Ἀλβανῶν, διὰ νὰ αὐρίον ἀνοίξουν τὰ σύνορα καὶ ἀρχίσουν αἱ συναλλαγαὶ καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν Ἀλβανῶν ὥστε ὁ ἀκραῖος αὐτὸς σιδηροδρομικὸς Σταθμὸς νὰ ἀποτελέσῃ δι' αὐτοὺς ὅτι ὁ ἀκραῖος σταθμὸς ἄλλοτε τῆς Λαρίσης διὰ τὴν Ἑλλάδα τότε ποῦ μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἠνώθη μὲ τὸ δίκτυον τῆς Εὐρώπης. Ἡ σιδηροδρομικὴ αὕτη γραμμὴ μέχρις τῶν Ἰωαννίνων εἶναι ἀναμφισβήτητον γεγονός διὸ ἐκτὸς τοῦ στοιχείου Πολιτισμοῦ θὰ ἀποτελέσῃ ἑλξιν καὶ θὰ διευρύνῃ τὸν ἐρίζοντα κινήσεως τῶν γειτόνων πρὸς συναλλαγὰς καὶ καὶ ἐπιζητήσεις Πνευματικῶν κέντρων πρὸς μεγάλην ὠφέλειαν ἡμῶν τόσο ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ Τομέως ὅσον καὶ Πολιτικῶν ἐπιδιώξεων διὰ μίαν προσέγγισιν τείνουσαν εἰς τὴν συνένωσιν ἑνὸς Λαοῦ ποῦ εἶναι συγγενὴς μὲ τοὺς Ἕλληνας, ὥστε νὰ παύσῃ ἡ Ἀλβανία νὰ ἀποτελῇ προτεκτοράτον πότε ἐνὸς Μουσταλίνι καὶ πότε ἐνὸς Στάλιν ὡς προγεφύρωμα ἀπειλητικὸν δημιουργοῦν ζητήματα ἐν τῇ Βαλκανικῇ. Καὶ αὐτὰ μὲν ἴσως εἶναι θέματα τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος καὶ τῆς γενικωτέρας μας Πολιτικῆς τοῦ Κράτους. Σήμερον διὰ τοὺς Ἡπειρώτας εἰ-

ναι χρήσιμος και αναγκαίος ο Σιδηροδρομικός Σταθμός της 'Αμφιλοχίας ήτις προσφέρει και Λιμένα.

Διά ένα μέγα μέρος των 'Ηπειρωτών ή χρήσις του τραίνου έστω και εκ της 'Αμφιλοχίας παρέχει άνετώτερον και ασφαλέςτερον ταξίδι διά τας πολυώρους αποστάσεις και αί μεταφοραι έν γένει διευκολύνονται.

Η εργάνωσις δέ της έν λόγω Σιδηρ. Γραμμής διά της διελεύσεως εκ του Ρίου—'Αντιρρίου θέλει βελτιώση τά μέγιστα τας συνθήκας μεταφορών. Δεδομένου δέ ότι έχει γίνη ή διάνοιξις της γραμμής και δέν απαιτούνται σοβαρά τεχνικά ή επέκτασις του σιδηροδρόμου μέχρις 'Αμφιλοχίας δύναται και χωρίς μεγάλας δαπάνας νά γίνη ούτος καθ' έν χρόνον θά ικανοποιήση έν πολλοίς τας ανάγκας των 'Ηπειρωτών.

Εφ' όσον δέ θά φθάση και εις τά σύνορα της 'Ηπείρου θά αποτελέση και την άπαρχήν εκπληρώσεως ένός όνείρου των 'Ηπειρωτών και του Πληθυσμού της Δυτικής 'Ελλάδος.

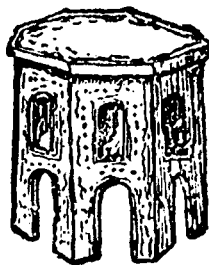
Τό Κράτος δέον νά λάβη υπ' όψιν και τας παγίας έτησίως μεγάλας δαπάνας που καταναλίσκει διά την συντήρησιν της μοναδικής οδικής 'Αρτηρίας που ένώνει την Δυτικήν 'Ελλάδα και 'Ηπειρον με την Πρωτεύουσαν. Ούτω δέ με έφ' άπαξ δαπάνην, θά αποκτήση και δευτέραν άρτηρίαν έξυ-

πηρετούσαν τας πολλαπλάς ανάγκας και του Κράτους ιδιαιτέρως και στρατηγικής φύσεως τοιαύτας.

Επειδή πιστεύομεν εις την αναγκαιότητα της έν λόγω γραμμής και ότι δύναται νά κατασκευασθ ή τó πρώτον στάδιον ταύτης μέχρι 'Αμφιλοχίας χωρίς μεγάλας δαπάνας προτείνομεν ίνα αί τεχνικαί υπηρεσίαι έν όψει της κατασκευής της μονίμου οδικής γεφύρας επί του 'Αχελώου λάβουν υπ' όψιν και την περίπτωσιν της ένδεχομένης διελεύσεως διά ταύτης και της σιδηροδρομικής γραμμής και υπολογισθ ή άντοχή ταύτης ώστε νά αποφευχθ ή νέα γέφυρα που θά αποτελέση μέγαλον κώλυμα λόγω της σοβαρότητος του έργου αυτού. Εκτός εάν προσφέρεται διά έπίστρωσιν Σιδηροδρομικής γραμμής ή επιφάνεια του όμωνύμου φράγματος. Τό αυτό δέον νά ισχύση και διά την υπό μελέτην κατασκευήν γεφύρας επί του 'Αράχθου διά την μελλοντικήν επέκτασιν της γραμμής εις 'Αρταν.

Κατά τά άλλα ή επέκτασις της γραμμός μετά την εκτελεσθεϊσαν εργασία έν υπό των 'Ιταλών παρουσιάζει μεγάλην ευχέρειαν.

Τό θέμα της επέκτάσεως της γραμμής μέχρι 'Αμφιλοχίας έτέθη υπ' όψιν και του Νομαρχιακού Συμβουλίου Νομού 'Αρτης όπερ ένέκρινεν όμοφώνως τοúτο.

Η ΠΕΙΡΟΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Είχε ένα ράσο γέρικο στόν ὦμο,
μὰ εἶχε καρδιά μὲ ιδέες νεανικές.
Ἡ πείρα δὲν τὸν ζάρωνε στόν τρόμῳ
κι' ἡ ὑποταγή μὲ γλῶσσες νησιτικές.

Ἀνοιξε τὴν αὐλή του σὰ βιβλίο *
ματάκια νὰ γεμίσει τοῦ χωριοῦ.
Πῆρε τὸ νοῦ τὸν παιδικὸ σὰν πλοῖο.
σὲ πέταγμα γιὰ σφαῖρες ξεφτεριοῦ.

Ὁ νοῦς ὀργώθηκε μὰ πλάϊ σὶδὸ σιῆθος,
μὲ τὸν εὐρύ του χῶρο σὰν πλατεία,
πῆρε φτερά, λαίμαργα φῶτα πλήθος,
μὰ θαρραλέα πυκνὴ δενδροστοιχία.

Ἡ πράξη δὲν κρεμιέται ἀπὸ τὸ βάρος.
Δίδαξε πρῶτα νᾶχουμε τὸ θάρρος.

*

ΜΑΝΑ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΗ

Εἶχε μιὰ φούχτα ἀνήλικα φυντάνια
κι' ἓνα σωρὸ ἔγνοιες σιτὴ λευκὴ της μπόλια.
Τῶλεαν τὰ μαῦρα τῶν ματιῶν στεφάνια
καὶ τῆς ματιᾶς τὰ ἐρεθισμένα βόλια.

Σ' ἓνα κελλί, ὅσο νὰ ξαπλώνει σῶμα
καχεχτικῆς στιγμῆς, τὴν ἔχουν κλείσει.
Καὶ πῆρε ἡ ἀγωνία μπλάβο χρῶμα
καὶ μιὰ φωτιά τὴν ἔχει καυαλίσει.

Κάποτε ἡ τίγρη σιδὸ κλουβὶ λουφάζει.
Μὰ τῶν παιδιῶν της τ' ὄραμα παιδεύει
τούτη, πὺν ἡ σκιά της τὸ κελλὶ χοχλάζει
καὶ στόν τσιμέντο του σπαθιά φυτεύει.

Σκλαβώσανε τῆς μάνας τὴν ἀντρεία
γιὰ ἓνα κομμάτι ξέθωρη ὑποψία.

*

Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΧΤΥΠΗΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΜΠΟΜΠΑ ΑΓΟΡΙΩΝ

Ἔσταζε κούπα ἡ μυρωδιά σιὰ φύλλα,
προτοῦ νὰ δέσει τ' ἄνθος πορτοκάλι,
κι' ἔσπαζε ὁ ἥλιος τὴν καρδιά κι ἐφίλα
μὲ κείνη τὴ χρυσάγκαθη σπατάλη

πέτρα ζεστή καὶ φουντωμένα ξύλα,
ἀσημοκάπνιστες ἐλιές κι' ἓνα ἀκρογιάλι.

Τέσσαρα ἀγόρια στὸ χορό, σὰ μῆλα,
στοῦ περβολιοῦ τρυπώσαν τὴν ἀγκάλη,
καὶ τὸ πετσί, χνουδάτη ἀνατριχίλα,
ἐνοιωθες, σὰν τοῦ νέφους σκιά νὰ πάλλει
καὶ τὰ ἐκπληχτα τοὺς μάτια τὰ στρόγγυλα
εἶχαν μιᾶς μέθης λιόμαυρης τὴν πάλη.

Κι' ἀπὰ στοῦ παιγνιδιοῦ τὴν κοκκινίλα,
ὅταν τὸ δέρμα γίνεται κρουστάλι
κι' ἀντιφεγγίζει ἓνα Θεὸ στὰ κοίλα,
σχῆμα θανάτου μὲς τῇ γλῶσῃ προβάλλει
—σχήματα παίρνει ὁ θάνατος ποικίλα—
φούσκα σὰν πορτοκάλι ἀπὸ μετάλλι.

Καὶ σκᾶ. Καὶ φωτιές τρυποῦν τ' ἀγέρι ὡς σμίλα.
Καὶ σπάει τὰ σκέλια, σὰν ἀνεμοζάλη
τῶν δέντρων τὰ ὀλοπράσινα καμπύλα
τὴν ὥρα π' ἀνεμίζαν τὸ κεφάλι.
Τὸ παιδολόγ' μὲς τὸ αἷμα ἐπαρामीλα,
σὰν τὸ σφαγμένο σὲ βωμὸ δαμάλι.

Τέσσαρα ἀγόρια στοῦ τοπίου τὰ χεῖλα:
τῶνα τὸ πῆρε τὸ δρεπάνι ἀγάλι.
Τ' ἄλλον νεκρὴ πιὸ πέρα ἢ μνήμη ἐκύλα.
Κι' εἶχαν τὰ δυὸ τὴν ἀτυχία μεγάλη
δίχως τὰ σκέλια μὲς τὴν πρασινίλα:
Ἀγάπη ἔναι ἡ ζωὴ, γεμάτη κάλλη.

Νῆσος Κτώρου

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΣΚΙΑΔΑ

ΗΛΙΑΛΗ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

‘Ηλιαλή, γέννημα του Μάη...

Τὸν θυμάμαι ἀπ’ τὸν καιρὸν ἀκόμα πού φοιτούσχαμ στὸ κολλέγιο μαζί. Μοῦκανε πάντα ἐντύπωση τὸ λιγινὸ σὰν ἀσκητικὸ κορμί του, μὰ προπάντων ἐκεῖνο τὸ μακρουλὸ μελαγχρινὸ του πρόσωπο μὲ τὰ μαυραμαλλιά πού πέφτανε ἀκατάστατα στὸ μέτωπό του πάνω ἀπὸ ἓνα ζευγάρι μάτια γιομάτα πυρετό. Δὲν ξέρω γιατί προτιμοῦσε ἐμένα ἀπ’ ἄλλους τοὺς ἄλλους, μὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς, ἂν καὶ μοῦ γινόταν κάποτε φορτικός, δὲν κοτοῦσα νὰ τὸν λυπήσω μιὰ καὶ τὸν εἶχα ἀνάγκη νὰ μὲ βοηθᾷ στὰ γραφτά μου. Δὲ ζητοῦσε στὸ κάτω κάτω πολλὰ πράγματα. Τοῦ ἔφτανε ἡ συτροφιά μου γιὰ νὰ βρῶκει τὴν εὐκαιρία νὰ μοῦ μιᾷ γιὰ τὴν ‘Αγέννητη. Τὸν κυττοῦσα ἐρευνητικὰ ἀγωνιζόμενος νὰ πιστεύω πῶς ἦταν σὰ κα’ ἄ του. Δίσταζα νὰ πῶ τὸ ἀντίθετο. Φαινόταν σ’ ἄλλα τ’ ἄλλα τόσο μετρημένος.

—Τὴ λέω ‘Αγέννητη, μοῦ ἐξηγοῦσε, γιατί ὥσπου νὰ τὴ δῶ εἶναι σὰ νὰ μὴν ἔχει γεννηθεῖ γιὰ μένα. Εἶναι βέβαιον ὅμως πῶς ὑπάρχει. Πίσω ἀπὸ τὰ σύνορα, τὰ βουνά, τὰ δάση, τὴ θάλασσα, δὲν ξέρω. Μιὰ μέρα θὰ πάω σ’ αὐτήν. Εἶναι ἡ ‘Ανέννητη πού, δὲν μπορεῖ, κάποιαν ὥρα θὰ γεννηθεῖ. Τώρα τὴν βλέπω μόνο σὰν ὄνειρο. ‘Ολόσωμη, μὲ τὰ πράσινά της μάτια, τὸν καταρράχτη τῶν καστανόξανθων μαλλιών της, νὰ προβάλει μέσα ἀπ’ ἓνα ὄργιο φωτός. ‘Ηλιαλή, τῆς φωνάζω, κι’ ἀπλώνω τὰ χέρια. Μεθῶ μὲ τὸ θαυμάσιο αὐτὸ ὄνομα καὶ φωνάζω μὲ πάθος: ‘Ηλιαλή! ‘Οπως δὲ συγκρίνεται αὐτὴ μὲ τίποτα σ’ ὁμορφιά ἐδῶ κάτω, ἔτσι θέλησα νὰ τῆς δώσω ἓνα ὄνομα πού νὰ θυμίζει τὸν ἥλιο.

Μοῦ μιλοῦσε πάντα χλωμός, μὲ χεῖλη πού τρέμανε.

Δὲν ξέρω γιατί, μὰ αὐτὴ ἡ ἱστορία ἄρ-

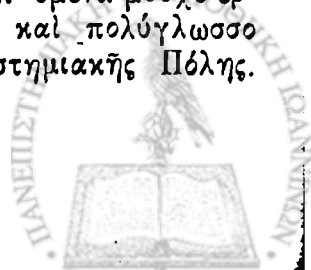
χισε σιγὰ σιγὰ νὰ μοῦ ὑποβάλεται. Μὲ συνέδεε ὁλόκληρο στενότερα μὲ τὸ φίλο μου. ‘Η ἀγέννητη ‘Ηλιαλή ἦταν σὰν πρόσωπο ὑπαρκτὸ γιὰ μᾶς καὶ τὸ κύριο θέμα τῆς κουβέντας μας. Δὲ λέω, ἤμουν κι’ ἐγὼ λιγάκι ὄνειροπαρμένος τότε, μ’ ἄρεσε νὰ πλανιέμαι σὲ φανταστικούς τόπους, βασάνιζα κάτι χαρτιά μὲ στίχους.

Εὑρίσκα πολὺ ρωμαντικὴ τὴν ὑπόθεση αὐτὴ καὶ πολλὰς φορές κάτω ἀπὸ ἓνα γιομάτο φεγγάρι, ἐπιανα τὸν ἑαυτὸ μου νὰ ξεκινάει μαζὶ μὲ τὸ φίλο μου σὲ μακρινὰ ταξίδια, μέσα ἀπὸ ἄγνωστα ἐξωτικὰ τοπία, πού στὸ τέρμα τοὺς περίμενε πάντα ἡ ‘Αντινέα μας, ἡ ‘Ηλιαλή.

‘Ετσι πέρασεν ὁ καιρὸς, ὥσπου μιὰ μέρα πήραμε τ’ ἀπολυτήριά μας. ‘Αντίο μαθητικὰ θρανία, ἀντίο πρώτη μας νύκτη. Τὸ λόγο εἶχε τώρα ἡ ζωὴ πού, τὸ πιθανώτερο ἦταν, ὁλόκληρη πῶς θὰ τὴν περνούσαμε καθισμένοι μπροστὰ σ’ ἓνα τραπέζι γραφείου νὰ περιμένουμε ἓνα μισθὸ πού θὰ μᾶς πλήρωναν κάθε τριάντα τόσες μέρες. Σίγουρα θὰ παλαβώναμε ἀπὸ πλήξη. ‘Ο κόσμος θὰ περπατοῦσε τὸ δικό του δρόμο καὶ θάταν σὰ νὰ μᾶς εἶχε ἐγκαταλείψει στὴν ἀποβλάκωση τῆς ρουτίνας. Τὸ ζήτημα ἦταν πῶς νὰ ξεφύγει κανεὶς.

‘Η στενοχώρια τοῦ φίλου μου ἦταν ἄλλο πράγμα ὅταν τοῦ ἀνήγγειλα πῶς ἐμένα θὰ μ’ ἔστελναν στὸ ἐξωτερικὸ νὰ γίνω γιατρός. Πῆγε στὸ παράθυρο, μετ’ ὅρισε τὴ ράχη του καὶ συλλογιζόταν. Ποτέ μου δὲν τὸν εἶδα τόσο μαζεμένο, τόσο χαμένο ὅσο ἐκείνη τὴν ὥρα.

Τὰ χρόνια πέρασαν κι’ ἐμένα μοῦχε ἔρτει κουτὶ τὸ πολύχρωμο καὶ πολὺγλωσσο περιβάλλον τῆς Πανεπιστημιακῆς Πόλης.

Συχνά τὰ Σαββατοκύριακα κατέβαινα με τοὺς ἄλλους σπουδαστὲς στὴν καρδιά τοῦ χαρούμενου Παρισιοῦ καὶ γλεντούσαμε. Εἶχε γεννηθεῖ γύρω μου μιὰν ἄγνωστη ὥς τὰ τότε κίνηση καὶ ταραχή. Τὸ ἥσυχο λιμάνκι τῆς ζωῆς μου εἶχε κιόλας ἀποχτήσει ἄλλη σημασία μιὰ κι' ἀρριθάριζαν ἀδιάκοπα σ' αὐτὸ λογῆς λογῆς ἐμπορικὰ πού ξεφόρτωναν τὶς καινούργιες ἐντυπώσεις μου κι' ἐπαίρναν φεύγοντας τὶς ὅποιες ἀχρηστὲς μου μνημεις. Βορσκόμουνα μέσα σ' ἕνα ἀνάκατο πυρετὸ ἐργατικότητος καὶ γλεντιοῦ. "Ἦμουν τόσο καλὸς σπουδαστὴς ὅσο καὶ καλὸς γλεντζές. "Ἔτσι, πολὺ λίγος καιρὸς μοῦ ἔμενε νὰ ἀσχοληθῶ με τίποτε ἄλλο, κι' ἂν ἐξαίρετες τὰ λίγα γράμματα πού ἔστειλνα στὸ σπίτι μου, δὲν εἶχα καμμιάν ἄλλην ἐπαφή με τὴν Ἀθήνα. Δὲν ἤξερα τίποτ' ἄλλο γιὰ τὸ φίλο μου ἐκτός πὼς τὸν εἶχε πάρει ἕνας μπάρμπας τοῦ χρηματιστῆς κοντά του. Τὸν φανταζόμουνα νὰ μετράει λίρες καὶ δράχμεις καὶ χρεώγραφα κάτω ἀπ' τὴ σκιά τῆς Ἡλιαλῆς του. Τάχα νὰ τὴ συλλογιζόταν πάντα;

1941. Ἡ μπόττα τοῦ καταχρητῆ κροτοῦσε πάνω στ' ἅγια χώματα τῆς πατρίδας. Ὁ μικρὸς στρατὸς τῆς πολεμοῦσε τώρα μακριὰ ἀπ' τὴν ἀγαπημένη γῆς πάνω σὲ κάτι ἀπέραντες φρυγμένες ἐκτάσεις, ἐκεῖ κάτω στὴν Ἀφρική. Κάθε τόσο ἔξεκοβαν παλληκάρια ἀπ' τὰ σκλαβωμένα παράλια καὶ πλήθαιναν ἐκείνους πού πότιζαν τὴν κοφτὴν ἄμμο με τὸ νεανικό τους αἷμα. Ἦμουν τελειόφοιτος τῆς Ιατρικῆς καὶ σίγουρα κάτι θὰ μπορούσα νὰ κάνω γι' αὐτοὺς. Ναί, ναί, ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνει.

Ἐνα πρωὶ ἕνας μελανὸς καπνὸς ὑψώθηκε πάνω ἀπὸ τὸ μεγάλο αἰγυπτιακὸ λιμάνι, κάτι χοντρές ἀλυσίδες γλύστρησαν στὸ βυθό, τὰ παραγγέλματα πήραν κι' ἔδωσαν καὶ τὸ καράδι ξέρασε τὸ ἀνθρώπινο φορτίο του. Γρήγορα γρήγορα μᾶς ἔτοιμάσανε.

Καὶ τώρα, ὅπως κι' ἄλλοτε, ξημέρωσε μιὰ καινούργια γιὰ μένα ζωὴ, με μόνη διαφορά πὼς αὐτὴ τὴ φορὰ κυλοῦσε ἀνάμεσα σὲ γάζες, σὲ ματωμένα μπαμπάκια, σὲ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα καὶ σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα φορμόλης. Τί εἶχε γίνει ὁ ἔξω κόσμος; Πὼς

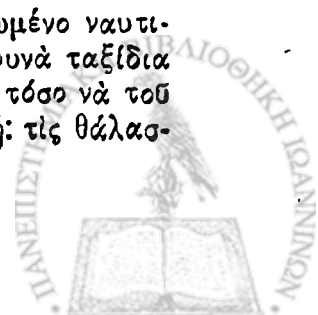
χάθηκεν ἔτσι ξαφνικὰ τὸ πανέμορφο Παρίσι; Τί νάχαν γίνει οἱ δικοί μου; Ὅμως τίποτα δὲ μ' ἐνδιέφερε πιά ἔξω ἀπὸ τὴν κίνηση, τὴν ταραχή, τὸ ἀδιάκοπο πῆγαιν' ἔλα τοῦ προχωρημένου χειρουργείου πού τόσοι καὶ τόσοι ἐκεῖ μέσα ἰκέτευαν τὴν ὅποια λύτρωσή τους ἀπ' τὸν πόνο.

Οἱ μῆνες περνοῦσαν, τὸ φθινόπωρο ἔφτασε δίχως νὰ ἐπηρεάσει σημαντικὰ τὸ κλῆμα τῆς ἐρήμου, ἂν ξεχάσεις μιὰ φοβερὴν ὑγρασίαν πού μούσκευε τὰ ροῦχα μας τὴ νύχτα. Γιατροί, χειρουργοί, νοσοκόμοι βορσκόμαστε στὸ πόδι. Νυστερία καὶ φαλίδια καὶ πριόνια τρυποῦσαν κι' ἔκοβαν, ἔκοβαν καὶ τρυποῦσαν ἀσταμάτητα. Τὸ μέτωπο μᾶς ἔδινε δουλειά.

Ἀκολουθοῦσαμε ἔτσι ὅλοι ἐκεῖ μέσα τὸ δύσκολο δρόμο μας. Ὁ χρόνος περνοῦσε, οἱ ἐπιχειρήσεις συνεχίζονταν πότε στὸ καλύτερο πότε στὸ χειρότερο καὶ κάποτε κάποτε ξυπνοῦσε μέσα μας ἡ παγερὴ ἀμφιβολία ἂν θὰ τελείωνε αὐτὸ μακελεῖδ ποτέ. Ὅσο πιὸ ψηλὰ ἀνεβάζαμε τὶς ἐλπίδες μας τόσο ἔπαιρνε νὰ φυσάει καὶ νὰ μᾶς τὶς μαραίνει ἡ ἀποθάρρυνση, ὥσπου με τὸν καιρὸ τὸ πήραμε ὅλοι ἀπόφασι πὼς εἶχαμε μπεῖ σ' ἕνα δρόμο δίχως τελειωμό.

Ἐνα πρωὶ μᾶς ἔφεραν ἕναν παράξενο ἄρρωστο. Δὲν ἦταν πληγωμένος. Τὰ ροῦχα του ὅμως ἦταν κουρελιασμένα καὶ τ' ἄρβυλά του σὲ κακὸ χάλι. Κάτι σγουρές ἀτίθασες τρίχες σκοτείνιαζαν τὸ πρόσωπό του. Ἦταν ἀφάνταστα βρώμικος κι' ἐξαντλημένος. Τὸν βρῆκαν μπρούμυτα πάνω στὴν ἄμμο κάπου δυὸ μίλλια ἔξω ἀπ' τὸ στρατόπεδο. Τὸν ἀνέλαβα ἐγώ.

Δὲν ἦτανε δάσκαλος μοναχὰ ὁ Γιώργος Λιουδάκης στὸ νησί του. Ἦτανε πρὸ παντὸς ἕνας ρωμαντικὸς ἄνθρωπος πού τοῦ ἄρεσε τὰ βράδια, σὰν ἡσύχαζαν οἱ χωριάτες, νὰ κάθεται στὸ παραθυρὸ του καὶ νὰ περνᾷ με τὴ φαντασίαν του τὶς θάλασσες. Τίποτα δὲ τὸν εὐχαριστοῦσε μέσα στὸ ἄνοστο ἐκεῖνο περιβάλλον. Συχνὰ κατέβαινε σὲ μιὰν ἐρημη παραλία ὅπου ἔπιανε κουδέντα με τὸ φαροφύλακα, ἕνα στεγνωμένο ναυτικὸ ποῦχε δεῖ πολλὰ καὶ μακριὰ ταξίδια στὴ ζωὴ του. Τὸν ἔβανε κάθε τόσο νὰ τοῦ τὰ διηγίεται ὅλα ἀπ' τὴν ἀρχή: τὶς θάλασ-

σες, παράξενες χώρες που είχε δει, τὰ τεράστια ποτάμια που είχε αναπλέψει, τις ξωτικές γυναίκες που είχε χαρεί. "Επειτα τραβούσε μόνος του ανάμεσα στὰ βράχια και τὰ θαλασσοπούλια κι' ἄφηνε τὴ φαντασία του νὰ τὸν συνεπαίρνει. Νὰ φύγει, νὰ φύγει... Κι' ἔφυγε.

Στὴν ἀρχὴ πῆγε στὴν Ἀλβανία, ἔπειτα στὴν Κρήτη, τώρα στὴν Ἀφρική. Μὰ δὲν ἦταν ἔτσι ὥπως τὸθελε. Πουθενὰ δὲν εἶδε τὰ πουλιά μὲ τὰ φανταχτερὰ χρώματα, τὰ μεγάλα ποτάμια μὲ τις πυκνοδάσυνες ὄχτες, τις ὁμορφες καστανόχρωμες γυναίκες. "Οχι, ὄχι, δὲν ἦταν ὥπως τοῦ τᾶχε πεῖ ὁ φαροφύλακας. Παντοῦ ἦταν ἀσκήμια καὶ μακελειὸ καὶ θάνατος. Καὶ τὸ χειρότερο, μὲ κανέναν νὰ μὴ κοιτᾷ νὰ μιλήσεις γι' αὐτὰ μέσα στὴν ἀναταραχὴ. "Ὅπου ἐδῶ κάτω στὴν Ἀφρική ἔβηκε ἀνεπάντεχα στὸ πρόσωπο ἑνὸς ἄλλου τὸν ἑαυτοῦ του! Τὸν πῆρε λοιπὸν ἀπὸ κοντὰ καὶ μὲ κρατημένη ἀναπνοὴ τὸν ἀκούγε νὰ μιλά γιὰ τὴν Ἡλιαλή. Καὶ τί δὲν ἀκουσαν τ' αὐτιά του! Κάποτε θὰ ξέφευγε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τοῦλεγε. Τοὺς ἄμμου, τὰ χαρᾶσματα, τὰ συρματοπλέματα, τὰ μακελειᾶ. Θὰ τὸν ἔπαιρνε καὶ θὰ πῆγαιναν νὰ βροῦν τὴν Ἡλιαλή πίσω ἀπ' τὴν ἀπεραντωσύνη τῆς ἐρήμου, στὴν παραμυθία ὄαση τῆς ὁμορφίᾳς. "Ακουε κι' ἔβλεπε ζωντανὴ ὅλη τὴν τωρινὴ κακομοιριά του, θυμιζότανε τὰ ὄνειρά του πάνω στοὺς βράχους τῆς πατρίδας, κι' ἔλεγε πὼς ναί, θὰ φεύγανε κρυφὰ ἕνα βράδυ, θ' ἀνέβαιναν μὲ τὸ φίλο του τὰ σκαλιὰ τῆς λύτρωσης θ' ἀντάμωναν τὴν ὁποῖαν Ἡλιαλή.

—Τὶς πρώτες νύχτες μετὰ τὸ ξεκίνημά μας, συνέχισε, γιατί τίς μέρες κρυβόμαστε κι' ἀναπαυόμαστε, ὁ φίλος μου εἶχε ἕνα ἥσυχο ὕψος, φερνότανε ὁμορφα, μοῦ μιλοῦσε μὲ καλωσύνη. Σὲ λίγο ὁμως φάνηκε καθαρὰ πὼς ἄρχισα νὰ τοῦ δίνω στὰ νεῦρα. Εἴχαμε ἀπομακρυνθεῖ ἀρκετὰ ἀπ' τὸν καταυλισμὸ μας κι' ἔτσι μπορούσαμε νὰ ξεδεύωμε κι' ἕνα μέρος τῆς μέρας γιὰ τὴν ἀτέλειωτη πορεία μας. Ξεμάκραινε ὁλοένα ἡ

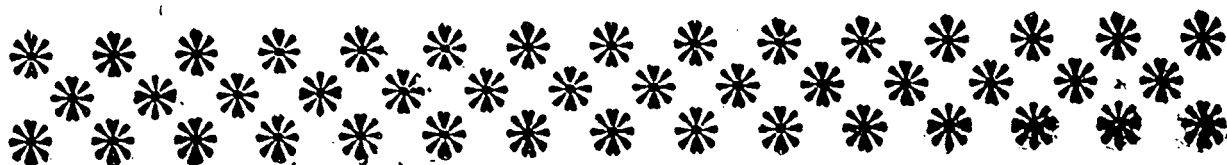
ἐρημος πίσω μας, τὰ τρόφιμα, τὸ νερὸ κι' αἱ δυνάμεις μας λιγόστευαν, μὰ πουθενὰ ὄαση, πουθενὰ. Πέφταμε κάθε τόσο μισοπεθαμένοι στὴ σκιά κανενὸς ἀμμόλοφου. Σὰν ξυπνούσαμε, ὁ φίλος μου τραβούσε μιὰ γουλιὰ ἀπ' τὸ παγοῦρι του, μοῦ πετοῦσε ἕνα ξερὸ «πᾶμε» καὶ παίρναμε πάλι τὰ πόδια μας. Τάχα μὲ τὸ στεγνωμένο ἀπ' τὸν ἥλιο μυαλό του νὰ συλλογιζόταν πὼς δὲν εἶχα ἐγὼ καμμιά θέση κοντὰ στὴν Ἡλιαλή; Τάχα νὰ φοβόταν πὼς δὲ θὰ φτάναμε ποτὲ σ' αὐτήν; Νὰ λυπόταν πού μὲ πῆρε στὸ λαιμὸ του; Θεὸς ξέρει τί εἶχε στὸ νοῦ του.

Τρεῖς νύχτες καὶ τρεῖς μέρες! Εἴχαμε ἀποκάνει πιά. Εἶχε βραδυάσει καὶ ριχτήκαμε μπρούμυτα πάνω στὴν ἄμμο. Εἶδα τὴ ράχη τοῦ συντρόφου μου ν' ἀναταράζεται ἀπ' τοὺς λυγμούς του. "Υστερα ἄρχισε νὰ μὲ ἐρίζει, νὰ βλαστημᾷ καὶ νὰ καυχέται πὼς τὴν πολύτιμη αὐτὴν ὑπαρξή, τὴν Ἡλιαλή, δὲν τὴν εἶχε ἀνακαλύψει κανένας ἄλλος πᾶρξ αὐτός, πὼς δὲν ἀνῆκε σὲ κανέναν ἄλλο πᾶρξ σ' αὐτόν. Καὶ τώρα πῆγαινε νὰ τὴν ἀνταμώσει. "Οχι, ὄχι δὲν ἦταν τρελλός. Τρελλός ἦταν ὁποῖος δὲ τὸν πίστευε. Αὐτὸ μονάχα εἶχε νὰ πεῖ. "Εφτυσε μακρὰ καὶ σὲ λίγο ἀποκοιμήθηκε.

Ξύπνησα μὲ καταμουσκεμένο πρόσωπο. "Ὁ ἥλιος ἦταν κι' ὅλας ψηλά κι' ὥρα τηγανίζοιεν πάνω στὴν κᾶψα τῆς ἄμμου. Κύτταξα γύρω μου, κανένας δὲν ἦταν κοντὰ μου. Ἀνακάθησα καὶ τότε πρόσεξα τὸ σακκίδιο τοῦ φίλου μου. Μηχανικὰ ἔχωσα τὸ χέρι μου καὶ ψαχοῦλεψα, λίγα τριμμένα πισκότα, μιὰ σοκολάτα κι' ἕνα βρώμικο χαρτί ποὺ πάνω του ἦταν γραμμένο ἀπὸ τρεμάμενο χέρι μὲ μολύβι: Ἡλιαλή! Φώναξα πολλές φορές δυατὰ τ' ὄνομα τοῦ φίλου μου χωρὶς νὰ πάρω ἀπάντηση. Δὲν ξέρω ποῖο θαῦμα μ' ἔφερε πίσω...

"Ὁ ἄρρωστος μου ἔκλεισε τὰ μάτια ἀποκαμωμένος. Τὸν ἄφησα καὶ βγήκα ἔξω. Μιὰ γκρίζα αὐλαία ἔκρυβε τὸ διάστημα. Πάνω στὴν ἄμμο ὁ σιμὸν χάραζε τὰ ἱερογλυφικά του....

ΜΗΝΙΝ ΨΕΙΔΕ

Δ

Ἐπλημμύρα
κάτου ἀπ' τὸ ζώδιο τ' Ἀπριλίου
μιὰ Σελήνη ὠχρή, ὠχρή σὰ μοῖρα,
μοῖρα ἑνὸς λιωμένου μεταλλίου.

Κι' ὁ νοτιάς πασπάλιζεν ἀρμύρα
τὶς γκριμάτσες μας, καθὼς τοῦ πλοίου,
οἰωνὸς ναυάγιου γελοίου,
χάβωνε τὰ ὅκια ἡ πλημμύρα.

Στὸ ρεσάλτο, δίχως τὴ φλοκάτα,
μὲ χολή τὰ μοῦσκρα μας γεμάτα,
ἤσκιτοι δέκα πῆχες, στὸ γελέκι,

ἐκορέσαμε στοιχειὸ μιὰ πεῖνα,
ὥς καρφώσαμε στὸ χάος σφήνα
βόλι με' ἓνα πάφλινο ντουφέκι

Ε

Ἄμποτε ὅμοια
συγκυρία κούφαλα πλατάνια
χάμου νὰ μᾶς σώριαζε καὶ βρώμια
σάρκα νὰ φουσκώναμε στὴ λάνια.

Νᾶχουν καὶ στοῦ χάους τὰ σταυροδρόμια
παρασάνταλα τοῦ χάους ἀλάνια
οἱ ἀνέμοι, σκυβαλίσαι ἀγάνια
τσάχαλα τὰ κούφια μας ἐγκώμια.

Ξέζαρχα κουφάρια, σωριασμένοι
λιθοσώρι ἀντικρυ στὸν Ἥλιο,
κι' ἀπ' τὴ μνήμη μας ἀπαρνημένοι,

στῆς σιωπῆς λεκέδες τὸ βασίλειο,
μούχλα ἡ σκιά μας νὰ ἰδρώνει
πλάϊ στὸν ἀδελφό μας Κεβριόνη.

Ζ

Μιὰ πλεκτάνη
στὸ φεγγαροφῶς καθὼς οἱ γύφτοι
καλαθοῦνες, πλέκαμε γιορτάνι,
ναῦτες σ' ἓνα σάπιο σκυλοπνίχτη.

Πλάνοι μᾶς πλανέσαν πορτολάνοι
στὰ θολὰ κι' ὡς ρίχναμε τὸ δίχτυ
θόλωνε στοῦ πάθους μας τὴν πλάνη
ὡς κι' ὁ πετεινὸς τ' ἀνεμοδείχτη.

Κι' ἔτσι στὰ τυφλὰ τὸ ρέμμα—ρέμμα
μὲς σὲ κῦμα ἀλήθεια, κῦμα ψέμμα,
μιὰν αὐγὴ ζυγώσαμε σ' ἄμμουδα,

ὅπου τύμβο στήσαμε, στὴ στήλη
καὶ σκαλίσουμε, ἐχθροὶ καὶ φίλοι,
μιὰ νεκρή, ἐλπίδα πεταλούδα.

Ἰωσήφ Ράπτης

ΑΠΕΡΧΟΜΕΝΟΙ

Μὴ μοῦ μιλεῖς γιὰ τὸν καθρέφτη σου,
μὴ μοῦ μιλεῖς.
Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε μιὰ στιλβωμένη ἐπιφάνεια
δίχως κανένα βάθος,
ἄκουσε μέσα τὶ χτυπάει
σὰν μεγάλη καμπάνα!

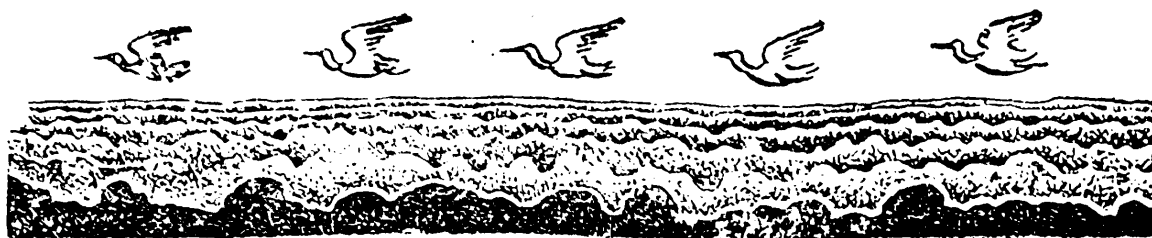
Μὴ μοῦ μιλεῖς γιὰ τὸν καθρέφτη σου,
μὴ μοῦ μιλεῖς.
Ἐλα νὰ πλέξουμε τὸ τρυφερὸ τραγούδι μας
μὲ τὴν κιθάρα.
Ἐλα νὰ ξετυλίξουμε στ' ἀπαλὰ φτερὰ τῆς αὔρας
τὸ μεγάλο πόνο μας,
ξέρει ἐκείνη ποῦ θὰ πάει, ποῦ θὰ τόνε πάει
τὸ μεγάλο πόνο μας.

Κι' ἂν δὲν γείρουνε μ' ὅλα τ' ἀρώματα
τὰ γιασεμιά καὶ τὰ γαρύφαλα ἂν δὲ γείρουνε,
καλέ μου,
αὐτὸ θὰ πεῖ πὼς δὲν ἀκοῦνε.
Αὐτὸ θὰ πεῖ πὼς δὲν ἀκοῦνε σήμερα
τὶ χτυπάει σὰν μεγάλη καμπάνα!

Δὲ εἶνε πὼς ἐμεῖς...

Ἄντ. Μπούχλας

ΤΑΚΗ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΒΙΩΜΑΤΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ*

Ἀναφέραμε παραπάνω (1), πῶς ἔβλεπε τὴν ἐπίδραση τῆς φύσης στὸν ἄνθρωπο ὁ Σολωμός· εἶναι ὥρες, ὅπου «ἀνοίγεται κάθε καρδιά στὴ θλίψη» ὅπως καὶ ὥρες, πού ἐμπνέουν τὴν ἀγάπη στὴ ζωὴ καὶ στὸν ἔρωτα.

Ὁ Ἀπρίλης μὲ τὸν ἔρωτα χορεύουν καὶ γελοῦνε στοὺς «Ἐλεύθερους πολιορκημένους». Καὶ δὲ σταματᾷ στὸ χορό, ἀλλὰ προχωρεῖ σὲ βεβαιώσεις ἑνὸς παραδεισένιου κόσμου:

Τὸ σκουληκάκι βρίσκεται σ' ὦρα γλυκεῖα κ' ἐκείνο

Ἡ ὁμορφὴ ὥρα τοῦ ἔτους, ἡ ἀνοιξή, κάνει καὶ τὸ λασπόδουλο τὸ σκουλήκι νὰ αἰσθανθῇ τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν ἡδονή· βρίσκεται «σὲ ὦρα γλυκεῖα». Ἐμψυχα καὶ ἄψυχα εἶναι κυριευμένα ἀπὸ τὴ μαγικὴ δύναμη τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς εὐδαιμονίας. Καὶ οἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων δὲν μποροῦν νὰ βλέπουν καὶ δὲν μποροῦν νὰ τρέφονται παρὰ μὲ αἰσθήματα γεμάτα χαρὰ, ζωὴ, ἀγάπη, εὐτυχία:

Μὲ χίλιες βρύσες χύνεται, μὲ χίλιες γλῶσσες κραίνει,
ὅποιος πεθάνῃ σήμερα, χίλιες φορὲς πεθαίνει.

Ναί, χίλιες φορὲς πεθαίνει. Ἀλλὰ τὰ ὅσα γράφει, τὰ ὅσα τραγουδεῖ ἐδῶ ὁ Σολωμός, ἔρχονται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ νόμο τοῦ καθήκοντος, πρὸς τὸ ἰδανικό, πού ἔχουν κληθῇ ἀπὸ τὴ μοῖρα νὰ ὑπηρετήσουν οἱ πολιορκημένοι τῆς ἱερῆς πόλης. Ὁ ἠθικὸς νόμος εἶναι πολέμιος πρὸς τὸ μάθημα πού δίνει ἡ φύση. Δὲν πᾶει παρὰλληλα, δὲν ὑποβοηθεῖται ἀπ' αὐτή. Δὲν εἶναι ἡ Λιάκουρα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, πού ἐμπνέει τὴν προσευχή, οὔτε ἡ κορυφὴ τῆς Μερόπης, πού ἔφερε τὴν παραίσθηση τῶν ἀρχαγγέλων. Ἐδῶ, στὸ Μεσολόγγι, ἡ ἐπίδραση τῆς φύσης εἶναι ἀπὸ κάποια ἄποψη δαιμονική. Ἡ ἴδια αὐτὴ φύση σὲ κάποια ἄλλῃ περίσταση, ὅταν θὰ πρόκειται γιὰ χαρὲς καὶ πανηγύρια, εἶναι καλὴ καὶ πρέπει νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτη: Ἄλλ' ἡ φύση ἀκολουθεῖ τὸ πρόγραμμά της καὶ ξανάρχεται στὸ μάθημά της κάθε Ἀπρίλη ἀδιαφορῶντας γιὰ τὴ θέση, πού δίνει ὁ ἄνθρωπος στὸν ἑαυτό του, γιὰ τὸ ρόλο, πού καλεῖται ἀπὸ ἄλλους παράγοντες νὰ παίξῃ. Τὸ δαιμονικὸ λοιπὸν στοιχείο, πού προβάλλεται ἀπὸ τὴ φύση, εἶναι ἓνα κακὸ σχετικό, ὄχι ἀπόλυτο. Πιὸ καλὰ θᾶπρεπε νὰ ποῦμε, πῶς εἶναι ἓνα καλὸ καθ' ἑαυτό, πού μεταβάλλεται καὶ χρωματίζεται διαφορετικὰ, καθὼς κατεβαίνει ὄχι στὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ στοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς διάφορους σκοποὺς καὶ προορισμοὺς τοῦ καθενός μας μέσα στὴ ζωὴ. Θᾶξιζε πολὺ τὸν κόπο μιὰ μελέτη τοῦ δαιμονικοῦ στοιχείου. Ἴσως τότε θὰ βρίσκαμε, πῶς πολλοὺς δαιμονικοὺς πειρασμούς, πολλοὺς «πειρασμούς», ὅπως ἀπλᾶ λέει ὁ Σολωμός, τοὺς πλάθουμε ἐμεῖς, γιὰτὶ δὲν μποροῦμε νὰ συντινισθοῦμε μαζί τους, ἢ τοὺς δημιουργοῦν οἱ διάφορες συνθῆκες τῆς ζωῆς φέροντας

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου σελ. 939

1. Σελ. 941

τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς ἀνώτερες ἠθικὰς ἢ φυσικὰς ἀρχὰς καὶ διακόπτοντας τὴν ἁρμονία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση ἢ μὲ τὸ θεωρητικὸ ἀπόλυτο. Μιὰ ἁρμονία τῶν διαφόρων κύκλων ζωῆς εἶναι τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀγαθόν, κατὰ τὴν ἀντίληψη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ διάσπαση τῆς ἁρμονίας μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ νόμου, μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ φύσης, μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ θεῶν δημιουργεῖ τὸ κακόν. Αὕτῃ τῇ διάσπαση καὶ τὸ συνεπόμενον κακὸ ἐρμηνεύει στὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου καὶ ἡ Ἀθηναϊκὴ τραγωδία. Ἀλλ' ἂν στὴν ἀρχαία τραγωδία ὁ ἥρωας ὑποκύπτῃ καὶ τιμωρεῖται, οἱ πολιορκημένοι τοῦ Σολωμοῦ ἀγωνίζονται καὶ νικοῦν τὴ δύναμη ποῦ ἔρχεται νὰ τοὺς ὑποτάξῃ. Τὴ νικοῦν, ἀλλ' οἱ συνέπειες εἶναι ἐπίσης τραγικαί, γιατί ἡ διάσπαση ὑπάρχει. Ὁ δυνάστης δὲν ἀφήνει νὰ χαροῦν τὴ λευτεριά τους, τοὺς πολιορκεῖ, ὁ ἀγὼνας συνεχίζεται καὶ οἱ πολιορκημένοι καταφεύγουν στὴν ἔξοδο:

ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδερφούς, ἐδῶθε μὲ τὸ χάρο

Εἶναι μιὰ ἐκλογή αὐτὴ σὰν ἐκείνη τῆς Ἀντιγόνης:

Καλύτερα μὲ τὸν ἀδερφὸ στὸν Ἄδη, παρὰ μὲ τὸν Κρέοντα καὶ τὸν τυραννικὸ τοῦ νόμο πάνω στὴ γῆ.

* *

Ὑπάρχει καὶ σ' ἄλλα τραγούδια τοῦ ἡ φύση. Ἀλλοῦ χρησιμεύει σὰν διακοσμητικὸ ἢ μεταφορικὸ στοιχεῖο καὶ ἄλλοῦ γίνεται ἀξιολόγησής της. Στὸ *carmen seculare* σχεδὸν ἀκοῦμε, διαβάζοντας τοὺς στίχους (τέτοιαν ἐντύπωση προξενοῦν) :

μὴν καρτερεῖς ἐδῶ πουλὶ καὶ μὴ προσμένεις χλόη
τὸ ψηλὸ δέντρο ὁλόκληρο κι' ἀχολογᾷ κι' ἀστράφτει
μ' ὅλους τῆς τέχνης τοὺς ἡχούς, μὲ τοῦρανοῦ τὰ φῶτα.

Καταλαβαίνουμε ὅμως ἀμέσως, πῶς πρόκειται γιὰ μεταφορικὰ λαμβανόμενες εἰκόνες. Τὸ ψηλὸ δέντρο εἶναι ἓνας κόσμος, ἓνας λαός, ποῦ ἀνέπτυξε ἓναν τέτοιο πολιτισμὸ καὶ ἀνέβασε τὴ συνείδησή του σὲ τέτοιο ἐπίπεδο, ὥστε τὸ πᾶν νὰ εἶναι τέχνη καὶ ἐπιστήμη. Γιατὶ αὐτὸ συμβολίζουν οἱ ἡχοὶ τῆς τέχνης καὶ τὰ φῶτα τοῦ οὐρανοῦ.

Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ἡ φύση — ὅσο κι' ἂν οἱ στίχοι εἶναι ὑπέροχοι — παίζει τὸ ρόλο τῆς ἀπλῆς διακοσμητικῆς θεραπαινίδας, ὅπως πολὺ συχνὰ συμβαίνει στὸν Παλαμά.

Ἄλλοτε πάλι ἡ φύση ἀξιολογεῖται καὶ βρίσκεται κατώτερη ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ψυχῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἥθος, ποῦ εἶναι τῆς ψυχῆς ἡ πνοή:

Μικρὸς προφήτης ἔρριξε σὲ χορρασιὰ τὰ μάτια
καὶ στοὺς κρυφούς τοῦ λογισμοῦ, χαρὰ γιομάτων, εἶπε:
—Κι' ἂν γιὰ τὰ πόδια σου, καλή, κι' ἂν γιὰ τὴν κεφαλὴ σου
κρίνους ὁ λίθος ἔβγαζε, χρυσὸ στεφάνι ὁ ἥλιος,
δῶρο δὲν ἔχουνε γιὰ σέ καὶ γιὰ τὸ μέσα πλοῦτος.
Ὁμορφος κόσμος ἠθικός, ἀγγελικά πλασμένος.

(Εἰς Φραγκίσκαν Φραιζερ)

Αὕτῃ ἡ ὑποτίμηση σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψη ὅλων τῶν ἰδεαλιστῶν, πῶς ὁ κόσμος ἐτοῦτος εἶναι ἀπλῶς ἓνα ἀντιφέγγισμα τοῦ ἰδανικοῦ, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξενίζει προκειμένου γιὰ τὸ Σολωμό. Ἰδεαλιστικὴ εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἡ ποίησός του, ἀπὸ τὸν «Ὑμνον στὴν Ἐλευθερίαν» ἕως τὰ ἀποσπάσματα, ποῦ διώρθωνε πρὶν πεθάνῃ. Ἡ Σολωμικὴ Ἐλευθερία, ποῦ βγῆκε μέσα ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων, δὲν εἶναι αἶτημα τοῦ μοχθηροῦ τούτου κόσμου, ἀλλὰ μιὰ χάρη τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι θεὰ ἡ ἔχει θεία τὴν καταγωγή:

Ἄ! τὸ φῶς ποὺ σὲ στολίζει
σὰν ἡλίου φεγγοβολή
καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
δὲν εἶναι, ὄχι, ἀπὸ τῆ γῆ.

Λάμπριν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός,
φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι
κι' ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς.

(Ὑμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν 94—95)

Τὰ ἠθικὰ ἀγαθὰ, ὅπως εἶναι ἡ ἐλευθερία, τὸ καθῆκον, ἡ θυσία κ.τ.λ. προ-
έρχονται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀπὸ ἓναν κόσμον ἄλλον. Δὲν εἶναι δῶρα τῆς γῆς αὐτῆς.
Θὰ μπορούσε ὅμως ὁ καθένας νὰ βεβαιώσῃ, πὼς γιὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ μεγάλος ἀγώ-
νας γίνεται πάνω στὴ γῆ καὶ πολὺ αἷμα χύνεται. Συνεπῶς ἀποτελοῦν ὅπως δῆ-
ποτε καὶ ἐ γ κ ὁ σ μ ι α ἄ γ α θ ἄ. «Τῇ γῇ τὴν κυβερνᾶμε καὶ οἱ τρεῖς ἀδερφοί (¹)
(ὁ Δίας, ὁ Ποσειδῶνας καὶ ὁ Ἄδης)» λέει ὁ Ποσειδῶνας στὴν Ἰριδα, ὅταν ἐκείνη
τοῦ ἔφερε μήνυμα ἀπὸ τὸ Δία νὰ τραβηχτῇ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν
Τρώων.

Πραγματικὰ τῇ γῇ τὴν κυβερνοῦν καὶ ἡ ἄλογη Ἀνάγκη, ποὺ θανατώνει κάθε
πνευματικὴ τάση, καὶ τὸ τυφλὸ πάθος, ποὺ θολώνει τὸ λογικὸ καὶ φέρνει τὶς τρι-
κυμίες τῆς ζωῆς πολὺ φοβερώτερες ἀπ' ἐκεῖνες τῆς θάλασσας, ἀλλὰ καὶ ὁ ξάστερος
νοῦς, ὅταν κατορθῶν καὶ μένει ξάστερος.

Ὅμως ὁ Σολωμὸς εἶχε μιὰ ἐνδιάθετη καχυποψία πρὸς τὸν φυσικὸν κόσμον.
Ὁ «πειρασμὸς» τῶν πολιορκημένων παρέμεινε πάντα ἓνας πειρασμὸς μὲ ὅποιο
ὄνομα :

Γιατ' ἡ ψυχὴ μῶλεγε συχνὰ στὸ στῆθος μέσα
στὸν κόσμον τὴν ἀγάπῃ σου πάρα πολὺ μὴ βάνης
καὶ τ' ἄστρα μ' ὅλο τους τὸ φῶς κοιτοῦν μ' ἐρωτεμένα,
καὶ ῥόδο μέσα μου πολὺ, κρίνος πολὺς ἀνθίζει.

(Ἀγνώστων ποιημάτων ἀποσπάσματα)

Γεγονὸς εἶναι, ὅτι κανένας δὲν παράστησε τόσο γοητευτικά, τόσο θελκτικὰ τὴ
θηλυκὴ καὶ δαιμονικὴ ὁμορφιὰ τῆς φύσης, ὅσο ὁ Σολωμὸς. Κυριαρχημένος ἀπὸ
τὴν ἰδεαλιστικὴν φιλοσοφίαν τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀγωνίστηκε σὲ ὅλη τὴν ποιητικὴν τοῦ ἐρ-
γασίαν νὰ παρουσιάσῃ ἔντονα τὴν πάλῃ ἀνάμεσα στὸν φυσικὸν καὶ στὸν ἠθικὸν κό-
σμον. Ἴσως νὰ μὴν ἦταν μόνο ἡ φιλοσοφία τοῦ καιροῦ του, ἀλλὰ καὶ ἡ θρησκευ-
τικὴ ἀγωγή ποὺ ἔλαβε ἀπὸ μικρὸς. Ὁ ποιητὴς τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου δείχνει βαθειὰ
θρησκευτικὴ πίστι, ὄχι ἀπλῶς μεταφυσικὴ ἔφεση. Ὁ Χριστιανισμὸς χώρισε τελει-
ωτικὰ τοὺς δυὸ κόσμους, ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, ποὺ ἤθελε νὰ τοὺς ἐνώνῃ.
Ἀντιφεγγίσματα, ὁμοιώματα τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου, ἔλεγε ὁ Πλάτων, εἶναι τὰ πρᾶγ-
ματα τοῦ κόσμου τούτου.

Μποροῦμε λοιπὸν κοιτώντας «τὰ ἐ δ ὦ» νὰ ἐννοοῦμε—νὰ θυμούμαστε, ὅπως
δίδασκε—«τὰ ἐ κ ε ῖ». Πιὸ ἀπλᾶ ὁ Ὅμηρος λέει, ὅτι οἱ κόσμοι μοιράστηκαν, ἀλλ'
ὅτι στὴν ἀνώτατη κυριαρχία τοῦ κόσμου—τὸν Ὀλυμπο—καὶ στὴ γῇ ἡ ἐξουσία εἶναι
κοινή. Ἄν ἤθελε νὰ προσέξῃ τὸ μεγάλο δίδαγμα τοῦ Ὀμήρου θὰ ἦταν λιγώτερο

1. Οἱμὲ! Ἄν καὶ εἶναι πολὺ ἰσχυρὸς (ὁ Δίας), ἀλλὰ πολὺ περήφανα μίλησε λέγοντας
ὅτι θὰ συλλάβῃ μὲ τὴ βία ἐμένα τὸν ὁμοτίμόν του. Γιατὶ τρεῖς ἀπὸ τὸν Κρόνον καὶ τὴ Ρέα
γεννηθήκαμε ἀδερφοί, ὁ Δίας, ἐγὼ καὶ τρίτος ὁ Πλούτωνας, κυβερνήτης τῶν νεκρῶν. Κι' ὅλος
ὁ κόσμος μοιράστηκε σὲ τρία μέρη καὶ καθένας μας πῆρε μεριδίον. Σ' ἐμένα ἔπεσε κλῆρος νὰ
διαμένω πάντα στὴν ἀσπροκυματοῦσα θάλασσα, στὸν Πλούτωνα ἔτυχε τὸ συννεφιασμένο σκο-
τάδι τοῦ Ἄδη καὶ στὸν Δία ὁ πλατὺς οὐρανός, στὸν αἰθέρα καὶ στὰ σύννεφα. Ἡ γῆ κι' ὁ
ὑψηλὸς Ὀλυμπος ἔμειναν κοινοὶ σὲ ὅλους.

(Ἰλιάδος Ο, 185—193)

ἄπόλυτος, λιγώτερο ἀντιφυσικός—ὁ ποιητὴς ποὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον δέχτηκε τὴν ἐπίδρασή της στὴν τέχνη του καὶ στὸ πνεῦμα του. Στὸν «Κρητικὸ» βλέπουμε τὴν ἡρεμία καὶ τὴν παραδεισιακὴ κατάσταση τοῦ τοπίου, ὅταν φάνηκε ἡ Φεγγαροντυμένη. Ἡ ἀγριεμένη φύση ὑποτάχτηκε στὴν παρουσία τῆς θεᾶς. Τὰ πάντα ὑποδεικνύουν καὶ φανερώνουν τὸ θαῦμα. Ἡ ἴδια θεά, ἡ Φεγγαροντυμένη, παρουσιάζεται καὶ στοὺς «Ἐλεύθερους πολιορκημένους», στοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀγωνίζονται νὰ νικήσουν τὴν ἐπίδραση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Εἶναι ἀράγε ἡ ἴδια πάλι ἀνάμεσα στὴ φύση καὶ στὸν ἄνθρωπο καὶ στὸν «Πόρφυρα»; Τὸ μαγευτικὸ δειλινό, ποὺ προμηνύει ἓνα ἑξαίσιο σούρουπο καὶ μιὰ θελκτικὴ νύχτα, ὅπου:

Χιλιάδες ἄστρα στὸ λουτρό μ' ἐμὲ νὰ στείλῃ ἡ νύχτα

παρουσιάζεται μὲ περισσότερὴ ἀκόμα θελκτικότητα ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ.

Καὶ τὸ πουλάκι κελαηδεῖ τόσο χαριτωμένα, ὥστε ἡ μαγεία τῆς φωνῆς του εἶναι πραγματικὴ εὐδαιμονία:

Εὐτυχισμὸς ἂν δὲν εἶναι τὸ θαῦμα τῆς φωνῆς σου,
καλὸ, στὴ γῇ δὲν ἄνθησε, στὸν οὐρανὸ, κανένα.

Σὲ μιὰ τέτοια κατάσταση ὁ καθένας λησμονιέται στὴν εὐδαιμονικὴ στιγμή καὶ λησμοναίει τὸν ἑαυτὸ του:

Τρέμ' ἡ ψυχὴ καὶ ξαστοχάει γλυκὰ τὸν ἑαυτὸ της.

Ἄς φαντασθοῦμε ἓνα μικρὸ παιδί πένιε ἕως ἔξῃ ἐτῶν, ποὺ πρωτόμπαίνει σ' ἓνα περιβόλι, Ἀπρίλη μῆνα, γεμάτο λουλούδια, μαργαρίτες, παπαροῦνες, τριανταφυλλίες καὶ ἀνθισμένα δέντρα. Τὸ παιδί μὲ μιὰ κραυγὴ ἐνθουσιασμοῦ ἀρχίζει νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη καὶ νομίζει, πὼς βρίσκεται στὸν παράδεισο. Τὸ φωνάζει κι' αὐτὸ δὲν ἀπολογιέται. Ἔχει ξεχάσει κι' ἐμᾶς· ἔχει ξεχάσει καὶ τ' ὄνομά του.

Πόσο ψυχολογημένα προχωρεῖ στὴν κλιμάκωση τῆς ἐπίδρασης τοῦ γύρω κόσμου ὁ Σολωμός! Στὴν ἴδια ξεχασμάρα βρίσκεται κι' ὁ νεαρὸς κολυμβητὴς στὸ λιμάνι τῆς Κέρκυρας. Ἕνας ἄλλος θὰ προχωροῦσε νὰ διαπιστώσῃ ὅτι αὐτὸ ποὺ συμβαίνει εἶναι μιὰ ξεχασμάρα θεία, ποὺ τὴν φέρνει ἡ φύση—τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἰδανικοῦ κατὰ τὸν Πλάτωνα. Ποὺ τὴν φέρνει ἡ φύση, γιατί κατὰ τὸν Ὅμηρο κυβερνάνει καὶ στὴ γῇ ὁ Δίας καὶ συνεπῶς ἡ γῇ μετέχει τῆς θείας ζωῆς κατὰ ἓνα τρίτο. Ὅμως ὁ Σολωμός διστάζει νὰ προχωρήσῃ. Στὴν ξεχασμάρα, ποὺ συμβαίνει σὲ κάτι τέτοιες στιγμές, ἀντιτάσσει τὴν ἀκοίμητη προσήλωση τῆς ψυχῆς στὸν δικὸ της κόσμον καὶ στὴν ἄρνηση τοῦ φυσικοῦ:

Ἀνοιχτὰ πάντα κι' ἀγρύπνια τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου.

Καμμιά σημείωση, κανένας ὑπαινιγμὸς, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγρύπνια ὀφείλεται στὸ ξύπνημα—ὅπως τὸ παραδέχεται ἓνας Πλάτων—ποὺ φέρνει ἡ φύση. Ἡ ἀγρύπνια τῶν ματιῶν τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ προσπάθειά της νὰ μὴ λησμονηθῇ, νὰ μὴ αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ τὴν γοητεία τῆς βραδείας. Πόσο διαφορετικὰ ἐκθέτει τὰ πράγματα ἀπὸ τὸν μαθητὴ του τὸν Πολυλά, ποὺ τραγουδάει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο:

Ὅταν στὰ βάθη τῆς νυκτὸς μὲ περιζώνει
ἄκρα θαλάσσης, οὐρανοῦ καὶ γῆς εἰρήνη,
τὸ πνεῦμα, ὅπου στὴν ταραχὴ τοῦ κόσμου σβήνει,
σιγὰ τὴν μυστικὴν ζωὴ του ἀνανεώνει.

Τῶν πόθων ὅλων καὶ παθῶν ἀγάλη, οἱ πόνοι
παύουν, καθὼς στὸν νοῦν ἀπλώνει· εὐφροσύνη,
ὁ αἰθέρας, ὅπου ἀρχῆθεν ἡ ψυχὴ μου κλίνει,
ἡσυχὴ ὁρμὴ πρὸς κόσμον ἄλλον μὲ φτερώνει.

Καὶ ὅσα πνεύματα ἐδῶ στὰ πλάσματα τοὺς εἶδα,
ἀκαθρέπιστα ἐκεῖ θωρεῖται ἡ φαντασία,
κι' ὅταν θαρρῶ πῶς τὴν χρυσὴν πατῶ βαθμίδα,

ὅπου ἀντηχάει ψηλάθε ἀπέραντη ἁρμονία
θαμπὴ στιγμή τὴν ἱλαρὴν μοῦ παίρνει ἐλπίδα
μὲ οὐράνιο λάλημα νὰ εἰπῶ τραγούδια θεῖα.

Ἰακ. Πολυλᾶ : Ὁ ἐρασιτέχνης.

Ὁ Πολυλᾶς διατυπώνει ξάστερα τὴ γνώμη του καὶ φέρνει σὲ σύγκριση τὰ ἐδῶ μὲ τὰ ἐκεῖ. Ἡ φαντασία τοῦ ποιητῆ βλέπει τὰ πνεύματα, τῶν ὁποίων εἶδε ἐδῶ τὰ πλάσματα. Τὰ πνεύματα τῆς θρησκείας μας δὲν δημιουργοῦν τίποτε οὔτε σὲ τοῦτον τὸν κόσμον οὔτε σὲ κανέναν ἄλλον. Καὶ τὰ πνεύματα τοῦ σύγχρονου πνευματισμοῦ καὶ μεταψυχισμοῦ ἐπίσης δὲν δημιουργοῦν, δὲν πλάθουν τίποτε. Εἶναι κι' αὐτὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ σὰν κι' ἐμᾶς. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο μὲ τίς Πλατωνικὰς ἰδέες, τίς αἰώνιες καὶ ἀναρχες πνευματικὲς ὀνιότητες τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου. Ὁ κόσμος ὁ ἐδῶ κατὰ τὸν Πλάτωνα εἶναι ὁμοίωμα καὶ πλάσμα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν.

Καὶ ἡ ψυχὴ μας βλέποντας ἐδῶ τὸ ὁμοίωμα — ὅσο θαμπὸ κι' ἂν εἶναι — θυμᾶται τὸ πρωτότυπο, θυμᾶται τὴν Ἰδέαν. Ἔτσι καὶ ἡ φαντασία τοῦ Πολυλᾶ βλέπει ἐδῶ σὰν σὲ καθρέφτη τὰ πνεύματα καὶ θυμᾶται ἢ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀθόλωτη ὑπαρξή τους. Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἓναν κύκλο ἀντιλήψεων, ποὺ θετικὰ μὲν παραδέχεται τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς κόσμου πνευματικοῦ. Ἀρνητικὰ δὲ ἀποδεικνύει τὴ μεγίστη ἐπίδραση τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, στὸ σχηματισμὸ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τῶν γενικῶν ἰδεῶν του, σὰν νὰ πρόκειται πραγματικὰ γιὰ ὁμοίωμα καὶ ἀντιφᾶγγισμά τους.

Ὁ Σολωμός, ποῦ, ὅπως ἀποδείχθηκε παραπάνω (1), παραδέχεται πῶς κατὰ κάποιον τρόπο ἡ γνώση εἶναι ἀνάμνηση, δὲν παραδέχεται τὴ μεγίστη πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἐπίδραση τῆς φύσης στὴν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν θέλει νὰ ἀντιληφθῇ, πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιουργήμα τῶν συνθηκῶν τῆς γῆς καὶ πῶς, ἂν αὐτὲς οἱ συνθῆκες ἀλλάξουν, μοιραῖα θ' ἀλλάξῃ καὶ ἡ ψυχοσύνθεση τοῦ ἀνθρώπου. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνο πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀδύνατη καὶ συχνὰ ἄρρωστη ἢ ἀντίθετα γερὴ ψυχὴ καὶ εἶναι ἀκόμα ἓνα κορμὶ γερὸ ἢ ἄρρωστο, μὲ τίς αἰσθήσεις του γιὰ ὁδηγοὺς στὴν πορεία του ἀνάμεσα στὸν κόσμον. Ἄν ἦταν μόνο πνεῦμα, ὁ Σολωμός θὰ εἶχε δίκην νὰ μὴ παραδέχεται κυμνιὰ ἄλλη εὐεργετικὴ ἐπίδραση παρὰ μονάχα τὴ δύναμη τοῦ πνεύματος νὰ καταλαβαίνει τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ μάχεται τὰ ἄλογα στοιχεῖα. Ἀλλὰ συμβαίνει τὸ ἀντίθετο· τὰ ἄλογα στοιχεῖα ὁδηγοῦν τὸ πνεῦμα στὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἢ στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας· τοῦ προετοιμάζουν καὶ τοῦ προσφέρουν τὰ ὕλικά, ποὺ αὐτὸ θὰ ἐπεξεργασθῇ μὲ κόπο καὶ μὲ φροντίδα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε τοὺς στίχους τοῦ Παλαμᾶ :

Ποιὸς πονεῖ τὸ δὲ στοχάζεται

καὶ ποιὸς τρέμει τὸ δὲ ζῇ;

(Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου—Ὁ θάνατος τῶν Θεῶν).

Ἀλήθεια, αὐτὸ ποὺ δὲν τὸ ζοῦμε καὶ δὲν τὸ ξαίρουμε πῶς θὰ τὸ πονέσωμε, πῶς θὰ τὸ ἀγαπήσωμε; Καὶ πῶς ἀκόμα θὰ νοιώσωμε κάποιον φόβο γιὰ τὴν παντοδυναμία του; Ἀλλ' ὅμως ὅ,τι ξαίρουμε κι' ὅ,τι ζοῦμε, μᾶς τὸ προσφέρουν ἡ φύση καὶ οἱ αἰσθήσεις μας. Τὸ πνεῦμα μας δουλεύει πάνω στὶς προσφορὰς τους. Ἡ κληρονομικότης ἢ ἡ ὕψια δὴποτε ψυχικὴ ἀνάμνηση τὴν πεῖρα τῶν προγόνων με-

ταβιβάζει. Περ' ἅπ' αὐτὰ ὑπάρχει μονάχα ἡ ἀποκάλυψη. Ἀλλὰ γι αὐτὴ ἄς μιλήσουν οἱ προφῆτες . . . Γιὰ μᾶς τοὺς ἄλλους μπορεῖ νὰ εἰπωθῇ πὼς δὲν θὰ εἶχε καμμιά ἀξία τὸ πέρασμά μας ἀπὸ τὴ γῆ, ἂν ἡ γῆ καὶ μ' ὅλα τὰ βύσανά της καὶ μ' ὅλα τὰ πάθη της, δὲν ἔπαιξε κάποιον ἀνώτερο παιδευτικὸ ρόλο.

Ὁ νέος κολυμβητὴς στὸ λιμάνι τῆς Κέρκυρας θάπρεπε νὰ μεθύσῃ ἀπὸ τὸ ὄραμα τῆς ὁμορφιάς τῆς γύρω του φύσης. Τὰ πάντα γύρω του τὸν καλοῦν στὴν ξεχασιά. Ὁ ρόλος της λοιπὸν εἶναι ναρκωτικός, ἀποκοιμιστικός; Ἔτσι φρονεῖ ὁ Σολωμός. Ἐμεῖς πιστεύουμε, ὅτι φέρνει κάποια λήθη τὸ ὄραμα τῆς ὁμορφιάς, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξυπνήσῃ τὴ συνείδηση στὴν ἀγκαλιὰ ἐνὸς κόσμου ὠραιότερου ἀπὸ ἐκεῖνον, πὺ μὲχρι πρὸ ὀλίγου εἶχε γνωρίσει. Πάντα χρειάζεται μιὰ λήθη, γιὰ νὰ γνωρίσωμε ἓνα ξύπνημα. Τὸ ποίημα εἶναι ἀποσπασματικό. Οἱ ἐπιγραμματικοὶ στίχοι, πὺ ξαφνικὰ ἀκούονται, καὶ τό φῶς πὺ ξαφνικὰ ρίχνουν σὰν ἀστραπὲς μὲς στὸ σκοτάδι, δὲν ξεχωρίζουν ἀκριβῶς πότε λέγονται καὶ σὲ ποιά σκέψη ἢ διάθεση προηγούμενη δίνουν ἀπάντηση. Φαίνεται ὅμως, πὺς ἡ ψυχικὴ ξαγρύπνια τοῦ κολυμβητῆ, πὺ ἔτσι γίνεται σύμβολο τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἔρχεται σὰν ἀποτέλεσμα τῆς αἰσθητικῆς μέθης. Ἡ αἰσθητικὴ μέθη φέρνει τὴν ξεχασιά. Ἀλλ' ὁ κολυμβητὴς, αὐτὸς ὁ πνευματικὸς ἀνθρώπος, περήφανα διακηρύσσει τὴν πνευματικὴ του νίκη :

ἀνοιχτὰ πάντα κι' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου.

Καὶ τὴν ὥρα, πὺς ἡ φύση ἔρχεται νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ξεχασιά, τὴ λήθη, ἀστράφτει ξαφνικὰ φῶς καὶ ὁ νειὸς γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, ἀναγνωρίζει τὴ θέση του, τὴν πνευματικὴ του ἀνωτερότητα, καὶ τὴ νίκη τὴ δέχεται σὰν ἔπαθλο τοῦ ἀγῶνα τοῦ ἐναντίον τῆς αἰσθητικῆς μέθης καὶ τῆς ξεχασιάς.

Οἱ στίχοι τοῦ «Πόρφυρα» καὶ ὅσοι ἀναφέρονται στὴ Φεγγαροντυμένη δείχνουν τὴ θέση πὺ παίρνει ὁ Σολωμός ἀπέναντι στὴ φύση, ἀλλὰ μαζί φανερώνουν καὶ τὸ θρησκευτικὸ ἢ καλύτερα τὸ μεταφυσικὸ βίωμα τοῦ Σολωμοῦ.

Σὲ μιὰ παραλλαγὴ διαβάζουμε :

Ἡ μεγαλόψυχη πνοὴ εὐτύχησε πρὶν πάψῃ
ἀστράψε φῶς κι' ἐγνώρισε γοργὰ τὸν ἑαυτό του
πρὶν πάψῃ ἡ μεγαλόψυχη πνοὴ χαροποιέται.

Στοὺς στίχους αὐτοὺς δὲν δίνεται καμμιά ἐξήγηση πὺς, μὲ ποιά δύναμη, ἢ μὲ τὴ συμβολὴ ποιᾶς χάρης κατέκτησε ὁ νειὸς τὴν αὐτογνωσία. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται, ὅτι εἶναι ἡ φύση πὺ τοῦ τὴ χάρισε. Εἶναι μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεῖς, μιὰ ἀποκάλυψη, μιὰ θεία χάρη, πὺς ἦρθε στὴν ὕστερη στιγμή τῆς ζωῆς του, γιὰτὶ πάντα τὸν παραδείσο κλειοῦσε στὴν ψυχὴ του ὁ νέος αὐτός :

Ἡ κόλαση πάντ' ἄγρυπνη σοῦ στήθηκε τριγύρου
ἀλλὰ δὲν ἔχει δύναμη, πάρεξ μακρὰ καὶ πέρα
μακρὰ ἀπὸ τὴν Παράδεισο κοὶ σὺ σ' ἐσὲ ἔχεις μέρος
μέσα στὰ στήθια δὲν ἀκούς, Καλέ, νὰ λαχταρίζῃ.

Ἡ κόλαση ἦταν πάντα γύρω του. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ φύση ἦταν οἱ τοῖχοι τῆς φυλακῆς του, μὲ τίς χάρες τους καὶ μὲ τίς μιζέριες τους καὶ οἱ δυό. Αὐτὸς ὅμως μέσα στὴν ψυχὴ του κλειοῦσε τὸν Παράδεισο. Καὶ φυσικὰ θὰ βρίσκονταν σὲ διαρκῆ ἀντίθεση—κατὰ τὸν Σολωμό—μὲ τίς δυὸ αὐτὲς δυνάμεις. Καὶ τώρα οἱ δυνατὲς ἀγκάλες τῆς φύσης τὸν περισφίγγουν καθὼς τὸν περιτύλιξαν μ' ὅλα τὰ μάγια τους. Ὅμως, ὅπως ἔσχισε τὰ βαθειὰ νερά κι' ἐβγήκε στὴν ἐπιφάνεια ὁ τίγρις τοῦ πελάγου, τὸ σκυλόψαρο, ἔτσι κι' αὐτὸς... ὁ στίχος μένει κενός. Ὑπάρχει χάσμα, ἀλλ' ἀμέσως γίνεται λόγος γιὰ τὴν παλληκαριά του, γιὰ τὸ ἀστράμμα, πὺς ἔφερε τὸ ὄραμα τῆς Φεγγαροντυμένης στὸν «Κρητικὸ» καὶ τέλος, γιὰ τὴ χαρὰ, πὺς ἐνοιωσε,

τῇ χαρᾷ τὴν εὐδαιμονική. Ἡ φύσις δὲν μπορεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ χαρὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου καὶ μάλιστα θανάτου τρομεροῦ. Μόνο μιὰ ὑπεργήϊνη ἀντίληψη τῆς ζωῆς, ποὺ φέρνει τὴν πλήρη συνείδηση καὶ εὐχάριστη τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῆς ζωῆς, κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ αἰσθάνεται εὐδαιμονία ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ πιὸ φρικτοῦ θανάτου. Ἄν ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ συμπληρώσωμε τὸ στίχο τοῦ ποιητῆ, θὰ λέγαμε:

ἀλλ' ὅπως (τὸ θηρίο) ἔσχισ' εὐκολὰ βάθος τρανὸ κι' ἐβγήκε
κι' ὤρμησε...

Ἔτσι κι' ὁ νεῖδς (ἀπὸ ἓνα ὑπερούσιο φῶς, ποὺ φώτισε τὸ
νοῦ του κατάρθωσε καὶ βγήκε)
τῆς φύσης ἀπὸ τ'ς ὁμορφες καὶ δυνατὲς ἀγκάλες
ὅπου τὸν ἐγλυκόσφιγγε καὶ τοῦ γλυκομιλοῦσε.

Πρὶν πάψῃ μεγαλόψυχη πνοὴ χαρὰ γεμίζει
ἄστραψε φῶς κι' ἐγνώρισεν ὁ νεῖδς τὸν ἑαυτό του·
οἱ κόσμοι γύρω ν' ἀνοιγαν κορῶνες νὰ τοῦ ρίξουν.

Τὶ τραγικὴ ἀναιμομία γιὰ τὸν ποιητῆ, ποὺ αἰσθάνθηκε καὶ τραγούδησε ὅσο κανένας ἄλλος τὴν ὁμορφιὰ τῆς φύσης!... Ἄλλ' ἡ θρησκευτικὴ συνείδηση τοῦ ποιητῆ ἡ ἐκδηλωμένη μὲ ἀπόλυτη Χριστιανικὴ ἀντίληψη καὶ ἀξιολόγησι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, δὲν ἦταν μπορετὸ νὰ τραγουδήσῃ διαφορετικὰ. Ἡ ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ἀπείρως κατώτερη ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἐπουράνιας ζωῆς. Δὲν εἶναι κἄν ἀντιφάσμα τῆς ἄλλης. Καὶ εἶναι μιὰ ὁμορφιὰ ξεπλανεύτρα. Στὴ μο-
ναχὴ ποὺ πέθανε ψάλλει ὁ ποιητῆς:

Πνεύματα μύρια παλαιά, πνεύματα μύρια νέα
σὲ καρτεροῦν γιὰ νὰ σοῦ εἰποῦν, πῶς ἄργησες νὰ φτάσῃς.

Ἡ ἀγνότης τῆς ψυχῆς κηλιδώνονταν ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς γῆς καὶ θᾶπρεπε ἀπὸ καρδὴ νὰ εἶχε ταξιδέψῃ γιὰ τὸν κόσμον τῶν ψυχῶν.

Στὴν ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου ἀντιπαραβάλλει διαρκῶς τὴν ψυχὴν του, αὐτὴ ποὺ παλεύει ἐνάντια στὴ μοῖρα καὶ στὴ φύσις:

Γιατ' ἡ ψυχὴ μου μᾶλεγε συχνὰ στὸ στήθος μέσα,
στὸν κόσμο τὴν ἀγάπῃ σου πάρα πολὺ μὴ βάνης.
(ἀγνώστων ποιημάτων ἀποσπάσματα)

Δὲν ἀξίζει ὁ κόσμος ὁ ἀντικειμενικός, ὁ κόσμος ὁ φυσικός ὅλη τὴν ἀγάπην μας. Εἶναι ἓνας κόσμος δοκιμασίας.

Ἡ μοῖρα εἶναι ὁ νόμος ποὺ ἐπιβάλλει τὴ δοκιμασίαν. Ἀλλά:

χαρὲς καὶ πλούτη νὰ χαθοῦν καὶ τὰ βασίλεια, κι' ὅλα
τίποτε δὲν εἶναι, ἂν στητὴ μὲν' ἡ ψυχὴ κι' ὀλόρθη.
(Ἡ Ἑλληνίδα μάνα)

Αὐτὴ τὴν ψυχὴν θέλησε νὰ ποδείξῃ στητὴν κι' ὀλόρθη τὴν ὥρα ποὺ πρόβαλε μπροστὰ στὸν κολυμπητὴ ὁ τίγρις τοῦ πελάγου. Κι' αὐτὴ ἡ στητὴ ψυχὴ δὲν εἶναι δημιούργημα οὔτε τῆς μοῖρας, οὔτε τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὅσο δῆποτε πανέμορφου καὶ ὅσο δῆποτε θελκτικοῦ. Γιὰ νὰ στηθοῦμε ὀλόρθοι πρέπει νὰ γνωρίσωμε τὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ βγοῦμε, ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὶς γλυκὲς καὶ θελκτικὲς ἀγκάλες τῆς φύσης.

Ὅμως ὁ Δελφικὸς Θεός, ποὺ συμβούλευε τὸ «γινῶθι σαυτὸν» στοὺς ἀνθρώπους, ἂν συμβόλιζε κατὰ τοὺς Ὀρφικοὺς τὸ ὑπερούσιο φῶς, δὲν ἔπανε νὰ εἶναι καὶ ὁ ἥλιος ὁ φυσικός, ποὺ φωτίζει καὶ ζωοποιεῖ τὴ φύσιν κυβερνῶντας μὲ ἀπόλυτη ἁρμονία καὶ τάξιν τὸ πλανητικὸ του σύστημα. Ὅπως δῆποτε ὁ Σολωμὸς παραμένει ὁ ὑπέροχος ἀπολογητὴς τῆς πάλης τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ θελκτικώτερος καὶ τραγικώτερος ὑμνητὴς καὶ ἀρνητὴς τῆς φύσης.

(Ἄ κ ο λ ο υ θ ε ῖ)

ΔΗΜ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ

ΧΩΡΙΣ ΕΞΩΦΥΛΛΑ

Nature Morte

Πολλές φορές, τυχαίνει νὰ πιστεύουμε πὼς ξυπνᾶμε ὁπῶσαν ὕπνο, ἐνῶ ξέρομε πὼς δὲν κοιμηθῆκαμε. Δὲν ξέρω πὼς νὰ τὸ πῶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Ὅμως, ἐγὼ τὸ παθαίνω τακτικά. Κι' ὕστερα, ὥσπου νὰ βρῶ τὴν ἐξήγηση, τὸ γεγονός αὐτὸ χάνεται μέσα στὴ ροὴ τῆς ζωῆς, κι' ἔτσι, παίζω συνειδητὰ πιά, τὸν κυνηγὸ, σιὸν ἴδιον μου τὸν ἑαυτό. Ἀξαφνα, ἐκεῖ πού οἱ ἄνθρωποι πᾶνε κι' ἔρχονται ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του, Ἐγὼ ζωγραφίζω ἓνα πορτραῖτο.

Κι' εἶμαι προστά στὴ ζωὴ ἑνὸς πρόσφυγα, ποῦρθε ἀπὸ τὴν Πριγκηπόνησο, γιὰ νὰ φυλάει, θυρωρός, τὸ χρόνο καὶ τὰ μικροενδιαφέροντα τῶν ἄλλων. Τὸν κύτταξα, στὸ μουσσαμᾶ, καὶ σκέφτομαν πὼς, ἂν ἄπλωνε τὸ χέρι του στὸ πηγούνι, θὰ μάζωνε μιὰ χούφτα δάκρυα. Καὶ τὸν ἄφηνα, στὴ μοναχικὴ του πορεία. Τίς οἶδε ποῦ νάκουγε τοὺς θρόνους ἀπ' τὶς ἀλαργινές πιά τῶρα ἀκακίες τῶν παιδικῶν του χρόνων. Μονάχα, ἤξερα πὼς, κι αὐτὸς κυνηγοῦσε τὴ ζωὴ του, γὰ νὰ μὴν τὴ χάσει, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους. Κι' αὐτὴ τὴ στιγμή, οἱ ὥρες ἦταν ἀποκαμωμένες. Κεῖτονταν πάνω στὶς στέγες τῆς πολιτείας, πνιγνρές, κι' ἀναπομονοῦσαν γιὰ νὰ γίνουν σύγνεφα, ἐνῶ, στοὺς κήπους καὶ στὰ συντριβάνια, θὰ ἡσύχαζαν οἱ τουλίπες. Δὲν μιλούσαμε. Ἐγὼ τὸν ζωγράφιζα, χωρὶς αὐτὸς νὰ ξέρει πὼς, κι' ὁ ἴδιος πάσχιζε νὰ σταματίσει τὰ γεγονότα, ποῦφτιαχναν τὸ πορτραῖτο του. Κι' ἔτσι, γιὰ μιὰν ὥρα, ἀνταμώσαμε, σιὰ πιδὸ ἀπίθανα σύνορα, ὅπου ξεχώριζαν δυὸ ζωές. Τοῦ πρόσφερα τσιγάρο. Κι' ἀνάψαμε μετ' ὁ ἴδιο σπύργο. Δυὸ λεπτὰ διάλειμμα. Μιὰ παρένθεση, στὴν πορεία μας.

— Πὼς πάει, κυρ Δῆμο;

— Καλά, Δημοσθένη. Γεράσαμε νὰ πε-

ριμένουμε. Ἀλλά, ἐσὺ εἶσαι νέος.

— Ὅπως εἶσαν κι' ἐσύ, κυρ Δῆμο.

Στὸ μεταξύ, πάνω στὸ μουσσαμᾶ, ὅλα εἶταν ἀκίνητα. Μονάχα, στὰ χεῖλη του, ἢ μογιὰ ἔδειχνε πολὺ κόκκινη. Σὰ νὰ μάτωνα.

— Ἀλήθεια! Πὼς περνοῦν τὰ χρόνια...

Εἶπε. Κι' ἐγὼ τὸν κύτταξα, στὸ πορτραῖτο. Τὸν εἶχε γεράσει ἡ προσμονή. Στὰ ξερὰ χέρια του, τὸ αἷμα κύλαε πηχτό. Κι' ἀναλογίζομαν πὼς δὲν μάτωναν καὶ τὰ δικὰ μου χεῖλη, καθὼς τὸν ζωγράφιζα. Κι' ἔτσι, καθὼς στέκονταν προστά μου, ἐγὼ εἶχα ἀλαργέψει, στὶς παπαροῦνες καὶ στὰ χαμομήλια, πού ὄνειρεύονταν ἡ πρώτη του νεότη. Κι' ὁ κυρ Δῆμος, δίπλα μου, ἀπόμεινε νὰ μαζώξει τὴν ἀνοιξη στὶς παλάμες του. Ὅσπου νὰ ξημερώσει, οἱ ἀγριογορτιστές στὸν κάμπο, εἶταν κάτασπρες. Ἀπὸ κεῖ θὰ ξεκινούσεν ἡ αὐγὴ, γιὰ νὰ γιγαντώσει τὶς βιτανιδιές, στὰ ξέφαντα, λίγο πρὶν νὰ πάρει ὁ ἥλιος. Κι' ὁ κυρ Δῆμος, ὄνειρεύονταν πὼς εἶταν στὴν Πόλη. Ὅμορφος, λυγερόκορμος, καλοχτενισμένος. Περιδιάβαζε, κάτω ἀπ' τὰ φῶτα καὶ τὰ βαπόρια. Τὸν σκούντηξα:

— Δῆμο! Στὰ χεῖλη του, κάθονταν ἡ βεβαιότητα, πού τοῦγενεφε κάτι κρυφὸ, κάτω ἀπὸνα ψηλὸ παραθύρι. Δὲν εἶχε φέξει καλά.

Τὸν ἄφησα, λίγο ἀκόμα, κι' ἀναψα ἓνα τσιγάρο. Κι' ἀγνάντευα τὴν ἀχλὺ τῆς ἀνοιξης, πὼς ξεσκέλαζεν ἀνάλαφρα τὶς πλαγιές. Κι' ὕστερα τὸν ξανασκούντηξα:

— Ἐ!, Δῆμο!...

Τὰ χεῖλη του εἶταν κλειστά, ἐνῶ, στὸ καθάριο μέτωπό του, ἀναδιπλώνονταν θαμπές οἱ μελαγχολίες.

Πῆρε νὰ ξημερώνει.

Μιὰ ρεματιά, παρακάτω, εἶταν γιομάτη

ἀηδόνια. Παρακολουθοῦσι τὰ χρυσά τους βολάκια, καθὼς κύλαγαν πάνω στὶς γχορτσιές, γιὰ νὰ ποντίζονται, κατόπιν, γελῶντας, στὸ νερό.

Ἐγὼ κι' ὁ Δῆμος ξεχωρίζαμε, στὴν Πριγκηπώνησο. Ὅταν γίνονταν κᾶνας σεισμός, παίρναμε τὴν ἀφορμή, γιὰ νὰ ζοῦμε ὅξω, στὰ λειβάδια καὶ στοὺς μπαχτσέδες. Κι' ἔτσι μέρα καὶ νύχτα, εἴμαστε στὰ χωράφια. Ἐκεῖ, στὰ σπαρτὰ καὶ στὰ ῥέματα εἴχαμε καὶ τ' ἄλογά μας. Μιά φορὰ δα κρασάτη κι' ἄψιὰ εἶχεν ὁ Δῆμος κι' ἓνα ψαρί, ἄπιαστο ἀκόμα, εἶχα γώ. Κι' ἅμα χάραζε, καρβαλλικεύαμε κι' οἱ δυὸ καὶ πηγαίναμε στοὺς καλαμῶνες, ἓνα μέρος ποῦχε πράσινη θάλασσα. Ἐκεῖ, μ' ὅλο τὸ θυχάτι μας, ὡς τὸ μεσημέσι, κάναμε μπάνιο καὶ ψαρεύαμε. Κι' ὅταν ἄρχιζε νὰ ψήνει κᾶπως ὁ ἥλιος, ξανακαρβαλλικεύαμε, καὶ τὸ πιάναμε, λίγο παραπάνω, κάτω ἀπὸ θεώρατα πλατάνια, στὴ δροσιὰ μιᾶς κρύας βρύσης. Κι' ἐκεῖ, ἐνῶ ὁ Δῆμος ὄνειρευόνταν τὴν πόλιν μὲ τὰ ψηλὰ μπαλκόνια, ἐγὼ ἀγιάτευα τὰ σύγνεφα νὰ διαβαίνουν ἀργά, ὥσπου ἀνακίτωνόνταν στὶς παχειὲς φυλλωσιὲς ἀπ' τὰ πλατάνια. Κι' ὅλ' ἡ πλάση ἡσύχαζε. Δὲν ἀνάσαινε τίποτα. Κι' εἶταν ὁ δρόμος ἀνοιχτὸς πλατὺς κι' ἀσκόνταφος, γιὰ νὰ στοχάζουμαι. Μονάχα, στὸ θρόισμα τῶν φύλων ξανάρχονταν οἱ ζεστὲς ἀνάσσεις. Κι' ἴδρωνε τὸ μέτωπο τοῦ Δήμου...

Τὸν κύτταξα καὶ στὸ πορτραῖτο. Κι'

ἐβλεπα τὶς ζάρες ποὺ τὸν αὐλάκωναν ὁλοῦθε. Ὅλος εἶταν ἓνα τραγικὸ βιβλίον χωρὶς ἐξόφυλλα.

Τὸν ξανασκοῦντησα. Τὸ τσιγάρο θὰ τελείωνε καὶ ἔβαφε τὰ δάκτυλά μου.

—Κὺρ Δῆμο! Ἡ ὥρα εἶναι τέσσερις... Δελίνιαζε. Τ' ἀηδόνια ἔφυγαν, ἀντάμα μὲ τὰ χρόνια. Κι' ἀπόστασαν νὰ περιμένουν τὴ μοίρα τους. Ἀπόμειναν πίσω στὴν Πριγκηπώνησο. Ὁ κὺρ Δῆμος, ξύπνησε κι' αὐτὸς καὶ μὲ κύτταξε. Κι' εἶδε στὰ μάτια μου, τὶς πνιχτικὲς ὥρες, καθὼς σηκώνονταν ἀπ' τὶς στέγες τῆς πολιτείας. Κι' ἐγὼ ἤθελα νὰ τὸν ρωτήσω, ἂν θὰ γίνονταν ἄσπρα σύγνεφα, ὅταν θ' ἄφταναν στὰ θεώρατα πλατάνια τῆς πρώτης τοῦ νειότης. Ἀλλά, ὁ κὺρ Δῆμος ἄφηνε τὴν ἀπάντηση στὰ γκριζὰ μαλλιά τοῦ πορτραῖτου. Κι' ἔφυγε νὰ πάει στὸ θυρωρεῖο.

Εἶταν ἡ ὥρα ποὺ οἱ ἄνθρωποι πᾶνε κι' ἔρχονται, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους καὶ στὸν ἑαυτό τους. Τότε, γύρισα κι' ἐγὼ τὸ ἡμερολόγιο, ποὺ ἔπαιζε μὲ τὴ ζωὴ μας. Βοήκα πὼς ἔπρεπε νὰ ὑπογράψω κάτι λογαριασμοὺς, ποὺ εἶχα σημειώσει τὴν προηγούμενη μέρα γιὰ τὴν αὐριανή. Καί, γιὰ μιὰ σιγμὴ, κύτταξα ξανά τὸ πορτραῖτο, ποῦχα παρατήσει νὰ φτιάχνω. Δὲν εἶταν ἐκεῖ... Ὅλοι μας εἴχαμε φύγει, χωρὶς νὰ τὸ ξέρουμε. Κι' εἶταν σὰν νᾶχα ξυπνήσει ἀπὸ ναν ὕπνο, κάτω ἀπ' τὸ ψηλὸ παραθυρί, ποῦγγεφε χαμόγελα στὸ Δῆμο. Κι' αὐτό, ἴσως νὰ εἶταν, τώρα, στὸ πορτραῖτο του.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ.

Πρέπει νᾶναι γαλάζια ἡ νύχτα,
νὰ λαμπυρίζουνε τ' ἀστέρια μὲ τὸ φῶς τῆς
[αἰσιοδοξίας
ἐνῶ οἱ ἀγγέλοι, στρατιᾶς ἀγγέλοι
νὰ τραγουδοῦνε τὴν παγκόσμια λύτρωση!
(Ἡ νύχτα εἶναι σκοτεινὴ καὶ κρύα καθὼς
[ὁ θάνατος,
τ' ἀστέρια εἶναι πνιγμένα σὲ μιὰ θάλασσα
[σίματινι,
βογγοῦν ἀκόμα σκλάβοι κι' οἱ ἀγγέλοι
κλαῖνε μὲ τὸ πρόσωπο τῆς συννεφιάς...)]

Μὰ ὄχι !

Τοῦ χρόνου, θᾶναι γαλάζια ἡ νύχτα,
τ' ἀστέρια θὰ γελοῦν πάνω ἀπὸ κάθε ζευ-
[γάρι μάτια
ἐνῶ οἱ ἀγγέλοι, —ἀκοὺς μαῦρομον ἀδέσφοι;—
ἀνθρώπινος ἀγγέλοι θὰ σαλπίζουνε στὰ πέ-
[ρατα

τὴν παγκόσμια Γεννηση !

Τοῦ χρόνου, θᾶναι γαλάζια ἡ νύχτα.
Θὰ μὲ θυμηθῆτε !

Μᾶρκος Μέσκος — Κ. Αὐγερινός

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΕΠΙΤΕΥΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑΙ

Με τὸ παρὸν τεύχος ἡ «**ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ**» κλείνει ἕναν ἀκόμη χρόνο τῆς ἐπίπονης πορείας της. Τὸν ἀπολογισμό τῆς προσφορᾶς της, ἀφήνομε νὰ τὸν κάμουν οἱ ἀναγνώστες της. Σ' αὐτούς, ἄλλωστε, ἀνήκει αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἡ «**ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ**» στοὺς ἀναγνώστες της στηρίχθηκε καὶ στοὺς ἴδιους ἐλπίζει γιὰ τὴν μελλοντική της πορεία. Οἱ ἐπιτεύξεις της εἶναι καὶ κτῆμα ὧλων, ποὺ τῆς παραστάθηκαν, καθ' οἷονδῆποτε τρόπο, καὶ οἱ προσδοκίες της εἶναι ἡ εὐγενὴς ἀξίωση ὧλων, ποὺ θὰ τῆς δώσουν τὴν πίστη τους. Ἐμεῖς ζητοῦμε, ἐν ὀνόματι τῶν πεπραγμένων μας τὴν ἀνανέωση τῆς πίστεως τῶν ἀναγνωστῶν μας. Μπρὸς στὴν αὐριανὴν ἀνατολὴ τοῦ 1957, ὑποσχόμαστε ὅτι θ' ἀνθέξωμε στὶς προσδοκίες, ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ ἐπιτεύξεις τοῦ παρελθόντος.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΤΟ ΗΡΩΟΝ ΤΟΥ ΖΑΛΟΓΓΟΥ

Πρὸ δύο καὶ πλέον ἐτῶν ὁ Ἀθηναῖκός Τύπος ἡσχολήθη μὲ τὸν προκηθέντα διαγωνισμόν, διὰ τὴν ἀνέγερσιν Ἡρώου εἰς τὸ Ζάλογγον τοῦ Σουλίου τὸ ὁποῖον θὰ ἀπεθανάτιζε τὴν ἡρωϊκὴν θυσίαν τῶν γυναικῶν τοῦ Σουλίου αἱ ὁποῖαι γιὰ νὰ μὴν πέσουν στὰ χέρια τῶν Τούρκων, ἐρρίφθησαν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην στὸ «γκρεμό». Τὴν αὐτοθυσίαν τῶν ἡρωίδων αὐτῶν ἐξύμνησεν ἡ λαϊκὴ μουσα μὲ τὸ γνωστὸ τραγοῦδι: Ἐχετε γειὰ βρυσοῦλες, λόγγοι, βουνὰ ραχοῦλες... ἔχε γειὰ καῦμένε κόσμε, ἔχε γειὰ γλυκεῖα ζωή. κ.λ.π.

Ἐγινε λοιπὸν ὁ διαγωνισμὸς καὶ ἐνεκρίθη τὸ πελώριον σύμπλεγμα τοῦ γλύπτου κ. Ζογγολοπούλου, τὸ ὁποῖον, καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν Ἀθηναῖκόν Τύπον ἐν φωτοτυπία. Παρίστανε τέσσαρας Σουλιώτισσας αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης εἰς σχῆμα χοροῦ καὶ ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Ζαλόγγου εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι θεατὸν ἀπὸ τοὺς διερχομένους ἀπὸ τὸν δρόμον Ἰωαννίνων—Ἀρτης—Πρεβέζης.

Ὅλα δηλαδὴ καλὰ καὶ ἐπαινετὰ καὶ θαυμάσια ἀλλὰ λείπει ἢ... συνέχεια, δηλαδὴ πέρασαν 2—3 χρόνια καὶ δὲν γίνεται πλέον λόγος περὶ Ἡρώου. Τί συμβαίνει λοιπὸν; Διὰ τί βραδύνει ἡ τοποθέτησις; Ποῖα ἐμπόδια παρουσιάζονται; Τί κάμνει ἡ Ἑλλανόδικος Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ ἄλλη Ἐπιτροπὴ ποὺ ἀνέλαβε τὴν δαπάνην;

Πολλὰ εἶναι τὰ ἐρωτήματα τὰ ὁποῖα διατυπώνουν οἱ Ἡπειρώται καὶ εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἠθέλαμε νὰ μᾶς εἰπῇ κατὶ ὁ γλύπτης κ. Ζογγολόπουλος ἢ ἄλλος τις ἀρμόδιος.

Ἀναμένομεν.

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ἐπειτα ἀπὸ ὀρισμένας ἐνεργείας τῶν Ἐλεῶν καὶ τὴν ἀφίξιν τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Γραμμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Γ. Κορνούτου, καθ' ἣν ἐτέθησαν αἱ βάσεις διὰ τὴν ἀνυσύστασιν τῆς παλαιᾶς Ζωσιμαίας βιβλιοθήκης ὡς κρατικοῦ ιδρύματος, τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ἐξέδωκε Διαταγὴν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν ὁ κ. Νομόρχης προέβη εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου αὐτῆς. Οὕτω δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐληξεν ἡ προεργασία διὰ τὴν λειτουργίαν της. Εἶναι τοῦτο ἕνα εὐοίωνον ὅπως δήποτε σημεῖον. Ἀπαιτεῖται ὁμως νὰ εὑρεθῇ κατ' ἀρχὴν ὁ κατάλληλος χώρος, διὰ νὰ τοποθετηθοῦν τὰ βιβλία, καὶ νὰ εὑρεθοῦν τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναλάβουν ὑπευθύνως τὸ ἀνοιγμά της. Ὡς πρὸς τὸν κατάλληλον χώρον εἶχε προταθῇ ἀρχικῶς ἡ αἴθουσα τελετῶν τῆς παλαιᾶς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἣτις ἔχει ἐπισκευασθῇ. Τώρα γίνεται λόγος περὶ εὐρέσεως ἄλλων αἰθουσῶν. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπείγει εἶναι ἡ κατασκευὴ τῶν ὀρεινῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ τεθοῦν τὰ βιβλία, διότι καὶ ἡ καλυτέρα αἴθουσα ἐὰν εὑρεθῇ καὶ πάλιν δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ λειτουργήσῃ ἡ βιβλιοθήκη ἐὰν δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ βγοῦν τὰ βιβλία ἀπὸ τὶς κάσες των. Οἱ ἀρμόδιοι κανονίζοντες τὸ ζήτημα τοῦ χώρου προσωρινῶς καθῆκον ἔχουν νὰ ἐντείνουν τὰς προσπάθειάς των διὰ τὴν παραχώρησιν τοῦ κτηρίου τῆς πρώην Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι κατάλληλον ὡς πληροῦν ὅλους τοὺς ὁρους τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς βιβλιοθήκης.

ΚΡΙΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Γ. Θ. Θωμάς: «Τὸ τραῖνο», Νουβέλλα, Ἀθήναι 1956

Εἶχα διαβάσει τὸν «Κόκκινο γλᾶρο» τοῦ κ. Γ. Θωμαΐδη. Κι' ἀπὸ τὸ μυθιστόρημά του ἐκεῖνο μούχε μείνει μὴν ἀφήγηση συναρπαστικὴ κι' ἕνας λυρισμὸς πὺν διαλοτιζε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ κείμενό του. Τὰ ἴδια αἰσθήματα δοκίμασα διαμᾶζοντας καὶ τὸ «Τραῖνο» τῇ νέᾳ νουβέλλᾳ του. Δράση καὶ λυρισμὸς εἶναι τὰ δυὸ στοιχεῖα πὺν συμπλέκονται ἀδιάσπαστα, συνταιριάζονται καὶ συνθέτουν μὴν ἱστορία πὺν ἀντικατοπτρίζει μὲ ἐνέργεια τὴν πραγματικότητα καὶ κρατᾶ ἀμείωτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη. Ἡ ὑπόθεση ἀποτελεῖ προβολὴ βιώματος. Ὁ Θωμαΐδης γεννήθηκε κι' ἔζησε στὴν Κόρινθο κι' εἶναι φυσικὸ ὁ λυρισμὸς του, εἴτε ἔχει πηγὴ τὴν ἱστορία καὶ τὴν παράδοση, εἴτε τὴ σύγχρονη ζωὴ, νὰ ξεχειλιζῇ ὀρητικὸς ἀπὸ φλέβα ζωντανῆ καὶ νὰ διαχύνεται σὲ κάθε ἵνα τῆς ἱστορίας του. Δικαιώνεται γι' αὐτὸ στὴ συνείδηση τοῦ ἀναγνώστη ἡ σπατάλη αὐτῆ τοῦ λυρικοῦ στοιχείου πὺν γίνεται αἷτιο σκηρικῆς δράσης καὶ καθορίζει τὶς κινήσεις τῶν ἡρώων του. Μέσα σ' ἕνα τέτοιο περιβάλλον — ἡ λυρικὴ ἀτμόσφαιρα — μ' αὐτὲς τὶς κληρονομικὲς καταβολὲς πὺν φέρνουν μέσα τους οἱ πρωταγωνιστὰι του καὶ οἱ κομπάρσοι τους, δὲ μποροῦσαν νὰ ἀντιστασίου ἀπ' ὅτι «ἐν δράσει» παρουσιάζονται. Ἀποτελοῦν τὴ ζωντανὴ ὑλοποίησι μᾶς λυρικῆς πνοῆς πὺν ἀναδίδεται ἀπὸ κάθε σημεῖο τοῦ ζωγραφικοῦ πίνακος καὶ διαγράφουν οἱ ἴδιοι τὸ πεπρωμένο τους. Σημαίνει αὐτὸ πὺς ὁ συναισθηματικὸς κόσμος τοῦ συγγραφέως γίνεται ἔτσι τέχνη μὲ ἀνάλογη ἔκφραση.

Στὸ λυρικὸ στοιχεῖο τοῦ ἔργου πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ κάτι ἄλλο: Ἡ σάτυρα. Τὴν αἰσθάνεσαι νὰ ὑποδηλώνει παντοῦ κραυγαλέα τὴν παρουσία τῆς ἰδιαίτερα στοῦ διάλογο — πὺν ἔχω τὴ γνώμη πὺς ὁ συγγραφεὺς πρέπει νὰ τὸν προσέξῃ περισσότερο — γιὰ νὰ κἀν πὺν ἐντονὴ τὴ λυρικὴ ὑπόκρουση. Ὁ Θωμαΐδης ἀκόμα παρουσιάζεται δεξιότηχης τόσο στὴν αἰσθητικὴ πληρότητα τοῦ μύθου ὅσο καὶ στὴν πλαστικὴ του ἐνότητα. Ὅλα αὐτὰ, μᾶζι μὲ τὴν πρωτοτυπία πὺν ξετυλίγεται ὁ μύθος, συνθέτουν ἕνα συγγραφικὸ πορτραῖτο πὺν δικαιοῦται νὰ καταλάβῃ μὴ ξεχωριστὴ θέση στὴν πινακοθήκη τῆς νεοελληνικῆς πεζογραφίας.

ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

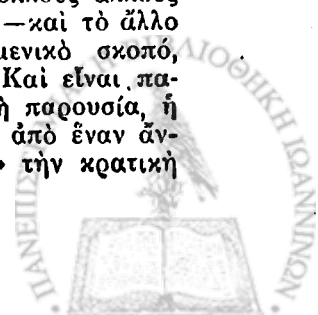
*

Πάνου Μητσόπουλου: «Ἡ προστασία τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου καὶ τὸ πνεῦμα τῆς».

Μέσα σὲ τοῦτες τὶς ὥρες τῆς ἐποχῆς μας, μέσα σὲ τοῦτες τὶς ἀδάκρυτες στιγμές, τὶς στενές, τὶς ἀπελπιστικὰ κι' ἀγιάτρευτα νευρωτικὲς, μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀτέλειωτη ἀγωνία πὺν ἀγριεύει τὸν ἀνθρώπο καὶ τὸν φέρνει φθονερὸ ἀντίπαλο στοῦν συνάνθρωπό του, εἶναι μερικὰ βιβλία, μερικὲς

σκέψεις, μερικοὶ στοχασμοί, μερικὲς ἰδέες πὺν μᾶς φέρνουν σὲ μὴν ἄλλη περιοχὴ, σ' ἕνα ἄλλο κλίμα. Στὸ κλίμα μᾶς ἀνθρωπιάς, ἐνὸς πόνου ζεστοῦ, μᾶς καθαρὰ εὐγενικιάς καὶ πολιτισμένης ἀνθρωπιάς. Καὶ πόσο — τότε — γιὰ λίγο ξαναζοῦμε μέσα μας, βαθιὰ ἐσωτερικὰ, κρυφὰ, αἰσιόδοξα τὴν πὺν ὁμορτῆ ἔκφραση τοῦ κόσμου μας, τοῦ ἀληθινοῦ κόσμου! Πόσο εἶναι δύσκολα τὰ σημερινὰ προβλήματα! Ἀλλὰ καὶ πόσο ἡ δυσκολία αὐτὴ μᾶς ἔφερε στὴν πὺν, ἀγεφύρωτη γιὰ τὴν ὥρα, ἀρνηση τῆς καθαρὰ ἀνθρώπινης ἀξίας πὺν εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ὁ μόχθος τῆς. Τὴν ὥρα πὺν ὁ οἰκονομικὰ ἰσχυρότερος χαλκεύει καθημερινὰ γιὰ τὸν τὸν αἰώνιο δουλευτὴ τὰ σιδερένια δεσμά του καὶ πὺν ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἀνθρώπου τοῦ μόχθου συνθλίβεται μέσα στοῦ μουνγανητὸ τῶν ἐργοστασίων, ἕνα βιβλίο θερμό, εἰδὸς αἰσθαντικοῦ ἀνθρώπου, σὰν τὸ βιβλίο τοῦ κ. Πάνου Μητσόπουλου: «Ἡ προστασία τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου καὶ τὸ πνεῦμα τῆς», εἶναι ἕνα ποῖημα στὴ δουλειά, ἕνα τραγούδι φιλοζωϊκὸ. Σπάνια ἕνα μελέτημα, συνθεμένο καθὼς εἶναι τὸ βιβλίο τοῦ κ. Μητσόπουλου, — ἐπιστημονικὸ, λογοτεχνικὸ, πραγματικὸ — σὶς ἡμέρες μας, κατορθώνει νὰ δώσει τὸ ἀπυτόλεστο πὺν ἐπιδιώκει τόσο πληρέστατα. Καὶ τὸ κατορθώνει ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις. Ἐπιστημονικὰ, ἀφοῦ ἀποτελεῖ στὴν κυριολεξία τοῦ βιβλίου αὐτὸ μὴν ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ μὴν παρακολούθηση στὴν νομικὴ του καταξίωση μὲς ἀπὸ τὴν πορεία ἱστορικῶν γεγονότων πὺν ἄλλαξαν συθέμελα τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Λογικὰ, ἀφοῦ τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι ἕνα κελεύσμα, ἕνα τραγούδι τοῦ ἐργάτη πὺν ἀποζητᾶ ἀδιάκοπα τὴ διασφάλιση τῶν βασικῶν αἰτημάτων του, ὅπως εἶναι τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνδικαλιστικῆς δράσης, καὶ τόσα ἄλλα. Καὶ εἶναι ἕνα κείμενο λογοτεχνικὸ γιὰ τὸ συντάκτης αὐτοῦ τοῦ μελετήματος, ὁ κ. Πάνος Μητσόπουλος, τὸ γραψε μὲ ὅλη τὴ θερμότητα, μ' ὅλο τὸν πόνο τῆς ζωῆς καρδιάς του. Πρακτικὰ, ἀφοῦ ὁ συγγραφεὺς του, ἀνάλωσε μὴν ζωὴ 40 καὶ τόσων χρόνων στὴν ὑπηρεσία τῆς Κοινωνικῆς Πολιτικῆς — φθάνοντας σήμερα στοῦ βαθμὸ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ στοῦ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας — καὶ ἔζησε, «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων», ὅλο τὸ δράμα, ὅλο τὸν πόνο, ὅλο τὸν στεναγμὸ καὶ τὰ αἰσιόδοξα μολᾶτα μὴνύματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου πὺν νυχτομέρα δίνει αἷμα καὶ δάκρυα καὶ ἴδρωτα γιὰ μὴν πλάστρα ζωῆς.

Γιαυτὸ καὶ εἶναι διπλὸ τὸ κοίταγμα μας στοῦ βιβλίο αὐτὸ τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου: τὸ ἕνα μας κοίταγμα ἀφορᾶ τὸν ὑποκειμενικὸ κόσμο τοῦ δημιουργοῦ πὺν μᾶς τὸ παρουσίασε — (ὁ κ. Μητσόπουλος, ἔχει περισσότερο ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους τὸ πόσο ἡ δημιουργία εἶναι πόνος) — καὶ τὸ ἄλλο μας κοίταγμα ἀφορᾶ τὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ, τὴν τελολογικὴ καταξίωσή του. Καὶ εἶναι παρήγορο, τ' ὅτι αὐτὴ ἡ πνευματικὴ παρουσία, ἡ ἀτάσση θὰ λέγαμε, προέρχεται ἀπὸ ἕνα ἀνθρώπο πὺν ὑπηρετεῖ «ὑπηρεσιακὰ» τὴν κρατικὴν

μηχανή. Φανέρωμα κι' αυτό ενός διπλού νοήματος: Πρωταρχικά, ότι ο συγγραφέας άντεξε και πίστεψε πολύ, είχε μεγάλα φτερά και όνειρα για να βγει αλώβητος απ' αυτό το μαγγανοπήγαδο που λέγεται γραφειοκρατία. Κι' αυτό είναι μια νίκη,—να ζεις μέσ' στη ρουτίνα, και στην ανοσία και να μπορείς να ξεπετάγεις με αέτisia φτερά στις ψηλές κορφές του στοχασμού, του λόγου και του αίσθηματος. 'Αλλά, και από μιάν άλλη άποψη, είναι κι' αυτό μια νίκη όλων των ανθρώπων που, ξέχωρα από τα δικά τους «αιτήματα», από τα «είδητά», μπορούν να ξεπερνούν μια στατικά υπολογισμένη ζωή και μπορούν ακόμα να βλέπουν τον «ευπειθέστατο» σάν μια πρωταρχική αξία ζωής, σάν μια πηγή αισιόδοξης δύναμης.

«'Αλλωστε, ο κ. Πάνος Μητσόπουλος, δεν είναι πρωτοφανέρωτος στις επάλξεις της κοινωνικής παλιτικής. Ένα άλλο του μελέτημα—περι τα θεμέλια της κοινωνικής 'Ασφαλίσεως—έχει τον ίδιο άξονα και θέλει να πραγματώσει τον ίδιο σκοπό: συμπονώντας τον καθημερινά μοχθώντας να των προστατέψει σάν αδελφός, σά φίλος, σάν α ν θ ρ ω π ο ς. 'Αλλά, μήπως και η περιφημη εκείνη διακήρυξη του Νοεμβρίου 1939 που άπετέλεσε την «αίτιολογική έκθεση» στο Β. Δ. για τα ασφαλιστικά δικαστήρια, δεν είναι έργο δικό του;

«Ο κ. Πάνος Μητσόπουλος, έθεσε αυτόβουλα τον έαυτό του στην ύπηρεσία του καθημερινού δουλευτή γιατί τον έγνώρισε από κοντά, γιατί τον συμπόνεσε γνωρίζοντάς τον γιατί μοιράστηκε μαζί του—και χαρές και λύπες, κι' αγώνες κι' αγωνίες, και πτώσεις και ανόδους. Ο στίχος του Παλαμά από το «Δουλευτή» στο «Δωδεκάλογο του Γύφτου» που λέει:

«Ρίχ' το δαχτυλίδι σου άρραβώνα,
μέσα στο κανάλι του λαού»

πήρε και 'σάρκα και όσα σ' έναν πνευματικό άνθρωπο που πίστεψε και πόνεσε τόσο για τους άποχειροβίωτους σε καιρούς που χάθηκε από τη ζωή μας μια πρωταρχική αξία: ο άνθρωπος.

ΚΩΣΤΑΣ ΖΗΛΕΜΕΝΟΣ

✱

«Η λ. Κ α τ σ ό γ ι α ν ν η: «Δυσμικά» ποιήματα, Θεσσαλονίκη, 1956.

«Ο κ. Κατσόγιαννης είναι ο σεβαστός προκαθήμενος ενός 'κύκλου πνευματικών ανθρώπων της Θεσσαλονίκης. Τον παραδέχονται ως προκαθήμενο, χωρίς ο ίδιος να διεκδικήσει ποτέ τη θέση τ ο υ π ρ ώ τ ο υ. 'Υπηρετεί έμμεσα τον 'Ασκληπιό (είναι φαρμακοποιός), αλλά βρίσκει καιρό να υπηρετήσει και τις μουσες. Το φαρμακείο του είναι το έντευκτήριο των ανθρώπων των γραμμάτων ντόπιων και περαστικών.

«Ο ποιητής, που μάς έδωσε άλλοτε τα έμβλητικά σαλπίσματα του αγώνα και της νίκης, ο τρυφερός τραγουδιστής των «τραγουδιών της αγάπης», παίρνει μια άλλη όψη τώρα στα «Δυσμικά»

του. Γίνεται στοχαστικός κ' επιγραμματικός. Ο στίχος του, κομψός όπως πάντα, δεν περιορίζεται να συγκινή τις τρυφερές καρδιές: ούτε απευθύνεται στους όνειροπόλους. Κάποτε όμως μένει έκστατικός μπροστά στους κήπους της Έδεσσας ή στα ζαφείρια του θερμαϊκού. Ένας ήρεμος στοχασμός και μια πρακτική σκέψη συχνά αντιμάχονται τη λυρική του διάθεση. Τη μοίρα του την άκουσε, λέει, έρθεος τριών ημερών να του λήγ: «με λέν δουλειά κ' έλπίδα». Βεβαιώνει, πώς, όσοι σκέπτονται καλά, καταλαβαίνουν τί σημαίνει ο λόγος: «αυτός είδε τη μοίρα του». Οι καινούργιες ανακαλύψεις κ' έφευρέσεις τον κρατούν πολύ διασπαστικό και σχεδόν άπαισιόδοχο:

Βάλθηκε η ανθρωπότης να θρηνήση
το τέλος του πλανήτη κ' είναι στείρα
ή λογική που μόρεσε να βοηθήση
(Δίχως κρλίση)

«Η λογική παντού και πάντοτε βοήθησε μόνο, για να καταστρώνει σχέδια σύμφωνα με τις έμπνεύσεις και τις διαθέσεις της καρδιάς. Αν οι άνθρωποι είναι κακοί, τί μπορεί να κάνει και τί έμποδία να προβάλλει στο δρόμο της καταστροφής ή λογική; Ο κ. Κατσόγιαννης όμως πιστεύει στη λογική, στην πρακτική σκέψη. 'Αλλά πολλοί πιστεύουν, ότι κι' αυτός ο κατ' έξοχην διδάσκαλος της λογικής ο Σωκράτης, ήταν ένας «βεβακχευμένος» λογικός τύπος, ένας κατεχόμενος από «νηφάλια μέθη».

«Ο ποιητής των «Δυσμικών» ξαναβρίσκει τον έαυτό του και γίνεται ένας άγνός λυρικός στα τραγούδια, που έμπνέονται από την πίστη. Εκεί σκέπτεται, έπειδή ένθουσιαζεται, και τραγουδεί, έπειδή τον έμπνέει η θρησκευτική μουσα:

Κάνε να ζήσω, θεέ μου, στη σιγή
αδέρφι φτωχικό και ταπεινό
μ' ένα σπουργίτη.

Στης πίστης μου τον ήσκιο, ταπεινά,
τρυγώ το φως της γνώσης και μιλώ
με τις έλπίδες.

Μέσα μου κλείνω κάμπους και θουνά
και, σάν το χόρτο, πίνω, τ' άπαλό
δροσοσταλίδες.

(Της πίστης μου)

Είναι ποίηση αυτή άγνή και διαυγής, που κυλάει σά γάργαρα νερό.

Τ. Σ.

✱

Τ ά κ η Χ α τ ζ η α ν α γ ν ώ σ τ ο υ «Ζωή» (μυθιστόρημα). Μυτιλήνη 1956.

—Ο κ. Τάκης Χατζηαναγνώστου, στο μυθιστόρημά του «Ζωή», που έξέδωκε φέτος, κάνει μιάν άληθινή προσφορά, στις μέρες μας που ακόμα έχουν κάτι απ' τους καπνούς και τη σκληρότητα της τραγικής Ιστορίας στη γενιά μας. Στο μυθιστόρημά του, ο κ. Χατζηαναγνώστου κρατάει, για την ψυχή του καθενός ανθρώπου, όλη την άκαταμάχητη μέθη, της αναπόλησης στην πρώτη μας νεότη, όταν αυτή είναι θαμμένη κάτω απ' τις

σιάχτες ενός χαλασμού χωρίς νόημα. Κι' είναι τόσο η ενάργεια στον συγγραφέα, που γεύτηκε την όνειρώδη αχλύ πάνω απ' τη θάλασσα της Μυτιλήνης, ώστε να μην αντάνει κανείς να υποφέρει τον δραματικόν ίσκιό, που αλωρείνεται παντού στην ατμόσφαιρα του έργου του. Δεν ξέρω κατά πόσο ξεκίνησαν οι συγγραφές από μας τους ίδιους. Όμως, με τη «Ζωή» χτυπάει την πόρτα της Ήρης μνήμης μας, που έμεινε την αφήσαμε πίσω απ' τα γεγονότα της καθημερινής ροής. Κι' είναι εκπληκτικό πως, στο γλυκό και το ειρηνικώτατο ύφος, μπορεί να ξετυλίγεται η συνταραχτική εποχή απ' τα 1940 ως τα 1950. Κι' αυτό ίσια — ίσια είναι άπιστευτα συγκλονιστικό. Έδώ, ο κ. Χατζηαναγνώστου έχει ξεπεράσει την ανέφικτη αδυναμία, που μας κληροδότησαν οι άπαλοι τόνοι στους όμορφους πίνακες απ' τα παραμυθένια χρώματα της Ανατολής. Είναι ο πιο άκακος ήρωας, ένας υπέροχος τιτάνας, που κατάφερε να δαμάσει μιάν απέραντη θάλασσα, στις παλάμες μιάς άθώας άνοιξης. Ο κ. Χατζηαναγνώστου είναι φτωχός στην τέχνη του και πρό παντός, είναι ο δόκιμος λογοτέχνης, που έχει ακόμα πολύ μεγάλα περιθώρια προσφοράς στην εξέλιξή του. Ξέρει όταν κάνει συγκίνηση πως ο ίδιος είναι άρρηκτα δεμένος μαζί της. Έτσι, φτάνει στην προσωπική συνέπεια, πράγμα που τεκμηριώνει την αξία του. Κι' η πλοκή του, ανάμεσα στις δραματικές εξελίξεις και τα έν πολλοίς τραγικά περιστατικά που συνθέτουν τα έφθ του έργου του, έν τούτοις, είναι τόσο άπλή, όσο κι' η έλληνική παράδοση στη ζεστασιά της οικογενειακής θαλωρης. Κι' ακόμα, ο κ. Χατζηαναγνώστου έχει δημιουργημένα δικά του εκφραστικά μέσα. Κατώρθωσε να δαμάσει την άγωγή στο λόγο του έτσι, που πετυχαίνει να κινείται άνετα στις ειδικές παραλλαγές και αποχρώσεις απ' τα πιο άπρόσιτα συναισθήματά μας. Επίσης, στη δομή του έργου του, ο συγγραφέας είναι στέρεος κι' άπερίττος, ακόμα και στα σκηνικά εκείνα έπεισόδια, όπου κυριαρχεί ένας βαθύς κι' άυτοτελής λυρισμός. Το μυθιστόρημα του κ. Χατζηαναγνώστου είναι όπωσδήποτε ώριμος καρπός απ' τις διαφοροποιήσεις που υπέστη ο άνθρωπος στα τελευταία χρόνια. Είναι απ' τα πρώτα μηνύματα στην προσηνέ της μεταπολεμικής εποχής μας. Κι' είναι χαμωμένο από γνήσια έλληνικά χρώματα, στο χώρο μιάς οικογένειας, έτσι που η πνοή του ξυπνάει έντός μας τον κοιμισμένο όνο μιάς εποχής, που άποβάλλεται παρά στη μορφή της προσφοράς που, χωρίς κάνα πρόσχημα, ζητάει τη θέση της στη ζωή μας. Κι' η ζωή των ήρώων — που τόσο άνάγλυφα μάς δίνεται από τον κ. Χατζηαναγνώστου — είναι χαμωμένη από τα πιο δυνατά δώματα, που μάς κληροδότησαν η εποχή της ανθρώπινης άλλοφροσύνης. Μάλιστα θα είχα να πω κι' όλας ότε, στο σημείο αυτό, ίσως ο κ. Χατζηαναγνώστου έγκαταλείπεται σ' ένα δράμα που τον φτάνει ως τη μοίρα των ήρώων του. Κι' αυτό είναι το μόνο που θα θέλαμε να μάς επιτρέψει ο συγγραφέας για να ύψώσουμε μιά φωνή, επίκλησης: Μή!, είναι άδόσταχτο ένα τέλος της «Ζωής», πριν απ' τη

δικαίωση, έστω την δικαίωση της άρχης στο ρόλο της. Η καρδιά μας είναι σταματημένη, για να δυνηθούμε να ιδούμε το κενό που αφήνει ο θάνατός της — ένας κοινός θάνατος — εκεί όπου όλοι μας ζητούμε το έδαφος για τη ζωή μας. Δεν ξέρω. Πιθανόν να ψαύω προσωπικές πληγές του συγγραφέα. Όστόσο, δεν πρέπει να μένουμε χωρίς ιδανικά, χωρίς τη Ζωή, ένω πασχίζουμε για τη ζωή της. Κι' ίσως ή μάλλον, η Ζωή, έστω κι' αν έφυγε έτσι απ' τη ζωή, δεν είναι και το τέλος της. Άς μάς συγχωρήσει ο κ. Χατζηαναγνώστου το δικαίωμα να ζητούμε πιο πολλά στους δημιουργημένους του ήρωες. Είμαστε στην άκέφαλην εποχή, όπου όλοι φάχουν για τον έαυτό τους. Δεν πρέπει — νομίζουμε — να χαθή ή κατάχτηση έδω του συγγραφέα, στην όποιαν άπαίτηση — έστω και της προσωπικής του θεώρησης άπέναντι στη ζωή. Γι' αυτό, σφίγγοντας το χέρι του κ. Χατζηαναγνώστου, άπευθυνόμαστε μέε απ' το έργο του, για να του ζητήσουμε αυτό που έφτιαξεν ο ίδιος, αλλά στις άπαιτήσεις όχι της παθητικής άντίστασης. Η γενιά μας είναι βαθειά πονεμένη. Και δεν είναι — δεν πρέπει — να μένει, στην πάλη της, να νικήσει, χωρίς δήματα, μπρός σ' άποτέλεσμα μιάς δημιουργίας απ' την επανάσταση στη μοίρα της Ιστορίας της. Και περιμένοντας να ιδούμε ξανά τον κ. Χατζηαναγνώστου, στις καταξιώσεις των έπιτεύξεών του, κάνουμε την θερμότερα σούσταση για το μυθιστόρημά του «Ζωή». Είναι μιά τρανή κι' όμορφη προσφορά, που όλοι μας την είχαμε άνάγκη, γιατί είναι δική μας.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ο ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΘΕΟΔ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

Έλληνική Άρχιεπισκοπή Άμερικής
Βορείου και Νοτίου

Νέα Υόρκη 11 Δεκεμβρίου 1956

Κύριε Διευθυντά της «Ηπειρωτικής Έστίας».

Θά σάς ήμην λίαν εύγνώμων, εάν θά σάς ήτο δυνατόν να καταχωρήσετε εις την προσεχή σας έκδοσιν τας κατωτέρω όλίγας γραμμάς:

Από το τελευταίον τεύχος της «Ηπειρωτικής Έστίας», έ πληροφορήθην με λύπην βαθυτάτην τον άδόκητον, δι' ήμās θάνατον του άειμνήστου φίλου μου Θεοδώρου Θεοδωρίδου, πρό τινος Δημάρχου Ιωαννίνων επί μακρά δέ έτη Διευθυντού Κοινωνικής Προνοίας και άντιλήψεως.

Υπάρχουν, χάριτι Θεού, ακόμη πολλά πρόσωπα, επί τω θανάτῳ τῷ οποίῳν θά ήδύνατο κανείς άνευ ύπερβολής, να είπη, ότι με την άπώλειάν των ή κοινωνία μας γίνεται πτωχότερα εις ήθικās αξί-ας. Κατά την ταπεινήν ήμῶν γνώμην μεταξύ των προσώπων αυτών καταλέγεται ο είσελθών εις την αιώνιότητα Θεόδωρος Θεοδωρίδης.

Τόν έγγνώρισα κατά μήνα Νοέμβριον του έτους 1919 εις την πρωτεύουσάν της Δυτ. Θράκης, την Κομοτηνήν, έδραν τότε των Γαλλικῶν στρατευμάτων, υπό τόν Στρατηγόν Σάρπη των φρουρούντων

τὴν τότε γνωστὴν ὡς διασυμμαχικὴν Θράκην. Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἦτο ὁ ἐπίσης ἀείμνηστος Χαροίλαος Βαμβακάς. Εἰς δὲ ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν του, εἰς τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν, ἦτο ὁ Θεόδωρος Θεοδορίδης. Ἦτο ἐκ τῶν πρώτων ὑπαλλήλων τῆς Ἑλληνικῆς Πατριδος, πού εἶχον ἔλθῃ εἰς Κομοτινὴν διὰ νὰ προπαρασκευάσουν τὸ ἔδαφος διὰ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἀργότερον καὶ δὴ τὴν 27 Μαΐου τοῦ 1920 ἐν μιᾷ καὶ μόνον ἡμέρᾳ, κατέλαβον ὁλόκληρον τὴν Δυτικὴν Θράκην φθάσαντα μέχρι τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ὁ Θεόδωρος Θεοδορίδης εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὴν Θράκην ὡς πραγματικὸς ἱεραπόστολος. Ὑπῆρξε δὲ ὁ δημιουργὸς τῆς Κοινωνικῆς προνοίας, τῆς ὁποίας τοσαύτην εἶχεν ἀνάγκην ἡ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπὸ τὴν Βουλγαρικὴν τυραννίαν διατελοῦσα Δυτικὴ Θράκη. Ἀπὸ τὰ πρώτα ἔργα του ὑπῆρξεν ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὀρφανοτροφείου Κομοτηνῆς. Τὸν διέκρινεν ἡ πρακτικότης εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἐνεργείας. Δὲν ἔχανε το εἰς γραφειοκρατικὰς λεπτομερείας. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οἱ Θράκες, πού θὰ εἴμεθα διὰ πάντος εὐγνωμονεῖς εἰς τὴν μνήμην του, δὲν ἐκαταλάβαιμεν πῶς, αἰφνιδίως, μὲ τὰ πτωχότατα μέσα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μὲ τὰς τεραστίας συγκοινωνιακὰς ἐλλείψεις, μᾶς παρουσίασε τὸ πρόβλημα ἐν Θράκῃ φιλανθρωπικὸν Ἰδρυμα. Ἡ παρουσία του τότε, κατὰ τὰς κρίσεις ἐκείνας ἡμέρας τῆς ἐναγωνίου προσμονῆς δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, τῆς ἰταμῆς προκλητικότητος τῶν Βουλγάρων, τῆς μεροληπτικῆς ὑπὲρ αὐτῶν στάσεως τῶν συμμάχων μας (!) Γάλλων, ἦτο διὰ τοὺς ἐπαπατριζομένους Θράκας, θεία, ἀληθὺς, εὐλογία. Ὁλόκληρος ἡ Δυτ. Θράκη καὶ εἰδικῶς ἡ περιφέρεια Κομοτηνῆς, ἡσθάνθη τότε, τὴν εὐεργετικὴν καὶ ζωογόνον πνοὴν τῆς δημιουργικῆς καὶ ἐμπνευσμένης πραγματικῶς προσωπικότητος τοῦ Θεοδώρου Θεοδορίδου. Ἀπετέλει δὲ ἀληθινὴν ἀπόλαυσιν ἡ συνεργασία μετ' αὐτοῦ, χάρις εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν τρόπων, τὴν ψυχικὴν ἀγαθότητα, τὸν ἐνθουσιασμόν διὰ κάθε τι τὸ ἐθνικῶς ὠφέλιμον καὶ κοινωνικῶς χρήσιμον, τὰ ὁποῖα τὸν ἐχαρακτήριζον.

Ὅταν τὸ 1933 καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἐπ' ἀνέβλεπον ὡς Μητροπολίτης Κορινθίας, ἦτο ὁ ἴδιος ὁ πρακτικὸς εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις ἀνώτερος ὑπάλληλος πού ἡσθάνετο χαρὰν καὶ ψυχικὴν ἱκανοποίησιν ὅταν τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ κάμῃ κάτι τὸ κοινωφελές ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ὑπουργείου Προνοίας. Εἰς αὐτὸν δὲ ὁλοκληρωτικῶς καὶ ἀπολύτως ὀφείλεται ἡ ἴδρυσις τῶν δύο Ἀγροτικῶν Μεταβατικῶν Οἰκοκυρικῶν Σχολῶν εἰς Λουτράκιον καὶ Περιγιάλι, πού προσέφερον τοσαύτας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ὑπαίθρου τῆς Ἐπαρχίας Κορινθίας.

Ἐθεώρησα στοιχειώδη ὑποχρέωσίν μου νὰ γράψω τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολυαριθμῶν βαρυτάτων εὐθυνῶν καὶ καθηκόντων μου, ὡς φόρον ἀγάπης, τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀείμνηστον φίλον μου Θεόδωρον Θεοδορίδην τὸν ὁποῖον θὰ ἐνθυμούμεθα πάντοτε, ὡς ἄνθρωπον τοῦ καθήκοντος, ὡς ἀνώτατον ὑπάλληλον ὑποδειγματικὸν καὶ εὐσυνείδητον, ὡς πατριώτην θερμοεργὸν καὶ ὡς καλὸν καὶ πρακτικὸν χριστιανόν, πού συνεκινεῖτο βαθύτατα εἰς τὸν πόνον καὶ τὴν δοκιμασίαν

τοῦ πλησίον καὶ προσεπάθει μὲ κάθε τρόπον νὰ τὴν ἀνακουφίσῃ.

Κύριος ὁ Θεὸς εἴθε νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ἀγαθὴν καὶ εὐγενῆ ψυχὴν του ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ σκηναῖς δικαίων.

† Ο ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

*

*Ενας ἀπολογισμὸς

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἐχει τὴν παράδοσίν της στὰ Γράμματα ἡ Ἡπειρος. Παράδοση πλούσια καὶ ἱερή. Παράδοση πού γεννᾷ σ' ὅλους ἐμᾶς τοὺς σύγχρονους Ἡπειρώτες χρέος ἐπιτακτικὸ καὶ εὐθύνη βαρύνουσα.

Ξεκινᾷ τούτῃ ἡ παράδοση ἀπὸ τοῦς ἀτελεύτητους χρόνους τῆς δουλείας. Μέσα σὸ βαρὺ καὶ ἀποπνικτικὸ σκοτάδι τῆς Τουρκοκρατίας μερικοὶ φιλοπάτριδες ἐμπροσθέντες. Ἡπειρώτες πού σὺναξαν τὸ χρέος σπειρὶ τὸ σπειρί. στή Ρωσία, σὸ Τριέστι, στή Βλαχιά κι' ὅπου ἀλλοῦ ἀνθίξε τὸ ἐμπόριο κείνη τὴν ἐποχὴ, συνέλαβαν μὲ τὸ πρακτικὸ μυαλὸ τους τὸ μεγάλο πρόβλημα. Κι' ἦταν τὸ πρόβλημα τοῦτο νὰ προηγηθῇ τῆς πολιτικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ ἡ πνευματικὴ του ἀναγέννηση.

Πρὶν ἀπὸ τὸ σπαθί καὶ τὸ Καρσὺφίλι χρειάζονταν σὸ Ραγιά ἡ ἀψύπνιση τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς του συνειδήσεως. Ἔτσι οἱ ὠρεές καὶ τὰ κληροδοτήματα τῶν ἐμπόρων τούτων ἔγιναν ἐργαστήρια πνευματικῆς ἀναδημιουργίας καὶ ἐθνικοῦ φρονήματος. Πρόκειται γιὰ τίς γνωστὰς καὶ πολυφημισμένες Σχολὰς τῆς Πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τίς ἐποῖες κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἔκφραση τοῦ Νεοφύτου Δούκα «Ὅχαιοι ἐχέοντο καθ' ἀπάσας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις καταρδεύοντες αὐτὰς μὲ τῶν λόγων τὰ πολύτιμα νάματα».

Ἔτσι θεμελιώθηκε ἡ μεγάλῃ καὶ ἐθνικῶς βαρυσήμαντῃ πνευματικῇ παράδοσιν τῆς Ἡπείρου. Χίλιες φορές ἄλλωστε τᾶχουμε πῇ τοῦτα τὰ πολυειπωμένα πράγματα καὶ μῆτε θέλουμε μῆτε μποροῦμε νὰ ἐπεκταθοῦμε σήμερα περισσότερο χωρὶς νὰ κατηγορηθῶμε γιὰ «παράδοσιακὸ ναρκισσισμό». Ἐκεῖνο πού θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ τώρα εἶναι τὸ ἐρώτημα ἂν ἡ σύγχρονη πνευματικὴ Ἡπειρος εὐλαβεῖται τὴν παράδοσίν της. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς ὁ καλύτερος τρόπος σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας ἀπέναντι τῆς παραδόσεως εἶναι ἡ ἀσίγαστη προσπάθεια νὰ φτασθῇ καὶ ἀκόμα νὰ ξεπερασθῇ ἡ πνευματικὴ παραδοσιακὴ βαθμίδα.

Ὅταν ἕνα τέτοιο αἶτημα προβάλλουμε ἔχουμε ἐξέδαι ὑπ' ὄψιν μας τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρ διαφοροποίηση τῶν ἀναλογιῶν τῆς Ἀλμπασαδικῆς καὶ τῆς μεταλμπασαδικῆς ἐποχῆς. Δὲν ξεχνοῦμε ἀσφαλῶς πῶς ἀπὸ τὸ Γενάρη τοῦ 1822 πού ὁ παράξενος τύραννος τῆς Ἡπείρου ἐκλείνει τὰ μάτια του σὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος, σὸ Γιάννενα, μέχρι τὸ Φλεβάρη τοῦ 1913 πού ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος ἐμπαινε θριαμβευτῆς στήν Ἡπειρωτικὴ πρωτεύουσα, εἶχαν περάσει σχεδὸν 100 χρόνια οἰκονομικῆς καὶ πνευματικῆς παρακμῆς. Καὶ δυστυχῶς ἡ αἰωνόβια τούτῃ παρακμὴ στάθηκε τὸ

θλιβερό κληροδότημα της 'Οθωμανικής τυραννίας πρὸς τὴν ἐλεύθερην πλὴν 'Ηπειρο, τὴς δυσμενεῖς ἐπιδράσεις τοῦ ὁποῦ ὑφίσταται ἀκόμα καὶ μέχει σήμερον. Κάθε λοιπὸν πνευματικὴ ἐκδήλωση τῆς σύγχρονης 'Ηπείρου ἀτενίζοντάς τὴν μὲ τὸ φακὸ τῶν νέων δυσμενῶν συνθηκῶν ποὺ προαναφέραμε, τῆς δίνουμε ἀναμφίβωλα περισσότερὴν ἀξία ἀπ' ὅτι ἡ ἴδια αὐτὴ ἐκδήλωση θὰ εἶχε τὴν παλαιὰ καλὴ ἐκείνη ἐποχὴ ὅπου οἱ μεγάλεμποροι 'Ηπειρώτες παράλληλα μὲ τὸν κερδῶν Ἑρμῇ διακονοῦσαν καὶ τὴς Μοῦσας. Λέγοντας σύγχρονη πνευματικὴ 'Ηπειρο ἐννοοῦμε ἐκείνη ποὺ ἀρχίζει τὴν δραστηριότητά της ἀπὸ τὸ 13 καὶ φθάνει μέχρι σήμερον.

Μέσα στὸ πλαίσιο τῆς τεσσαρακονταετίας αὐτῆς δύο κυρίως πνευματικὲς προσπάθειες διαγράφονται στὸν ἱστορικὸ χῶρο τῆς 'Ηπειρωτικῆς Πρωτεύουσας. Ἡ προσπάθεια τῶν «'Ηπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἀπὸ τὸ '26 μέχρι τὸ '41 καὶ ἡ προσπάθεια τῆς «'Ηπειρωτικῆς Ἑστίας» ἀπὸ τὸ '52 μέχρι σήμερον.

Τί ἦταν τὰ «'Ηπειρωτικὰ Χρονικά»; Ἐνα ἔγκυρο καὶ ὑπεύθυνο περιοδικὸ σύγγραμμα ποὺ ἐβγαίνει μὲ τὴν φροντίδα τοῦ ἀληθινοῦ 'Ηπειρώτη πρωθυεάρχου Σπυρίδωνος Βλάχου καὶ ποὺ εἶχε σὰν ἀποστολὴ τοῦ τὴν ἐρευνα τῆς ἱστορίας τῆς 'Ηπείρου—ποὺ τόσο σκοτεινὴ καὶ ἀντιφάσκουσα παρουσιάζονταν τότε—καθὼς καὶ τὴν συλλογὴ τοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου τῆς.

Καὶ ὀφείλουμε τώρα νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ πρωτότυπη, ρωμαλέα καὶ πολυχρόνια ἐπιστημονικὴ προσπάθεια ποὺ ἔκλεισε στὶς σελίδες τῆς ὅτι πῶς ἐκλεκτὸ ἔκρυβε στὴν περιοχὴ τῆς ἡ 'Ηπειρωτικῆς Δογιοσύνης. Ὑπογραφές διαλεχτῶν, 'Ηπειρωτολόγων σὰν τοῦ Γεωργίου Ἀναγνωστοπούλου τοῦ Παραμυθιά, Ἀθηναγόρα, τοῦ Δημητρίου Σάρρου, τοῦ Χρήστου Σούλη τοῦ Χρήστου Χρηστοβασιλέ, τοῦ Γεωργίου Βαχλίδη, τοῦ Θεμιστοκλῆ Μπαμίχα, τοῦ Περικλῆ Βιζουκίδη, τοῦ Κωνσταντίνου Μέρτζιου, τοῦ Δημητρίου Εὐαγγελίδη, τοῦ Εὐλόγιου Κουρίλλα, τοῦ Κώριπιδου Σούρλα, τοῦ Δημητρίου Μπαλάνου, τοῦ Χρήστου Δάλλα καὶ τῶν ἄλλων, ἐνωμένες μὲ τὴς ὑπογραφὰς κόρυφαίων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ξένης ἱστορικῆς καὶ λαογραφικῆς ἐπιστήμης, μᾶς ἔδωσαν ἓνα αὐτόχρημα κολοσσαιο ἔργο ποὺ εἶχε ὡς τόσο τὸ αὐτὸχρημα νὰ μείνῃ ἀναλοκλήρωτο ἐξ ἀφορμῆς τοῦ πολέμου.

Δέκα ἀκριβῶς χρόνια μετὰ τὴν διακοπὴ τῆς ἐκδόσεως τῶν «'Ηπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐμφανίζεται: στὰ Γιάννενα μιὰ καινούργια πνευματικὴ προσπάθεια. Πρόκειται γιὰ τὸ γινωστὸ περιοδικὸ «'Ηπειρωτικὴ Ἑστία». Ἀποτελεῖ κατὰ κάποιον τρόπο τὸ περιοδικὸ τοῦτο τὴ συνέχισιν τῆς ὥρας προσπάθειας τῶν «'Ηπειρωτικῶν Χρονικῶν» μὲ τὸ διαφορὰ πὼς ἐνῶ τὰ τελευταῖα εἶχαν προτάξει τῆς λαογραφικῆς τὴν ἱστορικὴν ἐρευνα τῆς 'Ηπείρου, ἡ «'Ηπειρωτικὴ Ἑστία» φαίνεται νὰ κίνη μᾶλλον τὸ ἀντίθετο.

Δὲν ἔχει βέβαια τὸ περιοδικὸ αὐτὸ τὴς μεγάλους οἰκονομικὰς καὶ ἄλλες προϋποθέσεις ποὺ τὸ κύρος καὶ ἡ ἀκαματοσύνη τοῦ ἐκλιπόντος ἱεράρ-

χου εἶχαν ἐξασφαλίσει στὰ «'Ηπειρωτικὰ Χρονικά». Στήριζει ὅμως τὴν ὑπαρξὴ τοῦ στίς εὐγενεῖς φιλοδοξίες καὶ τὸ ἀδιαμφισβήτητο 'Ηπειρωτισμὸ τῶν παλαιοῦ καὶ νέου διευθυντῶν τοῦ ποὺ πλασιάζονται στὴν προσπάθειά τους ἀπὸ μιὰ ομάδα ἐδυσσεύοντων καὶ ἀνιδιοτελῶν 'Ηπειρωτῶν λογίων. Τὸ γεγονός τοῦτο μᾶς δίνει τὴν βέβαιον ἐλπίδα πὼς ἡ «'Ηπειρωτικὴ Ἑστία» περιοδικὸ λιγώτερο ἴσως ἐπιστημονικὸ καὶ περισσότερο φιλολογικὸ, πάντοτε ὅμως ὄργανο ἐρεῦνης τῆς ἡπειρωτικῆς ἱστορίας καὶ λαογραφίας—ἂν δὲν ξεπεράσῃ τοῦλάχιστον θὰ προσεγγίσῃ τὸ ἀξιολογικὸ ἐπίπεδο τῶν «'Ηπειρωτικῶν Χρονικῶν».

Μποροῦμε νὰ πούμε πὼς ὑστερὰ ἀπὸ τὰ «'Ηπειρωτικὰ Χρονικά» καὶ τὴν «'Ηπειρωτικὴ Ἑστία» καλύφθηκε τοῦλάχιστον ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως τῆς ἱστορίας τῆς 'Ηπείρου; Ἀναμφισβήτητα ὄχι. ἔχουμε ὅμως τὴς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴ συγγραφὴ μιᾶς ἐνιαίας καὶ συστηματικῆς ἱστορίας τῆς 'Ηπείρου.

Ὁ ἱστορικὸς ποὺ θὰ ἐπιχειρήσῃ στὸ μέλλον νὰ συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν αὐτὴν θὰ ἔχῃ πλὴν στὴ διαθέσιν τοῦ πηγῶν πρόσθετες καὶ ὑπεύθυνες. Καὶ πρέπει ἀλήθεια νὰ μὴν ἀργήσῃ νὰ ἐμφανισθῇ ὁ ἱστορικὸς τοῦτος ἀφοῦ ἡ ἀνάγκη τῆς συγγραφῆς μιᾶς ἐνιαίας, συστηματικῆς καὶ καθολικῆς ἱστορίας τῆς 'Ηπείρου μᾶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καινούργιων στοιχείων ποὺ ἤλθαν στὸ φῶς κατὰ τὴν τελευταία πεντηκονταετία, ἔγινε κι ὅλας διὰχута αἰσθητή.

Ὅσα προαναφέραμε μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ μὴ διατηροῦμε καμμιὰ σχεδὸν ἀνησυχία γιὰ τὸ πνευματικὸ μέλλον τῆς 'Ηπείρου. Σαράντα περίπου χρόνια ἐλευθέρου βίου—μέσα στὰ ὁποῖα κλείνουνται οἱ καταστροφικὲς λαίλαπες δύο παγκοσμίων πολέμων—στάθηκαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ δώσῃ ἡ 'Ηπειρος τὸ μέτρο τῆς πνευματικότητος της κι' ἀκόμα τὴν πανηγυρικὴν δικαίωση τῆς περιλαμπρῆς παραδόσεώς της.

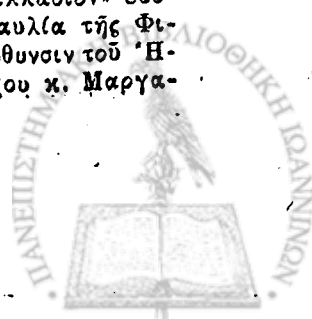
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΒΙΔΑΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

—Τὴν Κυριακὴν 2αν Δεκεμβρίου εἰς τὴν αἰθούσαν τελετῶν τῆς Ζωσιμαίας Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας ἐδόθη διάλεξις μὲ ὁμιλητὴν τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἰωάννην Κωτίτσαν καὶ θέμα: «Τὸ παράδειγμα ὁ κυριώτερος συντελεστὴς τῆς ἡθικῆς προόδου τῆς κοινωνίας». Ὁ ὁμιλητὴς διεξῆλθε τὸ θέμα τοῦ μὲ σαφὴν νειαν καὶ ἐπιστημονικότητα κατέληξε δὲ εἰς ὀρθὰ ψυχολογικὰ συμπεράσματα.

—Οἱ πρόσκοποι καὶ τὰ Λυκόπουλα τῆς Παιδοπόλεως «Ἀγία Ἐλένη» ἐπὶ τῇ ἐπετελίῳ τῆς ἰδρύσεως τῶν ὁμάδων τῶν ὁργάνωσαν τὴν 2 Δεκεμβρίου ἐορτὴν στεφθεῖσαν ὑπὸ ἐπιτυχίας.

—Εἰς τὸ Κινηματοθέατρον «Παλλάδιον» ἐδόθη τὴν 15 Δεκεμβρίου ἡ πρώτη συναυλία τῆς Φιλαρμονικῆς Ἰωαννίνων ὑπὸ τὴν διευθύνειν τοῦ 'Ηπειρώτου ἀρχιμουσικοῦ ταγματάρχου κ. Μαργα-

ρίτη Καστέλλη. Εἰς τὴν συναυλίαν συνέπραξαν ἡ κ. Λάλα Ζωγράφου καὶ ὁ κ. Κων)τῖνος Τρωγαδῆς τῆς Λυρικῆς Σκηπῆς, ὁ κ. Χρ. Σαράτης, καθηγητῆς καὶ ὁ κ. Ἀντ. Βούλγαρης, διδάσκαλος τοῦ Ὁδείου Ἰωαννίνων. Αἱ εἰσπράξεις ἐκ τῆς συναυλίας διετέθησαν ὑπὲρ τῆς Νυκτερινῆς Ἐμπορο-παγγελοματικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων.

—Τὴν 19ην Δεκεμβρίου ἡ «Ἑπειρωτικὴ Ἑστία» ὀργάνωσε διάλεξιν εἰς τὸ Στρατιωτικὸν θέατρον Ἰωαννίνων μετ' ὀμιλητὴν τὸν κορυφαῖον Ἑλληνα σκηνοθέτην κ. Σωκράτην Καραντινὸν καὶ μετὰ «τὸ θέατρον».

—Τὴν 16ην Δεκεμβρίου ὑπὸ τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ἰωαννίνων διοργανώθη Φιλολογικὸν τέτον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Στρατιωτικῆς Λέσχης. Τὸ πρόγραμμα περιελάμβανε δημοτικὰ τραγούδια, ἄριες καὶ ἀπαγγελίας. Εἰς τὴν συγκέντρωσιν παρευρέθησαν αἱ ἀρχαὶ καὶ πλῆθος ἐκλεκτοῦ κόσμου.

*

Ἡ Συναυλία τῆς Φιλαρμονικῆς

Μετὰ μεγάλη ἐπιτυχία ἐδόθη τὴν 15ην καὶ 17ην λήγοντος μηνὸς εἰς τὸ κινηματοθέατρον Παλλάδιον, ἡ συναυλία τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς πόλεως μας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ συμπατριώτου μας Ἀρ. χιμουρικοῦ Ταγματάρχου κ. Μ. Καστέλλη. Διὰ τὴν πόλιν μας ἦτο μιὰ πανδαλσία πνευματικῆ, καὶ θὰ μείνῃ ἀξέχαστη εἰς τὰ καλλιτεχνικά μας χρονικά.

Τὸ πρόγραμμα περιελάμβανε ἔργα γιὰ ὀρχήστρα, ἀτυχῶς μόνον δύο, ἄριες καὶ τραγούδια ξένα καὶ δημοτικὰ ἰδικά μας καὶ μιὰ ἀπαγγελία.

Ἡ ὀρχήστρα μετὰ τὴν ἐντατικὴν ἐξάσκηση τῶν 20 ἡμερῶν, ἀπέδωσε θαυμάσια, μετὰ πειθαρχία καὶ ὁμοιογένεια ἤχου καὶ ἐκφραση ἐντυπωσιακῇ, κάτω ἀπὸ τὴν μελετημένην καὶ σοβαρὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Καστέλλη. Ἦτο φυσικὸν τὸ ὁμοιογενές γιὰ μὲν πάντες πρόγραμμα νὰ μὴ παρουσιάσῃ τὴν ἀπαιτούμενην ἐνότητα γιὰ μιὰ ὀρχήστρα εἰδικῆς κατηγορίας ὀργάνων. Ἀσφαλῶς αὐτὴ τὴν ἀξίωσιν δὲν τὴν ἔχει τὸ πρόγραμμα. Μᾶς ἔδωκε ὅμως θαυμάσιες εἰκόνες σοβαρᾶς καὶ εὐχάριστης μουσικῆς. Ἐξ ἄλλου τὰ περισσότερα ἔργα τοῦ προγράμματος εἶναι γραμμένα γιὰ ὀρισμένην κατηγορίαν ὀργάνων, καὶ ὥς ἐκ τούτου ἡ ἀναγκαστικὴ μεταγραφὴ γιὰ μὲν πάντα εἶναι φυσικὸν νὰ ὑστερῇ καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν. Ὁ προνομιοῦχος ὅμως Πατριάρχης τῆς Μουσικῆς *Beethoven*, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωπος τῆς καθαρῆς μουσικῆς, ὅστις ἀνήγαγεν εἰς ὑψίστην τελειότητα τὸν τύπον τῆς Συμφωνίας καὶ ἐν γένει τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν, δὲν ὑπόκειται εἰς περιορισμοὺς ἀποκλειστικότητος ὀργάνων, εἶναι πάντοτε ὁ *Beethoven*. Ὡς ἐκ τούτου στὸ πρῶτον κομμάτι τῆς συναυλίας ἀπὸ τὴν πέμπτην συμφωνίαν τοῦ τὴν λεγομένην τοῦ «Πεπρωμένου», μέρος δευτέρου *Andante con moto* σὲ λα μείζων, τὰ πνευστὰ πού ἀντικατέστησαν τίς διόλως καὶ τὰ βιολοντσέλλα, ἀνταποκρίθηκαν στὴν χαρακτηριστικὴ μελωδίαν πού διαδέχεται τὴν σκληρὴν πάλιν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὴ μοῖραν τοῦ, πού ἀκούγεται στὸ πρῶτον μέρος. Ἀρχίζει νὰ χαράξῃ ἡ ἀπολύτρωσις ἀπὸ τίς δοκιμασίες τῆς ζωῆς.

Βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν ἡ «Εἰσαγωγὴ

καὶ συρτός» Ἑπειρωτικὸς τοῦ κ. Καστέλλη, ἔργο ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν ἄγρια ὁμορφίαν καὶ μεγαλοπρέπεια τῆς Ἑπειρωτικῆς μας γῆς. Στὸ ἔργο αὐτὸ ὡς ὁ ἴδιος γράφει, ἐναλλάσσεται ἡ ὁμορφία τῆς φύσης καὶ ἡ πάλιν τῶν στοιχείων τῆς, πού ὥρες ὥρες ξεσποῦν σ' ἓνα δαιμονιακὸ χορὸ, πάντα στὸ ἴδιο Ἑπειρωτικὸ *Motivo*, γιὰ νὰ μᾶς ἐπαναφέρουν τέλος στὴν ἡμερία καὶ τὴν ἀπλὴν ὁμορφίαν. Μέσα στὸ ἴδιο κλίμα παιγμένο αὐτὸ τὸ ἔργο, ἐρῆκε ἀπήχησιν στίς Ἑπειρωτικὰς ψυχάς, καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐκάλυψαν θυελλώδη καὶ παρατεταμμένα χειροκροτήματα.

Ἡ Φουντουκιά τοῦ κ. Καστέλλη, σὲ στίχους Γ. Ποάλα, λυρικὸ τῆς ξηνητεῖας τραγουδάκι, ἦταν αὐτὴ ἡ Ἑπειρωτικὴ ψυχὴ κατὰμεστη μετὰ τοὺς καυμούς τῆς ξηνητεῖας πού τόσο μᾶς πικραίνει.

Ἡ κ. Λάλα Ζωγράφου μετὰ τὰ ἐξαιρετὰ καλλιτεχνικά της προσόντα, μετὰ ἀρτίαν ἄρθρων καὶ ποιότητα φωνῆς, θὰ μᾶς μείνῃ ἀξέχαστη μετὰ τὴ Γαλήνη τοῦ *Shubert*, τὴν Φουντουκιά καὶ τὸ Ἀφῆνω γιὰ στίς ὁμορφες τοῦ κ. Καστέλλη. Οἱ κ. κ. Τρωγαδῆς καὶ Σαράτης ἱκανοποιτικὰ ἐτραγουδῆσαν ἄριες καὶ τραγούδια. Ὁ Σταυραετός τοῦ Κρυστάλλου μετὰ ὑπόκρουσιν τοῦ κ. Καστέλλη ἀπὸ τὰ γνωστὰ Βουκολικά *Motiva*, ἐζωντάνεψε μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ κ. Σαράτης.

Τὸ κοινὸν παρηκολούθησε μετὰ πραγματικὴν ἐνδιαφέρον, καὶ ἐπέδειξε θαυμαστὴν κατανόησιν ὡς νὰ νὰ ἦτο πρὸ πολλοῦ συνειθισμένο εἰς τοιαύτας ἐμφανίσεις. Εἶνε ἓνα δείγμα ὅτι ὑπάρχει κατανόησις καὶ πόθος νὰ ἐπαναλαμβάνωνται τοιαῦται ἐμφανίσεις εἰς τὴν νοσοῦσαν θαρῶς, ἀπὸ καλλιτεχνικῆς πλευρᾶς, ἐπαρχία μας καὶ ἐποχὴ μας.

Πρὶν κλείσω τὸ σημειωμά μου, ἀπευθύνω ἐγκάρδια συγχαρητήρια εἰς τὸν ἀκούραστον ἐρευνητὴν καὶ συνθέτην σὲ δημοτικὰ *Motiva* κ. Μαργαρίτην Καστέλην, τὴν ψυχὴ τῆς συναυλίας, τοὺς εὐγενῶς προσφερθέντας *Solist* κ. Λάλαν Ζωγράφου καὶ κ. κ. Τρωγαδῆ, Σαράτην καὶ Βούλγαρη, καὶ Μουσικοὺς δεξιότέχνους τῆς VIII Μεραρχίας.

Εἰς τὸ ἀκάματον διοικητικὸν συμβούλιον τῆς Φιλαρμονικῆς τὸ ὅποῖον τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ὥραιν ἐπιτυχίαν, τοὺς ἐκφράζω μαζὺ μετὰ τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχαριστίας τῶν συμπολιτῶν μας πού παρηκολούθησαν μετὰ φανατισμό, τὴν εὐχὴ νὰ μᾶς παρουσιάσουν καὶ νέες τέτοιες καλλιτεχνικὲς σελίδες, καὶ νὰ ἐπεκτείνουν τὴν προσπάθειάν των καὶ εἰς ἄλλους καλλιτεχνικοὺς τομεῖς. διὰ νὰ καταστῇ τὸ τόσον συμπαθὲς Ἴδρυμα τῆς Φιλαρμονικῆς πλῆρες καὶ περισσότερον ἀποδοτικόν.

Θ. ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗΣ

Καθηγητῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς

*

Ὁ Θίσιος Καραντινοῦ

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Δεκεμβρίου ἐπεσκέφθητὴν πόλιν μας ὁ θίσιος τοῦ κ. Σωκρ. Καραντινοῦ. Καὶ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν θεωροῦμεν ὡς ἓνα σοβαρὸν καλλιτεχνικὸν γεγονός. Πράγματι, ἡ ἐπαρχία σπανίως ἔχει τὴν τύχην νὰ γνωρίσῃ θεατρικὸν συγκρότημα, πού, μαζί μετὰ τὴν καθαρῶς καλ-

λιτεχνικήν επίδοσιν, νὰ συνδέῃ τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν. Διότι, πλὴν σπανίων ἐντίμων ἐξαιρέσεων, τὰς ἐπαρχιακὰς σκηνὰς λυμαίνονται ἀνεκδιήγητοι συρφετοί, ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε κἀν ἀμυδρὰν συνείδησιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ θεάτρου, ποὺ κάνουν ἐπίδειξιν βωμολόχου ἀδιαντροπίας καὶ ἐγκαταλείπουν καθ' ὁδὸν βραδυποροῦντα μέλη, θύματα τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἔρωτος.

Ὁ Σωκράτης Καραντινὸς εἶναι ὁ λαμπρὸς τέως σκηνοθέτης τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου. Εἶναι ἀληθινὸς καλλιτέχνης καὶ ἄνθρωπος μὲ ἥθος πρᾶγμα σπάνιον εἰς μίαν ἐποχὴν ὅπου ἡ ἰδιοτέλεια καὶ ἡ κομπίνα θεωροῦνται ἀπαραίτητα ἐφόδια διὰ παντὸς εἵδους εὐδοκίμησιν. Καὶ ἀσφαλῶς τὸ ἀκίβδηλον ἥθος τοῦ ἔσπρωξε τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἀποτολμήσῃ τὴν περιοδείαν τοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν, μίαν περιοδείαν ἣ ὁποία, μὲ τὴν ἀκαμπτὸν περιφρόνησιν παντὸς προσοδοφόρου συμβιβασμοῦ, μοιραίως θὰ κατέληγεν εἰς οἰκονομικὴν ἀποτυχίαν. Εἴμεθα ὁμως βέβαιοι ὅτι θὰ ἡσθάνθῃ βαθεῖαν χαρὰν εἰς μερικά ἐπαρχιακὰ κέντρα, —πιστεύομεν δὲ ὅτι ἡ πόλις μας συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν κέντρων αὐτῶν, —ὅταν συνήντησεν ἕναν κοινόν, τὸ ὁποῖον, εἰς πείσμα τῶν εὐγενῶν προσπαθειῶν, ποὺ ἔγιναν διὰ τὸ διαφθεῖρουν, ἔδειξε πηγαίαν ἀγάπην διὰ τὸ θέατρον, ὅπως ὁ Καραντινὸς τὸ ἐννοεῖ.

Αὐτὸς θέλει, ὄχι μόνον νὰ τέρῃ, ἀλλὰ προπάντων νὰ μορφώσῃ τὸ κοινὸν τοῦ. Διὰ τοῦτο ἀποφεύγει τὰ συνηθισμένα θεατρικὰ πυροτεχνήματα. Τὸν ἐνδιαφέρει τὸ σύγχρονον θέατρον, ὅταν εἶναι γνήσιον γέννημα τῆς βασανισμένης ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Τὸν ἐνδιαφέρουν ὁμως περισσότερο τὰ ἔργα ποὺ ἔχουν ὑποστῇ τὴν χυρσὴν δοκιμασίαν τοῦ χρόνου, διὰ τοῦτο στρέφεται κατὰ προτίμησιν πρὸς τὸ κλασικόν. Ἄλλ' οἱ κλασικοὶ ἀπαιτοῦν καρτερίαν ἀπὸ τὸν θεατὴν τῆς ἐποχῆς μας.

Ὁ σεξουαλισμὸς, τὰ ἄγχη καὶ ἡ νευρασθένεια ἡ κυρία πνευματικὴ του τροφή, δὲν συναντῶνται εἰς τοὺς παλαιοὺς μεγάλους συγγραφεῖς.

Ἡ μᾶλλον δὲν συναντῶνται μὲ τὴν ὁμότητα εἰς τὴν ὁποίαν ἀρέσκεται ἡ ἐποχὴ μας διότι, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, ὁ ἄνθρωπος ὅλων τῶν ἐποχῶν εἶναι ἕνας καὶ ἀδιαίρετος. Ἡ ἔλλειψις ὁμως δράσεως ἐπὶ τῆς σκηνῆς, αἱ μακრაὶ καὶ λεπτομερεῖς ψυχολογικαὶ ἀναλύσεις εἰς τὰς ὁποίας ἀρέσκονται οἱ κλασικοί, ποὺ ἐνθυμίζουν συχνὰ ψυχολογικὰ δοκίμια, ξενίζουν κάπως τὸν σύγχρονον θεατὴν, συνηθισμένον εἰς τὴν γοργὴν δρᾶσιν τῆς ὁθόνης καὶ τὰς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐκατόμβας τοῦ νέου ρεαλιστικοῦ δράματος. Καὶ αἱ ἀντιδράσεις δυνατόν νὰ εἶναι κάποτε ἀπογοητευτικαὶ δι' ἄνθρωπον, ποὺ ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ ὅλην τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ὁμως ἀκριβῶς ἀποκτᾷ ἡ προσπάθειά του, νὰ ἐπαναδώσῃ εἰς τὸ θέατρον τὴν παλαιὰν παιδευτικὴν του ἀξίαν, μεγαλυτέραν σημασίαν. Δὲν ἀπογοητεύεται ὁμως ὁ Καραντινός. Πλούσιος εἰς προσόντα, μόρφωσιν καὶ ἥθος καὶ πείραν, ἐλαυνόμενος, ὅπως οἱ πα-

λαιοὶ περιπλανώμενοι ἱππῶται, ἀπὸ ἕνα μεστὸν ἰδεαλισμοῦ πάθος διὰ τὴν σκηνήν, ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν τοῦ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Καὶ ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἕνα θίασον, ποὺ ἐδημιουργήσῃ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ. Νέοι καὶ νέαι, πειθαρχημένοι καὶ εὐσυνειδητοὶ ἡθοποιοί, ἐργάζονται ἀποτελεσματικὰ ὑπὸ τὴν σοφὴν του καθοδήγησιν. Καὶ εἶναι τόσο σερνόι καὶ συγκρατημένοι, ὥστε ἐνθυμίζουν, ὄχι θεατρικὸν συγκρότημα, ἀλλ' οἰκοτροφεῖον διὰ νέους καλῶν οἰκογενειῶν, ποὺ τιμοῦν μὲ τὴν ἀγωγὴν των τὴν σκηνήν.

Δι' ὅλα οὗτὰ ἡ πόλις μας μὲ χαρὰν θὰ ἐπανίδη τὸν κ. Καραντινὸν ἐὰν θελήσῃ νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ καὶ πάλιν, ἔχομεν δὲ βασίμους λόγους νὰ πιστεύωμεν ὅτι αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ δικὴ του ἐπιθυμία. Καὶ εὐχόμεθα νὰ τὸν ἀκούσωμεν καὶ ὡς ἡθοποιὸν καὶ ὡς ὁμιλητὴν ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκωτέρας ἐκείνων, τὰς ὁποίας συνήντησε κατὰ τὴν πρῶτην του εἰς Ἰωάννινα ἐπίσκεψιν.

Α. Γερωντικὸς

Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

Τὴν 19ην Δεκεμβρίου 1956, ἐνώπιον ἐπιτροπῆς ἀποτελεσθείσης ἐκ τῶν κ.κ. Κ. Μέρτζιου, Δ. Κόκκινου καὶ Σπ. Βούβουλη, παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Δημάρχου κ. Γρ. Σακκά εἰς τοὺς ἀρμοδίους ὑπαλλήλους τοῦ Δημοτικοῦ Μουσείου ἀντικείμενα λαϊκῆς τέχνης, ἐκκλησιαστικὰ κειμήλια καὶ ἄμφια ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ μακαρίου Σπυρίδωνος κληροδοτηθέντα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀποβιώσαντος Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὸ Δημοτικὸν Μουσεῖον Ἰωαννίνων. Τὰ παραδοθέντα ἀντικείμενα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Σταυρὸς ξυλόγλυπτος μὲ παραστάσεις μετὰ ἀργυρᾶς ἐπενδύσεως. 2. Σταυρὸς εὐλογίας ξυλόγλυπτος μὲ συνοπτικὰς παραστάσεις. Ἐπένδυσις ἐπίχρυσος καὶ ἐσμαλτωμένη μὲ πολυχρῶμους ἐκθέτους ὕλους. 3. Σταυρὸς εὐλογίας μὲ διατρήτους παραστάσεις, μὲ ἐπένδυσιν ἐπίχρυσον ἐσμαλτωμένην. 4. Σταυρὸς Ἀγιασμοῦ ξυλόγλυπτος μὲ διατρήτους παραστάσεις, ἐπένδυσις ἐπίχρυσος, ἐσμαλτωμένη μὲ διακοσμητικὰ πτερύγια κάτω τῶν σκελῶν τοῦ Σταυροῦ. 5. Σταυρὸς εὐλογίας μὲ διπλὰ σκέλη μὲ παραστάσεις ἐκτύπους καὶ ἐπιχρῶσους ἐπὶ ἀργυροῦ ἐλάσματος. Ἐπὶ τῆς λαβῆς ἐπιγραφὴ Σταυρὸς Σαμουὴλ [Ἱερομονάχου] ἔτη 1763] μὴν Σεπτεμβρίου. 6. Σταυρὸς εὐλογίας ξυλόγλυπτος μὲ διατρήτους παραστάσεις, ἐπένδυσις ἐπίχρυσος καὶ ἐγχάρακτος μὲ χρωματιστὰς ὕλους. Ἐπὶ τῆς λαβῆς ἐπιγραφὴ μὲ νιέλο. Σταυρὸς ὁ Τίμιος καὶ ζωοπύος σταθροπάρχης τοῦ Παπα|γρηγορίου ἀπὸ μονα|στήρι τῆς Παναγίας τοῦ Ντουραχάνη ἀπὸ Ἰωάννινα 1669. 7. Σταυρὸς Ἀγιασμοῦ ξυλόγλυπτος μὲ διατρήτους παραστάσεις. Ἐπένδυσις ἐπίχρυσος ἐσμαλτωμένη μὲ κοράλια. Ἐπὶ τῆς λαβῆς ἐπιγραφὴ ἑγχάρακτος. Σταυρὸς ὁ Βελλᾶς Ἐπίσκοπος Ἰωαννῆς ἐν μηνὶ Μαΐω 2. 8. Σταυρὸς Ἀγιασμοῦ ξυλόγλυπτος μὲ διατρήτους παραστάσεις Βαπτίσεως. Σταυρῶσεως Ἀγγέλων καὶ Εὐαγγελιστῶν. Ἐπένδυσις ἐπίχρυσος συρματερὴ καὶ ἐγχάρακτος. Εἰς τὰ πλάγια τὰ γράμματα κ π γ α π

μ.ς: ἐπὶ δακτυλίου τῆς λαβῆς ἐπιγραφὴ: δια]υν-
δρομῆς Σημεῶν Ἱερομονάχου ἐπὶ τῆς λαβῆς σπει-
ροειδῆς | ωτίμοος κε ζωωπῆς σταυρὸς τῆς θῆρας κε
ιεράς Μονῆς Δοβιανῆς γρηγορὸς γεγονὸς κυρια-
κουσιερ ἔτος 1687 διὰ χιρὸς ἡλῆα. 9. Σταυρὸς ἀγι-
ασμοῦ, ἔλλειπει ἡ δάσις, ξυλόγλυπτος μὲ διατρή-
τους παραστάσεις ἐντὸς ἐλισσομένου κλίματος, ἐ-
ξαιρέτου τέχνης. Ἐπένδυσις ἀργυρὰ συρματερή.
10. Σταυρὸς ἀγιασμοῦ ξυλόγλυπτος μὲ διατρήτους
παραστάσεις. Ἐπένδυσις ἐπὶ χυρὸς ἔκτυπος καὶ
ἐγχάρακτος. Ὑπὸ τὸ χεῖλος τῆς δάσεως ἐπιγρα-
φὴ. Τω]παρω]ν]τρίκερι ὑπάρχη εἰς τὸν ναὸν τοῦ
Πρωφῆτου Ἠληρὺ εἰς Γεργοντζατες ἐπιμελεται κα-
θηγουμενου Καλεστον—εἰη 1725 Μαῖου λ Ἰωαν-
νου Πηυμα ντεσηνον. 11. Σταυρὸς ξύλινος ἀνευ
παραστάσεων μὲ ἀργυρὰν ἐγχάρακτον ἐπένδυσιν.
φάρουσαν ἐγχρώμους ὑέλους. Στερεῖται: βάσεως.
12. Σταυρὸς ξύλινος εὐλογίας μὲ ἐγχάρακτον πα-
ράστασιν Βαπτίσεως καὶ Σταυρώσεως. Ἐπένδυσις
ἀργυρὰ, ἔκτυπος καὶ μικρὰ κοράλια. Ἐπὶ τῆς δά-
σεως ἐπιγραφὴ: 1780 Μιχαήλ Ἀθαναση ηγερας.
13. Σταυρὸς χυτὸς χάλκινος ἐσμαλτωμένος μὲ Βά-
πτισιν καὶ Σταύρωσιν, Εὐαγγελιστὰς μὲ ἐπιγρα-
φὰς Ἑλληνικάς. 14. Ἀργυροῦς σταυρὸς εὐλογίας
μὲ ἐγχάρακτον παράστασιν Ἐσταυρωμένου καὶ
Θεοτόκου. 15. Σταυρὸς ἐγκόλπιον ἀργυροῦς μὲ
Σταύρωσιν καὶ βάπτισιν ἔκτυπα μὲ ἀλυσσιν. 16.
Σφραγὶς μὲ λαβὴν κινητὴν ἐγχάρακτος Γέννησις
καὶ ἐπιγραφὴ χρυσωβουλοτης Παναγῆς μου τῆς
Πεφανερωμένης τῆς Ταταρ. 17. Σφραγὶς μὲ λαβὴν
Κοίμησις Θεοτόκου καὶ ἐπιγραφὴ: Σφραγὶς τῆς Μο-
νῆς τῶν Γεννηθῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ὀνο-
μαζομένη Δουραχάνη 1802. 19. Σφραγὶς μὲ λαβὴν
Ἀγία Παρασκευὴ ἐγχάρακτος καὶ ἐπιγραφὴ: τοῦ
ιεροῦ μοναστηρίου Ἀγίας Παρασκευῆς Δουρῶντης.
20. Σφραγὶς, ἡ λαβὴ ἔλλειπει. Κοίμησις Θεοτόκου.
Ἐπιγραφὴ: Κοίμησις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Βα-
σιλικῆς καὶ Πατριαρχικῆς Μονῆς Βερνικόβου 1694.
21. Βάσις σταυροῦ συρματερῆ εἰς τὸ χεῖλος ἐπι-
γραφὴ: θῆα χηρος Ἰωάννου του θισαλι 1779 σταυ-
ρὸς Βισαλίου ιερῶς Παναγιώτου ἐξ Ἀργυρο-
κάστρου. 22. Κιβωτίδιον ἀργυροῦν μὲ ἔκτυπον διά-
κοσμον ἐπὶ τοῦ καλύμματος, Κοίμησις Θεοτόκου.
Περὶ αὐτὴν ἐπιγραφὴ: Μοναστήριον Τερμπονκίου
κτῆμα] δι' ἐμοῦ τοῦ τα]πηνοῦ Καλλινίκου ιερομο-
νάχου] κε μενο εὐς τέλους 1743. 23. Δίσκος ἐκκλη-
σιαστικὸς μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις τοῦ Χρι-
στοῦ εἰς τὸν Ὀμφαλὸν καὶ ἐπὶ τοῦ περιθωρίου
ζεύγους ἀγγέλων ἐναλασσόμενων μὲ Χερουβείμ ἀρ-
γυροῦς. 24. Ἀργυροῦν εἰκονίδιον μὲ ἔκτυπον πα-
ράστασιν ἐσωτερικοῦ ναοῦ μὲ τὸ λείψανον Ἀγίου
(Γερασίμου). 25. Ἀργυρὰ ἐπένδυσις εἰκονίδιου Ἀ-
γίου τοῦ ὁποῦ εἶχε ἀπαλειφθῇ ἡ μορφή. 26. Καν-
δῆλα χάλκινη διατρήτος. 27. Ἄνω τμήμα ἀργυρᾶς
κανδῆλας μὲ διατρήτον καὶ ἐγχάρακτον διάκοσμον.
28. Ἀργυρὰ κανδῆλα μὲ διάκοσμον ἐγχάρακτον
καὶ διατρήτον μὲ τριπλὴν ἀλυσσιν. 29. Ὀμοῖα καν-
δῆλα ὡς ἡ 28. 30. Κανδῆλα ὁμοῖα ὡς αἱ 28 καὶ
29. 31. Τμήμα ἐπιχρύσου ποτηρίου ρωσικῆς τέχνης.
32. Τμήμα διατρήτου κανδῆλας χάλκινῃς. 33. Ἐ-
πιχρυσὸν ποτήριον μὲ ἐπένδυσιν ἀργυρὰν συρμα-
τερὴν. 34. Σταυρὸς ἐγκόλπιος χυτὸς μὲ σμάλτον

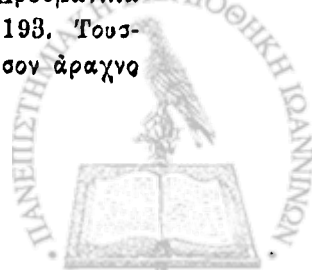
κακῆς διατηρήσεως. 35. Ποτήριον ἀργυροῦν μὲ
ἔκτυπον διάκοσμον, τοξοστοιχείας ἐπὶ τῆς βάσε-
ως: Ρουτζά. 36. Βάσις σταυροῦ(;) ἀργυρὰ εἰς τὸ
χεῖλος ἐπιγραφὴ: Σταυρὸς Ἀλέξη Γιώργη. . . Ὀν
ορος γρόσια 220. 37. Δόγχη χάλκινῃ μὲ ἐπιγραφὴ
Βασίλη. 37α. 5 κοχλιάρια μεταλήψεις ἀργυρὰ.
38. Κοχλιάριον χάλκινον, διάκοσμον μὲ τὰ γράμ-
ματα π ρ. 39. Κοχλιάριον ἀργυροῦν ρωσικὸν μὲ
ἐγχάρακτον διάκοσμον καὶ σφραγίδας τοῦ 1833.
40. Κοχλιάριον μεταλήψεως ἀργυροῦν. 41. Ἀργυ-
ροῦν μιστρί μὲ ἐπιθετον διάκοσμον συρματερὸν δι-
κεφάλου αὐτοῦ χρωματιστῶν ὑέλων κ.ά. 42. Χαλ-
κίνη σφραγίς, ὁ Ἅγιος Νικόλαος στηθαῖος ἐπι-
γραφὴ: σταυρὸς σφραγίς τῆς ιερᾶς Μονῆς τοῦ Ἀ-
γίου Νικολάου τῶν ἐν τῇ νήσῳ Ἰωαννίνων. 43.
Ξύλινος τύπος πρὸς σφραγίσιν ὕψασμάτων κόσμη-
μα τετράφυλλον. 44. Τμήματα ξυλογλύπτου καὶ
ἐπιχρύσου τέμπλου. 45. Τμήμα διατρήτου διακό-
σμου τέμπλου ἐπιχρύσου. 46. Ξυλόγλυπτος στέψης εἰκό-
νος μὲ γραπτὴν παράστασιν τοῦ Θεοῦ. 48. Πόρπη
ζώνης τετράπλευρος μὲ ἐλαφρῶς ἔκτυπον διάκο-
σμον ἀργυρὰ. Ἐπιγραφὴ Ἀντονι, Γιοργι 1874. 49.
Πόρπη ὁμοῖα τῆς προηγούμενης. Ἐπιγραφὴ: Θι-
νάσι Γιοργι 1862. 50. Πόρπη ὁμοῖα διὰ χιρὸς Μι-
χαήλ 1871. 51. Πόρπη ὁμοῖα: διὰ χιρὸς Γεώργιος
Μιχαήλ 1877. 52. Πόρπη ὁμοῖα 1855. 53. Πόρπη
ὁμοῖα 1856. 54. Πόρπη ὁμοῖα 1817. 55. Πόρπη
ὁμοῖα. 56. Πόρπη ἀργυρὰ 1735. 57. Πόρπη ἀργυ-
ρὰ μὲ διάκοσμον ἐγχάρακτον καὶ διατρήτον. 58.
Πόρπη ἐκ δύο κυκλικῶν τμημάτων. 59. Πόρπη ιε-
ρατικὴ ἐπιχρύσος μὲ ἀνάγλυφον Γέννησιν καὶ Εὐ-
αγγελισμόν. 60. Τμήμα ἐσμαλτωμένης πόρπης. 61.
Τμήμα ἐσμαλτωμένης πόρπης. Ἐπιγραφὴ: γεητο
στοι ιος. 62. Τμήμα πόρπης σχήματος φύλλου μὲ
ἔκτυπον διάκοσμον δικεφάλου καὶ ἄλλων. 63.
Πόρπη ιερατικὴ φυλλόσχημος μὲ ἔκτυπον Γέννη-
σιν καὶ Εὐαγγελισμόν, ἀργυρὰ. 64. Ὀμοῖα μὲ ἔκ-
τυπον ἀνθικὸν διάκοσμον. 65. Πόρπη ἀργυρὰ μὲ
ἀλυσσον ἐκ 2 κυκλικῶν τμημάτων συνδεομένων
μὲ δικέφαλον. 66. Ὀμοῖα ἀνευ ἀλυσσεως. 67. Ὀ-
μοῖα. 68. Ὀμοῖα. 69. Πόρπη χάλκινῃ μὲ 2 ἐνθέ-
τους σφαυροῦς ἐκ μαρμάρου. 70. Πόρπη ἀργυρὰ ἐκ
2 κυκλικῶν τμημάτων συνδεομένων δι' ἀνθεμόν.
71. Πόρπη ἐπάργυρος ὁμοῖα. 72. Ὀμοῖα. 73. Ὀ-
μοῖα. 74. Ὀμοῖα. 75. Ὀμοῖα ἐπιχρύσος. 76. Τμή-
μα ἐσμαλτωμένης πόρπης. 77. Ἐπιστήθιον κόσμη-
μα χιαστῶν ἀλυσσοειδῶν μὲ παραστ. Ἀναστάσε-
ως (τσαπράζι). 78. Τριγωνικὸν κόσμημα μὲ πέντε
ἀλυσσοειδῆ ἐξαρτήματα. 79. Ἐξάρτημα μὲ 2 σφαι-
ρικὰ τμήματα καὶ ἡμισελήνοειδῇ ἐξαρτήματα. 80.
Σφαιρικὴ συρματερὴ κεφαλὴ περόνης. 81. Κυκλι-
κὸν κόσμημα μὲ 7 ἐξαρτήματα καὶ δύο (2) ἐκθέ-
τους ὑέλους. 82. Ζεύγος ἐνωτῶν διαρθρουμένων
μὲ ἐγχρώμους ὑέλους. 83. Ζεύγος ἐνωτῶν μὲ ἐ-
ξαρτήματα (3) ἐκαστον. 84. Ζεύγος ἐνωτῶν ἡνω-
μένων δι' ἀλυσσεως. 85. Ζεύγος ἐνωτῶν ἡμισελή-
νοειδῶν συρματερῶν. 86. Ζεύγος ἐνωτῶν μὲ πρασί-
νην καὶ ἐρυθρὰν ὑέλον. 87. Περιλαίμιον μὲ 11 τμή-
ματα τετράπλευρα καὶ 7 ἐξαρτήματα μεγάλα. 88.
Περιλαίμιον ἀργυροῦν ἐξ 25 τμημάτων ὀφιοειδῶν
μὲ μικρὰ ἐξαρτήματα. 89. Περιλαίμιον ἐξ 8 κτῶ

τετραπλεύρων τμημάτων και 14 εξαρτημάτων. 90. 'Επιστήθιον χάλκινον κόσμημα ἐκ μικρῶν διακαρίων, 2 μεγαλύτερων περιπτῶν και μικρῶν μηχανοειδῶν εξαρτημάτων. 91. Περιδέραιον ἀλυσσῶτον σφαιροειδῆ συρματερὰ εξαρτήματα, ἐπίχρυσον. 92. 'Επιστήθιον κόσμημα ἐκ λεπτῆς ἀλύσεως μετὰ φυλλαρῶν. 93. 'Εξάρτημα ἐξ ἀλυσσίδωτοῦ πλέγματος και φυλλαρῶν. 94. 'Ομοιον με ἐγχρώμους ὕλους. 95. 'Ομοιον. 96. 'Εγκόλπιον ἐπίπεδον με ἐσφαλτωμένην παράστασιν πτηνῶν κ.λ.π. 97. 3 κομβία συρματερά. 98. Κομβιον ἀτρακτοειδές. 99. 10 ἀτρακτοειδῆ κομβία. 100 3 ὅμοια με ἀλυσσιν. 101. καρφίς συματερή. 102. δακτύλιος. 103 δακτύλιος. 104. δακτύλιος. 105. Κομβία κατ' ἀπομίμησιν ἀρχαίων νομισμάτων. 106. Βραχιόλιον ἀλυσσίδωτόν ἀργυροῦν με 4 κυκλικὰ τμήματα ἐναλασσόμενα με 5 ἀτρακτοειδῆ. 107. Ζευγοσφραγισίων ἐκ πλεκτοῦ σύρματος ἑκαστον. 108. Ζώνη συρματερή ἐκ διαρθρουμένων τμημάτων ἀργυρῶν και ἐπιχρῶσων ἐναλλάξ. 109. Ζώνη ἐκ τριγωνικῶν τμημάτων περασμένων εἰς ὕφασμα με κυκλικὴν πόρπην. 110. Ζώνη ἐξ ἐπαργύρου ἐλάσματος μετ' ἐγχαρακτοῦ διακόσμου και συρματερῆς πόρπης. 111. Κυκλικὸν περιλείμιον κόσμημα με μεγάλας ἐγχρώμους ὕλους. 112. Κιβωτίδιον ἐπάργυρον με ἐγχάρακτον διάκοσμον και σφραγίδα Ἀνδρ. Χατζῆ. 113. Τμήμα κερατοειδοῦς οκτεῦρος χαλκίνου ἐσφαλτωμένον. 114. 'Ομοιον. 115 Τρισκελῆς κρεμάστρα σχήματος δράκοντος. μήκος ἑκάστου σκέλους 10 ἐκ. 116. Πόδιον σταυροῦ ἀργυροῦν. 117. Μικρὸς ἀργυροῦς μαστραπᾶς 118. 'Εξάρτημα κυκλικόν, 119. 2 τμήματα πόρπης. 120. 'Εξάρτημα ἐσφαλτωμένον. 121. 'Ελλειψοειδὲς ἀργυροῦν τμήμα καλύμματος με ἔκτυπον Ἀνάστασιν. 122. 2 γωνίαι καλύμματος ἀργυροῦ Εὐαγγελίου με ἔκτυπους παραστάσεις Εὐαγγελιστῶν. 123. 2 ὀρθογώνια ἐλάσματα με ἔκτυπον κληματαῖδα (μπαρόκ). 124. 2 χάλκινα θραχιόλια με πεπλατισμένας ἄκρας και ἐγχάρακτον διάκοσμον. 125. Χαλκοῦς δακτύλιος. 126. μικρὰ ράβδος χαλκοῦ. 127. πῆλινον ἀτρακτοειδὲς σφράγισμα. 128 Δερματίνη ἐπιμήκης παλάσκα με καρφωτὰς διακοσμήσεις. 129. Τετράγωνος παλάσκα με καρφωτὰς διακοσμήσεις. 130. Τετράγωνος παλάσκα με κεντητὰς διακοσμήσεις. 131. Ἀργυροῦν πῶμα. 132. Στάλεχος ἀργυροῦ σταυροῦ (;) ἐπιγραφῇ «Δημητρίου ἱερέως» και κατωτέρω «Ζώτου». 133. Ἀργυρὰ θήκη ἐν εἶδη βιβλίου με ἔκτυπον διάκοσμον.

Σεντοῦκι

134. Χειρόγραφος ἀκολουθία Ἀγίας ζώνης ἐσιχωμένος ἀσελιδωτος, ἐπὶ χάρτου με ἐπίτιτλα και ἀρχικὰ περίτεχνα 18ου αἰῶνος, καλῶς διατηρημένος 23,5X17,5. 135. Κώδιξ Βελλᾶς, τετραβύγγελον ἐκ περγαμηνῆς ἐκ φύλλων 298, Στάχως ἐπάργυρος με ἐλληνικὰς και σλαβικὰς ἐπιγραφάς. Σταύρωσις και Κοίμησις. «Ἐτεληθη κεν τὸ Ἐδανγγελιο της ηπεραγγας Θεοτοκου Πογοϊανης» ἐπὶ ετους ἀφειμηνη Φερουαρη Δεσηις του δουλου του Θεου Ιωάννη Βητοαρη—Δεσηις του δουλου του Θεου Ματθαίου Προσκληκου και Ησαρη Σφραντζου και Ησαρη Οξηστη διαστας. 26,5X

21 ἐκτμ. 136. Εὐαγγέλιον ἔκτυπον ἐκδόσεως Νικολάου Γλυκῆς ἀχῶα (1671). Στάχως ἐπίχρυσος και ἐσφαλτωμένη με ἀνθέτους ἐγχρώμους ὕλους. Ἀνάστασις ἐκτυπῶς με τοὺς 4 Εὐαγγελιστὰς—Κοίμησις με 4 προφῆτας Ἐπιγραφῇ. Το θιον και ηερων Εδανγγελιον ηπαρχη καμου νεκταρηον αρχημανδρητου της θεοτοκου Βελλᾶς 1690. 30X23 βλ. ἀριθ. 120. 137. Εὐαγγέλιον ἔκτυπον ἐκδόσεως 1907. Στάχως παλαιὰ με ἔκτυπα εἰκονίδια ἐπίχρυσα και πλαίσια ἐσφαλτωμένα κυρτά ὄψις 11 Ὀπισθία κεντρικὴ εἰκὼν. Ἐπιγραφῇ ἐπὶ τῆς Κοιμήσεως «Διὰ χιρὸς Δημο-Νικολῆς 1717 Ὀπισθία ὄψις ἐπιγραφῇ 1718. Τὸ θειον ιερων Εδανγγελιον του . . . 31,5X23 ἐκτμ. 138. Φύλλον τριπτύχου ἀφανοῦς παραστάσεως Δεήσεις 23X17. 139. Πίναξ προθέσεως με ὀνόματα ζώντων κεκοιμημένων και ἱερεῦς εἰς 3 στήλας. Με τὸν Ἀγιον Νικόλαον 42X28,5. 140. Εἰκὼν Θεοτόκου ἀριστεροκρατοῦσης ἀμαυρὰ 41X32,5. 141. Ζώνη ὑφαντῇ Ἱερουσαλήμ 1715. 142. Ὁμοία 1810. 143. Ζώνη χρυσοῦφαντος με πόρπην Εὐαγγελισμοῦ. 144. Ζώνη χρυσοκέντητος. 145. Ἀῆρ χρυσοκέντητος με δικέφαλον αἰτόν. 146. Ἀῆρ ἐξ ἐρυθροῦ μεταξωτοῦ ὑφάσματος με ἐνυφασμένα φυτὰ. 147. Ἀῆρ ἐκ χρυσοῦφαντος ὑφάσματος με ἀνθήλια. 148. Ἀῆρ ὁμοιος τῇ 146 μικροτέρων διαστάσεων. 149. Ζευγος ἐπιμανικίων πρασίνων ἀργυροχρυσοκέντητων. 150. Ζευγος ἐπιμανικίων ἐρυθρῶν χρυσοκέντητων. Εὐαγγελισμός. 151. Ἐπιτραχήλιον ἐκ κιτρίνης στόφφας. 152. Ὁμοφόριον ἐκ λευκῆς μεταξωτοῦ με ἐπίθετα χρυσοκέντητα ἐμβλήματα. 153. Ὁμοφόριον ἐκ λευκῆς στόφφας μεταξωτῆς με ἐρυθρὰ ἐπίθετα ἐμβλήματα. 154. Ἐπιτραχήλιον ἐκ στόφφας. 155. Στιχάριον λευκοῦ ἀτλαζίου. 156. Ἐπιγονάτιον ἐρυθρόν με χρυσοκέντητον Βάπτισιν. 157. Ἀῆρ ἐξ ἐρυθρᾶς χρυσοῦφαντος στόφφας με ἀνθη. 158. Ρόκα δίκλωνη 65 ἐκ. 159. Ρόκα 38 ἐκτμ. με ἀναγλύφους παραστάσεις. 160. Ρόκα με Ἀγιον Γεώργιον 61 ἐκτμ. 161. Ρόκα διάτρητος 78,5 ἐκτμ. 162. Σαρακατσάνικη φορεσιὰ. 163. Φορεσιὰ Πωγωνίου ἐλλειπῆς. 164. Φορεσιὰ Βρυάξης Κονίτης. 165. Ἐνδυμασία Ζίτης. 166. Γιαννιώτικη πολυτελὴς χειμωνιάτικη. 167. Φορεσιὰ Πωγωνίου. 168. Ἐνδυμασία Γιαννιώτικη θερμὴ. 169. Ἐνδυμασία Γιαννιώτικη θερμὴ. 170. Φούστα σαρακατσάνικη μαῦρη. 171. Ὁμοία φοῦστα. 172. Ἐπενδύτης (πιρπιρί) Μελανὸς χρυσοκέντητος. 173. Σιγκούνη μαῦρο με κόκκινα κεντήματα. 174. Σιγκούνη σαρακατσάνικη μαῦρο. 175. Γιλέκο μαῦρο ἀχειρίδωτον. 176. Ὁμοιον. 177. Ὁμοιον. 178. Ὁμοιον. 179. Ὁμοιον. 180. Ὁμοιον. 181. Ὁμοιον χειρίδωτον. 182. Γιλέκο ἀχειρίδωτον, ἐρυθρόν βελούδον, μαῦρο κέντημα. 183. Ὁμοιον Φιλιατῶν βελούδον ἰόχρουν. 184. Ὁμοιον ἐρυθρόν βελούδον. 185. Ὁμοιον Φιλιατῶν βελούδινον ἰόχρουν. 186. Γιλέκον ἀχειρίδωτον, κέντημα πράσινον. 187. Γιλέκον χρυσοκέντητον. 188. Γιλέκον χειρίδωτον, μπλε τσόχα μαῦρον κέντημα. 189. Γιλέκον παιδικόν, μαῦρη τσόχα, χρυσοκέντητη. 190. Ὁμοιον. 191. Γιλέκον—Πέσλη Λάκκας. 192. Προσάνικα Φιλιατῶν, ἰόχροα—βλέπε ἀριθ. 188. 193. Τουσλούκια ἀργυροκέντητα. 194. Ὑποκάμισον ἀραχνο

ὕφαντον. 195 Τσουράπια πολύχρωμα. 196. Ὅμοια 197. Ὅμοια λευκά. 198. Ποδιά ἐκ πρασίνου ἐν-τύπου ὑφάσματος. 199. Ράκη ὑποκαμίσου πολυ-χρώμου.

Ἑλληνικά Χαλκᾶ

1 Ἀμφιπόλεως, 1 Ἡπειρος δημοκρατία, 1 Πτο-λεμαϊκὸν ἐφθαρμένον.

Ρωμαϊκὰ

1 δηνάριον Καρακάλλα. 1 δηνάριον Σεβήρου Ἀλεξάνδρου, 1 δηνάριον Ἀντωνιανὸς Τραϊα-νοῦ Δεκίου διάτρητος, 1 Χαλκοῦν λικινίου, 1 Χαλκοῦν Μαξιμιανούς (;), 1 Χαλκοῦν Κωνσταν-τίνους II.

Βυζαντινὰ Χαλκᾶ

1 Ἀναστάσιον. 1 εἰκοσανούμερο σύγχρονον ἐφ-θαρμένον, 1 Ρωμανοῦ Α', 1 Ἰωάννου Τσιμισκῆ, 1 Μιχαήλ Α' Κομνηνοῦ, 1 Μιχαήλ Ἀγγέλου Κο-μνηνοῦ Δούκα ἐπίχρυσον διάτρητον ΒΜΕ β 198 XXVI 8.

Ἑνετικά ἀργυρὰ

1 γρόσιον ματαπάνιου Ἰακώβου Κονταρίνι 1275.

Χρυσὰ τσεκίγια

3 Ντομίνικους Κονταρίνι (1 διάτρητον) 1659, 14 Ἀλοΐζιους Κονταρίνι (1 διάτρητον) 1676, 10 Μ. Α. Ἰουστινιανοῦ (1 διάτρητον) 1684.

Διάφορα νεωτερικά

2 ἀργυρὰ Ραγόνζα τὸ, (ἐν μετὰ κρίκου διάτρη-του), 2 ΧΑ Αὐστρίας 1782 καὶ 18 (διάτρητα), 1 ἀργυροῦν τῶν 2 λέβα Βουλγαρίας, 1 Ν 10 Φίλλα 1894 Οὐγγαρίας, 1 ΧΑ Ρουμανίας 1880, 7 Χαλκᾶ Γεωργίου Α' Ἑλλάδος 2 λ. 1869 (τὰ δύο διά-τρητα) 2 Ἰλ. Γεωργίου Α. 1869, 1 Ἰλ. Γεωργίου Α' 1870, 3 Ἰλ. Γεωργίου Α' 1878, 14 ΧΑ Ἰονι-κοῦ Κράτους (1 διάτρ.), 7 ΝΚ Τουρκικὰ καὶ Αἰγύπτου (2 διατρ.). 3 ΝΚ Παλαιὰ τουρκικὰ (Ἀνατολικὰ), 14 ΧΑ Τουρκικὰ καὶ Αἰγυπτιακὰ (6 διάτρ.), 1 ΧΑ σφραγὶς 1889 μὲ ΚΣΙΩ 1 ΝΚ περίπτον, 3 ΧΑ ἄχρηστα.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

1. Παρὰ τοῦ ΟΤΕ Ἡπείρου συνεχίζονται αἱ τηλεφωνικαὶ συνδέσεις διαφόρων χωρίων.

2. Εἰς Δουρoύτην ἰδρύθη προσωρινὴ Γεωργικὴ Σχολή.

4. Εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον Ἰωαννίνων ἐξεργάγη πυρκαϊὰ κατασβεσθεῖσα ἐκγαίρως.

5. Παρητήθη τοῦ ἀξιωματὸς του ὁ Δήμαρχος Ἡγουμενίτης κ. Δημ. Πιτούλης.

6. Ἀνεκoinώθη ὁ διορισμὸς πολλῶν Ἡπειρω-τῶν δημοδιδασκάλων τοποθετημένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀκριτικὰ χωρία.

7. Παρὰ τῆς Νομαρχίας Ἰωαννίνων ἐκοινο-ποιήθη ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Δημάρχους καὶ Προ-έδρους τῶν Κοινοτήτων περὶ ἐγγραφῆς εἰς τοὺς οὐπολογισμοὺς τῶν εἰσφορᾶς ὑπὲρ ἀνεγέρσεως τοῦ ἡρώου Καλπακίου.

9. Δριμὺ ψυχὸς ἐνέσκηφεν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἡπειρον. Ἡ θερμοκρασία κατήλθεν πολλοὺς θα-θμοὺς κάτω τοῦ μηδενός.

— Συνήλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου Ἰωαννίνων ἡ Β' Συνδιάσκεψις τῶν ἀρτερ-γατικῶν σωματείων ΒΔ. Ἑλλάδος.

10. Δόγῳ τοῦ ψυχὸς ἐπάγωσε μικρὸν τμήμα τῆς λίμνης Παμβώτιδος.

12. Ὑπὸ τῆς Δευθύνσεως Γεωργίας ὑπεβλή-θη πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας πρότασις περὶ ἰδρύσεως εἰς Ἰωάννινα ἐργοστασίου ἐπεξεργασίας γάλακτος.

14. Διατίθεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας πίστωσις 1.000.000 δρχ. διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς νέας Ζωσιμαίας Σχολῆς.

16. Τὸ Ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Ἀμόνης ἀπεφά-σισε τὴν μὴ κατάργησιν τοῦ Κέντρου Δουτροθερα-πείας ἀναπήρων Πρεβέξης,

18. Ἐρχισαν εἰς Ἄρταν αἱ σχετικαὶ ἐργα-σίαι διὰ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτομάτου τηλεφωνικοῦ δικτύου.

20. Εἰς 2.000.000 δκάδες θὰ ἀνέλθῃ ἡ πο-σότης σίτου καὶ ἀραβοσίτου ἥτις θὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς ὀρεινοὺς πληθυσμοὺς τοῦ Ν. Ἰωαννίνων.

21. Ἀπεφασίσθη ἡ ἀνασύστασις τοῦ Συνδέ-σμου Κοινοτήτων ἄκρου Ζαγορίου.

22. Εἰς τὸ Σπήλαιον Περάματος ἀνεκαλύφθη καὶ νέος θάλαμος σταλακτικῶν καὶ σταλαγμιτῶν.

24. Ἀφίκοντο εἰς Ἰωάννινα πολλοὶ ἐκδρο-μεῖς φυσιολατρικῶν καὶ ὀρειβατικῶν συλλόγων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.

26. Ἐν ὄψει τῆς αὐξήσεως τῆς τουριστικῆς κινήσεως, κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῆς προσεγγί-σεως τοῦ φέρρου-μπῶτ τοῦ συνδέοντος Ἰταλίας-Ἑλ-λάδα εἰς Ἡγουμενίτσαν ἤρχισεν προετοιμασίας διὰ τὴν ἐξασφάλισιν κλινῶν εἰς τοὺς ἐπ. σκέπτας.

*

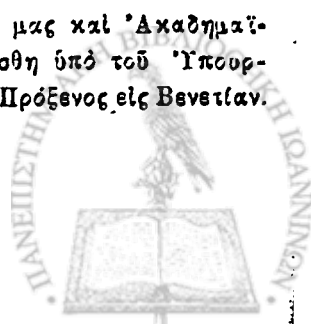
Ὁ Σύλλογος Φοιτητῶν Ἰωαννίνων

Οἱ ἐν Ἀθήναις ἐξ Ἰωαννίνων φοιτηταὶ συνε-κρότησαν σύλλογον, ὅστις πρὸ τινὸς ἀνεγνωρίσθη δικαστικῶς καὶ τὰ μέλη του συνελθόντα τὴν 25ην Νοεμβρίου 1956 ἐξέλεξαν τὴν διοίκησιν του ἥτις ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κάτωθι: Γεώργιος Σωτηρίου Παππᾶς, Πρόεδρος, Παναγιώτης Σταύρου Πανού-ρης, Ἀντιπρόεδρος, Ἑρρίκος Χρήστου Κολοβός, Γεν. Γραμματεὺς, Ἀρης Γεωργίου Μπαλῆς, Τα-μίας.

*

Ὁ κ. Κων. Μέρτζιος

Ὁ ἐκλεκτὸς συνεργάτης μας καὶ Ἀκαδημαϊ-κὸς κ. Κων. Μέρτζιος διαρρίσθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-γοῦ ἐξωτερικῶν κ. Ἀδέρωφ Πρόξενος εἰς Βενετίαν.

ΙΩΑΝ. Γ. ΖΩΗ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗΝ ΤΟΥ ΟΡΥΧΑΛΚΙΝΟΥ

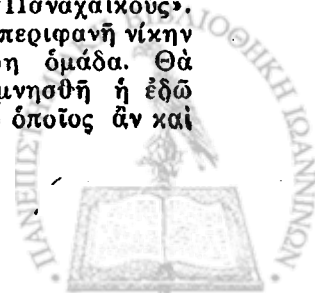
Ἐπανηγύρσαν οἱ φίλαθλοι μας καὶ μαζί μὲ αὐτοὺς ὅλοι οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν νίκην τοῦ Ρουμπάνη εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς. Καὶ δὲν εἶχαν ἄδικον. Ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἀνυψώθη εἰς τὸν ἰστὸν τῶν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ὕστερα ἀπὸ μίαν δλόκληρον τεσσαρακονταετίαν. Δηλ. μετὰ τὴν νίκην τοῦ Τσικλιτήρα εἰς τὸ ἄλμα εἰς μῆκος ἀνευ φορᾶς, τὸ... 1912. Ἦτο ἐπομένως ἡ ἐπιτυχία γεγονὸς σημαντικὸν διὰ τὸν ἑλληνικὸν ἀθλητισμὸν καὶ δικαιολογημένως ἐπροκάλεσε τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας ποὺ παρηκολουθήσαμεν. Ἐπὶ τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ συμβάντος ἐγράφησαν τόσα πολλὰ, ὥστε οὐδὲν ἀπολύτως θὰ προσέθετεν ἡ στήλη αὐτὴ ἐὰν ἡσχολῆτο μὲ τὸ ἐν λόγῳ θέμα. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἠθέλαμε νὰ τονίσωμεν εἶναι ὁ κίνδυνος μήπως μέσα εἰς τὴν παραζάλην τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν διθυράμβων ἀπωλέσωμεν τὸν προσανατολισμὸν μας. Μήπως μᾶς λείψῃ ἡ αἴσθησις τῆς πραγματικότητος. Μήπως μεγαλώσωμεν τὰ πράγματα εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε ἀπὸ οὐραγοὶ — ποὺ δυστυχῶς ἐξακολουθοῦμεν νὰ εἴμεθα εἰς τὸν διεθνῆ ἀθλητισμὸν — φαντασθῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας πρῶτον μεταξὺ τῶν πρώτων. Διότι καὶ τέτοιο ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἀπὸ τὰς τελευταίας θριαμβολογίας. Ἡ νίκη τοῦ Ρουμπάνη ἦτο ὄντως ἀξία ἐξάρσεως. Ἐπίσης αἱ προσπάθειαι δλοκλήρου τῆς ομάδος μας πρέπει νὰ ἐπισύρουν τὸν γενικὸν θαυμασμόν. Διότι τὸ ἀξίζουν. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀποτελέσματος ὅλοι ἠγωνίσθησαν ὡς ἄξιοι Ἕλληνες καὶ ἀθληταί. Φρονοῦμεν ἐν τούτοις ὅτι καλὸν εἶναι νὰ ὑπάρχῃ καὶ κάποιο μέτρο εἰς τὰς ἐκδηλώσεις καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀθλητικῆς καταστάσεως ἐν τῇ χώρᾳ μας. Μέχρι τοῦδε δὲν ἠκούσαμεν ἀπὸ ἑνα οἰονδήποτε ἀρμόδιον νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι δικαιολογημένη εἶναι ἡ χαρὰ μας διὰ τὸν ἐπὶ κοντῷ ἄλτην μας, ἀλλ' ὅτι ὀφείλομεν νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι εἴμεθα ἀκόμη πολὺ πίσω· πολὺ καθυστερημένοι ἐν συγκρίσει μὲ πλεῖστα ἄλλα κράτη· πολὺ ἐνωρίς νὰ ἐορτάσωμεν μίαν γενικὴν ἀνοδὸν τῆς στάθμης τοῦ ἀθλητισμοῦ μας. Ὅτι ἐπίσης οἱ Ὀλυμπιακοὶ τῆς Μεμβούρης μᾶς προσέφεραν τὸ ορυχάλκινον μετάλλιον ὅχι διὰ νὰ τὸ χρησιμοποιοῦμεν ὡς θέμα διὰ πρόχειρον λογιδριον περὶ τῶν ἐνδόξων μας προγόνων — ὡς εἴθισται —, ἀλλ' ὡς ἐνδειξὴν ποιᾶς τινος βελτιώσεως καὶ ὡς ἐνθάρρυνσιν διὰ νὰ βελτιωθῶμεν, ἢ μᾶλλον διὰ νὰ πάρωμεν εἰς τὰ σοβαρὰ τὸν ἀθλητισμὸν, διότι τοιοῦτον πρᾶγμα πολλὰκις δὲν συμβαίνει. Αὐτὰ ἐπερίμενε ὁ φίλαθλος κόσμος νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντας τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀθλητικῆς κινήσεως. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν βλέπομεν καμμίαν σοβαρὰν προσπάθειαν διὰ νὰ ἀναζωογονηθῇ ὁ ἀθλητισμὸς μας. Ἐπαφιέμεθα εἰς τοὺς ἐλαχίστους πρωταθλητὰς τοὺς ὁποίους ἐπίσης δὲν προσέχομεν ὅπως πρέπει καὶ ἐγκαταλείπομεν δλόκληρον τὴν ἐπαρχιακὴν Ἑλλάδα — τὴν μάνναν τῶν πρωταθλητῶν — ἀβοήθητον. Θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸ ορυχάλκινον, ἀν πραγματικῶς θέλομεν ἀθλητισμὸν.

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ

Κατὰ τὴν ἐπισκόπισιν τῆς ἐν Ἠπειρῷ ἀθλητικῆς κινήσεως τοῦ τριμήνου Ὀκτωβρίου—Νοεμβρίου—Δεκεμβρίου, εἰς τὴν ὁποίαν κατωτέρω προβαίνομεν, θὰ ἀναφερθῶμεν κυρίως εἰς ποδοσφαιρικοὺς ἀγῶνας ἐπισήμους καὶ ἡμιεπισήμους, διεξαχθέντας κατὰ τὴν κατ' ἐξοχὴν «ποδοσφαιρικὴν» αὐτὴν ἐποχὴν.

Τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον συνεκέντρωσαν οἱ ἀγῶνες Πρωταθλήματος καὶ Κυπέλλου Ἑλλάδος λόγῳ τοῦ ἐπισήμου χαρακτῆρος αὐτῶν

μᾶλλον παρὰ διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁμάδων διότι μερικοὶ μόνον ἐκ τῶν ἀγώνων ποὺ ἀναφέρονται ἦσαν πράγματι «μεγάλοι ἀγῶνες» συγκεντρώνοντες περισσότερα στοιχεῖα ἐνὸς καλοῦ παιγνιδίου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου Ἠπειρώται ἀθληταὶ μετέσχον εἰς τοὺς «Παναχαϊκοὺς». Καὶ αὐτοὺς ὁ Ἀβέρωφ κατήγαγε περιφανῆ νίκην ἐλθὼν 2ος ἀν καὶ δὲν εἶχε πλήρη ὁμάδα. Θὰ πρέπει ἐπίσης ἰδιαιτέρως νὰ ὑπομνησθῇ ἡ ἐδῶ ἀφίξις τοῦ Φωστήρος Ἀθηνῶν ὁ ὁποῖος ἀν καὶ

κατώτερος ἄλλων ἀθηναϊκῶν συγκροτημάτων ποὺ μᾶς ἐπεσκέφθησαν εἰς τὸ παρελθόν, ἐπροκάλεσε πραγματικὸν συναγερμὸν τῶν φιλάθλων.

Παραθέτομεν ἐν συνεχείᾳ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν καὶ ἄνευ ἄλλων σχολίων, λόγῳ τοῦ περιορισμένου χώρου, ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐπισήμους καὶ φιλικούς ἀγῶνας τοῦ ἐπισκοπούμενου τριμήνου:

Ὁκτώβριος

10. (1) Ὀλυμπιακός—Παναμβρακικός 2—2 (Π.) (2) Ἄρτα (3)

10. Ἀβέρωφ—Νικόπολις 7—0 (Π.) Ἰωάννινα.

10. Ἀετός—Παναμβρακικός 3—1 (Π.) Ἄρτα.

10. Λευκάτας—Ὀλυμπιακός Ἄρτης 4—2 (Π.) Λευκάς.

21. Ἀτρόμητος—Ὀλυμπιακός 2—1 (Π.) Ἰωάννινα.

21. Ἀβέρωφ—Τηλικράτης 1—1 (Π.) Λευκάς.

21. Παναμβρ.—Νικόπολις 3—2 (Π.) Ἄρτα.

21. ΑΕΠ—Ἀετός 1—0 (Π.) Πρέβεζα.

28. Ἀβέρωφ—Λευκάτας 4—0 (Π.).

Νοέμβριος

4. Ἀτρόμητος—Ὀλυμπιακός Ἄρτης 3—1 (Π.) Ἄρτα.

4. Τηλικράτης—Παναμβρακικός 2—1 (Π.) Λευκάς.

11. Ἀβέρωφ—Παναμβ. 3—2 (Π.) Ἰωάννινα.

11. Τηλικράτης—Ὀλυμπ. Ἄρτης 1—1 (Π.) Ἄρτα.

11. Ὀλυμπ. Ι.—Τηλ. 1—1 (Π.) Λευκάς.

18. 40 Σ.Ε.—Ἑργατικὴ Θύελλα Ἰωανν. 2—2 (Φ. 4) Ἰωάννινα.

25. Ἀτρόμητος—Νικόπολις 7—0 (Π.) Ἰωάννινα.

25. Παναμβ.—Λευκάτας 3—1 (Π.) Ἄρτα.

Δεκέμβριος

2. Ἀβέρ.—Ἀτρόμ. 3—1 (Π.) Ἰωάννινα.

2. ΑΕΠ—Παναμ. 3—1 (Π.) Πρέβεζα.

2. Τηλικ.—Ἀετός 3—1 (Π.) Λευκάδα.

9. Ἀτρόμητος—Ὀλυμπ. Ι. 2—1 (Κ.) (5) Ἰωάννινα.

9. Ἀβέρωφ—Νικόπολ. 5—1 (Κ.) Πρέβεζα.

16. Ἀβ.—Ὀλυμπ. Ι. 0—0 (Π.) Ἰωάννινα.

16. Ἀτρ.—Ἀετός 3—1 (Π.) Ἄρτα.

16. ΑΕΠ—Νικ. 3—2 (Π.) Πρέβεζα.

25. Φωστήρ Ἀθηνῶν—Παναμβρ. 5—0 (Φ.) Ἄρτα.

25. Ὀλ. Ι.—Ἀβέρ. 1—0 (Κ. Χριστουγ.) (6)

26. Φωστήρ—Ἀτρ. 2—1 (Φ.) Ἰωάννινα.

Ἡ κατὰ ταξίς τῶν δμάδων

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔτους διεξαχθέντων ἀγῶνων πρωταθλήματος Ἡπείρου προκύπτει ἡ ἀκόλουθος βαθμολογία:

ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΩΝΕΣ	ΤΕΡΜ.	ΒΑΘ.
Ἀβέρωφ	6	18—4	16
Ἀτρόμητος	6	22—7	16
ΑΕΠ	5	14—6	15
Τηλικράτης	7	11—14	14
Παναμβρ.	7	13—16	12
Ἀετός	5	7—8	9
Λευκάτας	5	8—12	9
Ὀλυμπιακός Ι.	4	4—5	7

Ὀλυμπ. Α.	5	7—14	7
Νικόπολις	5	4—22	5

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ πρόγραμμα δὲν ἐτηρήθη ἐπακριβῶς διότι λόγῳ τῆς κακοκαιρίας μερικοὶ ἀγῶνες ἀνεβλήθησαν. Κατόπιν τούτου εἶναι ἄγνωστον πότε θὰ λήξῃ τὸ «Πρωτάθλημα» ποῦ, ὡς ἐλέχθη, κατέρριψε ἤδη τὸ... παγκόσμιον ρεκόρ εἰς διάρκειαν!.

Οἱ ἀγῶνες στίβου

Οἱ «Παναχαϊκοὶ» περὶ τῶν ὁποίων γράφομεν ἀνωτέρω, ἐτελέσθησαν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου εἰς Πάτρας. Κατ' αὐτοὺς ὁ ἀθλητὴς τοῦ Ἀβέρωφ Τσουκανέλης καὶ ἡ ὁμάς Σκυταλοδρομίας κατέρριψαν δύο πανηπειρωτικά ρεκόρ, εἰς τὴν ἐλευθέραν δισκοβολίαν καὶ τὴν σκυταλοδρομίαν. Ἡ βαθμολογία εἶχεν οὕτω. Παναχ. 200, Ἀβέρωφ 120, Ἀπόλλων Πατρῶν 24, Ἀτρόμ. Ἰωαν. 22, Αἴγιον 11.

Τὸ μπάσκετ. Δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπος ἡ ὑπόμνησις δι' ὡηρὰ κίνησις παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ μπάσκετ—μπῶλ. Οὕτω ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου ἤρχισε τουρνουὰ τῶν ὁμάδων μπάσκετ τῶν Συλλόγων Ἀβέρωφ, Ἀτρομήτου, Ὀλυμπιακοῦ, τοῦ Ἀγροτικοῦ Οἰκοτροφείου, τῆς Α. Ο. Κολχίδος καὶ τῆς Παιδοπόλεως «Ζηρό». Νικητρία ἀνεδείχθη ἡ ὁμάς τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ἡ ὁποία ἐξῆλθε τῶν ἀγῶνων ἀήττητος.

Οἱ Πρὸ σκοποὶ. Ἀπὸ τῆς 12ης Δεκεμβρίου ἤρχισαν ἀγῶνες ἀθλοπαιδιῶν μετὰ τῶν ὁμάδων τῆς τοπικῆς Ἐφορείας Προσκόπων Ἰωαννίνων.

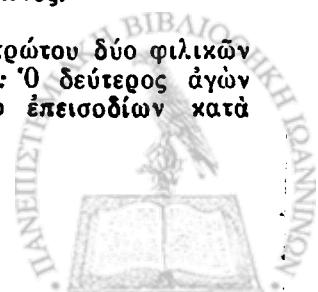
Οἱ ἀγῶνες τῆς μελβουρνης

Μολονότι ὁ ἡπειρωτικὸς ἀθλητισμὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ μᾶς ἐνδιαφέρει ἀμεσώτερα, νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ θεωρηθῇ περιττὴ μία ἀπλὴ ἀπαρίθμησις τῶν πρώτων νικητῶν τῆς 16ης Ὀλυμπιάδος:

100 μ. Μόρροου (ΗΠΑ) 10.5. 200 μ. Μόρροου (ΗΠΑ) 20.6. 400 μ. Τζένκις (ΗΠΑ) 46.7. 800 μ. Κούρνεϋ (ΗΠΑ) 1.47.7 1500 μ. Ντελάνυ (Ἰρλ.) 3.41.2. 5.000 μ. Κούτς (Ρωσ.) 13.39.6. 10.000 μ. Κούτς (Ρωσ.) 28.45.6. 110 μετ' ἐμπ. Κάλχουν (ΗΠΑ) 13.5. 400 μετ' ἐμπ. Γ. Νταϊήβις (ΗΠΑ) 50.1. 3.000 στίπλ. Μπράσερ (Ἀγγλ.) 8.41.2. Μαραθώνιος Μιμούν (Γαλλ.) 2 ὥρες 25! 4X100 ΗΠΑ 39.5. 4X400 Η.Π.Α. 3.04.8. 20.000 βάδην. Σπίριν (Ρωσ) 1 ὥρα 31.26. 50.000 βάδην Ν. Ρήντ (Ν. Ζ.) 4 ὥρ. 30' 42.8. Ὑψος Ντούμας (ΗΠΑ) 2.12. Ἐπὶ κοντῷ Ρίτσαρντς (ΗΠΑ) 4.56 Τριπλοῦν. Ντά Σίλβα (Βραζ.) 16.35. Μῆκος Γκέγκ. Μπέλ (ΗΠΑ) 7.83. Σφυρ. Κόνολλ (ΗΠΑ) 63.19. Σφαῖρα. Ο' Μπράιαν (ΗΠΑ) 18.57. Ἀκόντ. Ντάνιελσεν (Νορβ.) 85.71. Δισκ. Ἐρτερ (ΗΠΑ) 56.36. Δέκαθλον Κάμπελ (ΗΠΑ) 7637.

1. Ἡμερομηνία.
2. Ἀγὼν Πρωταθλήματος Ἡπείρου.
3. Τόπος διεξαγωγῆς ἀγῶνος.
4. Φιλικὸς ἀγὼν.

6. Πρόκειται περὶ τοῦ πρώτου δύο φιλικῶν ἀγῶνων τῶν δύο ἐβδομάδων: Ὁ δεῦτερος ἀγὼν δὲν ἐπραγματοποιήθη λόγῳ ἐπεισοδίων κατὰ τὴν α' συνάντησιν.

Τους αγαπητούς φίλους και συνεργάτες του περιοδικού, που είχαν την ευγενικότητα να μας εύχονται για τις γιορτές που περάσαμε για το Νέον Έτος, Αρχιμ. Φιλ. Βιτ., Στερ. Σκιαδ., Σπ. Μετ., Γιαν. Χατζ., Περιόδ. «Σκουφάρ», Έλ. Γκατ-Βουλγ., Χρυσ. Ζιτς., κ. ά. εύχαριστούμε θερμά για τις εύχές του και άντευχόμεθα τα άριστα. Γαλλ. Ίνστιτούτο Αθήνα.—Σας στείλαμε ότι μας ζητήσατε. Σπ. Κατ., Ή συνεργασία σας «Η ποιήση κοντά στη φύση», παρουσιάζει άτυχώς μερικές ατέλειες, που την κάνουν να ξεφεύγει από τη γραμμή την όποία έχει σε ανάλογα θέματα χρηάξη το Περιοδικό. Γιάν. Κουτσοχ. Αθήνα: Λυπούμαστε πολύ, αγαπητέ φίλε, γιατί ή κριτική σου μας στείλατε ήρθε καθυστερημένα μετά τη δημοσίευση άλλης για το ίδιο θέμα από συνεργάτη μας. Θέλετε να τη δώσουμε σε μια τοπική εφημερίδα για δημοσίευση; Γράψτε μας. Ν. Μακρ., Θεσσαλονίκη.—Ό Διευθυντής του Περιοδικού σας άπήντησε με προσωπικό τον γράμμα. Προσθέτουμε ό,τι, στη συνεργασία μας, δεν έχουμε προτιμήσεις για καμιά ήπειρ. περιοχή, ούτε συνεπώς για το Ζαγόρι. Για την Κόνιτσα ίσα—ίσα και την περιοχή της, έχουν μέχρι σήμερα δημοσιευθή πολλές συνεργασίες στην «Ήπειρ. Έστία». Ό Γ. Παπικ., κατέβαλε τη συνδρομή σας. Για τα άλλα ύπενθυμήστε μας όταν θάρρη ό κατάλληλος χρόνος, για να ανατρεξουμε στο άρχειο μας. Βιβλιοδ. Χίου.—Εύχαριστούμε για τις εύχές σας και άντευχόμεθα τα άριστα. Ν. Ντεκάστρο, Αθήνα.—Θερμά εύχαριστούμε για τα στοργικά σας λόγια και τές εύχές σας. Άντευχόμεθα τα άριστα. Ήλ. Κατσογ., Θεσσαλονίκη.—Θερμά εύχαριστούμε για τις εύχές σας. Τα καλά σας λόγια μας συγκινούν και μας ένθαρρύνουν στην προσπάθειά μας. Στο ύπό έκτύπωσιν τεύχ. Δεκεμβρίου, δημοσιεύεται κριτικό σημείωμα συνεργάτου μας για την τελευταία εργασία σας. Μ. Μπαλ., Χανιά.—Πήραμε τις συνδρομές σας και εύχαριστούμε γι' αυτές, όσο και για τα καλά σας λόγια. Θ. Πασχ., Θεσσαλονίκη.—Θά σας γράφουμε ιδιαιτέρως. Γ. Λάϊο, Βιέννη.—Για τα θερμά σας λόγια που τονώνουν την προσπάθειά μας, εύχαριστούμε εγκάρδια. Θά περιμένουμε πάντοτε συνεργασία σας. Θά προσπαθήσουμε —άργότερα όμως— να βοηθήσουμε και από δώ την αναδιφική σας έρευνα. Για τις εύχές σας, εύχαριστούμε και άντεπενχόμεθα τα άριστα. Π. Κοντομ., Λευκάδα.—Εύχαριστούμε θερμά για τον εγκάρδιο τρόπο με τον όποιο άντικρύζετε την προσπάθεια του Περιοδικού, καθώς και για τές εύχές σας άντευχόμεθα τα άριστα. Ή συνέχεια της μελέτης σας δημοσιεύεται στο παρόν τεύχος. Μεσκ. Έδεσσα.—Σας γράφουμε ιδιαιτέρως. Το ποίημά σας δημοσιεύεται. Σωκρ. Καραντ., Αθήνα.—Θερμώς εύ-

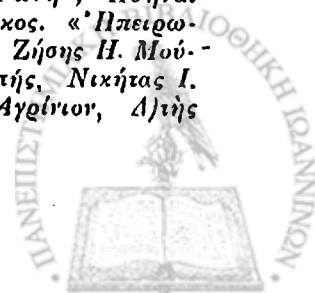
χαριστούμε για τις εγκάρδιες εύχές σας και άντευχόμεστε τα άριστα. Ή «Αττική Σκηνή» άφησε σε όλους μας αξέχαστες αναμνήσεις. Αν. Εύθυμ. Κόνιτσα.—Εύχαριστούμε, καλέ μας φίλες για τις εγκάρδιες εύχές σας και άντεπενχόμεστε τα άριστα. Από τα ήθογραφήματα που μας στείλατε δε βρήκαμε κάτι που να στέκεται στο ύψος των προηγουμένων σας πούδημοσιέψαυε. Στείλτε μας κάτι άλλο.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- Επιμελεία Ξ. Λευκοπαρίδη: «Αλληλογραφία της Π.Σ. Δέλτα». Έκδοσις «Έστίας» Κολάρου. Όγκώδης τόμος, περιλαμβάνων 440 γράμματα ιδιωτικής αλληλογραφίας της Π. Σ. Δέλτα, στα όποια παρελαύνουν όλες οι μορφές των γραμμάτων από τα 1906 έως τα 1940, σχ. 8ον μεγ., Σελ. 545. Αθήνα, 1956.
- Μ. Πανάγιου: «Οί νεκροί μας ζούν». Μελέτη βιολογική, μεταψυχική. Γιάννινα, 1956, σχ. 8ον, σελ. 90.
- Μαρίας Κεσίση: «Καλημέρα άνθρωποι», ποιήματα, Αθήνα, 1959, σχ. 8ον, σελ. 48.
- Α. Μαλάμα: «Σπίθες απ' τη στάχτη», ποιήματα, Γιάννινα, 1956, σχ. 8ον, σελ. 44.
- Γιάννη Σαραλή: «Ζαγόρι», όδοιορικό, Αθήνα, 1956, σχ. 8ον, σελ. 212.
- Τάκη Χατζηαναγνώστου: «Ζωή», μυθιστόρημα, Μυτιλήνη, σχ. 8ον, σελ. 284.
- Μιχ. Πανάγιου: «Πώς χωρίζεται ή ψυχή από το σώμα», μελέτη, ψυχολογική, βιολογική, μεταψυχική, Ιωάννινα, 1956, σχ. 8ον, σελ. 116.
- Γιάννη Μπενέκου: «Ηπειρωτικά διηγήματα» (Α' βραβείο νεοελληνικών γραμμάτων), Αθήνα, 1956, σχ. 8ον, σελ. 136.
- Λίνου Πολίτη: «Ό Σολωμός στα γράμματά του», Αθήνα, 1956, σχ. 8ον, μικρό, σελ. 80.
- Collection de l'Institut Francais d'Athènes: «Bulletin analytique de Bibliographie Hellenique» Athenes, 1956, σχ. 8ον, σελ. 508.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: «Ακτίνες» 176ον, Αθήναι. «Έκλογή» 135ον, Αθήναι. «Επιθεώρηση Τέχνης» 230λ-24ον, (αφιέρωμα στην Κίνα), Αθήνα. «Πυρσός» 24ον, Κων/πολεις. «Άγροτική Έορτή», τεύχος Δ'—Ε' (έκδοσις Ιστορικής και Λαογραφικής Έταιρείας των Θεσσαλών), Αθήναι. «Βιομηχανική Έπιθεώρησης» 265, Αθήναι. «Επιθεώρηση Έργασίας» (δργανον της Γ.Σ.Ε.Ε.), 2ον, Αθήναι. «Τά Τέμπη» 4ον, Λάρισα. «Έπτανησιακά φύλλα» 1ον—2ον, Αθήνα.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ: «Ηπειρωτική Φωνή», Αθήναι Δ/νται, Χρ. Λάμπρος—Κ. Νάκος. «Ηπειρωτικά Νέα», Αθήναι. Δ/ντής, Ζήσης Η. Μούλιος. «Βήμα» Πρέβεζα, Δ/τής, Νικήτας Ι. Τσουτσάνης. «Ό Λαός», Αγρίνιον, Δ/τής

Θεόδ. Α. Διαπικός. «Πανηπ. Ἀγών» Ἀθῆ-
ναι, Δ)ταί, Χρ. Μικέλης—Α. Λοζάκης, «Θεο-
πρωτικὸν Βῆμα» Ἡγουμένησα, Δ)τῆς, Δημ.
Σαλούκας, «Νέα Καλιφόρνια», Ἅγιος Φραγ-
κῖσκος (Ἀμερικῆς) Δ)τῆς Ν. Σ. Δάλλας. «Ἡ-
πειρωτικὸς Ἀγών», «Ἐθνικὸς Ἀγών», «Κῆ-
ρυξ», «Βόρ. Ἡπειρος», «Ἡπειρωτ. Αἶμα»—
Ἰωάννινα.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

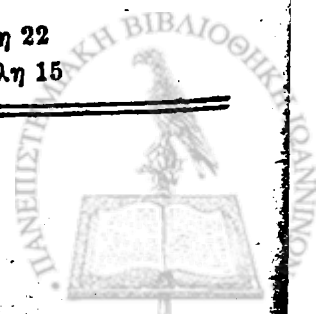
Στὸ «Τὸ Γιαννιώτικο συχοπλάκι κ.τ.λ.», νὰ

γίνουν οἱ ἐξῆς διορθώσεις: Σελ. 725 στίχ. 1 ὑποστ.,
Cardinali' σελ. 732, ὑποσ. 9 στίχ. 7, παρουσίαζαν'
ὑποσ. 13 στίχ. 2 ἀντὶ ἀκαλλιέργητη διάβαζε ἀκα-
λαϊσθητή, σελ. 901, στίχ. 1 πριμαντόνα (δύο ν)'
σελ. 906 στίχ. 34, ἀπαθλείφεται τὸ αὐτό· σελ. 908
στίχ. 12, σατυρίζουν' σελ. 1022 στίχ. 22, διάβαζε
ἐμφάνισης, τοποθέτησης (χωρὶς τὸ τους)· σελ. 1022,
στίχ. 25, ὁμως' σελ. 1023, στίχ. 19, τοῦ, στίχ. 31,
τό· σελ. 1024 στίχ. 13, σὲ καιρό· ἴδ. σ. στίχ. 8
ὑποσημ., quitanza.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Νόμῳ

Ἐκδίδει: Μιχαήλ Χαρ. Μάνος—Δημοσθ. Κόκκινος Χρηστοβασίλη 22

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Πολυχρόνης Ι. Ντάγιος, Χρηστοβασίλη 15

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ Ε' ΤΟΜΟΥ

Ο Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Μιχαήλ, ὁ Μητροπολίτης Κορυθαῖς Κουρίλας Εὐλόγιος, Ἀθανασούλης Κρίτων, Ἀλαβέρας Τηλ., Ἀριστοφάνης, Ἀρκαδίου Μαρία, Ἀρχιλόχος, Ἀσδραχᾶς Σπ., Ἀυγερινὸς Κούλης, Βαζάκας Νικ., Βασιλᾶς Ἡλ., Βατίδου Φιλή, Βετσόπουλος Βασ., Ἀρχιμ. Βιτάλης Φιλ., Βοσταντζῆς Νικ., Βότση Ὀλγα, Βουρλέκη—Γαλανάκη Ἀν., Γεροντικὸς Ἀρσένης, Γεωργαντζῆς Ἀναστ., Γιάκος Δημ., Γκζίκη Ἀγνή, Γκόλφης Ρήγας, Δαβαλᾶς Δ., Δάλλας Γιάννης, Δάλλα Ἰσμήνη, Δέμος Ἀθ., Δευτεραῖος Φιλ., Διαμάντης Κων., Δικήτας Εὐαγ., Δόξας Τάκης, Δροσίνης Γεώργιος, Εὐθυμίου Ἀναστ., Εὐσταθίου Ἀνδρ., Ζαδὲς Δημ., Ζερβάνος Ἀλ., Ζηλεμένος Κων., Ζιτσαῖα Χρυσ., Ζόλδερ Ἀνθούλα, Ζώης Ἰωάν., Ζυγούρης Νικ., Θέμελης Γεωργ. Θεοδωρίδης Δημ., Θεοδώρου Σαβ. Κάκος—Παπαφωτίου Γ, Κάλβος Ἀνδρέας, Καραντώνης Ἀνδρ., Καρβέλης Τάκης, Κατσιμήτρος Χαρ., Κῆτσος Κων., Κλεώπα Θάλεια, Κόκκινος Δημ., Κόκκορος Μιχ., Κοιτομίχης Παντ., Κοσμᾶς Νικ., Κοτziuύλας Γεώργιος, Κουισοχέρας Ἰωάννης, Κραψίτης Βασίλ. Κρινιώτης Βασίλ., Κτῶρος Νῆσος, Λαζαρίδης Κωνστ., Λαῖος Γεώργ., Λιβαδεὺς Ἀλ., Λιόντας Νικ., Λιππιώτης Στέφ., Λοβέρδου Μαρία, Μάλλωσης Ἡρ., Μάνος Μιχαήλ, Μάξιμος Πελοποννήσιος, Μαραγγὸς Δημ., Μασούρας Γεώργιος, Μέντζιος Θεοφ., Μέρτζιος Κων(τ)ῆνος, Μεσηνέζης Νύσης, Μηλιώνης Χρ., Μητσοτάκης Κυρ., Μουσέλιμης Σπ. Μουντῆς Ματθ., Μπαρᾶς Βασ., Μπεξαντὲ Δημ., Μπέτης Στεφ., Μπόγκας Εὐάγ., Μπούχλας Ἀντ., Μυλωνᾶς Ἀλεξ., Μυρσίνης Ἀλκης, Νάσιου Ρωμυλία, Νικολαΐδης Ν. Ἰωάν., Νικολαΐδου Ἀλίκη, Ὀβίδιος, Οἰκονόμου Γεωργ., Οὐγκῶ Β., Παῖσιος Γεώργ. Παναγιωτούνης Παν., Παπαγεωργίου Βασ., Παπαγεωργίου Γεώργιος, Παπαθανασίου Ζήσης, Παπᾶ Κατίνα, Παπαπαναγιώτου Κων., Παπακώστας Ἀγγελ., Παπακώστας Χρ., Παππᾶς—Γκάλγκος Γ, Παπαστεργίου Φώτ., Πατσέλης Νικόλαος, Πετρόχειλος Μιχ., Πετσάλης—Διομήδης Θαν., Πικούλη Καίτη, Πλατῆς Λευτέρης, Πόε Ἐντγκαρ, Πράτσιας Γεώργιος, Προυσῆς Κων., Ράγκος Γεώργιος, Ράπτης Ἰωσήφ, Σαλαμάγκας Δημήτριος, Σακελλόπουλος Γεωργ., Σαραλῆς Γιάννης, Σάρρος Δημήτριος, Σέιλντ Γιόχαν, Σικελιανὸς Ἀγγελος, Σίλλερ Φρ., Σιωμόπουλος Τάκης, Σκαφιδᾶς Βασ. Σκιαδᾶς Στέργιος, Σκίπης Σωτήριος, Σκουβαρᾶς Βαγγέλης, Σπανδωνίδης Π., Στεφάνου Ἀναστ., Σολωμὸς Διον., Σούρλας Εὐριπ., Στούπης Σπ., Ταμβάκης Κώστας, Τσάλιος Γ., Τσιέτης Κ., Τσιάκος Τάκης, Τσιλιμαντὸς Κων. Τσιτσᾶς Σερ., Φάντης Πάνος, Φίλιππας Σπ., Φραγκίσκος Γεώργ., Φωτόπουλος Κων., Χατζηγιάννης Δημ. Χατζίνης Γιάννης, Χατζόπουλος Κων., Χρηστοβασίλης Χρῆστος, Χρήστου, Βασ., Χρυσάνθης Κύπρος, Ψαλλίδας Ἀθαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Ε' ΤΟΜΟΥ

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ

Όλα για όλα	Ιάννου Φάντη	213
Αποδημία	Μιχ. Μάνου	627
Ο νεώτερος Μαραθώνας	Ιωάν. Κουτσοχέρα	843

ΙΣΤΟΡΙΑ—ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Διάγγελμα τῶν Κυπρίων βουλευτῶν τοῦ 1931	Σπ. Φίλιππα	3
Τὸ προβάδισμα τῶν ἡπειρωτῶν εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐξέλιξιν τῆς χώρας	Νικ. Β. Πατοέλη	8
Ἡ κλεφτουριά τῆς Ρούμελης στὴ λαϊκὴ μας ποίηση	Ἀναστ. Στεφάνου	15
Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ Ζέλοβα	Στεφ. Μπέττη	22
Οἱ Δρυμάδες τοῦ Πωγωνίου	Ἀθαν. Δέμου	28
Σχόλια καὶ παρατηρήσεις σ' ἓνα ἱστορικὸ γράμμα «Σατραζάμης» καὶ Ρεσίτ πασιᾶς	Κων. Λαζαρίδη	30
Ἡπειρωτικὰ ἀνάλεκτα	Δημ. Σαλαμάγκα	31
	Μητρ. Εὐλογίου Κουρίλλα	34, 269, 243, 448
Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις	Γεωργίου Παϊσίου	39, 560
Ἡ εἴσοδος τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου εἰς Ἰωάννινα		108
Ἐγγραφον ἐκ Παραμυθίας τοῦ 1633	Κ. Δ. Μέρτζιου	115
Ἡπειρώτες ἐθελονταὶ στὰ 1912—1914	Γ. Α. Οἰκονόμου	117
Πηγαὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος	Κ. Α. Διαμάντη	119, 317, 426, 555, 685, 881, 989
Οἱ Γριβαῖοι καὶ ὁ Ἀλῆ-πασᾶς	Παντ. Κοντομίχη	128
Ὁ Πατριωτισμὸς τῶν ἡπειρωτῶν	Νικολ. Ζυγούρη	134
Μετοικεσία Ἡπειρωτῶν εἰς ἐπαρχίαν Καλαβρυτίων	Β. Παπαγεωργίου	140
Μιὰ ἐνθύμηση γιὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Γρίβα στὰ 1854	Στ. Μπέττη	142
Τὸ προβάδισμα τῶν ἡπειρωτῶν εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐξέλιξιν τῆς χώρας	Νικ. Πατοέλη	145
Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία		217
Ὁ Μακρυγιάννης μυεῖται στὴ Φιλικὴ Μάχης		219, 224
Ἡ μάχη τῆς Μπογορίτσας—Προτροπές—Οἱ Σουλῶτισσες στὴ μάχη	Χρ. Περραιβοῦ	220
Πρόμαχοι τοῦ Ἑλληνικοῦ	Ἀθαν. Ψαλλίδα	230

Ὁ Ἀνδροῦτσος στὴν Πρέβεζα	Ἡλ. Βασιλᾶ	240
Ὁ χαλασμός τῶν Γραμμενοχωρίων στὰ 1821	Στεφ. Μπέττη	247
Πρόδρομοι τοῦ Ρήγα καὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας	Β. Γ. Μπαρᾶ	257,335
Ἀσημάκης Φωτήλας, ὁ ἄρχων τῶν Καλαβρύτων	Βασ. Παπαγεωργίου	263
Ἡ συντήρησις καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἱστορικῶν τόπων τοῦ Σουλίου	Ἀλ. Μυλωνᾶ	265
Ἀνέκδοτα ἀγωνιστῶν		280
Συμβολὴ στὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Ἡπείρῳ μὲνῶν τοῦ Σινᾶ	Θεοφ. Μέντζιου	313,533,657,890,985
Δασκαλιό, τὸ πρῶτον Δημοτικὸν Σχολεῖον Ζίτσης	Σ. Παπᾶ· Γκάλγκου	329
Ἐνθυμήσεις ἀπὸ τὸ 1897	Ἀλ. Λιβαδέως	331
Ἡ Οἰκογένεια Πετμεξαίων	Βασ. Παπαγεωργίου	340
Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις	Σάββα Θεοδώρου	366
Περὶ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως	Κ. Δ. Μέρτζιου	417
Καὶ πάλιν περὶ Χατζῆ Παναγιώτη Ζωσιμᾶ	Κ. Δ. Μέρτζιου	420
Ἐνα πιστοποιητικὸν ἀπὸ τὰ Γιάννινα τοῦ 1744	Κ. Δ. Μέρτζιου	421
Πωλητήρια ἔγγραφα καὶ ὁμολογὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Σουλιωτῶν	Σπ. Μουσελίμη	423
Τέσσαρα γράμματα τοῦ Καπετὰν Ἀδροῦτσου στὴ γυναικὰ του	Ἡλία Βασιλᾶ	439
Ὁ κλέφτης Ἀνδροῦτσος	Σπύρου Ἀσδραχᾶ	443
Ἡ ἀρχόντισσα Χρυσῇ Πασχάλῃ	Κων. Λαζαρίδῃ	446
Ὁ Γεώργιος Σταῦρος	Νύση Μεσσηνέζῃ	521
Ἡ κοινωνικὴ δράσις τοῦ Ἀριστοτέλῃ Βαλαωρίτῃ στὴ Λευκάδα στὰ 1854	Παντ. Κοντομίχῃ	541,706,866,1001
Οἱ Γεροστάθαι	Γ. Κάκου Παπαφωτίου	548
Ὁ Λαρίσης Πολύκαρπος	Δημ. Χατζηγιάννη	550
Λαϊκὲς παραδόσεις γιὰ τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτες τῆς Λάμαρης	Ἀναστ. Γεωργαντζῇ	552
<i>Epirus sacra</i>	Μητροπ. Εὐλογίου Κουρίλα	630
Περιγραφή τῆς Βορ. Ἀλβανίας καὶ τῆς Βορ. Ἡπείρου	Γ. Λαΐου	641
Τὸ ἀρχεῖον τῆς Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης	Ἀρχ. Φίλαρ. Βιτάλη	652
Κωσταντῆς Χρήστου	Εὐριπίδου Σούρλα	666
Σιναϊτικά	Βαγγέλη Σκουβαρᾶ	675
72 προφητεῖες τοῦ πάτερ—Κοσμᾶ	Κ. Σ. Κώνστα	678
Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς καὶ ὁ Ἀαλῆ Πρόνιος	Γεωρ. Μασούρα	683
Καστρί καὶ «Εἰκονίσματα»	Κων. Φωτοπούλου	684
Οἱ ἀδελφοὶ Στεφανόπολι στὴν Πρέβεζα	Ἡλ. Βασιλᾶ	696
Ἱστορικὰ τῆς Λαϊστας	Ζήση Παπαθανασίου	701
Τὸ «Σελιὸ» Κουκουλίου	Κώστα Λαζαρίδῃ	703
Τὸν καιρὸ τοῦ «ΟΧΙ»	Κ. Σ. Κώνστα	837
Ἡ μάχη τοῦ Καλπακίου	Χαρ. Κατσιμήτρου	840
Ἡ δράσις τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ Ζαγορίου	Ἀλ. Λιβαδέως	844
Λάμπρος Κατσώνης καὶ Ἀνδροῦτσος Λιβανίτος	Κ. Δ. Μέρτζιου	846
Μαξίμου Πελοποννησίου: Λόγος κοινὸς περὶ τῶν μαντευομένων καὶ τῶν ὁμοίων	Δ. Μ. Σάρρου	849,983
Μιχαὴλ Τουσίτσας	Βασ. Σκαφιδᾶ	858
Κυκλαδῖται Ἱεράρχαι καὶ ἱεροκήρυκες ἐν Ἡπείρῳ	Φιλ. Βιτάλη	862

Παλαιογραφικά Ζαγορίου	Ἰωάν. Ν. Νικολαΐδου	873,1009
Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Συρράκου	Νικ. Παπακώστα	887
Ὁ Λαρίσης Πολύκαρπος καὶ ὁ Σταγῶν Ἀνθιμος	Γεωρ. Οἰκονόμου	981

Λ Α Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Τὰ ζῶα καὶ τὰ πουλιὰ στοὺς ἡπειρωτικούς θρύλους	Εὐαγγέλου Μπόγκα	43,158
Οἱ Σαρακατσαναῖοι	Βασ. Σκαφιδᾶ	56,151,276,357 458,564
Τὸ Γιαννιώτικο στιχοπλάκι	Δημ. Σαλαμάγκα	63,164,370,466 577,723,903,1010
Ὁ Βασιλέας Ἀλέξανδρος	Γιάννη Δάλλα	285
Γαμήλια ἔθιμα τῆς Β. Ἡπείρου	Κατίνας Παππᾶ	350,453
Γύρω ἀπὸ τὴν ὀνομασία καὶ τὴν καταγωγὴ τῶν Σαρακατσαναίων	Κ. Λαζαρίδη	362
Ἐθνικότης μερικῶν λέξεων τῶν Σαρακατσαναίων	Εὐαγ. Μπόγκα	573
Ὁ ξέφλος καὶ τὰ τραγούδια του	Στεφ. Μπέττη	585
Τὸ μοιρολόϊ ὁ «Νικολάκης»	Βασ. Χρήστου	670
Τὸ Ἡπειρωτικὸ λαϊκὸ σπῆτι	Νίκου Κοσμᾶ	713
Τὸ δημοτικὸ ποίημα καὶ ὁ δημιουργὸς του	Γεωρ. Φραγκίσκου	733
Ἡ Κύρ Ἀναγνώσταινα	Χρυσ. Ζιτσαίας	899
Ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ Ἡπειρώτου ἀπὸ τὴ γενέθλια γῆ του	Εὐρ. Σούργλα	1018

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τοῦ Γιάννη Μπουκουβάλα	209
Τοῦ Κοντογιάννη	209
Τοῦ Σκυλοδήμου	210
Τοῦ Μάρκο-Μπότσαρη	210
Τ' ἀντρωμένον τ' ἄρματα	210
Ὁ Δεσπότης	214
Τὸ πάρσιμο τῆς Πρέβεζας	222
Τῆς Λιάκαινας	223
Ὁ λαβωμένος κλέφτης	223

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ—ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ Κ.Α.Π.

Σχέδιον ἐπανεποικισμού καὶ ἀξιολογήσεως Ζαγορίου	Γ. Σακελλοπούλου	735
Ὁ Τουρισμὸς εἰς τὴν Ἡπειρον	Νικ. Πατσέλη	741
Ἡ συμβολὴ τοῦ Τοσιτσείου κληροδοτήματος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς τυροκομίας ἐν Ἡπείρῳ	Νικ. Ζιγούρη	910

Τὰ κεφάλαια	Σεραφεῖμ Τσιτσᾶ	914
Ἡ σιδηροδρομικὴ σύνδεσις τῆς Ἡπείρου	Ἄνδρ. Εὐσταθίου	1022

ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἡ παιδεία κατὰ τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας	Νικ. Βοστаницῆ	172
Ἡ σύγχρονος παιδαγωγικὴ καὶ ἡ πατριδογνωστικὴ ἰδέα	Κων. Κίτσου	744
Οἱ ποινὲς ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἐξέτασις	Φώτῃ Παπαστεργίου	754
Παιδικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ἡ προοπτικὴ τῆς ἀγωγῆς	Φ. Παπαστεργίου	917

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

α) Ποίησις

Νεκρὸς πολεμιστὴς, Ἡ μάνα τοῦ νεκροῦ Στρατιώτη, Ὁ προδότης, Πληγωμένος στρατιώτης	Νήσου Κτῶρου	1
Ὁ θρύλος τοῦ Θεογέφυρου	Χρ. Ζιτσαῖας	72
Αἰῶνες εἴκοσι	Κώστα Παπαπαναγιώτου	77
Φθινοπωρινὸ	Ἄλκη Μυρσίνη	78
Ἀγάπη	Ἀντιγ. Γαλανάκη—Βουρλέκη	78
Τὸ δαχτυλίδι τοῦ Πολυκράτη	Φρ. Σίλλερ (Μετ. Α. Γεροντικοῦ)	79
Στὴν κορούλα μου	Δήμητρας Μπεζαντὲ	81
Ἀθήνα	Κώστα Τσιλιμαντοῦ	87
Αἰνεῖες	Δημοσθ. Ζαδὲ	88
Πορτραῖτο	Κούλῃ Αὐγερινοῦ	89
Πήλινες ὥρες	Ματ. Μουντὲ	89
Φθινοπωρινὸ	Ρωμυλίας Νάσιου	89
Εἰσόδια	Ἀγγέλου Σικελιανοῦ	105
Πλέκε γερόντισσα	Μαρίας Λοβέρδου	114
Σοφὴ γριούλα	Ρήγα Γκόλφη	178
Τρεῖς δοκιμὲς στὸν ἴδιο σκοπὸ (τὸ φυλαχτό, Γιαννούλῃ Μπανώρας, τετράστιχο)	Γ. Κοτζιούλα	178
Πεζοτράγουδο	Μιχ. Πετρόχειλου	182
Ὁ σκοτωμένος στρατιώτης	Johann Gabriel Seidl (Μετ. Ἡρ. Μάλλωση)	183
Πλούτος	Ἀριστοφάνους (Μετ. Γιάνν Δάλλα)	184,493
Μῆνιν ᾄειδε—Τὸν ἄντρα τὸν πολύτροπο	Ἰωσήφ Ράπτη	188
Ἡ φυγὴ τῆς	Εὐάγ. Δικῆτα	194
Λήθη	Ἄλκη Μυρσίνη	195
Πορτραῖτο χωρισμοῦ	Κώστα Τσέτη	196
Χαιρετίσῃ τὴν ἀνοιξή	Κώστα Τσιλιμαντοῦ	199
Εἰς Πάργαν	Ἀνδρέα Κάλβου	211
Ὁ Μάρτυρας (ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Λάμπρο)	Διον. Σολωμοῦ	212
Εἰς Σοῦλι	Ἀνδρέα Κάλβου	227
Εἰς τὸ θάνατο τοῦ Λόρδ Μπαῖρον	Διον. Σολωμοῦ	229

Πολιτεία	Γιάννη Δάλλα	289
Τετράστιχα	Χρυσάνθης Ζιτσαίας	291
Καραϊσκάκης	Γ. Θέμελη	292
Ἀναπάντητο	Βασ. Κρινιώτη	293
Ἐρημίτες	Ὀλγας Βότση	293
Ξεκινώντας για τὴν ἔξορία	Ὀβιδίου (Μετ. Γ. Κοτζιούλα)	294
Τὸ Ἑλληνόπουλο	Βίκτωρος Οὐγκώ (Μετ. Ἀρ. Γερροντικοῦ)	302
Ἐκ βαθέων	Ἰωσήφ Ράπτη	382
Ζωή	Ἀντ. Μπούχλα	385
Ἀντίο	Πάνου Παναγιωτοῦνη	391
Τὸ τραγούδι τῆς καμπάνας	Φρ. Σίλλερ (Μετ. Α. Γερροντικοῦ)	395
Μινιατούρα	Κυρ. Μητσοτάκη	400
Σονέττο χωρὶς τέλος	Τάκη Τσιάκου	472
Τρία ποιήματα (Τάμα, Ἡ ἀγυφάντρα, Στὸ παιδί μου)	Γ. Κοτζιούλα	472
Ἡ μητέρα μου	Μαρίας Ἀρκαδίου-Γαρουφαλιᾶ	473
Τετράστιχα	Χρυσ. Ζιτσαίας	473
Θὰ σοῦ δείξω μιὰ κρυφὴ κόχη	Κώστα Τσέτη	479
Τὸ τραγούδι τῆς γλαυκῆς πολιτείας	Δημοσθ. Ζαδὲ	480
Προσμονή	Πάνου Παναγιωτοῦνη	481
Περισυλλογὴ στὴν ἔρημιᾶ	Ἀντιγόνης Γαλανάκη-Βουρλέκη	489
Ἀτίτλο	Ἀνθούλας Ζόλδερ	505
Ἑστιάδα	Χρυσάνθης Ζιτσαίας	589
Καμμιά φορὰ	Τάκη Τσιάκου	589
Τὰ πλάσματά σου Κύριε	Κύπρου Χρυσάνθη	590
Ὀδοιπορία	Βασίλη Κρινιώτη	591
Ἡ παρουσία της	Εὐαγγέλου Δικῆτα	609
Ἡπειρος	Κώστα Ταμβάκη	629
Κάλυψε τὴν ὑποχώρηση—Συνοικιακὸ τοπίο—ὁ δειλὸς—Νὰ τιμωροῦμε βρήκαμε τὸ δρόμο	Νήσου Κτῶρου	630
Λιγόλογο	Τάκη Τσιάκου	757
Προσευχὴ στὸν τάφο της	Δημ. Κόκκινου	757
Μελτέμι	Ἀντιγόνης Γαλάνη-Βουρλέκη	757
Παραλογὴ	Ἰωσήφ Ράπτη	761
Μοναξιά	Φιλῆς Βατίδου	762
Λέμε	Ἀντ. Μπούχλα	762
Ἐκταφὴ	Δημοσθ. Ζαδὲ	770
Στὸν Γ. Κοτζιούλα	Χρυσ. Ζιτσαίας	784
Ἀνθολογία ποιητικοῦ καὶ μεταφραστικοῦ ἔργου	Γ. Κοτζιούλα	787—800 καὶ 803
Στὸ Γιώργο Κοτζιούλα	Γιάννη Σαραλῆ	804
Στὸν ποιητὴ Γ. Κοτζιούλα	Βασ. Κραψίτη	804
Ἀποσπάσματα	Ἀρχιλόχου (Μετ. Τάκη Καρβέλη)	809
Ἀπὸ τὴν «Κλεισούρα»	Ἀγγ. Σικελιανοῦ	835
Δωρικό	Χρυσ. Ζιτσαίας	920
Παλὴ τραγούδι	Τάκη Τσιάκου	920
Δωδωναῖος ὕμνος	Γιώργου Ράγκου	923
Ἀτίτλο	Ὀλγας Βότση	929
Λεονώρα	Edgar Poe (Μετ. Γ. Κοτζιούλα)	930
Βράδυνασε πάλι	Ἀλίκης Νικολαΐδου	930
Ἀμφιλύκη	Ἀνθούλας Ζόλδερ	930

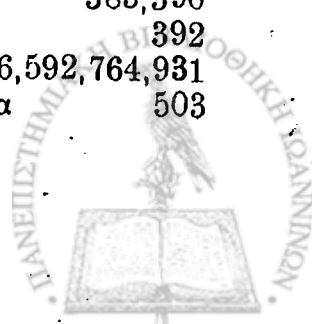
Καλοσώριτες	Δημ. Κόκκινου	948
Μιά σουίτα πάνω σ' ένα παγωμένο δάκρυ	Κυρ. Μητσοτάκη	952
Μοναχή	Θάλειας Κλεώπα	952
Ἡ μπαλάντα τοῦ ψωμιοῦ, Παστιάδα χωρίς ἀγάπη.		
Ἡ νύχτα, Ὡδή στοὺς δραπέτες τοῦ κόσμου,	Angel Crespo (Μετ. Κύπρου Χρυ-	
Ἡ ζωγραφικὴ	σάνθη)	956
Τὸ κρυφὸ σχολειό, Μάνα φυλακισμένη, Ἡ μπα-		
λάντα τῶν χτυπημένων ἀπὸ μπόμπα ἀγοριῶν	Νήσου Κτώρου	1024
Μῆνιν ᾄειδε	Ἰωσήφ Ράπτη	1029
Ἀπερχόμενοι	Ἀντ. Μπούχλα	1030
Χριστούγεννα	Κ. Αὐγερινοῦ	1039

β) Π ε ξ ο γ ρ α φ ί α

Πρωτοχρονιὰ στὴ μπουλντόζα	Ἀλέξη Ζερβάνου	75
Τὸ κύμα τῆς Ὀλύτσικας	Στεφ. Λιππιώτη	84
Ἡ πικρομηλιά	Χρυσ. Ζιτσαίας	180
Νοσοκομεῖο	Ἀγνῆς Γκζίκη	197
Ἡ πνευματικὴ προετοιμασία τοῦ ἀγῶνα	Θ. Πετσάλη-Διομήδη	215
Τῆς Κυρὰ Φροσύνης	Θ. Πετσάλη-Διομήδη	252
Πῶς δὲν τούρκεψε ἡ Στράτσανη	Ἀνσστ. Εὐθυμίου	287
Ὁ λήστορχος κι' ἡ ἀρχοντοπούλα	Χρυσ. Ζιτσαίας	379
Ταξίδι στὴν Ἡπειρο	Τηλ. Ἀλαβέρα	386
Ἡρώων Πάσχα	Χρήστου Χρηστοβασίλη	474
Μιὰ ἱστορία σὲ δυὸ πίνακες	Χρ. Μηλιώνη	500
Βεφίτσα Νάζη	Ζήση Παπαθανασίου	610
Ἡ νύχτα δὲν εἶχε ἄστρα	Τάκη δόξα	758
Ἡ κατάρα τῆς θειᾶ—Γιαννούλας	Φιλип. Δευτεραίου	778
Χειμωνιάτικη ἀναπόληση	Γ. Κοτζιούλα	801
Τὸ ρεσιτάλ	Χριστ. Μηλιώνη	806
Γιὰ τ' ἄρματα	Χρ. Χρηστοβασίλη	926
Τὸ γράμμα	Καίτης Πίκουλη	949
Ὑπεράνθρωποι, λαγὸς καὶ ἄλεπού	Χ. Μηλιώνη	953
Ἡλιαλὴ	Στέργιου Σκιαδᾶ	1026
Χωρὶς ἐξώφυλλα	Δημ. Κόκκινου	1038

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ—ΚΡΙΤΙΚΗ

Τί ὀφείλει ὁ κόσμος στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα	Πέτρου Σπανδωνίδη	82
Ἀπὸ τὴν τριλογία τοῦ Παλαμικοῦ ἔργου Καταφρόνια	Κώστα Ζηλεμένου	189
Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ ποιητοῦ Ἰωάννου Βηλαρά		
καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαριάννας	Κων. Α. Διαμάντη	232
Τὰ βιώματα στὴ νεοελληνικὴ ποίηση	Τάκη Σιωμοπούλου	297, 401, 483
		596, 772, 939, 1031
Ἀνέκδοτα γράμματα γιὰ τὸν Κρυστάλλη	Δημ. Σαλαμάγκα	383, 390
Καβάφης καὶ Πλούταρχος	Ἰσμήνης Δάλλα	392
Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καὶ ἡ ποίηση	Κώστα Ζηλεμένου	476, 592, 764, 931
Ἀνέκδοτα γράμματα Χρ. Χρηστοβασίλη	Ἀγγέλου Παπακώστα	503

Στὸ Μητσάκη, λόγια περιθωριακὰ	Γιάννη Δάλλα	603
Ἡ ψυχικὴ ἀλήθεια τοῦ παραμυθιοῦ	Λευτέρη Πλατῆ	750
Γιῶργος Κοτζιούλας, περιλειπόμενα μιᾶς φθορᾶς	Γιάννη Δάλλα	785
Γιάννης Βλαχογιάννης	Δημ. Γιάκου	810
Μνήμη τοῦ Σωτήρη Σκίπη	Γιάννη Χατζίνη	921
Ὁ Ἰσπανὸς ποιητὴς <i>Angel Crespo</i>	Κύπρου Χρυσάνθη	956

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τῆς Συντάξεως: Γιὰ νὰ μὴ ὑποστείλουμε τὴ σημαίᾳ 90, Τὰ βραβεῖα τῆς Ἀκαδημίας 90, Ὁ θίασος Κατερίνας 90, 21 Φεβρουαρίου 200, Στὶς ρίζες τοῦ 21 303, Ἀς σκεφθοῦμε 407, Ἡ χορωδία τοῦ Λυκείου Ἀθηνῶν 407, Ἐθνικὸ κέρδος 408, Τὰ 60 χρόνια τοῦ «Σκουφᾶ» Ἀρτῆς 408, Ὁ νέος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων 409, Οἱ ἀπόδημοι 506, Τὰ «Κυκλαδικὰ» 506, Εὐχαριστίες καὶ ὑπόμνηση 613, Αἰσιοδοξοῦμε 815, Ἡπειρωτικὰ κειμήλια 966, Καὶ πάλιν ἡ βιβλιοθήκη 1040.

Δημ. Σαλαμάγκας: Ἡ ἔκθεσις Χριστιανικοῦ βιβλίου 91, Παράδειγμα πρὸς μίμησιν 91, Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς σταδιοδρομίας του 304, Ἡ «Κρητικὴ Ἑστία» 817, Ὁ ὅμιλος ἀρχαίας τραγωδίας καὶ ἡ Ἡπειρος 966.

Γιάννη Δάλλα: Δοκιμαζόμενον πνεῦμα 200, Φαίδων Κουκουλὲς 205, Νικόλαος Βλάχος 305, Ὁ Σικελιανὸς μετὰ μιὰ πενταετία 613, Ὁ Σεφέρης, ἡ κυπριώτικη βράκα καὶ ὁ κριτικὸς τους 966.

Ἰωάννου Ν. Νικολαΐδου: Ὁ Σκουφᾶς 201, Ἡ βιβλιοθήκη καὶ οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι 306, Ἐνα τουριστικὸ λεύκωμα 306, Τὰ Κυπριακὰ Γράμματα 614, Τὰ σπῖτι τῆς Μαρίκας 965.

Β. Β. Σφυρόερα: Σπυρίδων ὁ Ἡπειρώτης 303, Μιὰ δωρεὰ 408.

Μιχ. Μ. Μάνου: Ἡ Ἑταιρεία Ἡπειρωτικῶν μελετῶν καὶ ἡ Βιβλιοθήκη 407, Τὸ τριπλοῦν Τεῦχος μας 815, Ἀφιέρωμα στὸν Κοτζιούλα 824

Ἀρσ. Γεροντικοῦ: Ἡ ἔκθεσις Βαλαωρίτη 814.

Κων. Κίτσοῦ: Ὁ καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς κ. Σπ. Καλιάφας 816.

Π. Κ. Οἱ γιορτὲς λόγου καὶ τέχνης στὴ Λευκάδα 817.

Δημ. Κόκκινου: Κατενύδιο καὶ χειραψία 965, Ἐπιτεύξεις καὶ προσδοκίαι 1040.

Κ. Δ. Μέρτζιου: Ἡ παλὰ καὶ νέα Ζωσιμαία Σχολή, 965, Τὸ ἥρωον τοῦ Ζαλόγγου 1040.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Τάκη Δόξα: Ναυαγοὶ (Ἰωάν. Ν. Νικολαΐδου)

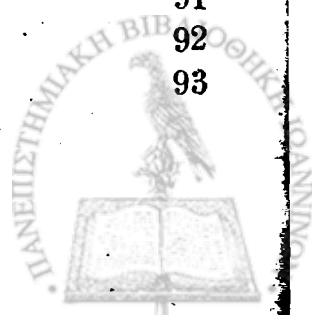
91

Δημ. Σταθοπούλου: Χειραψίες (Δημ. Κόκκινου)

92

Κώστα Σίμου: Ἀμαρτωλοὶ (Δημ. Σαλαμάγκα)

93

Πάνου Παναγιωτούνη: Ὁρες δοκιμασίες (Β. Σφυρόερα)	93
Σοφίας Ἀναστασιάδη: Πίνδος (Βασ. Σφυρόερα)	94
Θεοδώρου Προδρόμου: Κατομνομαχία Μετ. καὶ Προλεγόμενα Π. Μαρκάκη (Γιάννη Δάλλα)	201
Δ. Σαλαμάγκα: Περίπατοι στὰ Γιάννινα (Γ. Κοτζιούλα)	202
Καίτης Πίκουλη: Ξεκίνημα (Δημ. Σαλαμάγκα)	202
Κων. Ι. Κίτσου: Ἐπιστημονικοὶ προσανατολισμοὶ τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς (Δημ. Μαργαγού)	203
Βασ. Ζορμπᾶ: Τὸ παιδί καὶ τὸ σχολικὸν περιβάλλον (Κων. Λαζαρίδη)	204
Κρίτωνος Ἀθανασούλη: Ξενοδοχεῖον δὲ Κόσμος (Γιάννη Δάλλα)	306
Πάνου Σαμαρᾶ: Ὁ Ἀρχοντας (Νικ. Πρωτόπαπα)	307
Στέλιου Γεράνη: Ἐνας καιρὸς ἐτοιμοθάνατος (Κυρ. Μητσotάκη)	307
Κατίνας Βέϊκου—Σεραμέτη: Κύματα καὶ ψίθυροι (Δ. Σαλαμάγκα)	307
Τάκη Τσιάκου: Μεσημέρια (Ἰωαν. Ν. Νικολαΐδου)	410
Τάκη Καρβέλη: Σήματα (Γιάννη Δάλλα)	410
Γ. Μ. Θεοδωρίδου: Ἡ συμβολὴ τῶν Β. Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑθνους (Μιχ. Κόκκορου)	411
Γιάννη Δάλλα: Κυκλοδίωκτα (Ἰωαν. Ν. Νικολαΐδου)	507
Κλαυδίου Μαρκίνα: Λύτρα ζωῆς (Βασ. Σφυρόερα)	508
Γ. Σ. Πατριαρχέα: Αἰχμάλωτοι στίχοι (Γιάννη Δάλλα)	509
Γιώργου Θράβαλου: Τὸ χαμένο αὔριο (Γιώργου Πράτσικα)	509
Ἡλία Γεωργίου: <i>The Piscatory</i> περὶ Ἰωαν. Κωλέττου (Ν. Πατσέλη)	510
Βασίλη Ρώτα: Κιθάρα καὶ γαρύφαλλο, Παληὲς ἱστορίες, ξένα λυρικά, Κολοκοτρώνης (Γ. Κοτζιούλα)	511
Χαρ. Ρεμπέλη Κονιτσιώτικα (Γ. Κοτζιούλα)	614
Γ. Κ. Κατσιμπαλή: Βιβλιογραφία Λάμπρου Πορφύρα (Γ. Πράτσικα)	615
Λίλας Καρακάλου—Καρανικόλα: Ἰβίσκοι (Δ. Σαλαμάγκα)	616
Σαράντου Παυλέα: Ζεστὴ ὁμιλία (Γιάννη Δάλλα)	617
Φώτη Παπαστεργίου: Τὸ παιδί σου καὶ ἡ ἀγωγή του (Κων. Λαζαρίδη)	617
Ἀθηνᾶς Ταρσοπούλη: Κύπρος (Κώστα Προυσή)	818
Μιχαὴλ Πανάγιου: Οἱ νεκροὶ μας ζοῦν (Μιχ. Μάνου)	819
Σαράντου Παυλέα: Ζεστὴ ὁμιλία (Κούλη Αὐγερινού)	820
Περ. Γιαννοπούλου: Τὸ μέγα μήνυμα (Βασ. Κραψίτη)	820
Εὐαγγέλου Μπόγκα: Τὰ ζῶα καὶ πουλιὰ στοὺς Ἑπειρώτικους θρούλους (Δημ. Σαλαμάγκα)	821
Νίκου Κοσμᾶ: Στρατιωτικὴ Λαογραφία—Οἱ δίοδοι τῆς Πίνδου—Ὁ Ἑπειρωτικὸς Ἐκπαιδ. ὄμιλος (Φώτη Παπαστεργίου)	822
Δημήτρη Σιατοπούλου: Ἡ μελωδία τῶν ἀνέμων (Δ. Σαλαμάγκα)	967
Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἑπειρον Χρήστου Σούλη (Γ. Ι. Παπαγεωργίου)	967
Δημητρίου Σέττα: Εἰρήνια (Κων. Λαζαρίδη)	968
Χρ. Σολομωνίδη: Ὑμνος καὶ θυῆνος τῆς Σμύρνης (Τ. Σιωμοπούλου)	969

Εὐαγ. Μπόγκα: Τὰ ζῶα καὶ τὰ πουλιὰ στοὺς Ἑπειρωτικοὺς θρούλους (Ἄνδρ. Καραντώνη)	970
Γ. Θ. Θωμάϊδη: Τὸ τραῖνο (Ἰωάννου Ν. Νικολαΐδου)	1041
Πάνου Μητσόπουλου: Ἡ πρόστασία τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου καὶ τὸ πνεῦμα (Κ. Ζηλεμένου)	1041
Ἡλ. Κατσόγιαννη: Δυσμικά (Τ. Σιωμόπουλου)	1042
Τάκη Χατζηαἰγνώστου: Ζωή (Δημ. Κόκκινου)	1042

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἑθνολογικὸς χαρακτὴρ τῶν Πωγωνησίων 94, Τὸ ἔτυμο τῆς λέξης «μακάμικα» 95, Πατριδολατρεία, 95, Τὸ Γιαννιώτικο στιχοπλάκι 96, Καὶ πάλι τὰ μακάμικα 205, Ἱστορικὴ ἢ συγχρονιστικὴ ἀγ.ολογία 205, Πηγαὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος 308, Οἱ Βασιλᾶτες Δρυμάδων 308, Μετοικεσία Ἑπειρωτῶν εἰς Καλάβρυτα 412, Οἱ Βασιλᾶτες Δρυμάδων 412, Ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἑπειρωτῶν 513, Ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἑπειρωτῶν 618, Ἀνιστόρητος πρόξενος 619, Ἡ δράσις τοῦ Σπυρίδωνος 620, Ἑρμηνεῖα μιᾶς λεπτομέρειας 620, Ἕνας ἡπειρώτης ἀγωνιστὴς τοῦ 21 823, Πηγαὶ ἱστορίας Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος 813, Ἡ ἀνέγερσις ἡρώου - μνημείου εἰς Καλπάκι 972, Ὁ ἱεραπόστολος Θεόδ. Θεοδωρίδης 1043.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Τιμητικὴ διάκρισις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν	97
Πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις	99,206,412,514,621,825,971,1045
Ἀθλητισμός: (Ἰωάν. Γ. Ζώνη)	101,207,310,414,517,622,828,1051
Τὰ γεγονότα τοῦ μηνὸς	102,309,413,621,827,973,1050
Ἀλληλογραφία	103,208,311,415,518,623,829,974,1053
Βιβλία καὶ περιοδικὰ	104,312,415,519,624,831,976,1053
Νεκρολογίαι - Πένθη	206,308,824,970
Παροράματα	416,519,624,832,1054
Διάφορα	515,623,1044,1047

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ε' ΤΟΜΟΥ

Ἐκυκλοφόρησε:

Ἐπιμελεία:

Ξ. ΛΕΥΚΟΠΑΡΙΔΗ

“ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ Π. Σ. ΔΕΛΤΑ,,

Δημοσιεύονται 440 ἑπιστολές ἰδιω-
τικῆς ἀλληλογραφίας ἐκ ἑνατόμου
544 σελίδων, ὅπου παραλαμβάνουν οἱ:
**Ἑφταλειώτης, Ἐφύχιος,
Βλαστός, Παλαμάς, Πάλλ-
ης, Βενιζέλος, Δεμερτζής,
κ. ἄ.** πρόσωπα μὲν τὰ ὅποια εἶναι
συνδεδεμένα ὅλα τὰ πνευματικὰ ζη-
τήματα, ἀπὸ τὰ 1906 ἕως τὰ 1940.

Σχ. 8 ν. μεγάλ. ο.

ΤΑΚΗ ΧΑΤΖΗΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

“ΖΩΗ,,

Μυθιστόρημα—Μυτιλήνη 1956

Σχ. 8. ν., Σε'. 284

“ΕΚΛΟΓΗ,,

ΤΕΥΧΟΣ 135

Πανηγυρὶς ἡ Χριστουγέννων καὶ
Πρωτοχρονίδος.

Ἐκδόγῃ Γ. Α. ΜΕΓΑ μὲ εἰκόνες
Φ. Κόντογλου καὶ Β. Κοψίδη

“ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ,,

Ἀθήνα 1956 Ἐκδόσεις Κολάρου

Μόλις ἐκυκλοφόρησαν:

ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΝΕΚΟΥ

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ,,

(Α' Βραβεῖον Νεοελληνικῶν Γραμ-
μάτων) Ἀθήνα, 1956

Σχ. 8. ν., Σελ. 136

**Εἰς τὸ ἡπειρωτικόν
ἐν Ἀθήναις βιβλιοπω-
λεῖον:**

Β. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Μαυρομιχάλη 1. Τηλ. 614-408

Πωλοῦνται ἅπασαι αἱ ἐκδόσεις τοῦ
Περὶ οἰκοῦ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ Ε-
ΣΤΙΑ» ὡς καὶ ἅπαντα τὰ ἔργα τῶν
ἡπειρωτῶν συγγραφέων.

**ὑπώνεται καὶ κυκλοφορεῖ
ἐντὸς τῶν ἡμερῶν:**

Ο' ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ,

Τμήμα 1ον.—Ἱστορία (Περι-
γράμματα, Ἀξιοθέατα, Βιβλιογρα-
φία). Σελίδες 24.—Σχ. «Ἐκλογῆς».

Ἐκδόσεις: «Ἠπειρ. Ἑστίας».
Κείμενα: Δ. Σαλαμάγκα. Ἀπαραί-
τητος ὁδηγὸς τοῦ ἐπισυνέπτη τῶν Γι-
αννίνων. Πολίτιμο πατριδογνωστι-
κὸ κείμενο. Ὑπεύθυνο ἐγκόλπιο τῆς
ἱστορίας τῆς πόλεώς μας

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ—ΑΝΑΤΥΠΑ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ»

Περιοδ. Σύγγραμμα:	«Ηπειρωτική Έστια» Τομ. Α' 1952 (Χρυσόδετος, σελ. 900) Δρχ. 180
	» » » Β' 1953 (» » 1350) » 180
	» » » Γ' 1954 (» » 1250) » 180
	» » » Δ' 1955 (» » 1200) » 180

(Έτησία συνδρομή περιοδικού: Έσωτερ. Δρχ. 150. Έξωτερ. Δολλ. 10)

Μιχαήλ Μάνου :	Ηπειρωτική ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ (1800—1958) Σχ. 8ον σελ. 264 Δρχ. 40
Λ. Ι. Βρανούση :	Αθανάσιος Ψαλίδας, δ διδάσκαλος του Γένους » 25
«Η ΗΠΕΙΡΟΣ» :	Ιστορία, γλώσσα, γεωγραφία κλπ. (Σχ. 8ον, σελ. 164) » 25
Ευαγγέλου Μπόγκα :	Ζωά και πουλιά στους Έπειρ. θρύλους (Σχ. 8ον, σελ. 180) » 25
† Εύλογίου Κουρίλα :	Ηπειρωτικά ανάλεκτα (Σχ. 8ον, σελ. 150) » 20
Κωνστ. Μέριτζιου :	Ανέκδοτα ιστορικά στοιχεία περί Έλη Πασσά » 10
Παναγ. Χρήστου :	Μεθόδιος Άνθρακίτης, βίος—Έργα » 10
Ίωσηφ Μάτσα :	Γιαννιώτικα Έβραϊκά τραγούδια » 10
Τάκη Λάππα :	Αθ. Διδωρίκης, Σφραγισοφύλ. Έλη Πασσά. (Άπομνημ.) » 10
Έλία Βασιλά :	Μάχη Νικοπόλεως και Χαλασμός της Πρέβεζας » 10
Νικολάου Πατσέλη :	Η συμβολή των Έπειρωτών κλπ. » 10
Άναστ. Στεφάνου :	Αυτοδιοίκηση Ζαγορίου (1761—1836) » 10
Άναστ. Γεωργαντζή :	Άρχαία ιστορικά κέντρα Πρεβέζης » 10
Δημ. Σαλαμάγκα :	Γιαννιώτικα στιχοπλόκια » 10
Ε. Μ. Παπαθανασίου :	Ψηλά στην Πίνδο » 10
Γεώργιου Ράγκου :	Ματωμένος Έρωτας (έπικολυρική μυθιστορία) » 10
«Ηπειρωτικής Έστιας» :	12 Άνάτυπα διάφορα: Έκαστον Δρ. 5= » 60
» :	Πολιτ. και Γεωφυσ. ΧΑΡΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ (Σχ 70X100) » 10

Είς τους προεμβάζοντας Δρχ. 1000, αποστέλλονται

άπαντα ελεύθερα ταχυδρομικών τελών.

Άποταθήτε: «Ηπειρωτική Έστια» Έωάννινα.

ΑΛΛΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Διατιθέμενα υπό του Βιβλιοπωλείου της Έπειρωτικής Έστιας.

Όδός 28ης Όκτωβρίου 60. Έωάννινα

Είς Μνήμην ΧΡ. ΣΟΥΛΗ :	Άφιέρωμα εις την Έπειρον (Σχ. 8ον σελ. 280) Δρχ. 50
Δημ. Σαλαμάγκα :	α) Έσπηλιά του Σκυλοσόφου Δρ. 15 — β) Ό γνωστός κλόγγρος Κοσμās Δρ. 10. — γ) Ό Νεομάρτυρας Άγ. Γεώργιος Έωαννίνων Δρ. 30. — Έπίστοτοι στα Έιάννινα Δρ. 30. Σύνολον » 80
Νικολ. Πατσέλη :	Τό Δελβινάκιον της Έπειρου (ιστορία) σελ. 256 » 20
Μιχαήλ Περάνθη :	Άμβρακία (Έιστορία) » 40
Κ. Παπαγεωργίου :	Η παιδεία στην Έπειρο (1204—1950) » 15
Χρυσάνθης Ζιτσαίας :	Τής ζωής και του θρύλου (Έπειρωτ. διηγήματα) » 15
Άγαθής Νοτίδου :	Έπειρώτισσα Μάννα (διηγήματα) » 15
Σοφίας Άναστασιάδη :	«Πίνδος» (άφήγημα) » 25

